

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Drobné církevní stavby

(terénní výzkum v regionu Posázaví)

Vypracovala: Gabriela Antošová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.

2010 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Gabriela Antošová

obor Podnikání a administrativa

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název tématu: **Drobné církevní stavby (terénní výzkum ve
vybraném regionu)**

Struktura diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Závěr
5. Seznam literatury
6. Přílohy

Rozsah původní zprávy: 50 - 60 stran

Seznam odborné literatury:

- 1) Klaus, V. *Ekonomie a ekonomika: texty z let 1996-2006*. 1. vydání. Praha:Euromedia Group, 2006. ISBN 80-242-1745-7
- 2) Leitner, A. *Ekonomie a právo [AOP-VŠE]. Časopisy*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2006
- 3) Nusek, J., Svoboda, J. *Příběh kapliček. Vlastivědný časopis Pod Bláníkem*. 6. samostatná příloha, roč. V.(XXVII.), 2001
- 4) Hoza, P. *Slověnice dějinný příběh malé obce na Podblanicku. Vlastivědný časopis Pod Bláníkem*. 11. samostatná příloha, roč. IX.(XXXI.), 2005
- 5) PhDr. Janátová, A. *Hrádek poutní místo Navštívení Panny Marie*. 1315. publikace. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-204-6

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2010

L.S.

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 15.12.2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Drobné církevní stavby (terénní výzkum v regionu Posázaví)" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce PhDr. Miroslava Polišenského, CSc. a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci. Jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne.....

.....

Bc. Gabriela Antošová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za odborné vedení a konzultace, které mi poskytl během zpracování diplomové práce. Tímto děkuji panu Janu Kulíkovi za veškerou pomoc a především za poskytnutí dotačního redakčního systému pro vytváření webových stránek. Děkuji P. ThMgr. Mariuszi Sierpniakovi MIC za pomoc při terénním šetření a vytváření fotodokumentace. Také děkuji paní ředitelce obecně prospěšné společnosti Posázaví Bohunce Zemanové za propůjčení materiálů o dotačním programu. Toto poděkování patří všem, kteří se jakýmkoliv přispěním podíleli na vytváření obsahu a těm, kteří v průběhu terénního šetření rádi komunikovali.

**DROBNÉ CÍRKEVNÍ STAVBY
(TERÉNNÍ VÝZKUM V REGIONU POSÁZAVÍ)
MINOR CHURCH ARCHITECTURE
(FIELD RESEARCH IN REGION POSÁZAVÍ)**

Anotace:

Podkladem diplomové práce je soustavné terénní šetření, jehož výsledkem jsou fotodokumentace drobných sakrálních staveb ve vybraném regionu Posázaví a datované charakteristiky objektů. Záměrem šetření bylo určit čerpané finanční prostředky pro obnovu a udržování kulturního dědictví naší krajiny. Text může sloužit jako příručka vlastníka kulturní památky, nebo průvodce poutníka kulturních zajímavostí v regionu Posázaví.

Annotation:

This work is based on a systematical field research, the result of which is a series of photodocumentation of minor church architecture in the chosen region of Posázaví, also including dated characteristics of entities. The research was focused on emphasising the importance of acquisition of financial resources for renovation and maintenance of our country's cultural heritage. The text can also serve as a manual for owners of cultural monuments or as a guidebook to cultural attractions in the region of Posázaví.

Klíčová slova:

kulturní památka, péče, obnova, odborná pomoc vlastníkov, restaurátorský záměr, spolufinancování oprav drobných sakrálních staveb

Keywords:

cultural heritage, care/maintenance, renovation, expert assistance for owners, restorers' plan, cofinancing the reparation of minor sacred buildings

OBSAH

Úvod.....	14
Cíl a metodika.....	15
I. Rešeršní část.....	16
1. Archeologická památková péče v České Republice	16
1.1 Památková ochrana archeologických pramenů	16
1.2 Nástin organizace archeologické památkové péče v ČR.....	16
1.3 Postup při zjištění poškození archeologické památky.....	17
2. Jak chráníme kulturní památky.....	17
2.1 Postup při obnově kulturních památek	18
2.2 Kde a jak může vlastník získat finanční pomoc	20
2.3 Jak může vlastník kulturní památky ušetřit na daních.....	21
3. Dotační programy	22
3.1 Integrovaný operační program	22
3.2 Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013	27
4. Posázaví o.p.s.....	30
4.1 Strategický plán Leader+.....	31
4.2 Chopos.....	32
5. Vymezení zkoumané oblasti.....	35
5.1 Region Posázaví	35
5.2 Mikroregion Český smaragd	36

6.	Kóty božího vyměřování	36
7.	Stavby u cest, v polích a lukách.....	37
7.1	Prostředník mezi lidmi a nadpřirozenem.....	37
7.2	Včera a dnes	38
7.3	Počítání kapliček pod Blaníkem, Ochrana drobných památek v krajině.....	38
II.	Výzkumná část.....	40
1.	Cíle.....	40
2.	Metody	41
3.	Region Posázaví.....	42
3.1	Mikroregion Podblanicko	43
3.2	Mikroregion Chopos.....	60
3.3	Mikroregion Blaník	65
4.	Mikroregion Český smaragd.....	68
4.1	Trhový Štěpánov	68
4.2	Kladruby	73
4.3	Chlum	74
5.	Diskuse.....	75
6.	Výsledky	76
	Souhrn.....	77
	Závěr	78
7.	Použitá literatura	79
8.	Seznam příloh.....	82

Seznam obrázků

Obrázek 1-Zdroj- www.strukturalni-fondy.cz	22
Obrázek 2 – Logo PRV	27
Obrázek 3 – Logo společnosti. Zdroj: http://leader.posazavi.com	30
Obrázek 4 - Logo. Zdroj: http://leader.posazavi.com	31
Obrázek 5-Postup restaurování soch. Zdroj: <i>Informační brožura CHOPOS</i>	34
Obrázek 6 - Mapka s vyznačenými objekty. Zdroj: <i>Posázaví o. p. s.</i>	42
Obrázek 7- Vyobrazení zkoumaných objektů v mikroregionu Podblanicko.....	43
Obrázek 8- Torzo nápisu na zvonu. [12]	44
Obrázek 9- Fotoarchiv W. Ciaglo MIC. Socha Božského Srdce Páně z výklenku frontálu věže čeká na restaurátory. [12]	45
Obrázek 10- Fotoarchiv Wladyslaw Ciaglo MIC, nová kaple (zásobárna vody) [12]	45
Obrázek 11-Fotoarchiv W. Ciaglo MIC. Postupné odkrývání fresek. [12].....	46
Obrázek 12- Fotoarchiv W. Ciaglo. MIC. Postupné odkrývání fresek. [12].....	46
Obrázek 13-Hlavní stránka webu farnosti. Zdroj: www.hradek.speaker.cz	48
Obrázek 14-Vyobrazení zkoumaných objektů v mikroregionu CHOPOS.....	60
Obrázek 15-Vyobrazení zkoumaných objektů v mikroregionu Blaník a Český smaragd... 65	
Obrázek 16- Kaplička sv. Máří Magdalény. Zdroj: www.ceskysmaragd.cz	66

Seznam grafů

Graf 1- Složení MAS Posázaví, Zdroj: http://leader.posazavi.com	30
Graf 2- Přehled získaných dotačních prostředků.....	32

Seznam tabulek

Tabulka 1- Vybrané financované projekty SPL drobných církevních staveb ve zkoumaném regionu. Zdroj: <i>Z příspěvku ve Zpravodaji Posázaví 1/2009</i>	32
Tabulka 2-Náklady opravy kříže u kapličky Bílkovice. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s</i> ...	61
Tabulka 3- Náklady opravy z roku 1999 kapličky Drahňovice. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s</i>	63
Tabulka 4-Náklady opravy z roku 1999 kapličky Milovanice. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s</i>	64

Seznam fotodokumentace

Fotografie 1- Zapsaný kostel sv.Matouše. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	44
Fotografie 2 - Kříž litina, sokl kámen. R. 1903 u mostu. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC) BY-NC</i>	49
Fotografie 3- Hřbitovní kaple ve Vlašimi. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	49
Fotografie 4-Hřbitovní kaple ve Vlašimi. Pravý profil. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	50
Fotografie 5-Hřbitovní kaple ve Vlašimi. Levý profil. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	50
Fotografie 6-Kaple sv. Václava. Foto ze silnice na Zdislavice. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	51
Fotografie 7-Pohled z blízka kaple sv. Václava. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	51
Fotografie 8-Kříž na Zdislavice. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	52
Fotografie 9-Kříž litina vedle kamenného smírčího kříže směr Znosim. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC) BY-NC</i>	52

Fotografie 10-Socha sv. Jana Nepomuckého v Domašíně. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC.....	53
Fotografie 11-Smírčí kříž na Znosim. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC.....	53
Fotografie 12- Znosimská kaple. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC	54
Fotografie 13-Nový železný kříž u Polánky. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC	54
Fotografie 14-Kaplička Chobot. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC	55
Fotografie 15-Kaplička Nesperská Lhota. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC	55
Fotografie 16-Kamenný kříž Čelivo. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC	55
Fotografie 17-Kamenný kříž z r. 1911. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> . (CC) BY-NC.....	56
Fotografie 18-Kaplička Hrazená Lhota. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	57
Fotografie 19-Výklenková kaplička. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	57
Fotografie 21-Pískovcová socha Panny Marie s Ježíškem.	58
Fotografie 22-Zděná kaplička z r. 1893, v pozadí cisterna s vodou.	58
Fotografie 20-Nejnovější kříž z roku 2005. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	58
Fotografie 23-Kaple sv. Václava. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	59
Fotografie 25-Kříž Bílkovice z poč. 20 stol. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s</i>	61
Fotografie 24-Kaple sv. Antonína. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	61
Fotografie 26-Kříž obětem povodně. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	62
Fotografie 27-Socha sv. Jan Nepomucký. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	62
Fotografie 28- Zvonička Boušice. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	62
Fotografie 29- Kaplička Drahňovice. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	63

Fotografie 30-Kříž u kapličky. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	63
Fotografie 31-Kaplička Milovanice. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	64
Fotografie 32 - Kamenný kříž. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	66
Fotografie 33-Kaplička Vracovice. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	66
Fotografie 34-Kříž r. 1910. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	67
Fotografie 35- Kříž litinový. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	67
Fotografie 36-Kaplička z r. 1888. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	67
Fotografie 38-Křížový typ kříže z roku 1871. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	67
Fotografie 37-Kaple Nespery. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	67
Fotografie 39- Kaple Všech svatých. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	68
Fotografie 40-Nejnovější kříž. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	69
Fotografie 41-Sv. Jan Nepomucký. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	70
Fotografie 42- Kříž litina, sokl kámen. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	70
Fotografie 43- Betonová zvonička. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	70
Fotografie 44- Kříž "U Obrázku". Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	71
Fotografie 45-Kaple se samostatným prostorem a zvoničkou, typ mariánský. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	71
Fotografie 46-Kříž litina, sokl kámen. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	71
Fotografie 47-Kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou. Štěpánovská Lhota. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	72
Fotografie 48-Kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	72

Fotografie 49- Kříž litina, sokl kámen se skříňkou a sv. obrázkem Panny Marie. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC.....73

Fotografie 50-Kaple sv. Jana Nepomuckého. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008.74

Seznam zkratek

1.	IOP	Integrovaný operační program
2.	IOP 5.1	Integrovaný operační program, prioritní osa 5, oblast intervence 5.1
3.	MAS	Místní akční skupina
4.	MZe	Ministerstvo zemědělství
5.	NNO	Nestátní neziskové organizace
6.	NUTS	Územní jednotka NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)
7.	NUTS 2	Územní statistické jednotky, tzv. regiony soudržnosti; v České republice existuje 8 regionů soudržnosti
8.	PRV	Program rozvoje venkova
9.	SAPARD	1. dotační program EU, Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
10.	SPL	Strategický plán Leader+
11.	SZIF	Státní Zemědělský intervenční fond

ÚVOD

Soustředění se na drobné sakrální stavby, které dodávají turistické krajině odlesk tzv. „Knihy života“ našich předků, se stalo hlavním zájmem subjektivního terénního výzkumu. Po delším pozorování těchto „šperků“ našeho dědictví jsem došla k názoru, že je nesmírně důležitá, i když pro některé za našeho života nevýnosná dlouhodobá péče o tyto nepatrné stavby.

Zkvalitňování důstojnosti naší celorepublikové vizitky kulturních památek je neodmyslitelnou prací pokračovatelkou pro naše budoucí generace. Práci jsem pojala jako volné pokračování bakalářské práce na téma „Drobné církevní stavby“. Tentokrát je práce více zaměřena na vlastníka kulturní památky.

Součástí práce je doporučení, jak takovým vlastníkům pomoci při obstarávání finančních prostředků na udržování kulturních památek. Text také poslouží jako soupis drobných církevních objektů v regionu Posázaví obohacené historií a charakteristikami vybraných staveb. V návaznosti na bakalářskou práci pak obšírněji pojednává o dalších významných drobných církevních stavbách nacházejících se v mikroregionu Podblanicko.

Pro velkou zajímavost kulturních památek v mikroregionu Český smaragd je práce obohacena o charakteristiky tohoto mikroregionu a jeho sakrálních objektů. Zkoumání těchto drobných církevních staveb proběhlo zvláště při společném bádání s pečovateli či vlastníky těchto staveb a pamětních knih. Tímto se čtenáři odkrývají tajemství spojená se životem našich předků. Pokud by tyto stavby uměly hovořit, domnívám se, že by se pohnula i srdce mnoha necitelných vandalů, kteří se snaží naopak kulturní krajinu devastovat a nápadně likvidovat do zapomnění.

Po přečtení této práce se každý může sám rozhodnout, co je pro nás a naše budoucí generace potěchou oka i duše v nádherném českém přírodním horizontu, který dokáže nenásilně mnohým přirůst k srdci a zanechat stopu nezapomenutelného a okouzujícího zážitku.

CÍL A METODIKA

Cílem této práce je rozšířit poznatky o vybraných církevních objektech mikroregionu Podblanicko, který je součástí určeného regionu Posázaví, nezmíněných v bakalářské práci. Snahou je vymezit profil zadaného regionu Posázaví obohaceného o mikroregion Český smaragd. Subjektivním zájmem jsou především drobné kulturní památky nacházející se ve vybraných oblastech.

Práce má posloužit především vlastníkům drobných církevních staveb, jako pomůcka pro získávání finančních prostředků na opravu a trvalé udržování těchto objektů. Vzhledem k tomu, že většina vybraných staveb nejsou zapsané nemovité kulturní památky, práce zahrnuje postupy, způsoby a právní předpisy, kterými jsou stavby i přes jejich neregistrovanost chráněny.

Dalším cílem je seznámit čtenáře s dotačními programy, z kterých je možné financovat obnovu kulturního dědictví na základě vypracovaných projektů. V práci jsou vymezeny požadavky, které mají být splněny k docílení přijatelnosti těchto projektů, čímž jsou tedy potřebné k čerpání dotací vlastníky. Základní snahou je vytvořit fotodokumentaci kapliček, božích muk, zvoniček a křížů ve vybraných mikroregionech regionu Posázaví a také v mikroregionu Český Smaragd.

Praktická část je více zaměřena na potenciální turisty, kteří čerpají duchovní sílu z kulturní krajiny. Součástí výzkumu jsou subjektivní i podložená hodnocení stavu těchto objektů a jejich charakteristik. Pro zájemce jsou uvedeny i historické a sociální aspekty spjaté s vybranými církevními stavbami. Výsledná práce by mohla být po odborném posudku eventuelně publikována jako „Manuál vlastníka drobných kulturních památek zapsaných či nezapsaných v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO“, ale i jako „Poutníkův krajinný průvodce regionu Posázaví a mikroregionu Českého smaragdu“.

I. REŠERŠNÍ ČÁST

---

1. ARCHEOLOGICKÁ PAMÁTKOVÁ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE

Archeologické památky jsou konečným, jedinečným, neopakovatelným a nenahraditelným zdrojem poznání o kulturní minulosti území. [3]

1.1 PAMÁTKOVÁ OCHRANA ARCHEOLOGICKÝCH PRAMENŮ

Archeologické movité a nemovité nálezy jsou chráněny zákonem o státní památkové péči 20/1987Sb., ve znění vyhlášky 242/91 Sb. a tzv. Maltskou konvencí (ETS č. 143), které definují principy péče o společné kulturní dědictví, skryté v zemi. Úmyslné ničení archeologických nemovitých a movitých nálezů, včetně rabování památek detektory, může a bývá stíháno nejen v rámci postihů zákona 20/1987Sb., v platném znění, ale také soudně dle trestního práva. Obecnou prioritou mezinárodní konvence je ochrana archeologického fondu v jeho přirozeném prostředí. Postup ochrany archeologického dědictví naší země v případě potřeby řeší naše zákonná úprava. Územím s archeologickými nálezy je přitom celé území naší republiky kromě míst vytěžených či jinak prokazatelně znehodnocených. [3]

1.2 NÁSTIN ORGANIZACE ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE V ČR

Výkonnou mocí v rámci ochrany archeologického fondu jsou pověřeny příslušné státní orgány, mající ve své působnosti výkon státní památkové péče (okresní úřady, magistráty). Odbornými složkami jsou, kromě archeologických ústavů AV ČR, oprávněné organizace dle znění §21, odst. 2 cit. zákona (státní památkové ústavy, ústavy archeologické památkové péče, muzea a všeobecně prospěšné společnosti). Oprávněným organizacím tak jsou svěřena určitá území na základě povolení Ministerstva kultury České republiky a dohodám uzavřených s Akademií věd České republiky. Může to být působnost celostátní, krajská či okresní v návaznosti na možnosti dané oprávněné organizace. Tyto organizace pak v souladu s rozhodnutími výkonných orgánů státní památkové péče vykonávají archeologickou památkovou péči svěřeného území. [3]

1.3 POSTUP PŘI ZJIŠTĚNÍ POŠKOZENÍ ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKY

Co tedy dělat, když v lese, na poli, či při stavební činnosti náhodou objeví kdokoliv z nás poškozenou archeologickou památku? Může jít o středověký vesnický dům poškozený vývratem, o pravěkou mohylu nebo val hradiště narušený výkopem tzv. detektorářů či lesní hospodářskou činností, může jít o rozorané či skrývkami poškozené pravěké pohřebiště či sídliště. Již citovaný zákon o státní památkové péči v § 23, odst. 2 a 3 uvádí, že o takovémto archeologickém nález „musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu“. [3] Toto oznámení „je povinen učinit nálezce, nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž došlo k archeologickému nález“u. Podle znění zákona musí pak být archeologický nález i naleziště „ponechány beze změny“ až do prohlídky odborníkem-archeologem z archeologického ústavu nebo příslušného regionálního archeologického pracoviště, „nejméně však po dobu pěti pracovních dnů po učiněném oznámení“. Pokud je to možné, je vhodné na místě archeologického nález nebo při zjištění narušení archeologické nemovité památky alespoň fotograficky zachytit podobu místa nález. Kromě archeologického ústavu je z hlediska času výhodné kontaktovat přímo i nejbližší regionální archeologické pracoviště (muzeum, regionální pracoviště Národního památkového ústavu atp. – např. pro vybraný mikroregion Podblanicko platí Muzeum Podblanicka ode dne sepsané dohody 30. 4. 2007). Jde totiž mnohdy o rychlost, s jakou se odborník na místo dostane. Pokud k poškození dojde při stavební činnosti, měl by být upozorněn odpovědný pracovník stavebníka na svou zákonnou povinnost zajistit realizaci záchranného archeologického výzkumu a požádán o to, aby v místě nález nevykonával žádné práce až do doby, kdy se na místo dostaví archeolog. Okamžitá, byť neprofesionální, fotografická dokumentace může být velmi důležitá právě v okamžiku, kdy se stavba rozhodne zákon nerespektovat a archeologické památky zničit.[3]

---

2. JAK CHRÁNÍME KULTURNÍ PAMÁTKY

Na sklonku 18. století, současně s rozvojem průmyslu a velkoměst, velmi často doprovázeným demolicemi starých staveb, se začal v Evropě utvářet vážnější veřejný zájem na cílené ochraně hmotného kulturního dědictví. Již tehdy si lidé dokázali uvědomit jedinečnost památek, dokládajících tvořivou práci a způsob myšlení předchozích generací, a nutnost jejich zachování jako nenahraditelného zdroje poznání národních dějin. Na území

tehdejší habsburské monarchie, a tedy i v českých zemích, vznikly nejstarší obecně závazné předpisy na ochranu památek v době vlády císařovny Marie Terezie (1740-1780). Pravidelný výkon památkové péče byl posléze zajišťován prostřednictvím specializovaného odborného orgánu Ústřední komise pro zjišťování a zachování stavebních památek, založené v roce 1850. [13] V Československu v době po jeho vzniku v roce 1918 byl dřívější systém rakousko-uherské památkové péče dále rozvíjen. Byly založeny první samostatné státní památkové úřady. Byly zdokonalovány způsoby soupisů a dokumentace památek. Odborný zájem se začal soustřeďovat i na zjišťování a ochranu archeologických nalezišť. [13]

Středoevropské tradice se uplatňují v naší památkové péči i nadále. Avšak stále významnější úlohu má dnes širší mezinárodní spolupráce. Česká republika přistoupila v roce 1991 k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Od roku 2000 je pro nás závazná Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a rovněž Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy. Umělecké a historické, ale i technické, archeologické, přírodní a další památky po staletí obohacují dochované životní prostředí historických sídel a krajiny a přispívají k obecné vzdělanosti a všestrannému rozvoji národa. Úroveň péče o ně vyjadřuje v současném světě mimo jiné i vyspělost společenského systému a demokracie v dané zemi.[13]

Kulturní památky a památkově chráněná území (památkové rezervace a památkové zóny) jsou v České republice jedním z nejvýznamnějších cílů domácího a zejména cizineckého cestovního ruchu. Jsou naše „moře“ a mohou napomáhat, obdobně jako je tomu v sousedním Rakousku nebo Bavorsku, podstatným způsobem k prosperitě národního hospodářství. Péči o kulturní památky bychom neměli chápat jenom jako povinnost, ale především jako morální zodpovědnost. Co se podaří zachovat z dosud poměrně bohatého kulturního dědictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku pro příští generace, záleží na každém z nás.[13]

2.1 POSTUP PŘI OBNOVĚ KULTURNÍCH PAMÁTEK

Významným nástrojem pro zachování kulturních památek je jejich obnova. Podle zákona o státní památkové péči se obnovou rozumí každá údržba, oprava, rekonstrukce, restaurování

nebo jiná úprava kulturní památky nebo jejího prostředí. Za jinou úpravu kulturní památky se přitom považuje modernizace budovy při nezměněné funkci nebo využití kulturní památky a dále její nástavba nebo přestavba.

Postup vlastníka kulturní památky při zamýšlené obnově[13]:

1. Zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést její obnovu, je povinen si předem vyžádat závazné stanovisko příslušného městského úřadu (obecního úřadu obce s rozšířenou působností), nebo krajského úřadu, jde-li o národní kulturní památku. Tam se také může seznámit s odborně metodickými publikacemi vydávanými odbornou organizací státní památkové péče pro zajištění nejvhodnějších postupů obnovy kulturních památek.
2. Úřad vydá závazné stanovisko po písemném vyjádření (odborném posudku) odborné organizace státní památkové péče. V tomto závazném stanovisku se vyjádří, zda vlastníkem navrhované práce jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví základní podmínky, za nichž lze tyto práce dále připravovat a provést.
3. Jedná-li se o rozsáhlejší stavební obnovu nemovité kulturní památky, je pro vlastníka výhodné, když požádá úřad o vydání závazného stanoviska nejprve k záměru obnovy. V případě rozhodnutí o přípustnosti tohoto záměru vlastník zpracuje projektovou dokumentaci obnovy již podle předem stanovených podmínek, a tak má jistotu, že své finanční prostředky vkládá do přípravy obnovy kulturní památky hospodárným způsobem.
4. Přípravnou a projektovou dokumentaci obnovy projedná v průběhu jejich zpracování vlastník nebo projektant se specialisty v odborné organizaci státní památkové péče z hlediska plnění podmínek stanovených v závazném stanovisku. Přitom je vlastníku poskytována bezplatná odborná pomoc, potřebné podklady a informace z průzkumů, výzkumů a archivované dokumentace. Zákon nevylučuje ani případ, kdy je nutné zpracovat k základní projektové dokumentaci ještě podrobnou dokumentaci pro určité druhy zásahů nebo postupů při obnově kulturní památky. Odborná organizace státní památkové péče zpracovává svůj odborný posudek písemně ke každé dokončené dokumentaci obnovy.

5. Jde-li se o obnovu kulturní památky nebo jejích částí, jež jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, smí ji provádět pouze restaurátor vykonávající svoji restaurátorskou činnost na základě zvláštního povolení vydaného Ministerstvem kultury.

6. Vlastník kulturní památky předá jedno vyhotovení dokumentace obnovy kulturní památky Národnímu památkovému ústavu na základě jeho vyžádání pro archivní účely.[13]

2.2 KDE A JAK MŮŽE VLASTNÍK ZÍSKAT FINANČNÍ POMOC

Obce, kraje a stát poskytují vlastníkům kulturních památek finanční příspěvky na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky.[13]

1. Obce nebo kraje mohou ze svých rozpočtů poskytnout vlastníku kulturní památky příspěvek na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky. Příspěvek se poskytuje na základě odůvodněné, písemné žádosti vlastníka, a to rozhodnutím po provedeném správním řízení.

2. Obdobně může o poskytnutí příspěvku na obnovu kulturní památky, a to ze státního rozpočtu, rozhodnout Ministerstvo kultury, v případě, je-li na zachování kulturní památky mimořádný společenský zájem. Pro tyto účely má Ministerstvo kultury k dispozici několik specializovaných programů [13]:

a) Havarijní program – z tohoto programu jsou poskytovány finanční příspěvky pro zabezpečení nejnaléhavějších oprav nemovitých kulturních památek, zejména na odstranění havarijního stavu střech a nosných konstrukcí staveb.

b) Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón – je nástrojem k obnově kulturních památek nacházejících se v nejcennějších částech našich historických měst, prohlášených za památkové rezervace nebo památkové zóny. Finanční příspěvky však mohou být z něho poskytovány pouze tehdy, pokud má příslušné město zpracovaný vlastní program regenerace a pokud se zároveň finančně podílí společně s vlastníkem na obnově kulturní památky.

c) Program záchrany architektonického dědictví – tímto programem je podporována obnova kulturních památek tvořících nejcennější součást našeho architektonického dědictví, jako jsou hrady, zámky, kláštery, historické zahrady, kostely a podobně. Zamýšlené práce přitom musejí směřovat k záchraně kulturní památky nebo záchraně těch jejích částí, které tvoří podstatu kulturní památky. K žádosti o zařazení do tohoto programu se přikládá zvláštní druh dokumentace, tzv. projekt záchrany kulturní památky.

d) Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny – zaměřuje se na podporu obnovy a zachování kulturních památek, zejména památek lidové architektury, jako jsou například zemědělské usedlosti, chalupy, kapličky a boží muka, které se nacházejí v uvedených památkově chráněných územích.

e) Program restaurování movitých kulturních památek – z tohoto programu jsou poskytovány finanční příspěvky na náklady spojené s obnovou (restaurováním) movitých kulturních památek, zejména takových, které jsou významnými díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi a jsou umístěny v budovách zpřístupněných veřejnosti pro kulturní, výchovně-vzdělávací nebo náboženské účely.

Bližší informace o tom, jak požádat o finanční příspěvek na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky, a o pravidlech nakládání s příspěvky tohoto druhu poskytují vlastníkůům kulturních památek krajské úřady, Magistrát hlavního města Prahy, a dále pak jednotlivá pracoviště odborné organizace státní památkové péče, která mohou vlastníku kulturní památky pomoci při zpracování příslušné žádosti a potřebné doprovodné dokumentace, popřípadě též Ministerstvo kultury. [13]

Povolení k restaurování kulturní památky je uvedeno v Příloze 2 a Postup při podání žádosti o udělení žádosti k restaurování je uveden v Příloze 3.

2.3 JAK MŮŽE VLASTNÍK KULTURNÍ PAMÁTKY UŠETŘIT NA DANÍCH

V oblasti nepřímé finanční pomoci státu vlastníkůům kulturních památek jsou některými daňovými předpisy stanovena osvobození od daní a další daňová zvýhodnění.

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti, upravuje osvobození od daně pro stavby, jež jsou kulturními památkami a na nichž jejich vlastníci provádějí stavební úpravy.

Osvobození trvá po dobu osmi let počínaje rokem, jenž následuje po vydání příslušného stavebního povolení. Od daně z nemovitosti jsou dále osvobozeny budovy, jež jsou kulturními památkami a jsou na základě smlouvy uzavřené mezi Ministerstvem kultury a vlastníkem zpřístupněny veřejnosti pro výchovně-vzdělávací účely. [13]

Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, stanovuje osvobození od daně darovací při nabytí vlastnického práva k nemovitostem, jež jsou kulturními památkami, pokud k němu dochází mezi příbuznými v řadě přímé (například z rodičů na děti) nebo mezi manžely. [13]

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zvyhodňuje odpisy na nemovitých kulturních památkách v případě jejich technického zhodnocení.

Bližší informace k uvedeným daňovým výhodám poskytují finanční úřady. [13]

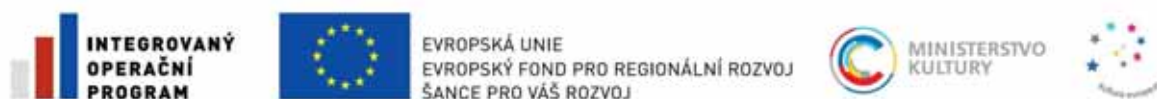
3. DOTAČNÍ PROGRAMY

Dotiční programy rozdělujeme podle typu kulturního dědictví. Tato skutečnost je v závislosti zapsané či nezapsané kulturní památky. Pokud je zapsána na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu nebo zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako národní kulturní památka, lze využívat dotace Integrovaného operačního programu. V případě, že památky nejsou zapsány na těchto seznamech, lze čerpat dotaci na základě vypracovaných záměrů z dotačního Programu rozvoje venkova České republiky.

3.1 INTEGROVANÝ OPERAČNÍ PROGRAM

Obrázek 1-Zdroj-www.strukturalni-fondy.cz

Jedním z tematických operačních programů, jejichž prostřednictvím lze v programovém období 2007-2013 získat podporu ze strukturálních fondů Evropské unie, je Integrovaný operační program (IOP). IOP je zaměřen zejména na modernizaci veřejné správy, zvýšení

kvality a dostupnosti veřejných služeb a zlepšení efektivity řízení a koordinaci územního rozvoje. IOP se specifikuje dále na šest prioritních os. [36] V oblasti zkoumaného předmětu se jedná konkrétně o Oblast intervence 5.1 „Národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví“ (IOP 5.1), která směřuje finanční prostředky na podporu:

- vytváření a zefektivňování národních metodických center pro vybrané oblasti kulturního dědictví
- realizaci vzorových projektů obnovy a využití nejvýznamnějších součástí nemovitého památkového fondu ČR
- zdokonalování infrastruktury pro moderní kulturní služby s vyšší přidanou hodnotou. [36]

Globálním cílem IOP 5.1 je zvýšit využití potenciálu kulturního dědictví a kulturních služeb. Cílem programu je obnova a využití památkových objektů či souborů zapsaných na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu nebo zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako národní kulturní památka. Dále se jedná o podporu projektů obnovy a využití ucelených tematických souborů kulturních památek ležících na území nejméně čtyř regionů NUTS II (vyjma NUTS II Praha) a konečně doplnění a zefektivnění stávající infrastruktury pro kulturní služby a kulturní průmysl na národní úrovni. Mapa regionů NUTS II je uvedena v Příloze 4. IOP 5.1 je platný pro Cíl Konvergence, tj. celého území ČR kromě hlavního města Prahy. [36]

3.1.1 STRUKTURA IOP 5.1

Intervence jsou koncipovány tak, aby kromě bezprostředního přínosu v podobě obnovených a efektivně využitých památek a vybudovaných či modernizovaných zařízení infrastruktury pro kulturní služby a kulturní průmysl přinášely také sekundární dopady v podobě stimulace vzniku dalších projektů obnovy a využití kulturního dědictví a budování infrastruktury pro kulturní služby a kulturní průmysl, připravovaných mimo rámec operačních programů nebo realizovaných v období přesahujícím časový horizont roku 2013. IOP 5.1 má celkem tři aktivity (samostatné věcné oblasti), v jejichž rámci mohou projekty získat podporu. Žadatel je oprávněn žádat o podporu jednoho projektu výhradně z jediné z níže uvedených aktivit, na kterou je vyhlášena Výzva. [36]

3.1.1.1 VYTVÁŘENÍ A ZEFEKTIVŇOVÁNÍ NÁRODNÍCH METODICKÝCH CENTER PRO VYBRANÉ OBLASTI KULTURNÍHO DĚDICTVÍ - 5.1A

Národní metodická centra se specializují na konkrétní segmenty nemovitého, movitého a nehmotného kulturního dědictví, které mají potenciál využitelný pro podporu ekonomického a sociálního růstu a jsou rozloženy na území celé ČR. Součástí budování a zefektivnění center je obnova a využití památkových objektů či souborů nebo jiných vhodných nevyužitých objektů. [36]

Centra jsou umístěna v regionech spadajících pod Cíl Konvergence (mimo území hlavního města Prahy) s vysokou koncentrací daného segmentu a kde již jsou pozitivní zkušenosti s jeho využitím. Jsou založena na bázi institucí s celonárodní působností a využívají síť vlastních nebo smluvně zajištěných regionálních pracovišť pro celonárodní působnost. [36]

Jejich náplní je identifikace, dokumentace, uchování, prezentace a využití nemovitého, movitého a nehmotného kulturního dědictví ČR v daných segmentech. Centra plní v rámci celé ČR více funkcí[36]:

- poskytují odborné kulturní služby vlastníkům památek a investorům v daném segmentu
- poskytují veřejné služby pro odbornou veřejnost i pro laickou veřejnost.

Vybudování center a jejich činnost umožní napojení dalších národních a regionálních projektů v oblasti služeb a podnikání (cestovní ruch, řemeslná výroba, vzdělávací aktivity apod.). [36]

3.1.1.2 REALIZACE VZOROVÝCH PROJEKTŮ OBNOVY A VYUŽITÍ NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH SOUČÁSTÍ NEMOVITÉHO PAMÁTKOVÉHO FONDU ČR-5.1B

Vzorové projekty jsou zaměřeny na obnovu a využití konkrétních nemovitých památek, jejich souborů a souvisejících památkově chráněných území k podpoře sociálního a ekonomického růstu vytvářením nových kulturních a dalších služeb. Slouží jako modelové příklady pro další projekty obnovy a využití příslušného typu památek. Použité přístupy a

postupy musejí být proto aplikovatelné na obnovu a využití památek daného typu i jinde v ČR. [36]

Projekty musí mít prokazatelný přímý přínos na zvýšení atraktivity prostředí a multiplikační efekt spočívající jednak v replikovatelnosti způsobu obnovy a využití objektů v jiných vhodných místech v ČR a jednak v tom, že umožní napojení dalších projektů v oblasti služeb a podnikání (cestovní ruch, řemeslná výroba, vzdělávací aktivity apod.) celostátně a i v daném regionu realizovaných například prostřednictvím příslušných regionálních operačních programů. [36]

3.1.2 ZDROJE A VÝŠE PROSTŘEDKŮ

Na podporu všech aktivit v rámci IOP je vyčleněno 13,45 % z celkové alokace ERDF, absolutně se jedná o částku 212 762 461 €. Příspěvek ERDF činí 85 % a příspěvek státního rozpočtu 15 % celkových veřejných zdrojů. Celkové způsobilé výdaje projektů v této oblasti intervence nemohou přesáhnout schválených 250 308 778 €. Výše alokovaných prostředků pro danou Výzvu, míra spolufinancování i minimální a maximální výše způsobilých výdajů na jeden projekt je uvedena v textu Výzvy. Akce zařazované do tohoto programu resp. oblasti intervence jsou výhradně zaměřeny na administrování operací nadregionálního dopadu. Odhadovaná administrativní kapacita je max. 2 projekty pro každý kraj, předpokládaný objem způsobilých výdajů jednotlivých projektů bude v řádech stovek mil. Kč. [36]

3.1.3 MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ Z IOP DLE TYPŮ VÝDAJŮ

Výdaje, které lze v rámci projektu podpořeného z IOP hradit, jsou vymezeny právními předpisy EU týkajícími se strukturálních fondů, zejména příslušným nařízením upravujícím využití ERDF. [36]

Obecně platí, že prostředky z IOP lze využít na[36]:

výdaje na stavební realizaci projektu

další výdaje

Podmínky způsobilosti výdajů se řídí Pravidly způsobilých výdajů pro programy spolufinancované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti na programové období

2007-2013 a Metodickou příručkou způsobilých výdajů pro programy spolufinancované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti na programové období 2007 – 2013. Křížové financování se u IOP 5.1 neuplatňuje. [36]

3.1.4 OPRAVNĚNÍ PŘÍJEMCI PODPORY

Subjekty, které mohou v IOP 5.1 předkládat Žádosti, dělí se dle aktivit[36]:

1. aktivita 5.1a

- organizační složky státu a jimi zřizované příspěvkové organizace podle zákona č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzv. kompetenční zákon), a zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
- nestátní neziskové organizace, a to:
  - obecně prospěšné společnosti podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů
  - nadace či nadační fondy podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, ve znění pozdějších předpisů

2. aktivita 5.1b

- organizační složky státu a jimi zřizované příspěvkové organizace podle zákona č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzv. kompetenční zákon), a zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
- nestátní neziskové organizace, a to:
  - obecně prospěšné společnosti podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů
  - církve a náboženské společnosti a další právnické osoby podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, ve znění pozdějších předpisů

- obce a jimi zřizované organizace, v souladu se zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů
- svazky obcí podle § 49 a následujícího zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů
- zájmová sdružení právnických osob podle § 20f až § 20j zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo kultury upozorňuje žadatele/příjemce, že v souladu se zákonem o rozpočtových pravidlech není na dotaci právní nárok. Není proto přípustný opravný prostředek a je vyloučeno soudní přezkoumání. To nevylučuje možnost podat podnět či stížnost na ověření správného, objektivního, transparentního a nediskriminačního postupu.[36]

3.2 PROGRAM ROZVOJE VENKOVA ČR NA OBDOBÍ 2007-2013

Existence a realizace Programu rozvoje venkova ČR přispěje k dosažení cílů stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova, tj. k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. [30]

3.2.1 EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA: EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

Obrázek 2 – Logo PRV

Zdroj: <http://leader.posazavi.com>

Ochraně a rozvoji kulturního dědictví venkova je věnována Osa III., Opatření III. 2.2. Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013 (PRV) je programový dokument připravený Ministerstvem zemědělství pro poskytování dotací do zemědělství a venkova v letech 2007-2013. Dotace z PRV jsou spolufinancovány z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a ze státního rozpočtu. Opatření je určeno obcím (s počtem do 500 obyvatel), sdružením obcí, neziskovým organizacím

s právní subjektivitou včetně církvím a jejich organizacím, zájmovým sdružením právnických osob. Podpora je poskytována v režimu de-minimis, tzn., že celková výše podpory de-minimis poskytnutá jednomu subjektu nesmí v kterémkoli tříletém období přesáhnout částku 200 000EUR (tento limit platí bez ohledu na formu podpory nebo její sledovaný cíl). Minimální celkové způsobilé výdaje na projekt jsou 50 000 Kč. [30]

Pro zkoumanou oblast se zaměřujeme na podopatření III. 2. 2. 2 - Kulturní dědictví venkova. Dotace je určena na vypracování studií nebo programů a na investice spojené s udržováním, obnovou a zhodnocováním nebo využitím kulturního dědictví venkova, jako například kulturních památek (s výjimkou památek UNESCO, národních kulturních památek nebo kulturních památek, již využívaných pro účely služeb cestovního ruchu - ubytování, kongresové využití, muzea), památkově významných území, kulturních prvků vesnic a venkovské krajiny, včetně historických parků, zahrad a alejí, a na budování nových stálých výstavních expozic a muzeí s vazbou na místní historii, zajímavosti, kulturní a umělecké aktivity a tradiční lidovou kulturu. [30]

1. Záměry programu:

- studie a programy obnovy, využití a regenerace kulturního dědictví venkova
- obnova a zhodnocování kulturního dědictví venkova
- stálé výstavní expozice a muzea. [30]

Příjemci dotací jsou definováni obdobným způsobem jako oprávnění příjemci IOP.

2. Druh a výše dotace [30]:

Projekty nezakládají veřejnou podporu dle čl. 87 Smlouvy; projekt je realizován ve veřejném zájmu a nepřináší ekonomickou výhodu jeho vlastníku ani jeho provozovateli.

Druh podpory: přímá nenávratná dotace

Způsob financování: podílové financování

Výše podpory: maximální výše podpory činí 90 (100) % (*bude upřesněno dle závazného stanoviska ÚOHS*) celkových způsobilých výdajů pro zájmová sdružení právnických osob, pro církve a neziskové organizace, pro obce a sdružení obcí. [30]

Projekty v rámci podopatření Kulturní dědictví venkova jsou omezeny do výše způsobilých výdajů 5 mil. Kč.

Minimální celkové způsobilé výdaje na projekt jsou 50 000 Kč.

Míra podpory EU činí max. 75 %, národní veřejné zdroje činí max. 25 %.

Každý projekt je tvořen investičními náklady v určité výši. Ty náklady, na které může být poskytnuta dotace z daného opatření/podopatření/záměru PRV, se nazývají způsobilé výdaje. [30]

3.2.1.1 PODMÍNKY PŘIJATELNOSTI PROJEKTU

Projekt je realizován na území České republiky v obci do 500 obyvatel. V rámci záměru studie a programy obnovy, využití a regenerace kulturního dědictví venkova – je možné a účelné, aby záběr studií obnovy, využití regenerace území, plánů péče a map zahrnoval také další přilehlé venkovské obce s počtem obyvatel do 500 s tím, že žadatelem/pořizovatelem musí být obec do 500 obyvatel. Pro svazek obcí platí, že může zahrnovat i venkovské obce do 500. Projekt je v souladu s příslušnou právní úpravou České republiky a Evropské unie. Žadatel musí splňovat definici příjemce pomoci stanovenou pro příslušné opatření/záměr. Projekt musí splňovat účel a rozsah opatření/záměru. Lhůta vázanosti na projekt je 5 let od data podpisu Dohody. Povinné přílohy, které musí žadatel předložit s projektem, jsou uvedeny v Příloze 5. Žadatel nečerpá finanční prostředky na stejný účel nebo na předmět, pro který je požadována finanční pomoc, z rozpočtu kapitoly MZe, z jiných rozpočtových kapitol státního rozpočtu nebo státních fondů (např. nesmí obdržet úvěr s podporou Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a.s., z Programů pomoci malého a středního podnikání prostřednictvím Českomoravské záruční a rozvojové banky, a.s. apod.) nebo jiných fondů Evropské unie. Žadatel prokázal spolehlivost prostřednictvím výpočtu finančního zdraví u projektů, jejichž způsobilé výdaje přesahují 1 000 000 Kč. Žadatel prokázal ekonomickou životaschopnost projektu v případě, že způsobilé výdaje přesahují 5 000 000 Kč. [30]

Žádosti se předkládají na regionálních odborech Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) příslušných pro místo realizace projektu. Termín podávání žádostí o dotaci z Programu rozvoje venkova vyhláší ministr zemědělství. Tento termín je oznámen veřejnosti prostřednictvím internetových stránek www.mze.cz a tiskových zpráv. Požadovanou dokumentaci (Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty PRV ČR) včetně standardizovaných formulářů žádostí nalezneme na regionálních odborech SZIF nebo v elektronické podobě na internetové adrese www.szif.cz v odkazu PRV/EAFRD a www.mze.cz v odkazu Podpora z EU a národní dotace/EAFRD. [30]

4. POSÁZAVÍ O.P.S.

Obrázek 3 – Logo společnosti. Zdroj:

<http://leader.posazavi.com>

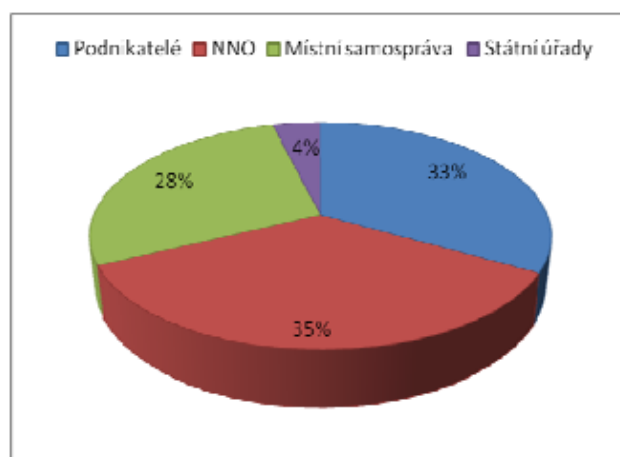
Posázaví je obecně prospěšná společnost zabývající se kvalitou života v regionu. Pojem kvalita života naplňuje zdravé dobré prostředí, především zdravou krajinu. Další náplní je rozvinutá infrastruktura, systém služeb, společenský a spolkový život. Územní priority společnosti je údolí Sázavy a historické území Podblanicka. Členství je otevřené všem, o kterém dále rozhoduje plénum. Jedná se o ideální poměr třetinového zastoupení, a to veřejného a privátního sektoru. Privátní sektor je ve stabilní převaze tvořen podnikateli a nestátními neziskovými organizacemi. Veřejný sektor tvoří méně než 1/3 obcí, svazků obcí a státu. [37]

Mapka regionu Posázaví je uvedena v Příloze 6.

Region Posázaví má v současné době již zpracovanou druhou strategii rozvoje.

1. strategie byla vypracována v letech 2003 a 2004. Strategická část však byla směřována jen k prvotnímu zavedení

programu LEADER v letech 2004 – 2006 v regionu a pro první projekty spolupráce.

Graf 1- Složení MAS Posázaví,

Zdroj: <http://leader.posazavi.com>

2. strategii začala společnost připravovat v r. 2005 pro evropské období 2007 – 2013. [38]

4.1 STRATEGICKÝ PLÁN LEADER+

Obrázek 4 - Logo. Zdroj:

<http://leader.posazavi.com>

Vychází z obsahu Strategie rozvoje regionu a je na ní závislý. Primárně je tvořen pro Program rozvoje venkova (EAFRD). Existuje zároveň se strategickými plány pro další operační programy, které bude možno na území Posázaví realizovat. V jeho obsahu je prioritou spolupráce mezi partnery.

Obsah Strategického plánu Leader [38]:

- Aby se vám tu líbilo (cestovní ruch)
- Aby se nám tu líbilo (rozvoj venkova)
- Ctíme svou minulost (obnova kulturních památek)
- Myslíme na budoucnost (spolková činnost)
- Stavíme na dětech, mládeži a rodině (projekty dětí a pro děti)

Jak probíhal příjem žádostí?

„Od 9. prosince 2008 do 7. Ledna 2009 do 12 hodin probíhal příjem projektů v rámci 3. Výzvy Strategického plánu Leader. Celkem bylo přijato 21 projektů do tří ze čtyř vyhlášených fichí. Celková hodnota přijatých projektů přesáhla finanční prostředky, které byly určeny pro 3. Výzvu. Po ukončení příjmu žádostí probíhala administrativní kontrola správnosti a úplnosti žádostí včetně správnosti a kompletnosti příloh. V průběhu administrativní kontroly dva žadatelé svojí žádost stáhli. Proběhly kontroly ostatních projektů a někteří žadatelé byli vyzváni k doplnění. Poté bylo 19 projektů postoupeno k celkovému hodnocení a výběru k podpoře financování. Zajímavou a důležitou částí v hodnocení projektů jsou veřejné obhajoby, v rámci kterých má každý žadatel právo svůj projekt obhájit a více přiblížit těm, kteří o financování rozhodují. Na tyto prezentace má přístup široká veřejnost i ostatní žadatelé. Komise posuzovala i komplexnost, potřebnost i užitečnost každého projektu. Dle kritérií stanovených Strategickým plánem Leader a jednotlivými fichemi obodovala výběrová komise přijaté projekty. Podle bodového

hodnocení bylo sestaveno pořadí úspěšných projektů a pak nastala nejnáročnější práce výběrové komise, rozhodnutí o hranici, do které projekty doporučí programovému výboru a plénu k odsouhlasení. Na svém zasedání programový výbor i plénu potvrdil rozhodnutí výběrové komise a odsouhlasil financování projektů navržených výběrovou komisí. Správní rada na svém zasedání podpisem předsedy potvrdila veškerá rozhodnutí.“ [35] Další příležitosti pro nové projekty a jak to bude s realizací projektů dál, této oblasti je věnována část v Příloze 6. Vybrané projekty k financování v rámci 3. Výzvy Strategického plánu Leader:

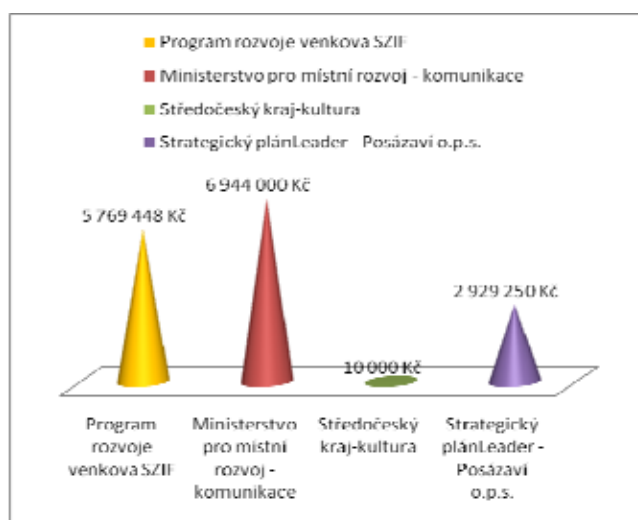
Tabulka 1- Vybrané financované projekty SPL drobných církevních staveb ve zkoumaném regionu.
Zdroj: Z příspěvku ve Zpravodaji Posázaví 1/2009

Žadatel	Název projektu	Výše požadované dotace	Výše schválené dotace	Celková výše projektu
Římskokatolická farnost Votice	Oprava kaple klášterního kostela sv. Františka z Assisi	827 564,00	827 564,00	919 516,00
Obec Teplýšovice	Svatý Jan Nepomucký z Čeňovic	171 891,00	171 891,00	190 990,00
Obec Postupice	Rekonstrukce kapličky v osadě Čelivo	460 674,00	460 674,00	511 861,00
Městys Divišov	Oprava vstupních bran a kříže na kamenném soklu na hřbitově v Divišově	334 297,00	334 297,00	418 581
Celkem		1 794 426,00	1 794 426,00	2 040 948,00

4.2 CHOPOS

CHOPOS je vytvořený svazek obcí za účelem čerpání finančních prostředků z dotačních fondů. Stejně je nazýván i mikroregion v regionu Posázaví.

„Je za námi uplynulý rok 2008, takže můžeme bilancovat. Co se týče dotací, dá se říci, že byl celkem úspěšný. Řada obcí uskutečnila své plány, zrealizovala projekty a na vlastní kůži si vyzkoušela zúčtovat dotační

Graf 2- Přehled získaných dotačních prostředků.

Zdroj: Z příspěvku ve Zpravodaji Posázaví 1/2009

prostředky z Evropské unie. Celkem bylo získáno z dotací v loňském roce 23 910 660 Kč. Přehled získaných dotačních prostředků: viz graf 2.

Nebylo to snadné a ani v budoucnu nebude. Nicméně ten, co už něco podobného zrealizoval, nasbíral nějaké zkušenosti, bude mít další akce již o něco snadnější. V podzimních výzvách v rámci svazku bylo zažádáno na rok 2009 již o 36 586 854 Kč. Tak uvidíme, s jakou úspěšností. Zatím není známo, jak a které žádosti vyjdou či nevyjdou. Rozhodně je to více oproti předchozímu období. Nárůst žádostí je spojen zejména s lepší připraveností žadatelů, kteří nepodcenili přípravu projektů nutných pro předkládání žádostí o dotace do různých fondů. Na sklonku roku se uskutečnilo poslední zasedání, kde byl vysloven a většinou pokývnutím odsouhlasen názor, že honba za dotacemi by neměla být prvořadým úkolem a cílem svazku, ale že by se nemělo zapomínat i na společensko-kulturní stránku společného snažení o rozvoj našeho regionu. K zamyšlení přispívá i fakt, že v letošním roce je tomu již 10 let, co se na Obecním úřadě v Chotýšanech setkali zástupci obcí Postupice-Miloslav Půta, Popovice-Ladislav Kazda, Struhařov-Jan Zeman a Chotýšany-Jiří Granát a Václav Pošmurný, kteří byli pověřeni svými zastupitelstvy, aby společně založili zájmové sdružení obcí. Tohoto jednání se také zúčastnila Ing. Arch. Ivana Tichá, která byla poradkyní obcím v oblasti projektů a územního plánování. Ona také byla iniciátorkou tohoto setkání. Po jednání, na kterém si představitelé obcí vyjasnili svoje postoje k práci v daném regionu a postupně si uvědomili důležitost tohoto kroku pro budoucí prosperitu oblasti, ve které všichni žijeme a pracujeme, byly sepsány stanovy a podepsána zakladatelská smlouva sdružení. Tímto krokem se nastartovala spolupráce v širokém okolí, ba i v celé ČR doposud neobvyklá a nevídaná. Naším záměrem je výročí připomenout několika akcemi. V souvislosti s výročím máme v úmyslu v letošním roce navštívit podobný region se snahou o výměnu zkušeností, a tak nějak načerpat novou energii pro další pokračování třeba i tím, že se poučíme o jiných směrech, kterými se daly jiné regiony, a které jsme dosud nezkusili. V současnosti se připravuje řada projektů jak pro jednotlivé obce, tak i svazkové. Ty první jsou hlavně zaměřené na zbudování volnočasových prostor pro mládež a opravy sakrálních objektů, na které v minulosti nezbyly prostředky. Dále chceme získat prostředky na zvýšení bezpečnosti silničního provozu v obcích, na kterých se v loňském roce nedostalo. Pokračovat v úspěšném čerpání a realizaci projektů podpořených dotací ze SPL.“ [16]

Obrázek 5-Postup restaurování soch.
Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

4.2.1 „REHABILITACE DROBNÝCH SAKRÁLNÍCH OBJEKTŮ A VYBUDOVÁNÍ MUZEA“

Projekt „Rehabilitace drobných sakrálních objektů a vybudování muzea“ byl zrealizován díky spolufinancování z předvstupního fondu Evropské unie SAPARD. Celý projekt probíhal za administrativní podpory svazku obcí CHOPOS a pod vedením manažerky Bohuslavy Zemanové. Projekt úspěšně realizovala po vítězství ve výběrovém řízení Stavební firma Václav Pazdera z Vlašimi. Všechny obce svazku obcí si tak vyzkoušely, co to znamená spolupráce na společném projektu a úspěšně vše dokončily. [10]

4.2.1.1 Nové sochy ze starých jak se to dělá

Sochy-vrchol mezi uměleckými díly. V rámci projektu jsme se zabývali celkem čtyřmi. Jedna byla litinová a potřebovala nejméně péče. Restaurování se dočkala pískovcová socha sv. Jana Nepomuckého v Chotýšanech. Podrobnosti v příloze 7.1. Nejvíce práce bylo vykonáno na sousoší římských vojáků – sv.

Pavla a sv. Jana. Jejich poškození bylo tak velké, že nebylo možné je restaurovat a řešit se zakonzervování jejich současného stavu a následné vytvoření replik. Po sejmutí soch z jejich podstavců na křižovatce silnic u Ostředka směrem na Bělčice byly odvezeny do ateliéru restaurátora. Tam byla torza soch mechanicky očištěna od zvětralých částí a tlakovou párou bylo provedeno hloubkové čištění. Tím byl získán základ pro další sochařskou práci. Za použití speciální hmoty byly sochy znovu vymodelovány na podkladu původních soch. Vzhledem k tomu, že nebyl k dispozici žádný fotomateriál jejich původního vzhledu ani žádné jiné grafické podklady, vycházelo se z ikonografie těchto dvou svatých v jiných lokalitách s ohledem na jejich atributy. Tak vlastně vznikly dvě nové sochy, tedy podklady pro jejich

vyhotovení. To vše probíhalo pod odborným dozorem Národního památkového ústavu. Pomocí vymodelovaného vzoru byly vytvořeny sádrolukoprenové formy. Byl tedy vytvořen negativ, který byl dostatečně zpevněn, a vznikla zvláštní formy pro vytvoření výdusku – nové sochy. Do těchto forem byly po malých vrstvách vydusávány sochy. Následně byly sochy opatřeny přírodní platinou. Tak vznikly nové sochy z umělého kamene, který laik nerozezná od pískovce. Posledním krokem bylo umístění soch na jejich původní místo. I zde samozřejmě došlo k opravám podstavců, aby se zde sochy „cítily příjemně“. Za pomoci jeřábu se poté vrátil sv. Pavel a sv. Jan na své místo v budově Obecního úřadu v Ostředku. [10] Podrobnosti restaurování jsou uvedeny v Příloze 7.1. Zde byla uložena zakonzervovaná a kompletním laboratorním průzkumem zhodnocená torza. A všichni, kdo projíždí po silnici mezi Kozmicemi a Sázavou, či zde sjíždí z dálnice, se mohou potěšit pohledem na kus překrásné sochařské práce, přestože jde jen o kopie. [10] V příloze 7 je popsána eroze pískovce, postup při restaurování litinových křížů, konkrétní postup při restaurování pískovcové zvoničky v Kochánově spadající do mikroregionu CHOPOS a konkrétní postup při obnově litinového kříže ve Věřicích v tomtéž mikroregionu. V neposlední řadě je v této příloze popsána obnova největšího objektu (synagogy v Divišově) v rámci projektu „Rehabilitace drobných sakrálních objektů a vybudování muzea“ včetně uvedení celkových nákladů vynaložených v celém projektu.

5. VYMEZENÍ ZKOUMANÉ OBLASTI

Hlavní zkoumanou oblastí je region Posázaví, který se dále člení na dílčí mikroregiony a oblasti. Jednou součástí tohoto regionu je již zmiňovaný mikroregion Podblanicko, rozšířeným zkoumáním tohoto mikroregionu se také zabývá praktická část této práce. Dějiny a charakteristiky mikroregionu Podblanicko jsou uvedeny v příloze 9. Další oblastí je pro její velkou zajímavost mikroregion Český smaragd.

5.1 REGION POSÁZAVÍ

Posázaví je symbolem spojení krásné přírody, historie a aktivního odpočinku. Takto lze specifikovat tuto jedinečnou část Středočeského kraje. Posázaví je známé množstvím historických a kulturních památek s převážně slovanskou minulostí. Pověstný je především původní klášter v Sázavě. Posázaví je bohaté i na počet církevních památek, hlavně kostelů

a kapliček. Ale je tu i množství hradů a hradních zřícenin. O něco jižněji, v okolí památné a naději vzyvané a pověstmi opředené hory Blaník leží Podblanicko. Zdejší pahorkatina je k návštěvníkům vstřícná, je protkaná četnými cestami a pěšinami, které nás přivedou k množství zajímavých míst vyzývajících ke spočinutí, k místům dalekých rozhledů i do interiérů výjimečných přírodních zákoutí. [20] Region Posázaví zahrnuje mikroregiony Blaník, Džbány, CHOPOS, Malé Posázaví, Podblanicko, Týnecko a Želivku. Mapa regionu je uvedena v Příloze 6 obr. 2.

5.2 MIKROREGION ČESKÝ SMARAGD

Mikroregion Český smaragd byl založen v září roku 1999. Založení sledovalo spojit síly potřebné k realizaci větších projektů a hledat společné zájmy a cíle, které mají přispívat k rozvoji širšího území. Mikroregion sdružuje deset obcí s řadou menších obcí v jejich správním území v roce 2005 s celkovým počtem obyvatel 3382: Trhový Štěpánov s obcemi Dubějovice, Sedmpány, Dalkovice, Střechov nad Sázavou a Štěpánovská Lhota (celkem 1226 obyvatel), Hulice s obcí Rýzmburk, Chlum, Javorník, Kladruby, Rataje, Soutice s obcemi Černýš a Kalná, Tehov s obcí Petřiny, Tichonice s obcemi Chochol, Kácovec, Kácovská Lhota, Pelíškův Most a Soušice a Zdislavice. Sídlo mikroregionu je v Trhovém Štěpánově. Bližší informace a mapa mikroregionu jsou uvedeny v příloze 8. [40]

---

6. KÓTY BOŽÍHO VYMĚŘOVÁNÍ

Kóty božího vyměřování v krajině. Tak bychom mohli nazvat drobné sakrální objekty, roztroušené v české a moravské krajině: křížky, Boží muka, zvoničky a kapličky. Většinou stojí o samotě. Na místech, vybízejících k zastavení a zamyšlení. Mezi charakteristické zvláštnosti krajiny České republiky patří drobné sakrální objekty, které najdeme jen málokde na světě. Tyto stavby dokreslují ráz české krajiny a tvoří souhru přírody s lidskou činností. Na Podblanicku, kde jich stojí na 1600 (nejvíce ze všech bývalých okresů České republiky), mapovala jejich stav skupina nadšenců v čele s okresním konzervátorem Státní památkové péče v Benešově Janem Svobodou: *Zachovalo se jich tu hodně díky špatné přístupnosti krajiny a absenci průmyslu*. Většina dochovaných objektů na Podblanicku vznikla po třicetileté válce. Původních dřevěných křížků dodnes stojí asi dvacet, častěji

najdeme kamenné (ze začátku 18. století) a litinové kříže (z 2. pol. 18. stol.). *Jsou tu také smírčí kříže, které nejsou datované. Ty jsou pravděpodobně nejstarší.* [41]

---

7. STAVBY U CEST, V POLÍCH A LUKÁCH

Smírčí kříže nebo kameny bývaly součástí tzv. smírčí smlouvy uzavírané mezi viníkem a poškozenou stranou. Byly symbolickým stvrzením smírčího aktu, usmíření se před Bohem. Křížky jako takové připomínají ukřižování, oběť Ježíše Krista, a spásitelský princip. *Křesťanským symbolem se kříž stal až v době, kdy přestal sloužit jako popravčí nástroj, tedy od 4. století. Nařízení stavět kříže u cest je spojeno s osobou Karla Velikého, říká historik umění Jindřich Nusek z Divišova. Také Boží muka jsou jasným odkazem na vykupitelskou smrt. Původ zřizování těchto objektů bývá spojován s knížetem Boleslavem II. a pražským biskupem Vojtěchem. Zpravidla se skládají ze soklu, sloupového dřívku a tzv. kaplicového nástavce neboli lucerny. Dříve se však jednalo o objekt symbolizující sloup, u něž byl z rozhodnutí Pontia Piláta bičován Kristus. Po dobu Božích muk, jak se známe dnes, ovlivnily německé svíce mrtvých, tzv. Totenleuchte. Kapličky coby kultovní prostory mají mnoho podob. Většinou nahrazovaly vzdálený kostel, byly určeny k bohoslužbám. V neposlední řadě patří mezi drobné sakrální objekty i zvoničky. Nejvíce se rozšířily po vydání protipožárního nařízení Marie Terezie, které přikazovalo zřizovat zvoničky jako poplachová zařízení,* konstatuje Nusek. [41]

7.1 PROSTŘEDNÍK MEZI LIDMI A NADPŘÍROZENEM

Například v nejnižnější části středních Čech leží Sedlec-Prčice, jeho okolí je známé jako Český Merán. Právě v této oblasti mapoval drobné sakrální objekty osmdesátiletý grafik František Mika. Poznal prosté lidi, kteří dříve žili a pracovali v této krajině. *Je to hluboce křesťanský kraj. Kapličky nebyly pro lidi prázdným symbolem, ani estetickým zážitkem, bylo to jakési útočiště a místo, kde prosili o ochranu. Život a krajina přinášely určitá nebezpečí: docházelo k úrazům, ke kterým nepřijela sanitka, lidé onemocněli, lékař byl daleko, existovali různí lapkové apod. Kapličky bývaly prodloužením kostela. Od počátku byly tyto sakrální objekty spojovány s procesem christianizace krajiny, přičemž stavby sloužily především jako prostředek upevňující víru. Trvale byly také orientačními body. V průběhu 19. století začínají být vnímány i jako estetický prvek v krajině. Vznikají tedy*

funkce sekundární, které nejsou bezprostředně spjaté s pohnutkou zřít kapličku. Jejich významu si všímá i nově se rodící poutnictví, tedy turistika, připomíná Jindřich Nusek. Drobné sakrální objekty jsou pro současné badatele a historiky významným zdrojem informací nejen o geologickém složení místa, kde stavby vznikaly, ale i o náboženské orientaci v minulosti či stavitelském umu našich předků. [41] S proměnou společenských a politických poměrů ve 2. polovině 20. století ztrácejí objekty své kultovní poslání a získávají význam ekologický a environmentální. Dochází k tomu v první fázi kolektivizace, kdy jsou živelně rozorávány meze a polní cesty a jsou zcelovány obdělávané plochy. Kapličky, křížky a Boží muka, zpravidla s jedním nebo dvěma stromy, se stávají zelenými ostrůvky uprostřed polí a tvoří tak útočiště pro ptáky, drobné savce a řadu druhů užitečného hmyzu. [41]

7.2 VČERA A DNES

Za totality byla zničena celá řada těchto staveb. *Kolem roku 1975 jelo nákladní auto se sovětskými vojáky po silnici z Příbrami do Sedlčan a ničilo jeřábem všechny kříže a Boží muka. Pan farář Liščák z Dubovic jel za nimi a dával vše opravovat, zaznamenal do své knihy Z duše kapliček Antonín Odvárka ze Sedlece-Prčic. Dnes je společnost k těmto objektům daleko citlivější. Vznikají různé organizace, které pořádají sbírky na opravy a znovuoobnovení drobných sakrálních objektů. Není divu, vždyť „jsou to krásné stylové a umělecké výtvořy, u kterých se každý rád zastaví“ (P. Antonín Odvárka, Duše kapliček). [41]*

7.3 POČÍTÁNÍ KAPLIČEK POD BLANÍKEM, OCHRANA DROBNÝCH PAMÁTEK V KRAJINĚ

Mimořádný projekt, jenž vznikl v koordinaci několika regionálních subjektů na Podblanicku, by mohl posloužit jako modelový příklad, jak lze oživit „paměť kraje“ a přispět tak k jeho obnově. Z původního mapování a evidování drobných sakrálních prvků v krajině (kapliček, křížů, božích muk...) nakonec vznikla práce, která výrazně přerostla hranice Mikroregionu Podblanicko, a stala se inspirací i pro jiné oblasti. Když celkové uvolnění umožnilo opět beztravný návrat ke kořenům, vydali v roce 1995 pražský grafik František Mika a pracovník památkové péče v Sedlci-Prčici Jan Svoboda drobnou

publikaci nazvanou *První putování za kapličkami Českého Meránu* (jak se někdy Sedlecké kotlině přezdívá) – úvodní část cyklu jednodenních výletů se sakrálními objekty na trase. S podporou místního kněze A. Odvárky se ke znovuobjeveným kapličkám také začaly konat poutě. To už práce na shromažďování informací o rozmístění sakrálních objektů krajině získaly větší rozměr. Mapování se zúčastnilo mnoho dobrovolníků, kterým se podařilo lokalizovat na 1500 těchto artefaktů. Zapojily se i obecní úřady, jež vyplnily rozeslané dotazníky a pomohly zlepšit evidenci všech objektů. [5] Pokud chceme v něčem vyzdvihnout přínos této aktivity, je třeba zdůraznit jeden závažný moment, totiž že se na ní vedle zmiňovaných osob podílely i místní organizace a skupiny. Mezi nimi Muzeum Benešovska (dnes Muzeum Podblanicka) a také Podblanické ekocentrum ČSOP Vlašim. Všechny zmiňované subjekty využily možnosti publikovat v časopise *Pod Blaníkem* (hlavně v jeho příloze). Například ochránci přírody již v roce 1993 vyhlásili v každoroční soutěži věnované přírodě Podblanicka jako soutěžní téma *Kapličky pod Blaníkem* – účastníci měli vyhledat některou ze sakrálních památek, lokalizovat ji a zdokumentovat (zakreslit či vyfotit). Zmiňované organizace spolu s dalšími institucemi (obecní či okresní úřad, nadace Open Society Fund atd.) také v roce 2001 zašitily vydání práce nazvané *Příběh kapliček*. [5] K teoretické části přibyla zcela samozřejmě další nutnost, oprava jednotlivých objektů, související i se sháněním peněz na rekonstrukce. Je povzbudivé, že vedle jednotlivců či rodin se do této činnosti zapojily i různé dobrovolné skupiny a vlastivědné kluby (např. Klub českých turistů, místní hasičské sbory), ale také obecní úřady a Nadace českých památek. Památky v krajině mají převážně význam estetický, k němuž se přidává také hodnota spojená s historií vzniku stavby i původního záměru, kvůli němuž vznikla. Záslouhou Jindřicha Nuska, jednoho z autorů sborníku, si však mnozí mohli uvědomit i další přínos existence drobných sakrálních objektů – totiž jejich funkci environmentální, spojenou s okolím jednotlivých staveb a celkovým zasazením do prostředí. S rostoucími znalostmi se pro nás tyto památky stávají součástí mnohvrstevnaté paměti krajiny, která byla závažně poškozena kolektivizací v poválečném období a která nadále trpí problémy, jež zasahují venkovské prostředí i v současnosti (vyliďňování, nedostatek financí na obnovu, často také nezáměr, zpřetrhání vazeb mezi člověkem a půdou atd.). Práce na sborníku a dlouhodobá evidence památek vůbec pomohly i v dalších aktivitách – například základní škola v Jankově vydala tři vlastní svazečky věnované památkám, jež vyhledali žáci devátých tříd. Spolu s ostatními regiony usilujícími o

podobné zmapování svého kraje se podařilo třikrát uspořádat výstavu *Paměť krajiny* (zastřešeno Centrální katolickou knihovnou Teologické fakulty UK v Praze). Premiéru má za sebou i seminář na téma drobných sakrálních památek v odlišných přístupech, jehož se zúčastnil vedle podblanických institucí Národní památkový ústav. Publikace „Příběh kapliček“ byla také představena na mezinárodní konferenci v Bratislavě (2002). Zájem o tento druh aktivity a také pomoc při její realizaci projevily vedle českých regionů i oblasti slovenské, kde by mohlo vzniknout něco podobného. Dokumentuje to dopad této původně nenápadné, ale záslužné práce. [5]

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

---

1. CÍLE

Hlavním cílem výzkumné části je aktivně provést terénní výzkum a zfotodokumentovat vybrané drobné církevní objekty situované v regionu Posázaví a mikroregionu Český smaragd. V regionu Posázaví se zaměřit především na takové drobné stavby, kterým se nevěnovala pozornost v bakalářské práci nebo doplnit již zkoumané objekty o nové poznatky, či aktualizovat zjištěné informace při terénním šetření. Určit polohu zkoumaných sakrálních objektů, jejich druh podle základních charakteristik, posoudit jejich stav subjektivním hlediskem a zjistit vynaložené náklady na jejich údržbu a rekonstrukci. Zjistit typ kulturního dědictví v závislosti zapsané či nezapsané kulturní památky na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu nebo zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako národní kulturní památka. Cílem terénního šetření bylo zjistit co nejvíce informací o drobných církevních stavbách z oblasti kulturní, historické, statické, stavební a ekonomické náklady na opravy a udržení staveb. Dalším cílem je vypracovat a zrealizovat záměr vytvoření nových webových stránek farnosti Hrádek pro zkvalitnění internetové komunikace mezi farnostmi a uživateli.

2. METODY

- Terénní výzkum (aktivní vyhledávání v terénu)

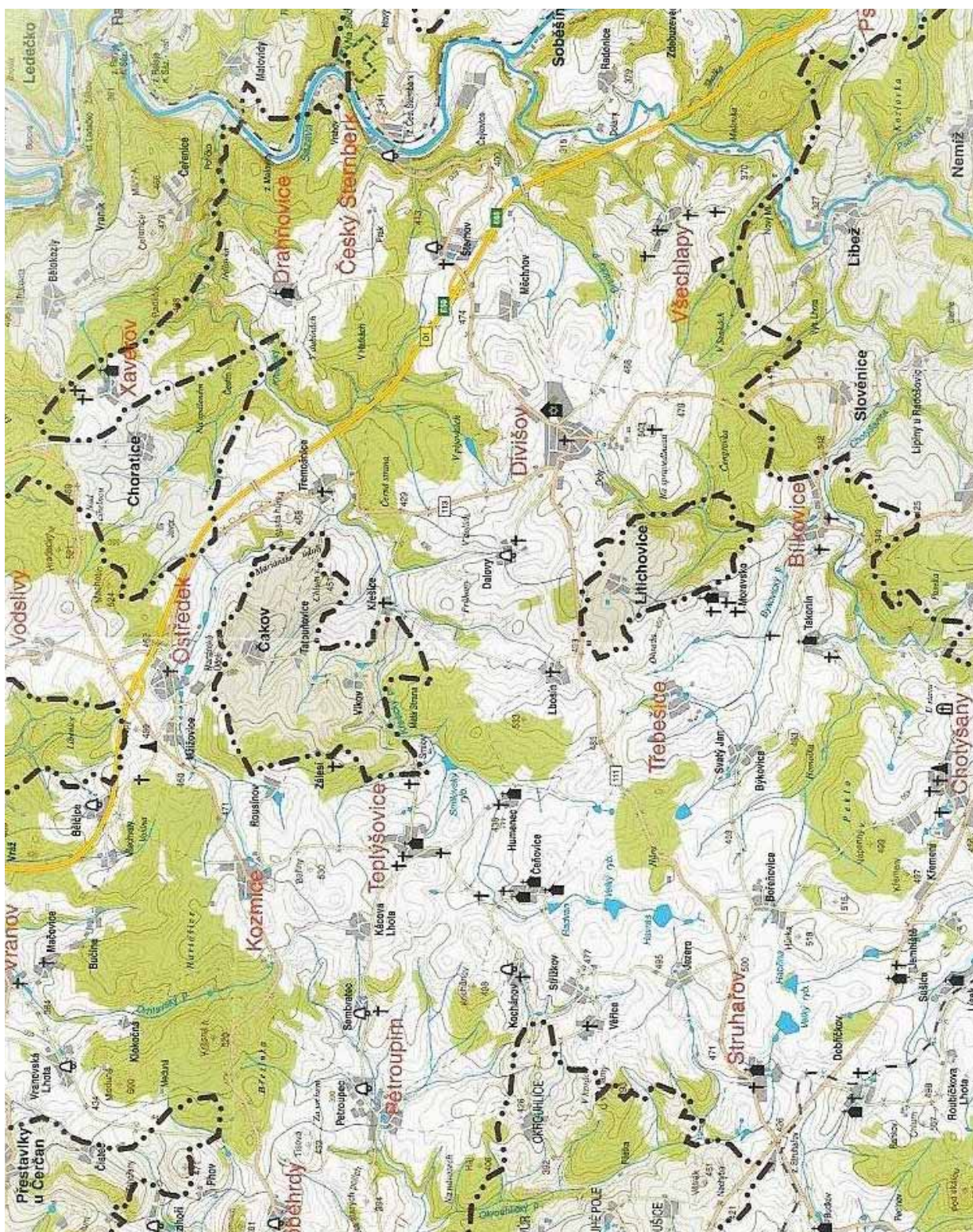
Terénní šetření zahrnuje vytváření fotodokumentace drobných církevních staveb ve vybraném regionu Posázaví a mikroregionu Český Smaragd. Součástí šetření bylo jednání a zjišťování informací o objektech v daných obcích, na městských úřadech v oddělení Kulturní památkové péče ve městě Vlašim a Benešov. Další jednání bylo na Národním památkovém ústavu v Praze, také v několika obcích daného mikroregionu s místními starosty, místostarosty, kronikáři, památkáři a také poskytovateli příslušných dotací na opravy staveb. Konkrétně se jednalo o obce Radošovice, Trhový Štěpánov, Tehov, Bílkovice, Slověnice, Příbyšice a mnoho dalších. Další jednání bylo také se spisovatelem Janem Moudrým, který vydal knihu Vlašim nejen na starých pohlednicích a Jaroslavem Oltem, majitelem firmy Pluto-Olt, která se od roku 1990 specializuje na tvorbu počítačových programů pro soudní znalce v oboru oceňování nemovitostí. Další jednání probíhalo s velice významnou společností, která se zabývá sponzoringem a dotacemi pro nezapsané stavby v kulturním dědictví UNESCO, a to s obecně prospěšnou společností Posázaví, která vypracovala Projekt na záchranu drobných církevních staveb v celém regionu. Zabývala jsem se postupem při vytváření záměrů a programů pro čerpání z dotací EU. Celé terénní šetření probíhalo telefonickým dotazováním, vyjednáváním osobních setkání a především návštěv úřadů.

- Fotodokumentace (vlastní či externě zapůjčená je odcitovaná) –

Vlastní fotografie jsou chráněny autorskými právy s použitím volně dostupné veřejné licence Creative Commons, které nepopírají klasické pojetí copyrightu, avšak jsou jeho nadstavbou. Vycházejí z autorského zákona, který je upravuje jako licenční smlouvy (§ 46 -55 AutZ). Licence Creative Commons jsou mezinárodně srozumitelné a licenční podmínky, nebo práva a povinnosti uživatele k dílu jsou vyjádřeny piktogramem ((CC) BY-NC). Tento znak představuje povinnost uvedení autora (z angl. Attribution) a neužívat dílo komerčně (z angl. Non commercial).

3. REGION POSÁZAVÍ

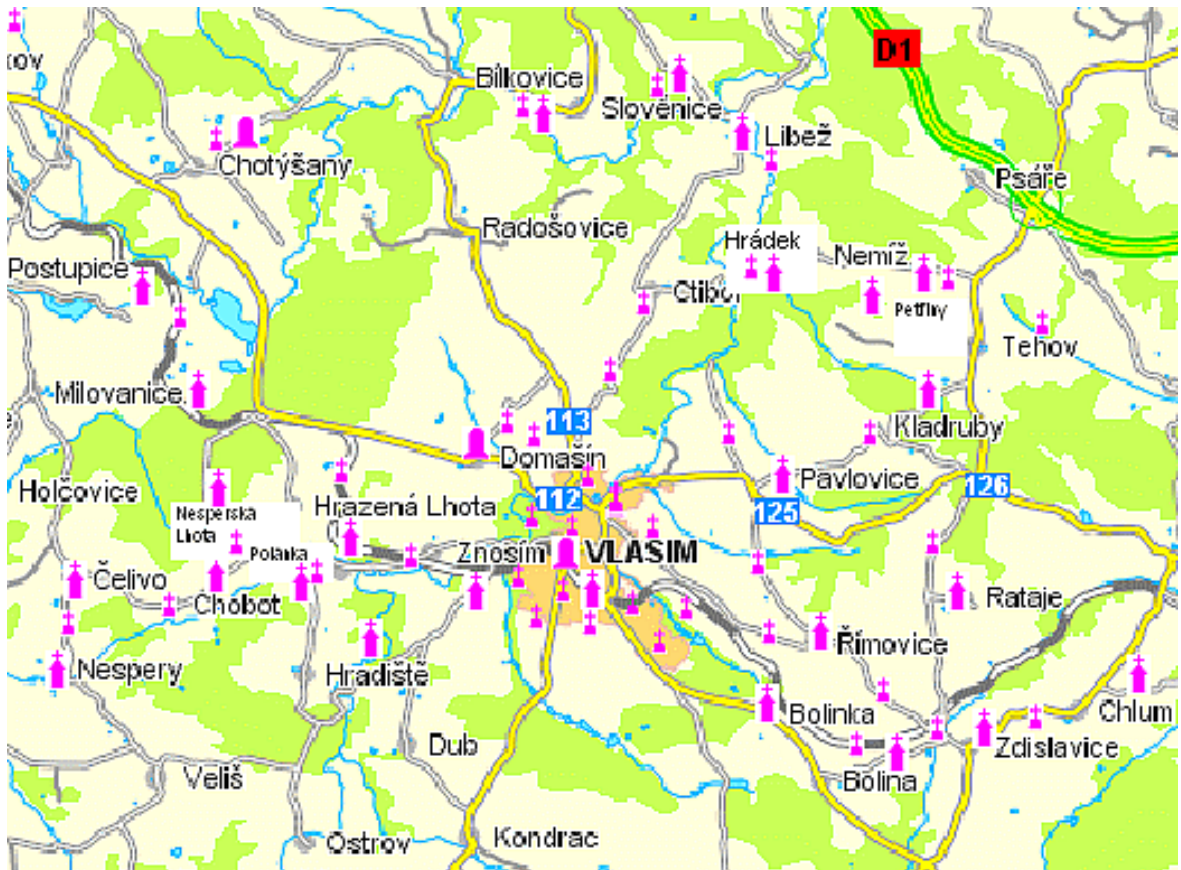

Obrázek 6 - Mapa s vyznačenými objekty. Zdroj: *Posázaví o. p. s*

3.1 MIKROREGION PODBLANICKO

Mikroregion Podblanicko se rozkládá ve Středočeském kraji v jihovýchodní části okresu Benešov. Je tvořen správním územím osmi obcí, které zahrnují celkem 17 sídel. Mikroregion obsahuje 13 katastrálních území. Sídlo mikroregionu je ve Vlašimi. [1] Více je uvedeno v Bakalářské práci na str. 13-18.

Obrázek 7- Vyobrazení zkoumaných objektů v mikroregionu Podblanicko.

Zdroj: <http://tourist.posazavi.com> (vlastní přepracovaná verze)

symbol	popiska
	kaplička
	křížek
	socha

3.1.1 POUTNÍ MÍSTO HRÁDEK

Farní a poutní kostel sv. Matouše – v nynější podobě barokní stavba – byl postaven kolem roku 1350. Jednalo se o poměrně malou (délka 15,5 m, šířka 7,5 m) a jednoduchou stavbu. Roku 1765 byla v průčelí kostela přistavena široká nevysoká věž s barokní báňovitou střechou. Na střeše lodi, nad presbytářem, je sanktusová věžička. Točité schodiště uvnitř věže nás dovede až ke zvonici. Historie hrádeckých zvonů je dramatická. Ten nejstarší byl ulit roku 1555; nápis, který nesl, k nám dodnes promlouvá krásným zavazujícím poselstvím: „*LETA PANIE MDLV SLIT*

GEST TENTO ZWON KE CZTI A K CHWALE PANV BOHV Y WSSY RZISSI NEBESKE W MIESTIE BENEŠOWIE SKRZE MNE MATIEGE SPICZE K ZALOZIENI PANNY MARYE I WSSI OSADIE CZTIBORZSKE.“ [12]

Fotografie 1- Zapsaný kostel sv. Matouše. Zdroj: vlastní zpracování (CC)BY-NC.

Obrázek 8- Torzo nápisu na zvonu. [12]

[L. Páně 1555 slit jest tento zvon ke cti a chvále Pánu Bohu i vši říši nebeské v městě Benešově skrze mne Matěje Špice k založení Panny Marie i vši osadě ctibořské.] Váha zvonu byla 770 kg, výška 77 cm, průměr 105 cm a ladění – základní tón: g, h, c. Druhý zvon, původně ulitý roku 1784, byl o osmdesát let později přelit a měl nápis následujícího znění: „*Ke cti a chvále Boží lit jest tento zvon l. P. 1864 nákladem záduší Hrádeckého za faráře Ant. Norb. Vlasáka od Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonáře v Praze.*“ [29] Zvon vážil 101,5 kg, měřil 41 cm, jeho průměr byl 56 cm, ladění: f, a, c. Jak zjistil páter Hrabačka z jakéhosi v němčině psaného protokolu, byl „*velký zvon sňat 12. 12. 1917 a náhrada zaň činila 3080,- Kč. Menší zvon zrekvírován již při první rekvizici, náhrada zaň povolena 406,- Kč.*“ [29] (Zřejmě v roce 1918 byly zabaveny i cínové píšťaly varhan o váze 20,96 kg. Náhrada povolená ministerstvem války činila 398 Kč 24 hal.) – vyčíslené

hodnoty jsou z pozdějších let po 1. světové válce, proto uvedeno v korunách. Zbyl tedy pouze třetí zvon „původu neznámého, ale dle tvaru asi velmi starožitný, dle úsudku odborníka z konce století XIII., váha asi 70 kg.“ [29] O osudech tohoto zvonu mi vyprávěl, pan Radko Bílek: pocházel snad z kladrubského Kostelíka a později jako radniční zvon svolával vlašimské konšely; vyzváněl také „na spravedlnost“, což znamená, že jeho hlas provázel na poslední cestě odsouzence k smrti... Dnes bychom jej údajně mohli nalézt ve

husitské ve Vlašimi. [12] Nových zvonů se Hrádek dočkal až roku 1927, kdy byly zásluhou pátera Hrabačky v chrámové věži instalovány dva zvony o váze 580 kg a 361 kg. Kniha pamětní osady Hrádecké zachycuje událost následovně: „Nejdřív vytažen zvon menší, a když byl usazen, počal se zvolna vznášet zvon větší za zvuků kapelou hrané národní hymny, načež zněla píseň mariánská, mezi níž zvon usazen. O 4. hodině rozhlaholily se zas po desetileté přestávce všechny tři zvony nádherně sladěné a velebný jejich hlas nesl se údolím Blanice k radosti všech, jimž čest a sláva Boží je drahá...“ [29] Hodně vody uplynulo Blanicí, než mohl páter Bělík

zapsat do kroniky: „Na svátek Božského Srdce Páně 1. P. 1976 byl ulit v Halenkově u Vsetína zvonařem Jos. Tkadlecem nový zvon sv. Matouš o váze 400 kg. Je dobře sladěn s menším zvonem sv. Annou o váze 100 kg (bez letopočtu – pozn. aut.). Zvon byl přivezen týden před hrádeckými poutěmi a o poutích vystaven v kostele. Zavěšení zvonu bylo provedeno po poutích mistrem zvonařem a jeho pomocníky.“ [12]

Obrázek 10- Fotoarchiv Wladyslaw Ciaglo MIC, nová kaple (zásobárna vody) [12]

Více o historii na Hrádku je uvedeno v Příloze 9.2. Roku 1998 byla Vlašim vrácena kněžím a padlo rozhodnutí, že Hrádek dostane svého vlastního duchovního správce. Stal se jím Wladyslaw Ciaglo, který tehdy – v linii řeholní struktury – působil zároveň jako představený celého provinciálního vikariátu zahrnujícího Čechy, Moravu a Slovensko. Za působení otce Wladyslawa Ciagla MIC se uskutečnilo několik velkých stavebních změn. V roce 2004 na kostelní věži bylo postaveno lešení a osekána stará opadávající omítka – vše svépomocí. Dokončena stavba studně, která zásobuje vodou bývalou školu a tábořiště, jež má u studně k dispozici i „nadstandard“ venkovních sprch. Nad studnou byla vztyčena konstrukce altánu, v jehož podkroví se nachází ubytovací prostor. Vznikla tak nejen originální kompozice tvořená studánkou –

Obrázek 12- Fotoarchiv W. Ciaglo. MIC.
Postupné odkrývání fresek. [12]

Obrázek 11-Fotoarchiv W. Ciaglo MIC. Postupné odkrývání fresek. [12]

altánem – kapličkou (Představu otce Wladyslawa architektonicky ztvárnili Ing. Tabita a Ing. Jan Mikulcovi; kaplička byla vysvěcena 11. července 2004- obr. 8), ale i příjemný prostor, v němž může kolemjdoucí nalézt stín, posezení a osvěžení, fyzické i duchovní. [12] V roce 2007 vzhledem k plánované opravě kostelního stropu proběhl průzkum malby stropu a stěn. Sondy (schéma sond a vyhodnocení restaurátorského průzkumu je vyobrazeno v Příloze 9.1.2) odhalily figurální malbu v ploše triumfálního oblouku a závěsy malované po celém obvodu hlavní lodi.

Malby pravděpodobně pocházejí z počátku 16. století. [12] V současnosti je socha Božského Srdce Páně zcela opravená.

„Všechny níže uvedené práce proběhly od dubna do poloviny července 2008 na žádost pana faráře ThMgr. Mariusze Sierpniaka MIC, který si zažádal o vypracování restaurátorského záměru na opravu nástěnných maleb. Restaurátorský záměr byl proveden za finanční částku 12 000,-, tento náklad byl uhrazen z farních peněz. (Restaurátorský záměr i zpráva jsou uvedeny v Příloze 9.2.2). Farníci a poutníci přispěli na opravu kostela 90 000,-. V březnu 2008 byl uznán příspěvek 50 000,- na opravy arcibiskupstvím pražským a MÚ Vlašim přispělo 80 000,-. Další oprava římsy byla dotována z příspěvku na Obnovu památek. Na restauraci fresek přispěl také Středočeský kraj částkou 100 000,-. Restauraci fresek a triumfálního oblouku v presbytáři kostela provedl akademický restaurátor Milan Kadavý (zrestaurované fresky jsou vyobrazeny na obr. 20 a 21 v Příloze 9.2.2). Malování interiéru kostela bylo provedeno nákladem zhruba 75 000,- (tato částka zahrnuje i vedlejší náklady, Smlouva o dílo a stavební rozpočet je uveden v Příloze 9.2.3). Malování fasády jižní části kostela zorganizovali starostové obcí Ctiboře, Libže a Nemíže příspěvkem 45 000,-, celkový náklad fasády jižní části činil 70 000,-. Další úpravou byla chemická sanace provedena firmou Kučera z Prahy 4 nákladem 30 000,-. Natírání a lakování lavic nákladem 23 000,-.“ [32] Odkryly se fresky nad presbytářem sv. Františka a sv. Josefa. Tyto malby každému poutníku připomínají lásku sv. Františka a obdiv ve všem Božím stvoření a hlavně otcovskou lásku a pocit bezpečí domova pod ochranou sv. Josefa.

WEBOVÁ PODPORA FARNOSTI HRÁDEK

Pro tuto farnost jsem vypracovala záměr pro vytvoření nových webových stránek farnosti Hrádek pro zkvalitnění internetové komunikace mezi farností a uživateli. Zpracování a realizace záměru se uskutečnila ve spolupráci s městským úřadem Vlašim pod dozorem správce webových serverů p. Jana Kulíka, který poskytl pro tvorbu stránek farnosti dotační redakční systém CMS Drupal, který patří do kategorie Open Source Software a je zahrnutý pod generální licenci GNU_GPL. Redakční systém běží na doméně 3 řádu včleněné do privátního serveru s plnou technickou podporou 24/7. Webhosting je pro farnost zdarma. Z fotodokumentace jsem vytvořila neoficiální fotogalerii, kterou jsem postupně uložila na pro tento účel zřízený virtuální disk hostitelského serveru pro další použití při vyplňování a zveřejňování webových stránek. Další práce na webových stránkách spočívala v tvorbě hlavního menu, bloků, stránek a také propojení URL adres a obrázků. Stránky jsou volně dostupné na <http://www.hradek.speaker.cz/>.

Obrázek 13-Hlavní stránka webu farnosti. Zdroj: www.hradek.speaker.cz

3.1.2 VLAŠIM

Bezprostředně ve Vlašimi nebo nejbližším okolí máme dvanáct křížů: nejstarší, z roku 1789, se nachází u silnice Vlašim – Vracovice. Je veden v seznamu tzv. smírčích křížů, i když patrně jde o kříž pamětní (smrt dívky zabitá jelenem). Podle stáří následuje litinový kříž na kamenném soklu z roku 1869 v Ratajské ulici s nápisem „Tento sv. kříž postaven ke cti Spasitele světa od manželů V. a K. Roštíkových“. Opraven byl v roce 1998. Následuje kříž v Poděbradově ulici z roku 1877 a kříž z roku 1882 na rozcestí do Ctiboře, kříže z doby kolem první poloviny 19. století na konci Ratajské ulice, Římovské, u kostela sv. Jiljí. Z roku 1903 je kříž u mostu u bývalé elektrárny, z roku 1907 v Lidické ulici poblíže vchodu do továrny S a B a z roku 1960 u silnice Vlašim – Uhlířské Janovice u odbočky do Zdebuzevse. [23] Podle Slavíkových Dějin města Vlašimě se křížky v 19. století nalézaly v Loretské ulici, Římovské a Louňovické. U těchto křížků se zastavovali o Velikonocích koledníci, chodící s řehačkami a klapačkami společně koledou. O kříži v Loretské ulici je v děkanské „Pamětnici“ poznámka, že po 2. světové válce byl dvakrát odstraněn, ale věřící ho opět postavili znovu. Potřetí se to už nezdařilo. U Domašínské brány u mostku je umístěna kaplička z poloviny 19. století, v níž byla socha sv. Jana

Nepomuckého. Socha byla poškozena a po opravě se zatím nachází na MÚ ve Vlašimi. Velká část těchto drobných sakrálních objektů, nacházejících se na Podblanicku, byla v posledních letech s příslušným citem opravena péčí občanů a stavební firmy Pazdera s.r.o. Vlašim. [23]

Fotografie 2 - Kříž litina, sokl kámen.

R. 1903 u mostu. Zdroj: *vlastní zpracování* (CC) BY-NC

HROBKA AUERSPERKŮ NA STARÉM VLAŠIMSKÉM HŘBITOVĚ

Auersperská hrobka – hřbitovní kaple – s nápisem „Pax vobis“ (Pokoj vám) byla postavena v roce 1884, nad hrobem Johanky, rozené hraběnky Festetičové z Tolny, druhé manželky

Fotografie 3- Hřbitovní kaple ve Vlašimi.

Zdroj: *vlastní zpracování*. (CC) BY-NC

Adolfa Viléma z Auersperku, zemřelé toho roku ve Vídni. O rok později byl k ní pochován její manžel Vilém Adolf z Auersperka, ministerský předseda habsburské monarchie. Oba byli pochováni v kovových dvojitých rakvích. Vnitřní rakve měly po celé délce těla sklo asi 5mm silné. U nich bylo uloženo tělíčko Adolfa z Auersperka, narozeného i zemřelého v roce 1866. [23]

Fotografie 4-Hřbitovní kaple ve Vlašimi. Pravý profil. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

Hrobka má obdélníkový půdorys, je valeně klenutá, v klenbě se nachází světlík. Ve vstupní pilířové předsíni s tympanonem byl původně oltářík z černého leštěného mramoru s pískovcovou sochou P. Marie s Ježíškem. V mešním kameni v oltáři se nacházely ostatky sv. mučedníků Candida a Felicissimy. Z bezpečnostních důvodů je nyní socha umístěna jinde. Po zrušení starého hřbitova byly ostatky těchto

Auersperků spolu s ostatky kněží, pochovaných na tomto hřbitově, přeneseny do krypty v kostele sv. Jiljí. Byli to Jan Vilímek, A. N. Vlasák, František V.

Kamarýt, Václav Bezek, Stanislav Rýger, Josef Suchý. Jejich ostatky byly uloženy do jedné kovové rakve. [23] V kostele sv. Jiljí byl velký novogotický pomník se znakem Auersperků a Valdštejnů, který postavil kníže Karel z Auersperku. Vedle byla umístěna bílá mramorová deska s nápisem: “Na památku prince Adolfa“. Na druhé straně se nacházel rovněž novogotický pomník s německým nápisem. Část jednoho pomníku se zachovala. Roku 1994 byla kaple, na dnes již zrušeném starém hřbitově, prohlášena kulturní památkou.[23] V současnosti je kaple umístěna za parkovištěm obchodního střediska v parku na cestě k evangelickému kostelu a kostelu sv. Jiljí. Vzhledem k tomu, že se jedná o kulturní památku, která je chráněna zákonem, by bylo vhodné zpřísnit kontrolu vandalismu, kterým je poznamenána. Městský úřad několikrát nechal opravovat a také pořizovat novou fasádu. Tyto opravy nelze opakovat pravidelně z důvodu čerpání omezených dotačních prostředků na základě vypracovaných záměrů. V blízkosti je také umístěna kamera, kterou by se mohli pachatelé sledovat a popřípadě na jejich náklady opravit zdevastovanou fasádu, jak vidíme na fotografii 4 a 5. Doporučila bych přísnější postih za znehodnocování kulturního dědictví, avšak veškerá tato činnost spadá pod kompetence vlašimského městského úřadu a policie. Veškeré graffity na kulturních památkách jsou považovány za trestný čin. Vhodným řešením by mohlo být oplocení kaple a

Fotografie 5-Hřbitovní kaple ve Vlašimi. Levý profil. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

umístění tabulky s informací o chráněné kulturní stavbě či přemístění kaple např. do vlašimského parku.

OBCE PATŘÍCÍ K VLAŠIMI

K vlašimskému panství (velkostatku) odedávna patřily, mimo jiné, i následující obce, které v současnosti tvoří s městem Vlašim jeden městský celek. Je to Bolina, Domašín, Chobot, Lhota Hrazená, Lhota Nesperská, Polánka a Znosim. [23]

(A) BOLINA

Leží hodinu pěšky jihovýchodním směrem od Vlašimi při pelhřimovské silnici (bývalé Císařské). První písemná zmínka o

Fotografie 7-Pohled z blízka kaple sv. Václava. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

vsi pochází ze 14. století. Na jejím kraji bylo tvrziště s příkopem, valem a sklepením. Původ ze 14. století, případně i staršího, potvrzuje zejména dochovaný charakter zemního obranného systému, který po rozšíření dělostřelby ztrácel své funkční opodstatnění. Tvrziště je okrouhlého půdorysu o průměru asi 100 m, obklopené hlubokým příkopem a valem na třech stranách. Na straně ke vsi je příkrá stráň bez příkopů. Na vnější východní straně je dvojitý příkop, jímž zčásti vede polní úvozová cesta. O

václava. Foto ze silnice na Zdislavice. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

Bolině je jen velmi málo známo. V první polovině 14. století tu měl někdo půl statku, na němž zapsal dluh své sestře. Po Janovi z Libočovic dědila jeho dcera Johanka dvůr a ves v Bolině a díly ve čtyřech vesnicích. To prodala roku 1499 Mikulášovi Trčkovi z Lípy a z Vlašimě. Od té doby patřila Bolina k vlašimskému panství. V bývalém tvrzišti se nachází zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou. Kaple je zasvěcená sv. Václavu. Postavili si ji občané roku 1884. [23] Není památkově chráněným objektem a je ve velmi dobrém stavu.

Fotografie 8-Kříž na Zdislavice. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

Při silnici do Zdislavic stojí na kamenném soklu litinový kříž z 2. poloviny 19. století. V první polovině 19. století žilo v této vsi 350 obyvatel v 50 domech. Obec patřila ke Zdislavicím. Z počátku 20. století, v roce 1910, žilo v obci 361 obyvatel v 54 domech. Tento počet obyvatel se do roku 1991 prakticky nezměnil. Jihozápadním směrem leží na Spáleném vrchu poutní kaple Loreta, založená v roce 1704 Františkem Antonínem hrabětem z Weiszenwolfu. [23] (podrobnosti o Loretě jsou uvedeny v Bakalářské práci, *Drobné církevní stavby*, s. 39-41) Doplnění o historické poznatky je uvedeno v Příloze 9.3.

(B) BOLINKA

Vznikla na podzim roku 1820 při stavbě Císařské silnice, vedoucí přes Čechtice dále na Jihlavu. U této silnice stojí zděná kaplička se samostatným prostorem z roku 1859. Uvnitř je soška sv. Václava, darovaná bývalým vlašimským děkanem ThDr. Josefem Babkou. U kapličky se nachází litinový kříž. [23]

(C) DOMAŠÍN

Obec je prakticky propojena na severozápadní straně s městem Vlašimí, leží při silnici do Prahy. První zmínka o Domašíně pochází z roku 1352. Se založením obce se připomíná farní kostel sv. Jakuba se hřbitovem. Kým byl kostel postaven, není známo. Obnoven byl v roce 1582 od Smila Skuhrovského ze Skuhrova a roku 1721 Františkem z Weiszenwolfu.

Počátkem 16. století patřil k Táboru. [23] Detail historie Domašína v Příloze 9.4. V Domašíně a jeho blízkosti se nalézá několik křížů, jak uvádí František Augustin Slavík v rukopisu *Město Domašín a jeho okolí*.

Fotografie 9-Kříž litina vedle kamenného smírčího kříže směr Znosim. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

Fotografie 11-Smírčí kříž na Znosim. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

Uprostřed náměstí stál pranýř, dobře zřízený a šibenice na tom místě, kde nyní sv. kříž u rybníčka u radnice stojí. Stínadla zde nebylo, zdá se však také, že časem svým činilo se právu zadost na místě, kde se dodnes říká „Na Spravedlnosti“. Službu aktuaria „krevního“ konal vždy „kantor kostelní“ za plat (solárium) 2 zlaté 20 kr. tehdejších peněz. Nový železný kříž na náměstí byl vysvěcen 3.

května 1835 a této slavnosti bylo přítomno z města a okolí přes 2000 lidí. Nejzajímavější je smírčí kříž nacházející se vedle litinového kříže u cesty do Znosimi z roku 1856. [23] Smírčí kříž je vlastně žulový kámen s nevýrazným reliéfem kříže s rozšiřujícími se rameny

a tělem Krista. Uprostřed kříže je vytesán do hloubky malý křížek. [23] V současnosti je vandalismem zdevastovaný (popsaný graffiti), čištění je velice nákladné, tedy se předpokládá, že povětrnostními podmínkami by se časem nákrasy mohly opotřebit. „Kromě kříže u hřbitova jsou z té doby: na náměstí nad rybníčkem, tehdy 15 topoly obsázeném, socha sv. Jana Nepomuckého, u níž bývá pobožnost po celý oktáv téhož svatého konána. Pod rybníčkem železný kříž nově postaven a vysvěcen dne 3. května 1835 od děkana P. A. Wendra, za asistence P. Jak. Koláře, P. J. Vilímka a P. Fr. Šindeláře z Domašína. K slavnosti svčení toho vedeno bylo procesí z kostela Vlašimského a přítomno bylo přes 2000 lidí. – Kříž na cestě ke Lhotě vysvěcen dne 6. července 1841, oba postavené nákladem měšťana Jakuba Sklenáře.“[29] V současné době se dochovala socha sv. Jana Nepomuckého postavená roku 1764 [29], u které se už pobožnost nekoná a potřebovala by rekonstrukci kamenného soklu, který se postupně odroluje a opadáva. Na kamenném soklu sochy je připevněna měděná popiska s nápisem: “ Socha sv. Jana Nepomuckého obnovena v roce 2002 – Obnovu sochy sponzoroval: pan Zbyněk Hauser Výstavba sítí Kolín a. s. Kopii sochy zhotovil: akademický sochař a restaurátor Daniel Talavera. Stavební práce provedly: Technické služby Vlašim s. r. o. 25. říjen 2002 Ing. Vladislav Novotný starosta.“

Fotografie 10-Socha sv. Jana Nepomuckého v Domašíně. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

akademický sochař a restaurátor Daniel Talavera. Stavební práce provedly: Technické služby Vlašim s. r. o. 25. říjen 2002 Ing. Vladislav Novotný starosta.“

Pod rybníčkem je dochován železný kříž. Kříž ke Lhotě se nedochoval, cesta už je zarostlá a je na ní volejbalové hřiště. Kříž z litiny a kamenného soklu pod rybníčkem je zachován dodnes v pěkném stavu. „Nové kříže postaveny byly: r. 1855 u Dolců, posvěcen 1. července, r. 1874 u nové silnice za městem, postaven od Ant. Matějovského, v Hlinách u cesty ke Lhotě Hrazené křížek na místě (nyní cesta zarostlá a křížek se nedochoval-pozn.

Fotografie

12-

Znosimská kaple. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

autorky), kde jeden člověk s koně shozen umřel, a kříž na křižovatce k Hrádku z Vlašimi do Radošovic, 'vystaven ke cti a chvále Boží od občanů Domašinských r. 1878. A od prvního duchovního správce vysvěceny byly kříže: dne 13. června 1859 ve Znosimi dřevěný kříž s plechovým obrazem Ukřižovaného, znosimští se zavázali, tento kříž 'vždy v dobrém stavu zachovati a v počestnosti mítí' “ [29] Tento dřevěný kříž se dochoval bez plechového obrazu Ukřižovaného a je na návsi Znosimi vedle zděné kapličky se samostatným prostorem a zvoničkou, která byla přistavěna v roce 1893. “Dne 15. srpna 1859 kříž z litého železa na cestě z Domašína do Znosimi, postaven nákladem Kakosa, a jeho nástupcové zavázání jsou, tento kříž v dobrém stavu zachovati.“ [29] (dochoval se – pozn. autorky) „Dne 5. srpna 1860 u Polánky nový železný kříž, postaven nákladem Jak. Zounka a jeho manželky Anny.“ [29] Tento kříž se nachází u usedlosti

„U kašparů“, je z litiny a kamenného soklu, oprava byla provedena r. 1996, v letech 1948 – 1989 ukryt a přemístěn panem Doubkem. [23] U cesty z Domašína do Znosimi je kamenný kříž postavený v roce 1906. Stříbrným písmem je na něm vyryt nápis: 'Pochválen buď Pán Ježíš Kristus Věnováno ku cti a chvále Boží r. 1906.' (viz v Hrazené Lhotě)

Fotografie 13-Nový železný kříž u Polánky. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

(D) CHOBOT A NESPERSKÁ LHOTA

Od starodávna zde stávala tvrz, v níž v roce 1392 sídlil nějaký Ahník. V 16. století byli na tvrzi rytíři z Ostředku, jinak též Chobotští z Ostředku. Po Alexandrovi Chobotském se majetku ujali roku 1527 synové Mikuláš a Jan, kteří Chobot připojili k Nesperům. Jejich

Fotografie 14-Kaplička Chobot. Zdroj: *vlastní zpracování*. (CC) BY-NC

potomci žili zde a v Nesperách do konce 17. století. Poslední Vilém Chobotský z Ostředka a na Nesperách zemřel roku 1694 a je pohřben v Chotýšanech. [23] Tvrz zanikla ve třicetileté válce. V Chobotě se od roku 1891, plných 32 let, těžilo kvalitní uhlí. Otevření dolu popisuje kronikář: „Dne 18. května 1891 vykonala se slavnost svěcení uhelné šachty v Chobotě. Za velkého účastenství lidí z blízka i z dále vykonal farář z Velíše obřad po řeči, kterouž vysvětlil dřívější pokusy a nezdary hledání“. Teprve 12. května 1891 dokopal se podnikavý Václav Karafiát, syn Jana Karafiáta, původce tohoto podniku, ve hloubce 28 metrů uhlí, kteréž téhož dne, pokud možno bylo

vyměřiti na vrstvu 84 cm silnou. Uhlí jest nejlepšího druhu – antracit. Jména obou

Fotografie 15-Kaplička Nesperská Lhota. Zdroj: *vlastní zpracování*. (CC) BY-NC

Karafiátů, mužů to prostých, jsou ve zdejších okolí památnými. První tato šachta obdržela jméno „Václav“. Dolování zaniklo v roce 1923. Vrstva antracitu byla nízká a odstraňování vrstvy zeminy bylo příliš nákladné. [23]

Fotografie 16-Kamenný kříž Čelivo. Zdroj: *vlastní zpracování*. (CC) BY-NC

Ve vsi Chobot u

silnice Nesperská Lhota – Čelivo, je kaplička zděná se samostatným prostorem a zvoničkou z poslední třetiny 19. století. Tato kaplička není památkově chráněná. U ní se nachází litinový křížek na

kamenném soklu z 2. poloviny 19. století. Vyčíslené náklady na opravu tohoto kříže jsou v Příloze 9.6. Kamenný kříž s černou, nečitelnou pamětní deskou najdeme u silnice Chobot-Čelivo. [23] Nyní je pamětní deska částečně čitelná a opravená s nápisem: “V chladné cizině tu Vaše (nečitelné), jež krutá válka (část nečitelná), nám marně kanou bolu slzy žhavé, my nespátříme Vás, ach, nikdy již! Svým drahým synům a bratrům, Josefovi nar. 6. 11. 1883 a Františkovi nar. 6. 6. 1889 věnuje rodina Kurfirstova.“ Kaplička v Nesperské Lhotě směr Vlašim je také nezapsanou v dobrém stavu, potřebovala by pouze novou omítku. Je zděná se samostatným prostorem a zvoničkou z 2. poloviny 19. století.

(E) HRAZENÁ LHOTA

První písemná zpráva o této obci pochází z roku 1419. Do roku 1420 náležela Lhota Hrazená louňovickému klášteru. Po jeho zničení husity patřila obec k Domašínu, do roku 1787 patřila ke Kondraci, pak k Velíši. V roce 1848 měla obec 145 obyvatel a 22 domů. Ještě o dvacet let později (1868) měla obec téměř stejný počet obyvatel – 140, jak uvádí Slavík ve svých Dějinách Domašina. Statistické údaje uvádějí dále, že počet obyvatel v roce 1991 klesl na 54. Obec měla panskou hospodu, na návsi postavili kapličku (zvonici), pocházející z doby po prvé polovině 19. století. Severně od obce bývala hájovna. Plánek obce připojený ke Slavíkovým Dějinám Domašina z roku 1882 ukazuje ves uspořádanou do kruhu, jak bývalo zvykem v minulých staletích, čítající 20 číslovaných budov. Na návsi je křížek z bílého mramoru, ale z poslední třetiny 19. století. V blízkém okolí tvoří „genia loci“ další čtyři litinové kříže na kamenných soklech z 19. století a z přelomu 19. a 20. století. U silnice v příkopu připomíná dřevěný kříž z březových polen s malým kovovým křížkem a hlavou Krista. [23]

Po cestě z Hrazené Lhoty do Polánky se nachází kamenný kříž z roku 1911 s nápisem: „ Pochválen Buď Pán Ježíš Kristus ku chvále a cti Boží věnovali manželé Jan a Kateřina Pospíšilovi.“

Fotografie 17-Kamenný kříž z r. 1911. Zdroj: vlastní zpracování. (CC) BY-NC

Fotografie 18-Kaplička Hrazená Lhota.
Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Na základě rozhovoru s panem Domšou starším a mladším, obyvateli Hrazené Lhoty, jsem se dozvěděla, že kříž na návsi z bílého mramoru nechal postavit Václav Nenáhlo, jejich dědeček v r. 1946, o kterém se zmiňuji podrobněji níže. Původně byl staven jako pomník. Nyní je v zachovalém stavu, avšak nápis na kříži by potřeboval obnovit. Veškeré informace o církevních památkách si zapsal V. Nenáhlo a mnoho dalších do pamětní knihy. Pan Domša

starší byl velmi ochotný a dovolil mi do historické knihy svého dědečka nahlédnout. Domša mladší mi prozradil, že tzv. zvonice (ve skutečnosti se jedná o zděnou kapličku se samostatným prostorem a zvoničkou), která je po pravé straně od mramorového kříže, byla postavena roku 1882 a rekonstrukce proběhla v roce 2008 za finančního příspěvku obce ve výši 50 000Kč. Na opravě se podílel Sbor dobrovolných hasičů.[8] Křížky v Hrazené Lhotě a přepis pamětní knihy jsou popsány v Příloze 9.5.

(F) POLÁNKA

Obec dle některých historických zdrojů prý vznikla již někdy kolem roku 1289, zřejmě na lesní mýtině, odtud její jméno. V polštině Polánka totiž znamená „lesní mýtina“. Polánka patřila k panství pánů Hroznatů z Hrusic, kteří sídlili na tehdejší nedaleké tvrzi Hradišti na skále nad řekou Blanicí, stejně jako Chobot, Lhotka a Vítův mlýn.

Prof. Augustin Sedláček se zmiňuje v Historicko-místopisném slovníku o kostele Nejsvětější Trojice Boží jako o zbytku prastarého hradu na Hradišti. Z knihy nazvané „Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně v Praze, 1279-1296“, psané latinsky a pak vydané tiskem v roce 1903 v Historickém archivu Praha, a dle zápisů prof. Augustina Sedláčka vyplývá, že pevnost Hradiště s vesnicí tu již byla v roce 1289 a náležela pánům Hroznatům z Hrusnic, již byli z rodu českých Vítkovců. V okolí se rozkládaly obydlené obce, s největší pravděpodobností i Polánka. [23]

Fotografie 19-Výklenková kaplička.
Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

U odbočky z hlavní silnice do Polánky stojí zděná výklenková kaplička z roku 1850. Přestavba kapličky proběhla roku 1864 a opravená byla roku 1994. [27]

Na návsi v Polánce nás uvítá zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou, postavená roku 1893.

Fotografie 20-Pískovcová socha Panny Marie s Ježíškem.

Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

V 80. letech 20. století sem byla přemístěna z Vlašimi ze zříceného Jonášova domu socha P. Marie. Nabídl ji občanům Polánky tehdejší předseda MěNV ve Vlašimi Jan Zeman. Občané rádi nabídce vyhověli a dodnes se o sochu pečlivě starají. [23] Tato socha je zhotovena z pálené hlíny a je vzhledově i velikostí téměř totožná s pískovcovou sochou Panny Marie z bývalé Auersperské hrobky na starém vlašimském hřbitově. Tato socha byla přenesena po zrušení hřbitova v 70. letech 20. století do vlašimské fary církve římskokatolické. Jonášův dům byl postaven v roce 1900, tedy šestnáct let po zřízení hrobky (1884). Jakým způsobem František Jonáš sochu získal, není známo. Snad se jednalo o model, podle kterého byla socha vytesána pro oltář v hrobce. Neobvyklé bylo umístění sochy – modelu v nice ve 2. patře budovy, na straně obrácené k měšťanské škole v úzké uličce směrem do dvora školy, kde ji ale nebylo z hlavní ulice vidět. V okolí Polánky najdeme pět

Fotografie 21-Zděná kaplička z r. 1893, v pozadí cisterna s vodou.

Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Fotografie 22-Nejnovější kříž z roku 2005.

Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

křížů, nejstarší je z roku 1860. Ten byl v letech 1948-1989 ukrýván rodinou Doubka z Vlašimi. Nejnovější z roku 1995 připomíná tragickou smrt p. Brožíka. [23] Nesrovnalosti datace jsou rozebrány v diskusi. Tento kříž je umístěn v Polánce na krásném prostranství vedle pastevního chovu ovcí. (pozn. autorky)

3.1.3 SLOVĚNICE

Slověnice leží v nadmořské výšce 368 metrů nedaleko potoku Chotýšanky, který protéká romantickým údolím a u Libže se vlévá do Blanice. Vesnici obklopují pole a většinou jehličnaté lesy. [11] Podrobnostem života ve Slověnicích je věnována Příloha 9.7.

Nejvýznamnější událostí v oblasti náboženské bylo založení a postavení sakrálního objektu ve Slověnicích v roce 1924. 30. srpna téhož roku Farní úřad v Radošovicích „zasílá listinu adresovanou konsistoři ohledně kaple ve Slověnicích do správy obce Slověnice“ a obecní zastupitelstvo tentýž den přijímá od farního úřadu „závazek na udržování kapličky a zvoničky.“ Jméno stavitele, bohužel, upadlo v zapomenutí, dostupné písemné prameny o něm mlčí a stejně tak zůstává neznámá i celková finanční částka, kterou bylo třeba do stavby investovat. Přesto ale existuje zajímavý „finanční“ údaj. V Protokolech o schůzích se totiž dočítáme o tom, že se ve Slověnicích 29. června roku 1925 na schůzi obecního zastupitelstva mimo jiné přijalo „*Usnesení o úhradě schodku kapličky a zvoničky v obnosu 2560 Kč.*“ A pak také to, že

Fotografie 23-Kaple sv. Václava. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: *Návštěva Hrádku.*

„*tento schodek.... zařazen byl do obecních účtů za rok 1924.*“ Tolik písemné prameny a nyní se vraťme k popisu stavby a k dalším souvisejícím událostem. [11] Jedná se o novogotickou kapli, zasvěcenou národnímu patronovi – svatému

Václavu. Do její lucerny byl zavěšen zvon z roku 1771. Nad portálem čteme nápis: “Svatý Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím.“ Dne 28. září 1924 byla ve Slověnicích založena tradice svatováclavských poutí, jež trvá dodnes. [11]

3.2 MIKROREGION CHOPOS

Obrázek 14-Vyobrazení zkoumaných objektů v mikroregionu CHOPOS.

Zdroj: <http://tourist.posazavi.com> (vlastní přepracovaná verze)

symbol	popiska
	kaplička
	křížek
	socha

3.2.1 BÍLKOVICE

Kapličku zasvěcenou sv. Antonínu nechal postavit svým nákladem v r. 1926 mlynář a bývalý poslanec Josef Olt, který se také podílel na výstavbě blanických strojiren ve Vlašimi. Kapličku stavěli Karel a František

Fotografie 24-Kaple sv. Antonína. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: *Návštěva Hrádku*.

Hromadovi a Maštaliř. V roce 1994 byla opravena střecha nákladem Jaroslava Olta ve výši 30 000,- Kč (přípevnění

měděného plechu na střechu) a v roce 2008 byla znovu opravena za přispění částky ve výši 4000,- Kč obce Bílkovic. Uvnitř kapličky je obraz sv. Antonína, který byl restaurován v r. 1998 restaurátorem Nezchlebem, který opravu věnoval obci darem. [28] [19]

Tabulka 2-Náklady opravy kříže u kapličky Bílkovice. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s*

Kříž u kapličky		
Problematika	Řešení	Cena
<u>Sokl:</u>	- čištění tlakovou párou	
- mech	- odsolení	
- praskliny	- arbocelové zábalý	
<u>Kříž:</u>	pískování	
- Kristus rez		
Celkem		15. 000 Kč

Fotografie 25-Kříž Bílkovice z poč. 20 stol. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s*

3.2.2 POSTUPICE A BOUŠICE

Kříž je umístěn u polní cesty Postupice - Pozov. Na černé mramorové desce je nápis: “ Památce obětí povodně 17. června 1906. K 100. výročí obnovila obec Postupice.“

Fotografie 26-Kříž obětem povodně.

Zdroj: *vlastní zpracování.*(CC)BY-NC

V Boušicích na návsi se nachází sloupová kamenná zvonička L. P. 1878. Vedle zvoničky je litinový kříž s kamenným soklem z 60. -70. let 19. století.

Fotografie 28- Zvonička Boušice. Zdroj: *vlastní zpracování.*(CC)BY-NC

V Postupicích na návsi je socha sv. Jana Nepomuckého, datace neuvedena.

Fotografie 27-Socha sv. Jan Nepomucký.
Zdroj:*vlastní zpracování.*(CC)BY-NC

3.2.3 DRAHŇOVICE

V obci Drahňovice je lokalizována zděná kaplička z roku 1857, která byla generálně opravená roku 1999. Vedle kapličky se nachází kamenný kříž. Vlastníkem je obec Drahňovice. Opravy proběhly v rámci projektu „Rehabilitace drobných sakrálních objektů a vybudování muzea“ mikroregionu CHOPOS pod vedením manažerky Posázaví o.p.s Bohuslavy Zemanové.

Fotografie 29- Kaplička Drahňovice. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Na kamenném kříži je nápis: “Nákladem

Tabulka 3- Náklady opravy z roku 1999 kapličky Drahňovice.

Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s*

Problematika	Řešení	Cena
<u>Vnější fasáda-</u> omítka je do výšky 2 m odchlípla od podkladu, díky vztlínající vlhkosti	- odstranění a odvoz poškozené omítky, nanesení sanační omítky do výšky 2 m	40 000 Kč
	- vápenný nátěr	30 000 Kč
	- odizolování	17 000 Kč
<u>Vnitřní omítka-</u> omítka napadena plísní a houbami, díky vysoké vlhkosti	- podříznutí, mechanické odstranění plísní a hub, následné ošetření povrchu fungicidním prostředkem	6 000 Kč
<u>Základ okolo kapličky-</u> spáry mezi jednotlivými dlaždicemi jsou	- mechanické vyčištění a odstranění rostlinných náletů, vyspárování dlaždic	3 000 Kč
Celkem		93 000 Kč

Dráňovských v srpnu 1857 Škvor představený“, dále jsou ostatní jmenováni po stranách kříže.

Fotografie 30-Kříž u kapličky. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

3.2.4 MILOVANICE

Dalším opraveným sakrálním objektem v rámci výše zmiňovaném projektu je zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou v obci Milovanice z druhé poloviny 19.

století. Vlastníkem je obec Postupice.

Tabulka 4-Náklady opravy z roku 1999 kapličky Milovanice.

Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s*

Kaplička a kříž Milovanice		
Problematika	Řešení	Cena
Kaplička je až na střechu v dobrém stavu		
<u>Střecha-</u> pokrytá řasami a prachovými depozity	- mechanické odstranění mechu a prachových depozitů, aplikace ochranného nátěru pomocí vysokozdvížené plošiny	7 500 Kč
Celkem kaplička		7 500 Kč
Kříž u kapličky		
<u>Pískovcový sokl</u> 1/ pokrytý mechem, lišejníkem a prachovými depozity	1/ mechanické chemické čištění a odstranění depozitů pomocí tlakové páry	1 - 2/ 4 000 Kč
2/ tmelení, vyčištění a doplnění spár	- ocelový kartáč, použití odrezovacích prostředků a použití hydrofobního nátěru	3 000 Kč
<u>Litinový kříž-</u> očištění od rzi a depozitů + ochranný nátěr		
Celkem kříž		7 000 Kč
Celkem		14 500 Kč

Fotografie 31-Kaplička Milovanice. Zdroj:
vlastní zpracování.(CC)BY-NC

3.3 MIKROREGION BLANÍK

Obrázek 15-Vyobrazení zkoumaných objektů v mikroregionu Blaník a Český smaragd

Zdroj: <http://tourist.posazavi.com> (vlastní přepracovaná verze)

symbol	popiska
	kaplička
	křížek
	socha

3.3.1 LOUŇOVICE POD BLANÍKEM

Máme na výlet celý den, takže zdoláme Blaníky oba. Na Malý Blaník se jde Louňovicemi přes Lhotku a potom úvozovou cestou, která pozvolna stoupá. Stoupání je stále větší, ale co je to pro děti. Před vrcholem se předhánějí, kdo uvidí dříve zříceninu. Vysoké zdi, na kterých vyrůstají malé břízky, ohraničují osmibokou svatyni. Na jedné stěně je ještě vidět malba se sv. Václavem na koni. Před místem, kde kdysi býval oltář, stojí tři statné smrky, prostřední je největší, to je kněz a ministranti, sdělují si děti. Ve výklenku zdi je socha sv. Máří Magdalény a z druhé strany zvenku pod přístřeškem je druhá, větší socha. [4]Vždy po

svátku sv. Máří Magdalény 22. července se zde konají pouti a pod přístřeškem se slouží mše svatá. Bývá tu mnoho lidí z daleka i z blízka. Na Malém Blaníku stávala poustevna a malá kaple, zasvěcená sv. Maří Magdaléně. Protože malá kaplička nestačila pro množství poutníků zblízka i z dále, byla vystavěna r. 1753 kaple mnohem, větší a krásnější. Ale za císaře Josefa II. byla i tato kaple zrušena a pomalu podléhala zkáze, takže dnes z ní zbyly jen tyhle zříceniny. Když děti všechno vyslechly a snažily se marně najít také vchod do podzemní chodby, která prý vedla až do Louňovic, odkud sem prchaly ubohé řeholní sestry před husitskou pohromou. Rovnou z kopce dolů zamíří výletníci k Velkému Blaníku. Tam je sice stoupání větší, ale je pohodlnější, širokou točivou cestou, ale co úžasných věcí je kolem. Den je jasný, a když cestu nezastiňují vysoké stromy, otvírají se pohledy do kraje, jeden hezčí než druhý. [4] U cesty stojí kulatý kamenný stůl a kolem půlkruhová kamenná lávka, obrostlá mechem. Vítaný odpočinek. A jaký! Vždyť tady asi sedává se svými rytíři za tichých nocí sám svatý Václav a radí se, jak mají v těžkých dobách pomáhat české zemi. [4]

Obrázek 16- Kaplička sv. Máří Magdalény. Zdroj: www.ceskysmaragd.cz

3.3.2 OBCE PATŘÍCÍ BLANÍKU

(A) VRACOVICE

Fotografie 33-Kaplička Vracovice. Zdroj: *vlastní zpracování.*(CC)BY-NC

V obci Vracovice se nachází nezapsaná zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou na návsi z r. 1863 zasvěcená sv. Cyrilu a Metoději. Věž byla přistavena dodatečně v 60. - 70. letech 20. století.

Celkem vlastní osm křížů. Například na kamenném kříži pod stromy u obchodu je nápis: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus. Ku cti a chvále Boží věnovali Josef a Marie Hromádkovi z Vracovic č. 26. L. P. 1935“.

Fotografie 32 - Kamenný kříž. Zdroj: *vlastní zpracování.*(CC)BY-NC

(B) MALOVIDY

Fotografie 36-Kaplička z r. 1888. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Na návsi se nachází nezapsaná zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou z 2. poloviny 19. století. Kaplička je zasvěcená sv. Antonínu. Zvon umístěný ve zvoničce byl za války uchován v rybníce, tak aby nemohl být zabaven. Po válce se vrátil do zvonice v kapličce.

Fotografie 35- Kříž litinový. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Elektrifikace zvonu byla zavedena v roce 2007 nákladem obce Vracovice.

Fotografie 34-Kříž r. 1910. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Zvon zvoní automaticky v poledne a v šest odpoledne (představuje tzv.“umíráček“).

Malovidám náleží celkem čtyři kříže. U silnice k zemědělskému družstvu se nachází kříž kamenný z roku 1910 a u cesty k družstvu je lokalizován kříž litinový s kamenným soklem z 2. pol. 19. století.

Všechny tyto objekty jsou ve velmi dobrém stavu.

(C) NESPERY

Na návsi je umístěná nezapsaná kulturní památka, a to zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou z přelomu 19. a 20. století.

Fotografie 37-Křížový typ kříže z roku 1871. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-

Fotografie 38-Kaple Nespery. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

V obci jsou celkem tři kříže. Nejzajímavějším je kamenný kříž křížového typu z roku 1871 (viz Bakalářská práce, s. 77, obrazová příloha obr. 2 – Druhy křížů dle Businského, 1997).

4. MIKROREGION ČESKÝ SMARAGD

Objekty zkoumané v mikroregionu Český smaragd jsou vyobrazeny na obrázku 15 v kapitole 3.3.

4.1 TRHOVÝ ŠTĚPÁNOV

V seznamu nemovitých kulturních památek okresu Benešov jsou v obci Trhový Štěpánov uvedeny: areál kostela sv. Bartoloměje, areál židovského hřbitova, hrad (zřícenina) a socha sv. Jana Nepomuckého. [40] Detailu se věnuje Příloha 10.1.

Písková socha sv. Jana Nepomuckého v dolní části náměstí. Postava tohoto světce je orientována na jih. Na spodní části pomníku je nápis Neusar in Prag 1842. Jde zřejmě nejen o rok zhotovení, ale také postavení. Zatím se ze žádných záznamů nepodařilo zjistit,

Fotografie 39- Kaple Všech svatých. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

zdali vročení je opravdu totožné s postavením. Socha byla restaurována v roce 1995. [40]

HŘBITOVNÍ KAPLE VŠECH SVATÝCH

Je polygonální stavba alpského typu. Byla stavěna v letech 1993-1994 a vysvěcena 30. října 1994 tehdejším pražským světícím biskupem ThDr. Antonínem Škarvadou.

Kaple stojí uprostřed občanského hřbitova a vede k ní cesta ze zámkové dlažby ze silnice do Štěpánovské Lhoty. Je orientována na jihovýchod. Nalevo je stará část a napravo nová část hřbitova. Za kaplí je zatím travnatá plocha, kde vznikne další část hřbitova. Majitelem kaple je obecní úřad, interiér je majetkem Arcibiskupství pražského. Zařízení kaple je prosté, ale velice vkusné. Vpředu je obětní stůl, nalevo moderně provedený kříž se stylizovanou postavou ukřižovaného Ježíše Krista, napravo svícen a vedle něj ambon – místo pro čtení biblických textů a smuteční promluvu. K sezení jsou masivní čalouněné židle. [40] Celá kaple je prosklená a proniká jí denní světlo. Podlaha je z lesklých keramických dlaždic. Ze stropu visí moderní lustr. Zatím je tato kaple málo využívána. Pravidelně na svátek Všech svatých 1. listopadu bývá zde konána zádušní mše svatá za zdejší zemřelé. Hřbitovní kaple Všech svatých na

místním občanském hřbitově je skutečně krásnou stavbou, která je ozdobou tohoto smutečního místa. Je zdaleka viditelná už ze silnice Chlumu do Trhového Štěpánova. Stavbu budovala tehdejší firma JUBOVO. Návrh kaple zpracovala firma Instrukta Praha. Finančně byla zajištěna Ing. Přemyslem Zoubkem a Obecním úřadem v Trhovém Štěpánově. [40]

Nejnovější kříž byl postaven 20. září 2004 a je nad nádražím, na pravé straně silničky vedoucí do obce Javorník. Je orientován směrem do obce. Před křížem je malá lavička, od níž je překrásný pohled na Trhový Štěpánov. Postavil jej Josef Korn, starosta sboru dobrovolných hasičů spolu s dalšími členy sboru. V základu kříže je schránka s dopisem a úvodními slovy: “K slávě Boží v roce 2004 postavili štěpánovští hasiči.“ Další údaje uvádějí počet obyvatel, jméno starosty a zastupitelů, současnou politickou situaci a přidány jsou drobné mince. Pro zajímavost lze uvést, že křížek je z hrobu, který rušil pan Miloslav Novotný z Prahy. Původně si jej vyžádal Jaromír Vlček pro jednu příbuznou, která má chalupu ve Zdislavicích, ale ta si jeho postavení na zahradě rozmyslela. Delší dobu byl uložen na dvoře čp. 244 a poté byl převezen právě k Josefu Kornovi, kde byl uložen asi dva roky. [40]

Fotografie 40-Nejnovější kříž. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

POMNÍK SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Stojí v dolní části náměstí pod autobusovou zastávkou a to nad mírným svahem směrem do Dubějovické ulice. Byl zhotoven podle data na soklu v roce 1839 firmou Neussar in Prag. Kdy byl postaven, či vysvěcen se nepodařilo zjistit. Pomník je pískovcový, světec má na hlavě typickou svatozář z pěti hvězdiček, jež jsou zřejmě zlacené. Je orientován směrem do Dubějovické ulice. V roce 1994 byl opraven akademickými sochaři Jiřím Novotným a Natálií Novotnou v nákladu 25 000 Kč. Žel do

soklu jsou již vyryty díry. [40]

Fotografie 41-Sv. Jan Nepomucký. Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

4.1.1 OBCE PATŘÍCÍ TRHOVÉMU ŠTĚPÁNOVU

(A) DALKOVICE

Fotografie 43- Betonová zvonička. Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

Tato obec leží pod severním svahem Paseky. Je položena v malebném údolíčku v nadmořské výšce 387 metrů. Z pamětihodností lze zaznamenat zvoničku na návsi, v její blízkosti je pomník padlým z let první světové války a obecní dům, který bude nutno opravit a vybavit. [40] Jsou zde rovněž dva křížky, jeden na návsi a druhý u domu Maštaliřových, třetí křížek

Fotografie 42- Kříž litina, sokl kámen. Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

Fotografie 44- Kříž "U Obrázku". Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

je již mimo obec vlevo na silnici do Trhového Štěpánova u Hřebenu (430 m. n. m.). Pod „hraniční cestou“ je v lese studánka, která je oplocena nízkým plůtkem, na okolních stromech jsou jednak obrázky s náboženskými motivy, jednak i malé křížky. [40] (Více v Příloze 10.1.3 – Dalkovice) Litinový kříž s kamenným soklem v lese „U Obrázku“ nechal postavit F. Kučera v 2. polovině 19. století, byl opraven v roce 1991.

(B) DUBĚJOVICE

Vesnička Dubějovice jako by si v tomto kraji vybrala pro celý svůj katastr ten nejlepší kousek roviny, mírně nakloněné k jihu. V době vlády Marie Terezie a Josefa II. byly vyměňovány pozemky a tvořeny tzv. berní-katastrální obce. Dubějovice v té době měly výměru asi 212 hektarů. Kaple sv. Jana Nepomuckého byla následkem josefinského nařízení roku 1791 zavřena a prodána.

Fotografie 45-Kaple se samostatným prostorem a zvoničkou, typ mariánský. Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

Roku 1872 si vystavěli občané novou kapli zasvěcenou opět Janu Nepomuckému. Socha světce byla odvezena do kostela v Souticích, kde stojí dodnes u hlavního vchodu po pravé straně dveří. Roku 2002 kaplička byla opravena. [40] (Více v Příloze 10.1.3 – Dubějovice) V osadě naproti kapličce je postaven kříž z počátku 20. století.

Fotografie 46-Kříž litina, sokl kámen. Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

(C) SEDMPÁNY

Fotografie 48-Kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

ovládáno automaticky, zvoní se každý den v poledne a také večer v 18 hodin. Na návsi po pravé straně u silnice ke Kéblovu jsou boží muka a dále je tady pět křížů, za obcí vpravo ke Kéblovu, u objektu ZD, po levé straně k Hulicům, Tůmův kříž u dvou lip a u bývalého pivovaru. Na hranici katastru s Kéblovem stojí dnes už v poli malá kaplička. [40] (Více v Příloze 10.1.3 – Sedmpány)

(D) ŠTĚPÁNOVSKÁ LHOTA

K obci Trhový Štěpánov patří odedávna též osada Štěpánovská Lhota, kterou najdeme severně od obce ve vzdálenosti 4 km. Ve Štěpánovské Lhotě také najdeme drobné sakrální

Sakrální objekty v Sedmpánech také nechybí. Prvořadé postavení má kaple Nanebevzetí Panny Marie, kterou postavili místní občané v roce 1998. Kaple byla vysvěcena na Hod Boží svatodušní, v neděli 23. května 1999, pražským světícím biskupem Václavem Malým za účasti kanovníka Josefa Měšťana z Kéblova a starosty obce Josefa Tomaidese. Svěcení kaple bylo největší událostí za celou řadu let. Interiér je vkusně a prostě zařízen. V malé věžičce je zavěšen zvoněk zasvěcený sv. Lucii, který váží 21 kg. Byl odlit ve zvonařské huti Petra Manouška na Zbraslavi. Zvonění je

Fotografie 47-Kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou. Štěpánovská Lhota. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

stavby. Kaplička sv. Václava představuje jedinou, velmi jednoduchou pamětihodnost. Tato kaplička stojí na vyvýšenině uprostřed návsi této nejmenší osady. Rok jejího vzniku se nepodařilo zjistit. Říkávalo se jí „zvonička“. Jedná se o jednoduchou čtyřhrannou stavbu s jehlancovitou střechou, kaple má čtvercový půdorys. [40] V její cibulovité věžičce je zavěšen malý zvoněk. Vnitřek je jednoduchý. Ve výklenku najdeme zřejmě sádrovou sošku stojícího sv. Václava, který se levou rukou opírá o štít. Na zdech visí reprodukce obrázků svatých a kříž. Nad vchodem do kapličky je malý mozaikový kříž, který zhotovil zedník Theodor Paluska z čp. 8 asi ve 30. letech minulého století. Posledním zvoníkem byl Josef Kulík z čp. 16. Všechny zesnulé občany Štěpánovské Lhoty doprovází zvuk zvonku z kapličky na jejich poslední cestě. Zvonek byl v obou světových válkách zabaven pro potřeby válečného průmyslu. Nové zvonky byly opatřeny vždy ze sbírek místních občanů. Zvonice se využívá dodnes při každém úmrtí ve vsi, mše svatá se v kapličce nekoná. Kapli spravuje a má na starost pan starosta Nekvasil, zástupce obce Trhový Štěpánov. Oprava kapličky ve Štěpánovské Lhotě proběhla v roce 2002 a 2008, a to oprava plechové střechy klempířem z Trhového Štěpánova. [40]

4.2 KLADRUBY

Obec Kladruby byla založena vesměs z rubaných klád, odtud její název. Zděná kaplička se samostatným prostorem, zvoničkou a s presbytářem (ve výborném stavu), se nachází uprostřed návsi. Postavena byla roku 1895. (fotografie viz Bakalářská práce, obr. 28 str. 42) U kapličky na návsi se nachází litinový kříž s kamenným soklem z r. 1887, na soklu jsou vyryty iniciály K. CH. B.

Fotografie 49- Kříž litina, sokl kámen se skříňkou a sv. obrázkem Panny Marie. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

4.3 CHLUM

Kaplička z r. 1909 zasvěcena sv. Janu Nepomuckému byla přestavěna na žádost obce Chlum. Nová stavba začala r. 2005 nákladem obce 1 250 000 Kč. Na zvon a vnitřní zařízení kaple se provedla sbírka ve výši 43 000 Kč, dále přispěl Antonín Šamša částkou 20 000,-Kč občan z Trhového Štěpánova a dalším darem 30 000 Kč přispěl místní podnik Mydlářka. Za příspěvek místních občanů 43 000 Kč se nechal vyrobit zvon od Manouška ze Zbraslavi, který také vyrobil zvon pro obec Libež. Veškeré zařízení do kapličky, např. lavice a oltář (obětní stůl) je vyrobeno z borovice chlumeckým truhlářem Kopeckým nákladem 100 000 Kč. Uvnitř kapličky je obraz sv. Jana Nepomuckého, který se v průběhu stavby nové kaple nechal restaurovat restaurátorem z Benešova. Kaplička byla dostavena v r. 2006 na opačnou stranu než kaplička původní na stejném místě. Při příležitosti svátku sv. Jana Nepomuckého kapličku 13. 5. 2006 vysvětil Mons. biskup Václav Malý. Každoročně poutníci z Chlumu putují na hrádecké poutě a mše svatá v kapličce sv. Jana Nepomuckého se koná každou 3. neděli v měsíci mimo dobu prázdnin. [7]

Fotografie 50-Kaple sv. Jana Nepomuckého. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008.

Zdroj: *Návštěva Hrádku*

5. DISKUSE

V diskusi jsou rozebrány skutečnosti a proběhlé události zkonfrontované s dalšími možnými alternativami postupu a řešení současného stavu vybraných dvou drobných sakrálních staveb.

Největším úspěchem ve farnosti Hrádek je odkrytí fresek, které mají nesmírnou historickou hodnotu. Všechny opravy, které proběhly od roku 2004, představují vysokou kulturní přidanou hodnotu pro tuto farnost. Avšak veškeré práce a potřeba finančních podpor pro rozvoj kultury, tohoto mariánského poutního místa, nejsou zdaleka u konce. Nejvíce potřebné finanční prostředky budou potřeba na celkovou opravu zadní strany kostela sv. Matouše, kde jsou práce teprve v polovině finálních úprav. Jedná se především o to, že všechen finanční i pracovní kapitál byl použit převážně na rekonstrukci z přední strany kostela, tak aby kulturní pohled spatřovali poutníci, když do kostela přichází. Farnost v rámci čerpání dotace upřednostnila prioritnější opravy a rekonstrukce. Vzhledem k tomu, že finančních prostředků se nadále poutnímu místo nedostává v potřebné míře, kolik by bylo potřeba na komplexní opravy, zadní strana směrem k hřbitovu stále čeká na opravu. Řešením by bylo vypracování dalšího restaurátorského záměru pro další postup čerpání dotací z Integrovaného operačního programu, neboť v tomto případě se jedná o chráněnou kulturní národní památku.

Funerální kaple umístěná ve Vlašimi, která pravidelně bezbranně čelí útokům vandalismu, je prohlášena za chráněnou kulturní památku. V tomto případě vzniká otázka, jak je možné, že chráněná památka je umístěna v malém průchozím parku za parkovištěm obchodního centra? Útoky vandalů jsou časté, i přes skutečnost policejní videokamery, která je umístěna nedaleko od auersperské kaple. Vzhledem k tomu, že se tyto útoky stále opakují, zdá se bezpředmětné kapli stále dokola opravovat. Je nutné najít jiné alternativní varianty řešení. Městský úřad může buď zpřísnit kontrolu, např. oplocením kaple, či policejním pátráním dle videozáznamů po pachatelích. Avšak na takové zdlouhavé procesy není dostatek času, jelikož městská policie má na starosti mnohem závažnější případy, než je tento, i když devastování kulturního dědictví je považováno jako trestný čin. Dalším možným alternativním řešením by bylo další přemístění kaple do méně atraktivního místa pro takové vandaly. Vhodným místem by mohl být vlašimský park, který je oplocen,

hlídán a také se v určitou dobu zamyká. Vlašimský park je sídlem Muzea Podblanicka, které bylo také prohlášeno dnem 30. 4. 2007 za regionální pracoviště NPÚ. Prohlídky jsou placené, i když je možné i bezplatné procházky. Přemístění kaple by bylo vysoce nákladné, minimálně řádově do stovek tisíc korun. Zatím se jedná pouze o konfrontaci, avšak doporučuji do budoucna tento záměr předložit Městskému úřadu, a to oddělení památkové péče ve Vlašimi, pro záchranu kulturního dědictví, které je vizitkou pro budoucí generace. Vzhledem k tomu, že je Vlašim sídlem mikroregionu Podblanicka, které na základě vypracovaných záměrů čerpá a do budoucna může nadále čerpat dotace z EU, by bylo možné získat i dotaci z Integrovaného operačního programu.

Nesrovnalost v konfrontaci skutečnosti s literaturou jsem shledala v této oblasti: V obci Polánka, která patří Vlašimi, se nachází nejnovější kříž s kovovou výzdobou MMV (z latiny 2005 – zjištěný údaj je podložen fotograficky na základě terénního šetření) a v knize Vlašim po stopách předků [23] je psáno, že pochází z roku 1995, což by muselo být VMM (z latiny 1995).

6. VÝSLEDKY

Výsledkem je seznámení se s dotačními programy, z kterých je možné financovat obnovu kulturního dědictví na základě vypracovaných projektů. Subjektivním hodnocením jsem zjistila, že se v prozkoumané části regionu Posázaví a mikroregionu Český smaragd nenachází žádný objekt v havarijním stavu, což je velice příznivá okolnost. Majitelé zapsaných i nezapsaných drobných sakrálních staveb se v rámci dostupných finančních možností o objekty starají. Ve vybraných oblastech jsou objekty i moderně vybavené např. automatické elektrické zvonění kapliček. O nezapsané drobné církevní stavby pečuje na odborné úrovni obecně prospěšná společnost Posázaví, což je další známkou zájmu o kulturní aspekt vybraných oblastí. Dokonce sami obyvatelé malých obcí projevují zájem o tyto nepatrné stavby. Terénní výzkum byl aktivně proveden s finální fotodokumentací vybraných drobných církevních objektů situovaných v regionu Posázaví a mikroregionu Český smaragd. V mikroregionu Podblanicko byly prozkoumané především sakrální drobné stavby, kterým se nevěnovala pozornost v bakalářské práci. Již zkoumané objekty byly doplněny o nové poznatky, či aktualizace zjištěné při terénním šetření. Jejich poloha a druh byl určen. Stav těchto objektů byl posouzen jak subjektivním hlediskem, tak byly

vyčísleny vynaložené náklady na jejich údržbu a rekonstrukci. Typ kulturního dědictví byl zjištěn v závislosti zapsané či nezapsané kulturní památky na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu nebo zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako národní kulturní památka. Výsledkem terénního šetření bylo zjištění, co nejvíce dostupných informací o drobných církevních stavbách z oblasti kulturní, historické, statické, stavební a ekonomické náklady na opravy a udržení staveb. Byl vypracován a úspěšně zrealizován záměr vytvoření nových webových stránek farnosti Hrádek pro zkvalitnění internetové komunikace mezi farností a uživateli. Webové stránky jsou volně dostupné na www.hradek.speaker.cz a současně jako druhotný odkaz podporovaný na http://www.mesto-vlasim.cz/stage_1/node/118, na tomto odkaze je vyobrazený v levém dolním rohu těchto stránek. Webové stránky farnosti jsou pravidelně aktualizovány.

SOUHRN

Tato práce komplexně přibližuje problematiku drobných církevních staveb sledovanou v regionu Posázaví a mikroregionu Český smaragd. Součástí práce je fotodokumentace vytvořená na základě provedeného aktivního terénního šetření. Teoretická část práce poslouží především vlastníkům drobných církevních staveb, jako pomůcka pro získávání finančních prostředků na opravu a trvalé udržování těchto objektů. V praktické části i potenciální turisté mohou najít inspiraci na námět turistického výletu se zaměřením na kulturní zajímavosti vybraných oblastí. V praktické části práce jsou rozčleněny drobné církevní stavby na nezapsané a zapsané na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu nebo zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako národní kulturní památka. V případě, že tato okolnost zapsaná či nezapsaná památka není u objektu uvedena, tak se vždy jedná o nezapsanou kulturní nemovitou církevní památku, tato okolnost se vynuceně neuvádí. Vybrané sakrální objekty jsou charakterizovány dle kulturních, historických a ekonomických hledisek. Ekonomická hlediska jsou subjektivní či podložená na základě získaných dat z interních dokumentací městských úřadů, církve nebo společností. V diskusi jsou uvedeny konfrontace s literaturou a se skutečnostmi zjištěnými při terénním šetření.

ZÁVĚR

Posledních sedmdesát let české krajiny zjevně nepřálo. Ojedinelé, a přesto citelné zásahy německých vojsk, budujících si nové vojenské prostory, komunikace a pomalu poznamenávající českou krajinu nevyjímaje i v této oblasti, nemůžeme srovnávat s tím, co zfanatizovaná země sama se sebou provedla a prováděla do nedávna. Ztráta víry v době komunistického režimu se podepsala na přetržení významotvorných rolí stavebních kamenů katolického kultu. Avšak i v této době se nacházejí jedinci, kteří pro záchranu kulturního dědictví i položili život, nebo přinejmenším přechovávaly části objektů na utajených místech, čímž riskovali svou svobodu pro záchranu těchto drobných staveb vypovídajících historické součásti života našich předků. Přidáme-li však k tomu socialistickou zemědělskou velkovýrobu a současný vandalismus, dostaneme základní prvky rovnice, v níž na straně jedné jsou citované veličiny a na druhé straně pohoršující výsledek. Zplundrovaná krajina, kde kromě přírodních součástí se ztrácela i drobná, teď už vlastně pro některé nepřátelská architektura drobných církevních památek, a to zvoniček, kapliček, božích muk, soch a sousoší, křížů a křížků, ale i rozhodčích kamenů, a dalších bodů po dávné i zcela nedávné minulosti. Ve volné krajině je nacházíme stále bez ohledu na jejich ničení a zánik mnohých v druhé polovině minulého století, avšak i počátkem století tohoto. Původně vyjadřovaly "zbožnost jako stálý stav mysli a srdce" v lidmi obývané krajině. Nesou poselství dávné minulosti do dnešních dnů. Skláním se před těmi, kteří zachraňují již takřka zničené detaily a stavební církevní památky. Ještě před několika léty nečekaná síla a angažovanost pomáhá na řadě míst zachovávat kouzlo kultivované krajiny Středních Čech, jak je doložitelné na dokumentech starých řádově stovky let. Je krásné chválit, je dvakrát krásné chválit něco, k čemu můžeme vzhlízet s úctou.

Motto:

„ Po rolích rozsetá znamení vstříc kynou poutníku za letních jasů – Vy kříže, poslové rozhraní, bezpeční řiditelé časů a ukazatelé směrů skrytých cest, šálených vlnobitím klasů“. (Zdeněk Řezníček. *K oslavě křížů.*)

7. POUŽITÁ LITERATURA

---

1. Bc. ANTOŠOVÁ, Bakalářská práce ČZU. *Drobné církevní stavby-součást kulturní krajiny*. 2008.
2. *Archeologický ústav AV ČR Praha*. [Online]. AV ČR. 2002-2005. Čišecký, Č.[Citace: 7. únor 2009]. Dostupné na [www: <http://www.arup.cas.cz/cz/pamatkovaochrana/archeo_pamatkova_pece.html>](http://www.arup.cas.cz/cz/pamatkovaochrana/archeo_pamatkova_pece.html).
3. *Archeologický ústav AV ČR Praha*. [Online]. AV ČR. 2002-2005. Čišecký, Č.[Citace: 6. únor 2009]. Dostupné na [www: <http://www.arup.cas.cz/cz/pamatkovaochrana/co-delat.html>](http://www.arup.cas.cz/cz/pamatkovaochrana/co-delat.html).
4. CÁDER Mgr., R., RNDr. HANEL CSc., H. *Pod Blaníkem*. Vlastivědný časopis Pod Blaníkem. Č. 4, roč. XII. (XXXIV.). Štěchovice: VaMB s. r. o. 2008. ISSN 1213-1040
5. CUHROVÁ, L. *Týdeník Rozhlas*. str. 19, 7/2003.
6. *Český smaragd*. [Online] Web technology. [Citace:16. února 2009.]. Dostupné na [www: <http://www.ceskysmaragd.cz/obec.asp?place=5>](http://www.ceskysmaragd.cz/obec.asp?place=5).
7. ČIHÁK, J. *Telefonický rozhovor s bývalým starostou Chlumu*. Praha: Gabriela Antošová, 11. března 2009.
8. DOMŠA, Osobní sdělení pana Domšy st. a mld. Hrazené Lhoty. *Návštěva Hrazené Lhoty*. Hrazená Lhota: Gabriela Antošová, 22. září 2009.
9. FULÍN, J. Osobní sdělení pana kronikáře Příbyšic. *Návštěva Příbyšic*. Příbyšice: Gabriela Antošová, 10. listopadu 2008.
10. HORÁK, M., POŠMURNÝ, V. *Informační brožura CHOPOS* (vznik brožury za grantové podpory Středočeského kraje). CHOPOS: Region Design.
11. HOZA, P. *Slověnice:dějinný příběh malé obce na Podblanicku*. 1. vydání. Vlašim: Muzeum Podblanicka, 2005. ISBN 80-86327-45-0.
12. JANÁTOVÁ PhDr., A., P. CIAGLO MIC, W. *Hrádek poutní místo Navštívení Panny Marie*. 1315. publikace. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-204-6.

13. KAIGL, J., PECHOVÁ, K. *Příručka vlastníka kulturní památky*. 2. vydání. Praha: Libertas a. s., 2003. ISBN 80-86310-19-1.
14. KLAUS, V. *Ekonomie a ekonomika: texty z let 1996-2006*. 1. vydání. Praha: Euromedia Group, 2006. ISBN 80-242-1745-7.
15. KOZEL, Osobní sdělení pana kronikáře Tehova. *Návštěva Tehov*. Tehov: Gabriela Antošová, 10. prosince 2008.
16. KRATOCHVÍL, M. *Z příspěvku ve Zpravodaji Posázaví 1/2009*.
17. *Leader+*. [Online]. Iniciativa Leader+ v České republice. [Citace: 23. listopad 2009]. Dostupné na:
www:<http://www.leaderplus.cz/cz/area.asp?place_id=1&area_id=16>.
18. LEITNER, A. *Ekonomie a právo [AOP-VŠE]*. Časopisy. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2006.
19. LITOŠ. *Telefonický rozhovor se starostou obce Bilkovice*. Praha: Gabriela Antošová, 12. března 2009.
20. *Mapy*. [Online]. Mikroregion Český smaragd. [Citace: 25. prosince 2009]. Dostupné na www:
<http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/mikro/index.php?lg=cz#c=3498553%252C5509584&z=5&l=ajax_mikro,ajax_mikro_plochy&p=&>.
21. *Má vlast*. [Online]. Turistická podoblast. [Citace: 25. prosince 2009]. Dostupné na www: < <http://www.mavlast.cz/turisticka-podoblast.posazavi>>.
22. *Ministerstvo kultury*. [Online]. MK ČR. 2007. [Citace: 7. březen 2009]. Dostupné na www: < <http://www.mkcr.cz/ministerstvo/default.htm>>.
23. MOUDRÝ, J., SVOBODA, J. *Vlašim po stopách předků*. 1. Vydání. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-846-0.
24. *Návštěva památkové péče v Benešově*. Doplnkový list kulturní památky rejstříkové číslo ÚS-2 0168/3 Památková péče Benešov.
25. *Návštěva památkové péče v Benešově*. Soupis – Benešovsko, Praha 1911, s. 197, PhDr. Razím, 1989 z Doplnkového listu Památkové péče Archivu Benešov, rejstřík č. ÚS: 2 0146.
26. NENÁHLO, V. *Pamětní kniha Hrazené Lhoty*.

27. NUSEK, J., SVOBODA, J. *Příběh kapliček*. Vlastivědný časopis Pod Bláníkem. 6. samostatná příloha, ročník V.(XXVII.), 2001.
28. OLT Ing., J. Osobní sdělení majitele firmy Pluto-Olt. *Návštěva firmy Pluto-Olt*. Praha: Gabriela Antošová, 13. dubna 2009.
29. PODLAHA, A. *Posvátná místa Království českého. I. Arcidiecese Pražská. Díl III, Vikariát vlašimský: 3. Hrádek. Fara*. Praha, 1909, s. 128.
30. Program rozvoje venkova. *Informační brožura*.
31. RŮŽIČKOVÁ, J., HAVRÁNKOVÁ, H. *Duchovní a umělecký průvodce LORETO svatyně svatého domku*. Redakce Giuseppe Santarelli. ITALIA.
32. SIERPNIAK ThMgr. MIC, M. Osobní sdělení pana faráře Hrádku. *Návštěva Hrádku*. Hrádek: Gabriela Antošová, 10. října 2008.
33. SIKORA, G. Osobní sdělení pana faráře v Benešově. *Návštěva Benešova*. Benešov: Gabriela Antošová, 16. únor 2009.
34. SLAVÍK, F. A. *Město Domašín a jeho okolí*. Příbram: TB tisk s. r. o., 2007, ISBN 978-80-239-9569-5.
35. ŠKVOROVÁ, J. *Z příspěvku ve Zpravodaji Posázaví 1/2009*.
36. *Strukturální fondy*. [Online]. Integrovaný operační program. [Citace: 23. listopadu 2009]. Dostupné na www: < <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/ae5865d4-be4a-403d-9461-7ee797397a20/Integrovaný-operacní-program>>.
37. *Turistický region*. [Online]. Mapy. Posázaví.com [Citace: 23. listopadu 2009]. Dostupné na www: <<http://tourist.posazavi.com/cz/mapy.asp>>.
38. *Turistický region*. [Online]. MAS. Posázaví.com [Citace: 22. prosince 2009]. Dostupné na www: <http://leader.posazavi.com/cz/area.asp?area_id=59&place_id=1>.
39. Týdeník Jiskra, 7. února 1997.
40. VLČEK, J. *Trhový Štěpánov*. 1. vydání. Praha: Maroli, 2005. ISBN 80-86453-19-7
41. VOJTÍŠKOVÁ, Z. *Týdeník Rozhlas*. str. 19, 7/2003.
42. ZEMANOVÁ, B. *Z příspěvku ve Zpravodaji Posázaví 1/2009*.
43. ZEMANOVÁ, B. *Návštěva Posázaví o.p.s.* Interní materiál. 2008.

8. SEZNAM PŘÍLOH

---

1. Státní památková péče	88
1.1 Způsoby ochrany kulturních památek	92
2. Povolení k restaurování kulturní památky	93
3. Postup při podání žádosti o udělení žádosti k restaurování	94
4. Mapa regionů NUTS II	96
5. Seznam povinných příloh žadatele k projektu PRV	97
6. Posázaví o.p.s.....	98
7. Chopos-Projekt „rehabilitace drobných sakrálních staveb a vybudování muzea“ .	102
7.1 Oprava sv. Jana Nepomuckého v Chotýšanech.....	102
7.2 Eroze pískovce - nejčastější problém	103
7.3 Kamenné podstavce – co je ničí?	104
7.4 Pískovcové zvoničky	105
7.5 Pískovcový kříž ve Věřicích.....	109
7.6 Restaurování litinových křížů.....	110
7.7 Synagoga v Divišově.....	110
7.8 Vyúčtování celkových nákladů projektu	112
8. Vymezení mikroregionu Český smaragd.....	113
8.1 Mikroregion Český smaragd	113
8.2 Zajímavosti obcí Českého smaragdu.....	114
9. Mikroregion Podblanicko	122
9.1 Vlašim.....	125
9.2 Hrádek	138
9.3 Loreto svatyně svatého domku.....	154
9.4 Domašín.....	156

9.5	Hrazená lhota.....	157
9.6	Chobot - čelivo	160
9.7	Slověnice	160
10.	Mikroregion Český smaragd.....	168
10.1	Trhový Štěpánov.....	168
11.	Zajímavosti nečlenských obcí mikroregionů.....	191
11.1	Sdružení obcí Neveklovska	191
11.2	Tři údolí-MÚ Benešov.....	196

Seznam obrázků příloh

Obrázek 1-	Mapa regionů soudržnosti NUTS II-Zdroj: <i>PRV.Infomační brožura</i>	96
Obrázek 2-	Mapka regionu Posázaví. Zdroj: http://leader.posazavi.com	101
Obrázek 3-	Postup opracování eroze pískovce.	103
Obrázek 4-	Postup při opravě kamenných podstavců. Zdroj: <i>Informační brožura CHOPOS</i>	104
Obrázek 5-	Postup při opravě památkově chráněné zvoničky v Českém Šternberku. Zdroj: <i>Informační brožura CHOPOS</i>	105
Obrázek 6-	Zrestaurované pískovcové zvoničky.....	105
Obrázek 7-	Postup opravy pískových křížů. Zdroj: <i>Informační brožura CHOPOS</i>	109
Obrázek 8-	Postup při opravě litinových křížů. Zdroj: <i>Informační brožura CHOPOS</i>	110
Obrázek 9-	Zrestaurovaná synagoga v Divišově. Zdroj: <i>Informační brožura CHOPOS</i> ..	111
Obrázek 10 -	Mapka mikroregionu Český smaragd. Zdroj: http://mapy.crr.cz	113
Obrázek 11-	Fotoarchiv Wladyslaw Ciaglo MIC, kříž nemížský. Zdroj: <i>Hrádek poutní místo Navštívení Panny Marie</i>	138
Obrázek 12-	Plánek Hrádku. Interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	141
Obrázek 13-	Schéma sond, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	142
Obrázek 14-	Restaurátorský průzkum s. 1, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	143
Obrázek 15-	Restaurátorský průzkum s. 2, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	144

Obrázek 16- Restaurátorský průzkum s. 3, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	145
Obrázek 17 - Restaurátorský průzkum s. 4, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	146
Obrázek 18- Restaurátorský záměr s. 1, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	147
Obrázek 19- Restaurátorský záměr s. 2, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	148
Obrázek 20 - Restaurátorský zpráva, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i> ..	149
Obrázek 21-Freska sv. Františka, interní záznam. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	150
Obrázek 22- Freska sv. Josefa, interní záznam. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	150
Obrázek 23-Smlouva o dílo s. 1, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	151
Obrázek 24- Smlouva o dílo s. 2, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	152
Obrázek 25 - Smlouva o dílo s. 3, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	153
Obrázek 26 - Stavební rozpočet, interní doklady Hrádku. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	154
Obrázek 27 - Zpráva o opravě kapličky v Neveklově. Zdroj: <i>Návštěva památkové péče v Benešově</i>	193
Obrázek 28- Kaplička Kožlí před opravou. Zdroj: <i>Návštěva památkové péče v Benešově</i>	197
Obrázek 29 - Část interní dokumentace památkové péče. Zdroj: <i>Návštěva památkové péče Benešov</i>	200
Obrázek 30- Odvolání interní dokumentace památkové péče. Zdroj: <i>Návštěva památkové péče v Benešově</i>	201

Seznam tabulek příloh

Tabulka 1- Náklady na rekonstrukci. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	107
Tabulka 2 - Kalkulace nákladů. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	108
Tabulka 3- Kalkulace nákladů rekonstrukce. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	108
Tabulka 4-Náklady projektu v rámci CHOPOS. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	112
Tabulka 5- Náklady na opravu. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	160

Seznam fotografií příloh

Fotografie 1- Socha sv. Jana Nepomuckého. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	102
--	-----

Fotografie 2- Socha č. 1 v Ostředku. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	102
Fotografie 3- Socha č. 2 v Ostředku. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	102
Fotografie 4 - Pískovcová zvonička v Českém Šternberku. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	106
Fotografie 5- Pískovcová zvonička Petroupim.....	106
Fotografie 6-Zvonička z čistého pískovce Psáře. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	107
Fotografie 7- Zvonička v Mezihorí. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	107
Fotografie 8- Sloupová zvonička. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	107
Fotografie 9 - Pískovcová zvonička. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	108
Fotografie 10 - Oprava zvoničky v Kochánově. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	108
Fotografie 11- Sloupová zvonička ve V. Lhotě. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	109
Fotografie 12- Synagoga před rekonstrukcí. Zdroj: <i>Návštěva Posázaví o.p.s.</i>	110
Fotografie 13- Kříž litinový, sokl kámen. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC)BY-NC</i>	114
Fotografie 14- Kříž litinový, sokl kámen. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC)BY-NC</i>	114
Fotografie 15-Ratajská kaple. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	115
Fotografie 16- Boží muka v Souticích na návsi, litina, sokl, kámen. Rok 1853 ©Kulík, 2007.....	115
Fotografie 17-Panna Maria ve výklenku domu v obci Petřiny. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	115
Fotografie 18-Zděná kaplička v obci Petřiny.....	116
Fotografie 19-Zděná kaplička v obci Petřiny. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	116
Fotografie 20-Filiální kostel v Tehově. Fotoarchiv©Sierpniak ThMgr. MIC. 2007. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	118
Fotografie 21 - Kostel sv. Petra a Pavla. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC)BY-NC</i>	121
Fotografie 23-Litinový kříž. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC)BY-NC</i>	121
Fotografie 22- Boží muka. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	121
Fotografie 24- Kamenný kříž. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC)BY-NC</i>	121
Fotografie 25-Socha sv. Jan Nepomucký u kostela. Zdroj: <i>vlastní zpracování. (CC)BY- NC</i>	134
Fotografie 26- Socha sv. Jana Nepomuckého v rakouském Raithal. Bavorský typ. Zdroj: <i>vlastní zpracování (CC)BY-NC</i>	135

Fotografie 27 - Tzv. Modrá kaplička u Jinošova, kamenná sloupková boží muka, 1. pol. 19. století ©Kulík, 2005	137
Fotografie 28- Hrádek pohled z lesa. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: <i>Návštěva Hrádku</i>	139
Fotografie 29-Kamenný kříž z r. 1906. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	158
Fotografie 30-Kříž litina, sokl kámen s kalichem. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	158
Fotografie 31- Kříž, žula kámen. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> (CC) BY-NC	160
Fotografie 32 - Kostel sv. Bartoloměje.....	170
Fotografie 34 - Kříž pod bývalou školou. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	178
Fotografie 33- Kříž u kostela.	178
Fotografie 35-Kříž napravo pomníku padlým. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC ...	179
Fotografie 36 - Kříž u Bílého kamene. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	179
Fotografie 37 - Kříž litina, sokl kámen. U mechanizačního střediska. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	179
Fotografie 38 - Kříž litina, sokl kámen. Luční ulice. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	179
Fotografie 39 - Kříž litina, sokl kámen. V Sedle a Na Výsluní. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	180
Fotografie 40- Kříž litina, sokl kámen. U odbočky do Štěpánovské Lhoty. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	181
Fotografie 41 - Kříž litina, sokl kámen.“Kubátův“. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	181
Fotografie 42- Náhrobky. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	184
Fotografie 43- Náhrobky. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	184
Fotografie 44- Židovská synagoga. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC.....	185
Fotografie 45- Pomník padlým. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	186
Fotografie 46 - Kaplička v Blažimi. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	191
Fotografie 48 - Kaplička na křižovatce v Neveklově. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	192
Fotografie 47- Morový sloup Neveklov. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	192
Fotografie 49- Zvonička jako pomník padlým.	194

Fotografie 50-Kaplička výklenková Nejsvětější Trojice. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	195
Fotografie 51- Boží muka sloupková z r. 1904. Po rekonstrukci. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	196
Fotografie 52- Malba sv. Jiří. Po rekonstrukci. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC ..	198
Fotografie 53- Malba Nejsvětější Trojice. Po rekonstrukci. Zdroj: <i>vlastní zpracování</i> .(CC)BY-NC	198

1. STÁTNÍ PAMÁTKOVÁ PÉČE

Jedním z hlavních úkolů Ministerstva kultury České republiky je úsek památkového fondu. Podle usnesení vlády ze dne 22. dubna 2002 o Koncepci účinnější péče o památkový fond v České republice do roku 2005 uvádím přehled hlavních úkolů Ministerstva kultury v úseku památkové péče, který je nadále aktuální [22]:

- Uchovávat a prezentovat památkový fond.
- Trvale posilovat, resp. prezentovat význam památkového fondu v českých zemích v celoevropském i světovém měřítku, mimo jiné přípravou a zpracováním dalších nominací vybraných kulturních památek a jejich souborů pro zápis na Seznam světového dědictví.
  - Zajistit trvalý monitoring a zvýšenou ochranu a odbornou péči o soubor národních kulturních památek a památkových rezervací a zejména o kulturní památky a jejich soubory, které jsou zapsány na Seznamu světového dědictví.
  - Označit vybrané nemovité kulturní památky a vybudovat příslušná ochranná zařízení pro případy ozbrojeného konfliktu a jiných mimořádných událostí ve smyslu Úmluvy o opatřeních k ochraně kulturního dědictví v případě ozbrojeného konfliktu.
- Rozlišovat památkové ochrany v památkových územích. [22]
  - Provést reidentifikaci památkových hodnot v památkově chráněných územích (památkových rezervacích a zónách) s využitím výsledků terénních průzkumů, vyhodnocení, evidence a digitalizace shromážděných dat, včetně jejich převedení do dokumentace v rozsahu plánu zásad památkové ochrany území památkových rezervací a zón a postupné aplikace v procesu územního plánování a při standardním výkonu státní správy ve věcech památkové péče.
  - Dokončit identifikaci území s archeologickými nálezy v České republice a vybudovat jejich specializovaný seznam.
- Posilovat právní jistotu vlastníků památek. [22]

- Posilovat princip stanovování podmínek pro provedení zamýšlené obnovy kulturní památky orgánem státní památkové péče v dostatečném časovém předstihu, před zpracováním projektové nebo jiné podobné dokumentace obnovy.
  - Zjednodušit plnění a racionalizovat rozsah povinností vlastníků a uživatelů kulturních památek a nemovitostí, které nejsou kulturními památkami, ale tvoří součást památkově chráněného území.
- Pomoci zajistit novou úlohu obcím.
- Koncipovat novou kategorii památkové ochrany u nemovitostí a jejich souborů místního historického nebo uměleckého významu, jako nástroje péče o dochované historické prostředí v obcích a krajině, s novým vymezením úlohy obcí v jejich samosprávné působnosti.
- Decentralizovat a zjednodušit výkon státní správy. [22]
- Decentralizaci výkonu státní správy ve věcech památkové péče vázat na činnost krajských úřadů.
- Zároveň s reidentifikací památkových hodnot v památkově chráněných územích koncipovat metodiku stanovení druhu staveb a stavebních úprav na nemovitostech, které nejsou kulturními památkami, ale tvoří součást památkově chráněného území, u nichž by byla omezena nebo vyloučena ingerence orgánů státní památkové péče s cílem zjednodušit schvalovací proces.
- Metodické řízení a odborná úroveň oboru památkové péče. [22]
- Více než dosud soustředit kontrolní nástroje památkové inspekce Ministerstva kultury na výkon státní správy ve věcech památkové péče.
  - Uložit odborné organizaci státní památkové péče, aby každoročně zpracovávala a publikovala odborné metodiky, které správním úřadům, jakož i vlastníkům kulturních památek usnadní orientaci ve složitějších otázkách péče o památkový fond a které zvýší předvídatelnost odborně metodických východisek státní památkové péče.

- Prohlubovat systém zvyšování a ověřování zvláštní odborné způsobilosti pracovníků správních úřadů (úředníků) pro výkon státní památkové péče.
- Finanční podpora vlastníků památkové péče. [22]
- Posilovat princip přísné účelovosti finančních příspěvků poskytovaných vlastníkům kulturních památek z rozpočtu Ministerstva kultury na úhradu zvýšených nákladů spojených se zachováním a obnovou kulturní památky (ve stanovených případech i na úhradu nákladů spojených s obnovou kulturní památky).
- Koncipovat vyvážený model standardní finanční podpory vlastníků kulturních památek různými formami obligatorní nepřímé pomoci (daňové úlevy a osvobození, bezplatné odborné služby organizací státní památkové péče a jiné) a fakultativní přímé pomoci (účelové finanční příspěvky a dotace) z veřejných rozpočtů, a to zejména v míře zvýšených nákladů spojených se zachováním a obnovou kulturní památky, resp. ve výši náhrady za případné nucené omezení dispozice s kulturní památkou ve veřejném zájmu.
- V rámci metodického řízení orgánů státní památkové péče podporovat stabilizaci a možný růst objemu neinvestičních výdajů určených pro příspěvky na zvýšené náklady spojené se zachováním a obnovou kulturních památek jejich vlastníků.
- Posilovat stimulační úlohu a ekonomické (multiplikační) efekty v programech Ministerstva kultury prováděných na úseku památkové péče a zajistit růst reálných ročních výdajů v těchto programech podle možností státního rozpočtu.
- Důsledně uplatňovat na úseku státní památkové péče princip více zdrojového financování s cílem podpořit funkční zapojení kulturních památek do současného společenského života.
- Zapojovat občanské iniciativy do péče o památkový fond. [22]
- Zajistit aktivizaci a co nejširší uplatnění zpravodajů, konzervátorů a komisí památkové péče, jakož i občanských iniciativ vyvíjejících svoji činnost v oblasti ochrany a uchování hmotného kulturního dědictví.
- Posilovat finanční podporu občanských sdružení, osvětové a odborné publikační činnosti v oboru památkové péče.

➤ Památky a cestovní ruch. [22]

- Zpracovat a průběžně aktualizovat seznam nejohroženějších a nevyužívaných kulturních památek jako strategický dokument pro stanovování priorit v poskytování bezplatné odborné pomoci a přímé finanční podpory vlastníkům kulturních památek a pro řešení způsobů začlenění těchto kulturních památek do rozvoje cestovního ruchu.
- Koncipovat a realizovat celostátní informační systém označení nemovitých kulturních památek a památkově chráněných území v terénu (analogicky s obdobnými informačními systémy v členských státech Evropské unie), s cílem bezprostředně informovat občany a návštěvníky o památkovém fondu v České republice a zapojit občany do jeho přirozené preventivní ochrany kulturního dědictví.
- Posilovat operativnost využití finančních prostředků v existujících programech Ministerstva kultury na úseku památkové péče pro záchranu a přiměřené funkční využití a prezentaci dosud chátrajících a nevyužívaných kulturních památek.

➤ Aktivně se podílet na vytvoření nové strategie (politiky) státu na úseku památky a cestovní ruch.

➤ Ochrana movitých památek. [22]

- Dokončit základní odbornou evidenci movitého památkového fondu, zejména mobiliárních fondů uložených na státních hradech a zámcích, a dokumentaci souborů movitých kulturních památek v církevních objektech.
- Zvýšit účinnost a zajistit další rozvoj Integrovaného systému movitého kulturního dědictví, včetně posílení rozpočtových zdrojů na výkup ohrožených movitých kulturních památek.

➤ Nová právní úprava ochrany památek. [22]

- Pro případy stavebních změn a jiných úprav kulturních památek a jejich souborů zapsaných na Seznam světového dědictví koncipovat postavení věcně příslušné odborné organizace státní památkové péče jako účastníka správního řízení k obnově kulturní památky.

- Zpracovat návrh nového památkového zákona a jeho podzákoného prováděcího předpisu.

1.1 ZPŮSOBY OCHRANY KULTURNÍCH PAMÁTEK

Základním právním předpisem ochrany kulturních památek a ostatních složek památkového fondu v České republice je zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Kulturní památky podle tohoto zákona tvoří nemovitě a movitě věci nebo jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob až do současnosti, projevem tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti a nositelem hodnot historických, uměleckých, vědeckých a technických, nebo které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem. Nemovitými kulturními památkami jsou tak například hrady a jejich zříceniny, zámky, tvrze, kostely, kláštery, kapličky, stavby lidové architektury a zemědělské usedlosti, městské obytné domy a paláce, radnice, městská opevnění a jejich jednotlivé dochované části, jako jsou hradby a brány, dále staré továrny a jiná technická díla, historické zahrady a parky nebo pozemky s významnými archeologickými nálezy. [13]

Mezi movitě kulturní památky patří především díla starého malířství, sochařství a uměleckých řemesel, tvořící soubory vybavení zejména na hradech a zámcích a v církevních stavbách, předměty venkovské hmotné kultury a historické knihovny, nebo například strojní zařízení ve starých továrnách, elektrárnách a tak podobně. Péči o zachování kulturních památek, zejména ochranu před jejich ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením, jakož i údržbu a obnovu kulturních památek nelze z právních důvodů zajišťovat jinak než prostřednictvím jejich vlastníků. Základním předpokladem zůstává, aby vlastník přijal svoji zodpovědnost za uchování souhrnné hodnoty vlastního majetku a s tím spojená určitá omezení v nakládání s ním. Tato omezení však nemohou být a nejsou stanovena libovolně, ale vycházejí ze základních principů zakotvených v Listině základních práv a svobod, zejména z jejího článku 11, který upravuje zásadu, že vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv jiných osob nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy, a dále článku 35, podle něhož nesmí nikdo při výkonu svých práv ohrožovat ani poškozovat kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. [13]

Vlastník kulturní památky pochopitelně může, stejně jako vlastník jakékoliv jiné věci, jež není památkově chráněna, převádět, přenechávat k dočasnému užívání nebo předávat kulturní památku pro provedení její obnovy, popřípadě k jiným účelům dalším osobám. Musí však toho, na koho věc převádí nebo komu věc přenechává či předává, vždy uvědomit o tom, že se jedná o kulturní památku. Rovněž je nezbytné, aby vlastník, zamýšlí-li prodej národní kulturní památky nebo movité kulturní památky, přednostně ji nejdříve nabídl ke koupi státu, a to prostřednictvím Ministerstva kultury.[13]

K přemístění nemovité kulturní památky si musí její vlastník vyžádat předchozí souhlas Ministerstva kultury. Kulturní památky nesmějí být trvale vyváženy z území České republiky. Při prohlašování věcí za kulturní památky, o kterém rozhoduje Ministerstvo kultury, se v České republice uplatňuje zásada, podle níž jsou za kulturní památky prohlašovány skutečně jenom velmi hodnotné věci, jejichž zachování je v celospolečenském zájmu. V současnosti je v České republice chráněno více než 42 000 nemovitých kulturních památek a téměř 850 000 movitých kulturních památek. Kulturní památky hodnocené jako nejvýznamnější součást národního kulturního bohatství (národního kulturního pokladu), například Pražský hrad, české korunovační klenoty, hrad Karlštejn, klášter Kladruby, zámek Český Krumlov, hora Říp s rotundou sv. Jiří, zámek Litomyšl, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (u Žďáru nad Sázavou), slovanské hradiště v Mikulčicích, zámek Kroměříž s Podzámeckou a Květnou zahradou, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm nebo kamenouhelný důl Michal v Ostravě-Michálkovicích, jsou prohlašovány vládou za národní kulturní památky. Kulturní památky a národní kulturní památky jsou evidovány v Ústředním seznamu kulturních památek, který je veden odbornou organizací státní památkové péče (se sídlem v Praze).[13]

2. POVOLENÍ K RESTAUROVÁNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

Restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, může provádět fyzická osoba pouze na základě povolení Ministerstva kultury. Ve věci je oprávněna jednat fyzická osoba, občan České republiky nebo občan jiné země, která není členem EU. Základními podmínkami jsou bezúhonnost, dosažené vzdělání a příp. odborná praxe (odborná kvalifikace) a odborné schopnosti. Zahájit řešení této situace je možno zahájit písemnou žádostí, a kterou není vystaven

formulář. S touto písemnou žádostí se žadatel obrací na Ministerstvo kultury. Správní řízení k udělení povolení k restaurování podléhá podle položky č. 22, písm. c) přílohy k zákonu č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích, správnímu poplatku ve výši 500,- Kč. Správní poplatek se nevybírání při podání žádosti, ale pouze v případě udělení povolení k restaurování. Žadatel obdrží výzvu k zaplacení správního poplatku před vydáním povolení. Lhůty pro vyřízení jsou stanoveny ve správním řádu. Další účastníci postupu nejsou stanoveni. Postupuje se dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění a zákona č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích, v platném znění. Související právní předpisy jsou následující: Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění. Zákon č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích, v platném znění. Proti rozhodnutí o udělení povolení nebo zamítnutí žádosti lze podat písemný rozklad. Rozklad se podává u Ministerstva kultury a rozhoduje o něm ministr kultury na základě návrhu rozkladové komise. Za provádění restaurování kulturní památky bez povolení Ministerstva kultury lze uložit fyzické osobě pokutu až do výše 2.000.000,- Kč. Za provádění restaurování národní kulturní památky bez povolení Ministerstva kultury lze uložit fyzické osobě pokutu až do výše 4.000.000,- Kč. Za provádění restaurování kulturní památky prostřednictvím fyzických osob, které nemají povolení Ministerstva kultury, lze uložit právnické osobě nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání pokutu až do výše 2.000.000,- Kč. Za provádění restaurování národní kulturní památky prostřednictvím fyzických osob, které nemají povolení Ministerstva kultury, lze uložit právnické osobě nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání pokutu až do výše 4.000.000,- Kč.[22]

3. POSTUP PŘI PODÁNÍ ŽÁDOSTI O UDĚLENÍ ŽÁDOSTI K RESTAUROVÁNÍ

Povolení k restaurování kulturních památek může být uděleno pouze fyzické osobě na její žádost. Zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, jsou stanovena kritéria, po jejichž splnění se žadateli povolení k restaurování uděluje (§ 14a). Žadatel zašle Ministerstvu kultury písemnou žádost, ve které jednoznačně vyjádří rozsah restaurátorské specializace podle přílohy č. 1 k zákonu č. 20/1987 Sb., (třídník specializací restaurátorských prací), pro kterou žádá o udělení povolení k restaurování. Žadatel je povinen ke své žádosti přiložit[22]:

- vyplněný evidenční dotazník žadatele o povolení k restaurování, jehož součástí je rovněž chronologický přehled provedených restaurátorských prací (příloha č. 2 k zákonu č. 20/1987 Sb.),
- ověřené kopie dokladů o dosažené kvalifikaci (vzdělání) a odborné praxi (pro restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou uměleckými díly malířskými nebo sochařskými, se vyžaduje ukončené vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti umění se zaměřením na restaurování nebo vysokoškolské vzdělání získané studiem v magisterském programu v příslušném uměleckém oboru doplněné osvědčením o absolvování restaurátorského studia v rámci celoživotního vzdělávání, nebo vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti umění se zaměřením na restaurování a 2 roky odborné praxe; pro restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou uměleckořemeslnými pracemi, se vyžaduje ukončené vyšší odborné nebo úplné střední odborné vzdělání v oboru restaurování, nebo vyšší odborné nebo úplné střední odborné vzdělání v příslušném oboru a 5 let odborné praxe; a pro specializace, pro které nebylo dosud středoškolské vzdělání zřízeno, se požaduje vyučení v příslušném oboru a 8 let odborné praxe při restaurování věcí, které nejsou kulturními památkami),
- nejméně tři dokumentace restaurátorských prací, jimiž žadatel prokáže, že již úspěšně a samostatně restauroval věci, které nejsou kulturními památkami, z nichž nejméně jedna nesmí být starší 2 let (dokumentace musí odborným způsobem dokumentovat všechny úkony, které žadatel na věci provedl při jejím restaurování, zejména musí obsahovat komplexní vyhodnocení příslušných průzkumů a výzkumů, fotografie stavu díla před započítím restaurátorské práce, v průběhu jednotlivých etap a po ukončení práce, popis použitých technických a technologických postupů a materiálů, rozbor a vyhodnocení nových zjištění o restaurovaném díle, pokyny pro jeho další ochranný režim, a další údaje podle povahy restaurovaného díla).

Udělení povolení k restaurování podléhá podle položky 22 písm. c) přílohy zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích správnímu poplatku ve výši 500,- Kč. Správní poplatek žadatel uhradí na výzvu Ministerstva kultury před vydáním povolení k restaurování. Pro zapsání do seznamu restaurátorů si Ministerstvo kultury vyžádá souhlas

se zpracováním osobních údajů žadatele podle zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. [22]

Upozornění: restaurátorské dokumentace uvedené v bodu c) těchto pokynů zůstávají součástí správního spisu ve smyslu § 65 odst. 1 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, proto nemohou být žadatelům po ukončení řízení vráceny. [22]

Adresa, na kterou se žádosti zasílají:

Ministerstvo kultury ČR

odbor památkové péče

Maltézské náměstí 118

Praha 1

4. MAPA REGIONŮ NUTS II

Obrázek 1- Mapa regionů soudržnosti NUTS II-Zdroj: PRV. Infomační brožura

5. SEZNAM POVINNÝCH PŘÍLOH ŽADATELE K PROJEKTU PRV

Žadatel předkládá[30]:

a) k žádosti

- 1) Jeden výtisk projektu dle povinné osnovy uvedené v příloze 4 těchto Pravidel.
- 2) Výpis z obchodního rejstříku nebo jiné osvědčení právního statutu, které je v souladu s definicí příjemce podpory a není starší než 3 měsíce od data podání žádosti (originál nebo úředně ověřená kopie).
- 3) Čestné prohlášení žadatele, že na projekt nečerpá podporu z jiných zdrojů financování z EU dle závazného vzoru v příloze 8 (originál).
- 4) Doklad o vlastnictví pozemků a/nebo nemovitostí, kterých se projekt týká (tj. výpis z katastru nemovitostí ne starší než 3 měsíce od data podání žádosti. V případě realizace projektu v pronajatém objektu nebo na pronajatém pozemku navíc ještě nájemní smlouvu na dobu nejméně pět let od ukončení realizace projektu. V případě majetkového spoluvlastnictví také souhlas spoluvlastníka(ů) s realizací projektu ne starší než 3 měsíce od data podání žádosti (vše - originály nebo úředně ověřené kopie).
- 5) Kopie katastrální mapy potvrzená příslušným katastrálním úřadem s vyznačením lokalizace předmětu projektu v souladu s výpisem z katastru nemovitostí (originál nebo úředně ověřená kopie).
- 6) Pravomocné a platné stavební povolení nebo ohlášení stavby, nebo vyjádření stavebního úřadu, že pro daný projekt není dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) zapotřebí stavebního povolení ani ohlášení stavby (originál nebo úředně ověřená kopie).
- 7) Doklady o vlivu realizace projektu na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů (běžná kopie) a dle zákona č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí) (běžná kopie).
- 8) V případě nákupu budovy a/nebo pozemku znalecký posudek v tržní ceně, kterým je budova a/nebo pozemek oceněn, ne starší než 6 měsíců od data podání žádosti (originál nebo úředně ověřená kopie).

Žadatel o dotaci v rámci investičního záměru a) studie a programy obnovy, využití a regenerace kulturního dědictví venkova musí prokázat potřebu zpracování studií obnovy a využití kulturního dědictví, programů regenerace památkových území, plánů péče o krajinné památkové zóny, soupisů a map kulturního dědictví na venkově.

- 9) Formulář s výpočtem finančního zdraví u projektů se způsobilými výdaji nad 1 000 000 Kč.
- 10) Doložení ekonomické životaschopnosti projektu u projektů se způsobilými výdaji nad 5 000 000 Kč.
- 11) V případě projektů v rámci investičního záměru **a)** doložení potřeby zpracování studií obnovy a využití kulturního dědictví, programů regenerace památkových území, plánů péče o krajinné památkové zóny, soupisů a map kulturního dědictví na venkově.
- 12) Seznam příloh s uvedením počtu stran jednotlivých příloh.

b) k podpisu Dohody

- 13) Výpis z rejstříku trestů – žadatel nebo všichni statutární zástupci; netýká se organizačních složek státu (originál nebo úředně ověřená kopie).
- 14) Doklad o vedení nebo zřízení bankovního účtu ve vlastnictví žadatele, na který bude žadateli poskytnuta finanční podpora z Programu rozvoje venkova (originál nebo úředně ověřená kopie)

c) k žádosti o proplacení

- 15) V případě nákupu budov a/nebo pozemků je příjemce povinen předložit spolu se žádostí o proplacení doklad o vlastnictví budov a/nebo pozemků, tj. výpis z katastru nemovitostí (originál nebo úředně ověřená kopie). [30]

6. POSÁZAVÍ O.P.S

„Realizace Strategického plánu Leader (SPL) v Posázaví má za sebou již 3. výzvu. Při podávání žádostí jsme se setkali se zkušenými žadateli z předchozích kol, ale také s úplnými nováčky na poli podávání žádostí o dotaci. Všichni si vedli více či méně

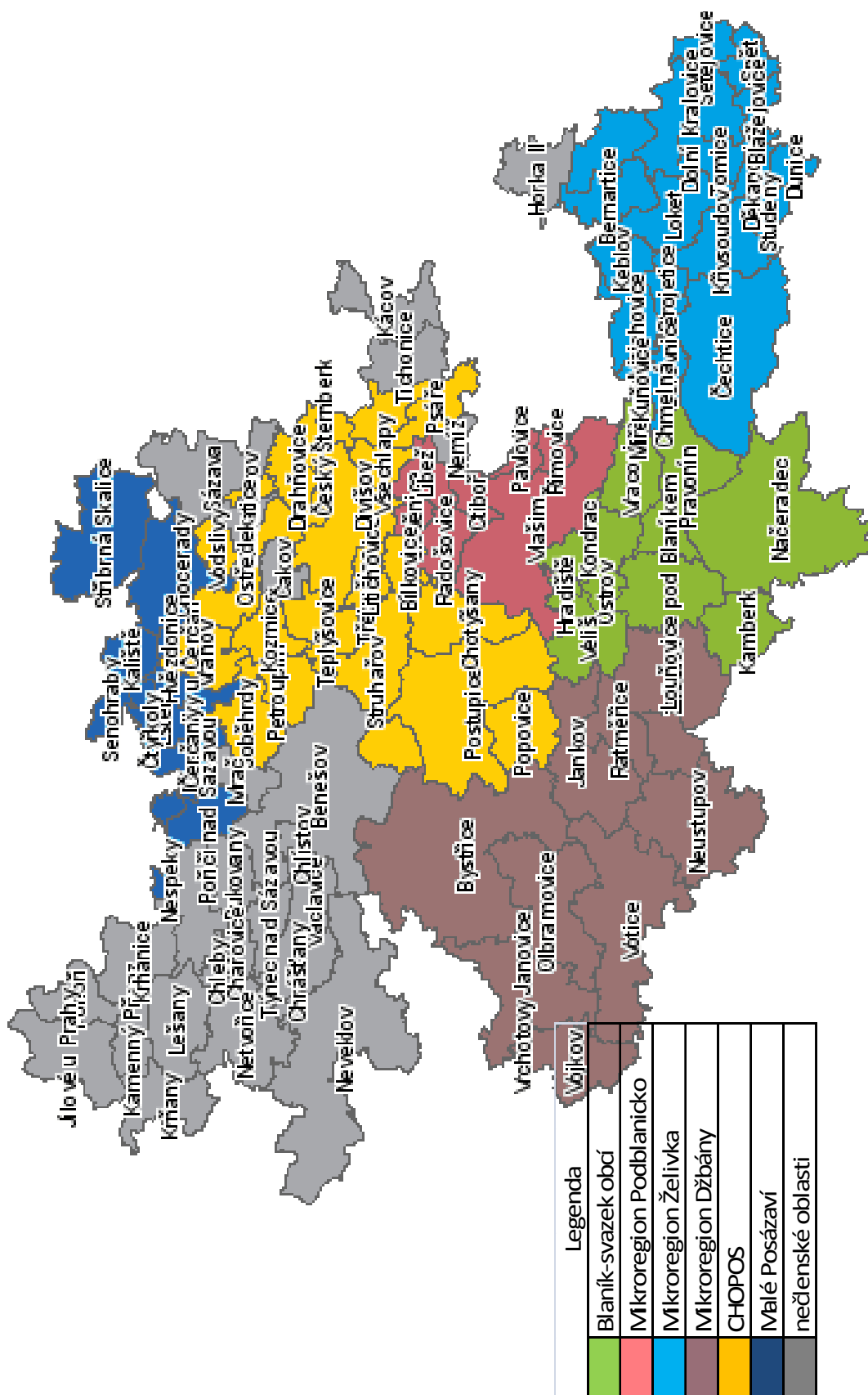
úspěšně, ať sami nebo za pomoci týmu zkušených manažerů Posázaví. Nyní se všem dobrým nápadům a myšlenkám otvírá další možnost na podávání žádostí v rámci 4. Výzvy. Programový výbor na svém řádném zasedání dne 10. února 2009 schválil znění Výzvy k předkládání projektů v rámci 4. Výzvy Strategického plánu Leader a časový harmonogram výzvy. „[35]

A jak to bude s realizací Strategického plánu Leader (SPL) dál?

„Máme za sebou už rok realizace SPL a před sebou další. Každý rok musí společnost udělat analýzu naplňování Strategického plánu Leader a připravit se na následující rok. V roce 2008 žadatelé čerpali nejvíce z fiche 3 (občanská vybavenost) a z fiche 4 (záchrana kulturního dědictví venkova). Celkem máme šest fichí pro naplňování SPL a každý rok bychom měli % dodržet poměry navržených alokací pro jednotlivé fiche. V roce 2008 pro pozastavení dvou fichí máme skluz, a proto v roce 2009 musíme vše dohonit. Předpokládáme tedy, že ve Výzvách na rok 2009 nebudou vyhlášeny už fiche 3 a 4, protože zde už máme za rok 2008 a 2009 splněno a finance jsou pro tyto oblast podpory vyčerpány. A proč vše musíme dodržet? Každý rok dostáváme finanční alokaci, kterou nám přiděluje ministerstvo zemědělství, a která se skládá ze základu a bonusu. Základ je stanoven z finanční alokace, který je pro všech 80 místních akčních skupin (které budou realizovat SPL) stejný a bonus je stanoven v letech 2008, 2009 a 2010 dle počtu obyvatel. V letech 2011, 2012, 2013 dostaneme bonus dle plnění monitorovacích ukazatelů, tedy podle plnění kritérií v jednotlivých fichích. Jedním z těchto kritérií je i plnění naplánovaného rozdělení financí mezi jednotlivé fiche. V bonusu je jedná i o několik mil. Kč, které buď budeme mít na realizaci projektů, nebo ne. A my budeme dělat vše pro to, abychom získaly na realizaci projektů co nejvíce financí. Přeci jen cca. 90 mil. Kč na realizaci projektů, které budou moci žadatelé získat prostřednictvím společnosti Posázaví o.p.s. během šesti let není zrovna málo. V letošním roce dojde také k úpravě fiche 2 a fiche 5, kde budou zapracovány změny, které vycházejí vstříc žadatelům. V roce 2010 se budou připravovat úpravy fiche 6 a návrh na zcela novou fichi, která by se měla zaměřovat na podpoření společně aktivního trávení volného času celých rodin a samozřejmě předcházení tím sociálně-patologických jevů, jako je např. užívání návykových látek, vandalismus, ale i pocit méněcennosti a další. A kdo tohle vše navrhuje a schvaluje? Společnost Posázaví o.p.s. plní funkci místní akční skupiny – společenství pracujících na základě evropské

metody spolupráce Leader. Místní akční skupina je tvořena na základě partnerství mezi veřejným sektorem (obce, města, svazky obcí, státní organizace a úřady) a soukromým sektorem (podnikatelé, nestátní neziskové organizace a fyzické osoby). Členové místní akční skupiny uzavírají se společností Rámcovou partnerskou smlouvu. Každý člen místní akční skupiny je povinen písemně jmenovat svého zástupce, který bude jeho jménem jednat v orgánech společnosti. Nejvyšším orgánem místní akční skupiny je Plénum. Každý člen místní akční skupiny jmenuje i svého zástupce do Programového výboru. Tento výbor rozhoduje a navrhuje změny a úpravy v jednotlivých fichích a doporučuje vybrané projekty k realizaci. Je velmi důležité, pokud jste členem místní akční skupiny, účast na těchto pracovních setkání, protože jste to právě vy, kteří rozhodujete o rozvoji regionu Posázaví v rámci Strategického plánu Leader.“ [42]

Obrázek 2- Mapa regionu Posázaví. Zdroj: <http://leader.posazavi.com>

7. CHOPOS-PROJEKT „REHABILITACE DROBNÝCH SAKRÁLNÍCH STAVEB A VYBUDOVÁNÍ MUZEA“

7.1 OPRAVA SV. JANA NEPOMUCKÉHO V CHOTÝŠANECH

Socha sv. Jana Nepomuckého je umístěna u kostela a vlastníkem je obec Chotýšany. Vzhledem k celkovému poškození byla provedena celková renovace za 184 500 Kč. [43]

Fotografie 1- Socha sv. Jana Nepomuckého. Zdroj: *vlastní zpracování (CC)BY-NC*.

Sochy sv. Jana a sv. Pavla lokalizované v Ostředku s obecním vlastnictvím ve velmi špatném stavu, byly restaurovány v rámci projektu. Konkrétně se jednalo o nové repliky a úpravy okolí. Celková cena oprav obou soch ve výši 420 000 Kč. (210 000Kč/ks) [43]

Fotografie 2- Socha č. 1 v Ostředku.
Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

Fotografie 3- Socha č. 2 v Ostředku.
Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

7.2 EROZE PÍSKOVCE - NEJČASTĚJŠÍ PROBLÉM

Červený pískovec, to je nejčastěji používaný materiál, co se týká kamene. Jsou z něj zhotoveny podstavce, kříže i celé zvoničky. Zřejmě to byl ve své době ten nejsnadnější a nejlevnější dostupný materiál pro výrobu sakrálních objektů v našem regionu. Ale zub času na něm také nejlehčeji hlodá. S poškozením kamene se restaurátoři potýkali ve všech případech. Loupal se v celých vrstvách, jeho eroze byla do značných hloubek, mnohdy
Obrázek 3- Postup opravy eroze pískovce. chybělo až 10 cm materiálu.

Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

Zde muselo být odstraněno vše, co netvořilo kompaktní hmotu.

Stačilo by ponechat zbytky sypajícího se

kamene a celá práce by byla zbytečná, proto bylo vše otesáno až na pevný kámen. Ještě předtím si restaurátoři vytvořili šablony všech ozdobných prvků, které původní tvůrci vytvořili pro jejich výzdobu. [10] Následovalo postupné vymodelování

odstraněných částí. Mnohdy jsme se setkali s názory pozorovatelů – občanů, co měli rekonstrukci objektu pořád před očima, že práce pokračují velmi pomalu. Ale modelování kamene je dlouhodobý proces. Postupuje se jen po malých vrstvách a musí se dodržovat technologie a hlavně čas pro zatvrdnutí jednotlivých vrstev. Restaurátor se objevil na místě, pracoval třeba jen půl hodiny a zase odjel. Během té doby provedl nanesení další vrstvy, zatmelení spáry nebo jen kontrolu stavu schnutí. To vše přineslo v konečné fázi úspěch – kámen, který vůbec nepřipomíná dobu, kdy z něj vše padalo, či se úplně rozpadal. Zde jednoznačně platilo, že trpělivost přináší růže a nic se nedá uspěchat. Výsledkem je kvalitně odvedené dílo, které po konečné hydrofobizaci (impregnaci) odolá nepřízní počasí a hned tak se nepoškodí. [10]

7.3 KAMENNÉ PODSTAVCE – CO JE NIČÍ?

Popraskané kamenné podstavce – kdo z vás by je neviděl. Ale jak k tomu dojde? Původní technologie upevňování litinových křížů do kamenných odstavců byla taková, že se dřík kříže zalil pomocí síry do otvoru

vytesaného v kameni. Síra následně způsobila korozi litiny. [10] Jak je známo při korozi materiál nabývá na objemu, a tak došlo k popraskání kamene – železo mělo větší sílu a

Obrázek 4- Postup při opravě kamenných podstavců. Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

kámen roztrhlo. Jak se to řešilo dříve? Dle nejlepšího vědomí a svědomí se lidé, kteří se o kříž starali, pokusili vše opravit betonovou čepicí anebo

roztrhaný kámen svázali železnou obručí. Tím se zabránilo úplnému zničení podstavce. Všem, kdo se o tyto objekty starali, patří velký dík. V rámci projektu jsme se tento problém snažili řešit komplexně. Celý kámen byl rozebrán a zbaven veškerých nečistot. Byl demontován kříž a odstraněny zbytky síry. Svou práci odvedla i tlaková voda při odstranění lišejníků. Hlubkově byl kámen vyčištěn tlakovou párou. Následně došlo k opětovnému sesazení a slepení kamene, většinou lepidly na bázi silikonů. Vše bylo zakončeno dobarvením spár tak, aby původní praskliny byly neznatelné. Kříž byl následně do podstavce zalepen novými lepidly a tmely, které nezpůsobují korozi. [10]

Postup kompletní demontáže či rozlomení podstavce byl zvolen i v případě, že byly zjištěny třeba jen malé praskliny kamene. Mnohdy to vypadalo jako neodborné zacházení či dokonce ničení a často jsme k tomu slyšeli připomínky. Ale i tyto drobné praskliny by během pár let způsobily rozpadávání podstavce, proto jsme tomu předešli tím, že jsme vše zrestaurovali již dnes. [10]

7.4 PÍSKOVCOVÉ ZVONIČKY

Obrázek 5-Postup při opravě památkově chráněné zvoničky v Českém Šternberku.
Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

Zvoničky vytesané z červeného pískovce – jedná se o objekty, které jsou sestaveny z více částí. Mnohočetný podstavec je tvořen schodišťovými stupni, vícedílným podstavcem, hlavicí ve tvaru věžičky s prostorem pro zvon se stříškou na čtyřech sloupech. Na stříšce pak kříž – někdy kamenný jindy kovový, tak lze specifikovat tyto drobné sakrální objekty. Drobnými specifiky se od sebe samozřejmě liší lokalita od lokality. Památkově chráněnou zvoničku najdete v Českém Šternberku. Ta v době realizace projektu byla v dobrém stavu. Zde došlo k doplnění nejspodnější části, o které se v době jejího stěhování nevědělo, protože byla nalezena až v době terénních úprav na návsi. [10] Zajímavostí bylo stěhování zvoničky v obci Dubovka. Zde se dohodlo vedení obce Psáře, pod které tato místní část patří, s majiteli pozemku, na kterém se zvonička nacházela, na jejím přestěhování na návěs. Zvonička byla celá rozebrána na jednotlivé

segmenty, kompletně očištěna a na nových základech, které si mimochodem vybudovali občané svépomocí, znovu postavena. A tak má tato obec svou novou dominantu. Zvonička v Kochánově byla v rekonstrukci již dlouhou dobu před zahájením projektu, práce však byly v roce 2002 zastaveny. [10] Postup prací v rámci projektu můžete sledovat na vedlejších snímcích. Původní restaurátorské práce byly prováděny dosti neodborně a nebyla dodržována technologie. A tak první, co zde bylo potřeba, bylo odstranit původní vrstvy umělého kamene, kterými byly vyplňovány tvarové nedostatky. Tak se restaurátoři dostali zpět na zdravý kámen, a poté následoval postup stejný jako u

Obrázek 6-Zrestaurované pískovcové zvoničky.

Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

všech ostatních pískovcových objektů – domodelování, vyspárování a dobarvení. Konečný výsledek stojí za to. V rámci projektu se některé z kapliček dočkali nových zvonů. Buď se jednalo o repliky, to pokud existovala fotodokumentace, anebo byly vyrobeny zvony nové. V každém případě se nyní po všech vesnicích regionu rozeznívá zvuk klekání tak jako za dob našich babiček. [10]

7.4.1 ZVONIČKA V ČESKÉM ŠTERNBERKU

Zvonička je z červeného pískovce památkově chráněným objektem č. rejstříku 20030 z poslední třetiny 19. století. Vlastníkem je obec Český Šternberk. Zvonička je v dobrém stavu, avšak chybí jeden podstavec. Řešením bylo nutné vyzvednutí a umístění do spodní části zvoničky ještě jeden podstavec, který byl nalezen při výkopových pracích na vodovodu. Celková cena byla 50 000 Kč. [43]

Fotografie 4 - Pískovcová zvonička v Českém Šternberku. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

7.4.2 ZVONIČKA PETROUPEC (PETROUPIM)

Sloupová zvonička umístěná na návsi ve vlastnictví obce Petroupim. Červený pískovec byl pokryt mechem, Kristus byl zrezivělý, dále bylo potřeba opravit spáry a konstruovat zvonek. Řešením této problematiky bylo mechanické a chemické čištění, dočištění tlakovou párou, ochranný nátěr, spárování a pískování. Celkové náklady tohoto postupu byly ve výši 25 500 Kč. [43]

Fotografie 5- Pískovcová zvonička Petroupim.

Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

7.4.3 ZVONIČKA DUBOVKA (PSÁŘE)

Zvonička z čistého pískovce z 18. století ve vlastnictví obce je umístěná ve středu obce u domu „U Havlínů“. Problematika byla specifikována na 5 metrovém čistém pískovci, který byl pokrytý mechem. Dalším problémem byly spáry, potřebné zpevnění a přemístění. Řešením bylo čištění tlakovou parou ve výši 45 000 Kč, tmelení a injektáž prasklin ve výši 50 000 Kč. Celkové náklady dosáhly částky 95 500 Kč. [43]

7.4.4 ZVONIČKA MEZIHOŘÍ (SOBĚHRDY)

Zvonička sloupová z roku 1863 ve vlastnictví obce

Soběhrdy je umístěná v osadě. Problematika byla rozpoznána na pětimetrovém soklu z červeného pískovce, který byl pokryt mechem a nálety, měl v sobě spáry a nálety. Dalším problémem byl povrch plůtku a úprava okolí. Řešením bylo odstranění mechů a náletů, tmelení, injektáž prasklin, zpevnění povrchu, oprava a nátěr plůtku i soklu. Celková cena činila 8 000 Kč. [43]

Fotografie 7- Zvonička v Mezihoří. Zdroj: Návštěva Posázaví o.p.s.

7.4.5 ZVONIČKA V ŽÍŇANECH (SOBĚHRDY)

Tabulka 1- Náklady na rekonstrukci. Zdroj: Návštěva Posázaví o.p.s.

Zvonička z červeného pískovce velikost 5 m		
Problematika	Řešení	Cena
1/ mechanické a chemické čištění od mechu a prachového depozitu	1/ použití jemných mechanických a chemických metod	4 000 Kč
2/ zpevnění v případě zpráškovatění povrchu	2/ použití organokřemíčitých zpevňovacích prostředků pomocí nátěru	6 000 Kč
- použití lešení nebo vysokozdvíže plošiny		10 000 Kč
chybí zvon	- nový zvon	33 000 Kč
Okolí: 2 stromy	výsadba	6 000 Kč
Celkem		59. 000 Kč

vlastníkem je obec.

Fotografie 8- Sloupová zvonička. Zdroj: Návštěva Posázaví o.p.s.

Sloupová zvonička v Žíňanech z roku 1863 je umístěná na návsi a

7.4.6 ZVONIČKA V ŽIŇÁNKÁCH (SOBĚHRDY)

Zvonička z kamene a červeného pískovce z roku 1870 je umístěna na návsi ve vlastnictví obce Soběhrdy.

Tabulka 2 - Kalkulace nákladů. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

Zvonička z červeného pískovce velikost 5 m		
Problematika	Řešení	Cena
1/ mechanické a chemické čištění od mechu a prachového depozitu	1/ použití jemných mechanických a chemických metod	4 000 Kč
2/ zpevnění v případě zpráškovatění povrchu	2/ použití organokřemčitých zpevňovacích prostředků pomocí nátěru	6 000 Kč
- použití lešení nebo vysokozdvíže plošiny		13 000 Kč
chybí zvon	- nový zvon	33 000 Kč
zanedbané okolí		
Okolí: 2 stromy u zvoničky	odstranění suchých větví a prořez	6 000 Kč
Celkem		62. 000 Kč

Fotografie 9 - Pískovcová zvonička.
Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

7.4.7 SLOUPOVÁ ZVONIČKA KOCHÁNOV (TEPLÝŠOVICE)

Sloupcová zvonička je umístěna na návsi v Kochánově a vlastní ji obec Teplýšovice. Na zvonku je reliéf sv. Václava.

Zvonička z červeného pískovce velikost 4 m		
Problematika	Řešení	Cena
1/ pokrytí mechy, lišejníků a prachovými depozity	1/ mechanické a chemické čištění	9 000 Kč
2/ tmeření, doplnění a injekce prasklin		9 000 Kč
3/ zpevnění v případě zpráškovatělého povrchu		22 000 Kč
4/ odsolení v případě zvýšení obsahu soli vodorozpuštěných	4/ použití arbocelových zábalů- v případě potřeby 3x-6x denně	10 000 Kč
Celkem		50. 000 Kč

Tabulka 3- Kalkulace nákladů rekonstrukce. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

Fotografie 10 - Oprava zvoničky v Kochánově. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

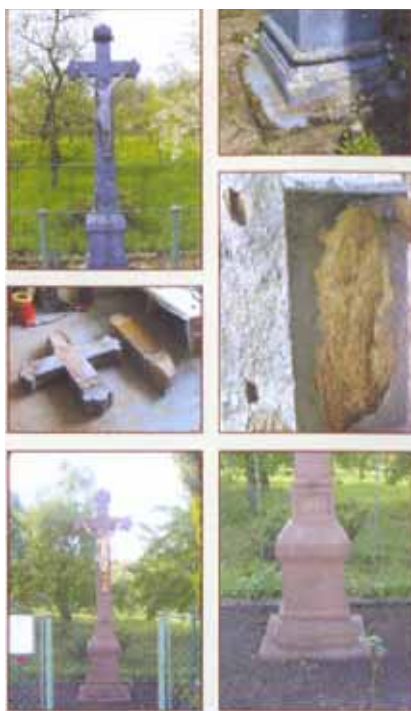
7.4.8 ZVONIČKA VE VRANOVSKÉ LHOTĚ (VRANOV)

Sloupová zvonička z roku 1861 je umístěna ve Vranovské Lhotě ve vlastnictví obce Vranov. Problematika byla rozpoznána v mechu, prasklinách a vypadaných spárech. Řešením bylo čištění tlakovou párou, tmelení, retuš a injektáž v celkové výši nákladů 22 000 Kč. [43]

Fotografie 11- Sloupová zvonička ve V. Lhotě. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

7.5 PÍSKOVCOVÝ KŘÍŽ VE VĚŘICÍCH

Obrázek 7- Postup opravy pískových křížů. Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

Typickým představitelem restaurátorského postupu, kterým u pískovcových křížů probíhala oprava jejich poškození, je kamenný kříž ve Věřicích. Při ohledání stavu objektu, který restaurátoři provedli, zjistili značné poškození dřívku kříže. Tento stav byl způsoben amatérskými opravami kamene betonovým štukem. Tato nepropustná vrstva uzavřela pískovec krustou, pod kterou docházelo postupem času ke zvětrávání a korozi kamene. Ten se postupně rozpadával na písek. Po odstranění této vrstvy se značná část kamene rozsypala. Zvolený postup byl pro běžného pozorovatele, kterým byli zvláště obyvatelé vesnice, značně radikální. Celý dřív kříže byl odříznut pod příčným břevnem a odstraněn. Následně byla vytvořena forma, ve které byl vydusán z umělého kamene nový dřív. Pod tím je třeba si představit postup, při kterém se do formy postupně vsypává a udusává speciální směs podobná betonu, jen je tvořena jinými složkami. Celý kříž byl následně pomocí čepů zkompletován. Po umístění kříže na jeho původní místo byla nanesena patina, která sjednotila barevnost celého povrchu tak, aby vypadal opět jako pískovec. Byly zatmeleny spáry a provedena impregnace kamene. Svě místo zaujal i pozlacený Kristus. A obyvatelé Věřic se dočkali svého kříže. [10]

7.6 RESTAUROVÁNÍ LITINOVÝCH KŘÍŽŮ

Obrázek 8- Postup při opravě litinových křížů. Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

Litinové kříže byly nejčastěji restaurovanými objekty v rámci tohoto projektu. Celá oprava vypadala na první pohled jednoduše – vždyť to stačí natřít, řekl by laik. Zase tak jednoduché to ovšem nebylo. U každého kříže byly nejprve odstraněny všechny nátěry. To bylo provedeno pískováním. Předtím byl u vybraných vzorků proveden průzkum barevnosti v době výroby. K celému tomuto procesu se vyjadřovali odborní pracovníci. U některých křížů, které byly více poškozeny, bylo provedeno zkompletování, svaření a zpevnění celého kříže, byly domodelovány ozdobné části. U těla Krista bylo provedeno kompletní očištění a průzkum barevnosti. Ve

spolupráci s Národním památkovým ústavem bylo stanoveno konečné barevné provedení křížů a Krista. Také bylo vyřešeno provedení textu na tabulkách a typ písma, kterým byl napsán. Každý kříž byl natřen třemi vrstvami speciální barvy připomínající litinu, ze které jsou kříže vyrobeny. Barevnost je taková, že kříž je tmavý a tělo Krista je světlejší. Tak vypadaly kříže původně v době jejich výroby v 19. století. [10]

7.7 SYNAGOGA V DIVIŠOVĚ

Největším objektem, který se v rámci projektu opravoval, byla synagoga v Divišově. Ta byla již dříve celá přestavěna. Při přestavbě byla vnitřní prostora synagogy

Fotografie 12- Synagoga před rekonstrukcí. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

rozdělena na dvě patra, přízemí, ve kterém bylo kadeřnictví, a první patro s bytovou jednotkou. [10] V našem projektu jsme se zaměřili na přízemí. Po odstranění všech podlah byly provedeny kontrolní sondy až na původní podlahu, která se nachází 50 cm pod tou současnou. Stejně sondy byly provedeny i u maleb, cílem bylo zjistit původní barevnost maleb.

Vše probíhalo pod dohledem pracovníků památkové péče. V rámci projektu bylo zavedeno nové ústřední vytápění, při rekonstrukce zdí byl vybudován systém odvětrávání za účelem zabezpečení odvlhčení zdí. Stejně tak bylo opraveno odvedení dešťové vody od vnějších zdí budovy. Podlahy dostaly nové povrchy, byla provedena nová instalace vody a elektroinstalace. Postupem prací tak vznikly nové prostory pro informační centrum a muzeum. Informační centrum obce Divišov bude zajišťovat kulturní akce a v letních měsících také informování návštěvníků obce a regionu ve spolupráci s informačním centrem v Českém Šternberku. K dispozici je kompletní kancelářské vybavení a je zajištěn přístup na internet pro širokou veřejnost. Expozice, která bude vybudována v muzeu, bude návštěvníky seznamovat se životem obce Divišov se zaměřením na život židovské obce a její soužití s křesťanskou obcí. Oba tyto náboženské směry byly v Divišově velmi silné, což dokladuje právě existence synagogy i velkého kostela na návsi v centru obce. Projekt „Rehabilitace drobných sakrálních objektů a vybudování muzea“ byl zrealizován díky spolufinancování z předvstupního fondu Evropské unie SAPARD. Celý projekt probíhal za administrativní podpory svazku obcí CHOPOS a pod vedením manažerky Bohuslavy Zemanové. Projekt úspěšně realizovala po vítězství ve výběrovém řízení Stavební firma Václav Pazdera z Vlašimi. Všechny obce svazku obcí se tak vyzkoušely, co to znamená spolupráce na společném projektu a úspěšně vše dokončily. [10] Synagogu vlastní Židovská obec v Praze a umístěná je v ulici Šternberská v obci Divišov. Celková rekonstrukce objektu byla vyřešena díky smlouvě o pronájmu, kterou tyto dvě obce sepsaly se společností Posázaví o.p.s. Celkové náklady rekonstrukce dosáhly výše 1 284 255 Kč. [43]

Obrázek 9- Zrestaurovaná synagoga v Divišově. Zdroj: *Informační brožura CHOPOS*

7.8 VYÚČTOVÁNÍ CELKOVÝCH NÁKLADŮ PROJEKTU

Název projektu: Rehabilitace drobných sakrálních objektů a vybudování muzea

Příjemce pomoci: Svazek obcí „CHOPOS“, Chotýšany 54, 257 28

Smlouva č.: 808/229/2002-02PS

Tabulka 4-Náklady projektu v rámci CHOPOS. Zdroj:*Návštěva Posázaví o.p.s.*

Celkové náklady plánované		4.713.555,- Kč
Celkové náklady skutečné		4.628.989,- Kč
Nepřijatelné náklady		0,- Kč
Přijatelné náklady	Kód položky – 4	4.204.939,- Kč
	Kód položky – 37	233.050,- Kč
	Kód položky – 29	191.000,- Kč
Požadovaná finanční pomoc z programu SAPARD		3.934.640,- Kč

Datum: 29. října 2004

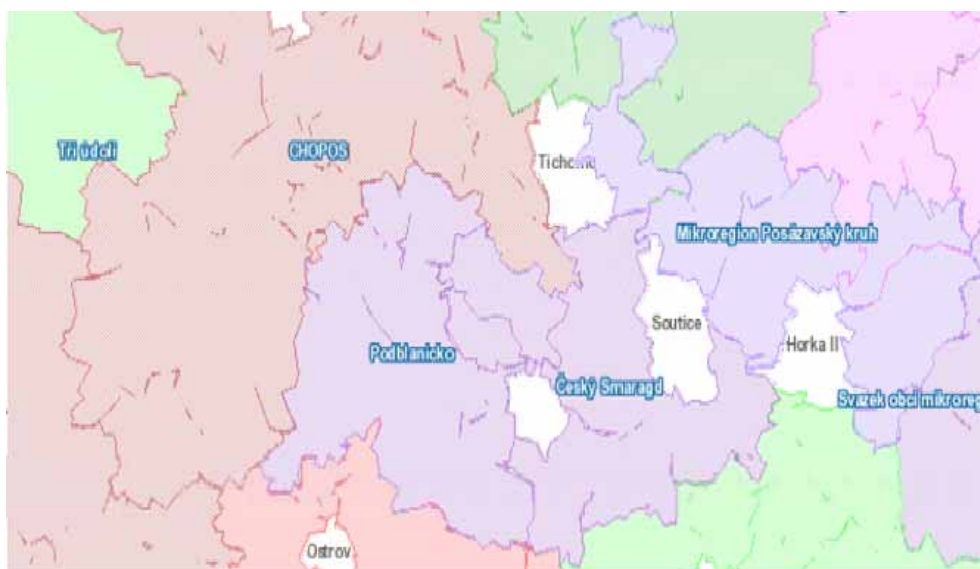
Příjemce pomoci: CHOPOS

Zdroj:*Návštěva Posázaví o.p.s.*

8. VYMEZENÍ MIKROREGIONU ČESKÝ SMARAGD

Obrázek 10 - Mapka mikroregionu Český smaragd. Zdroj: <http://mapy.crr.cz>

8.1 MIKROREGION ČESKÝ SMARAGD

Funkci předsedy výboru sdružení, nyní svazku obcí, vykonává starosta obce Trhový Štěpánov jako neplacenou čestnou funkci. V prvním roce práce sdružení byly zpracovány základní dokumenty, jako je zakladatelská smlouva, stanovy, založil se účet a především vypracoval základní dokument zvaný Strategický plán rozvoje mikroregionu, obsahující základní rozvojové potřeby jednotlivých obcí. Tento plán byl dokončen v roce 2000. Pro rok 2001 byl zpracován Integrovaný projekt výsadby a údržby zeleně, na který se podařilo získat dotaci ve výši 343 000,-Kč, která činila 70% celkových nákladů a 30% činila spoluúčast obcí. Akce podobného rozsahu se v našich obcích dosud neuskutečnila. Přispěla ke značnému zlepšení vzhledu veřejných prostranství, ke vzniku nových zelených ploch a parčíků a k rozsáhlé výsadbě listnatých stromů, což se plně projeví až v průběhu dalších let. V rámci programu Podpora vzdělávání byl vytvořen Projekt na podporu turistiky, vytvořeny internetové stránky mikroregionu a zřízeno informační středisko v knihovně v Trhovém Štěpánově, kde je umožněn přístup občanům na internet. V roce 2002 byl realizován další významný projekt, a to Integrovaný program záchrany památných staveb, sakrálních staveb a staveb veřejného významu. [40] V této akci dotované částkou 980 tisíc korun byla opravena řada památných staveb, například budova Obecního muzea v Trhovém Štěpánově, kaplička v Kladrubech, v Petřínách a mnoho dalších objektů.

V dalších letech byl realizován Integrovaný projekt postupné úpravy lesních a polních cest s vytipováním cest vhodných pro cyklostezky. Tento projekt byl zahájen v roce 2003 a pokračoval i v roce 2004. Posledním připraveným projektem je Integrovaný program obnovy památníků padlým, pietních a památných míst v obcích mikroregionu Český smaragd, který je připraven k 60. výročí ukončení 2. světové války. [40] Z velmi stručného výčtu činností mikroregionu je zřejmé, že se práce daří. Aktivní práce v mikroregionu není snadná. Znamená především hledání společných zájmů, které vyhovují všem nebo alespoň většině. Největším přínosem je dohodnout se na společné věci, spolupráce a umění na čas ustoupit ve prospěch druhého. To je skutečnost nesmírně pozitivní. [40]

8.2 ZAJÍMAVOSTI OBCÍ ČESKÉHO SMARAGDU

8.2.1 HULICE

Hulice jsou poprvé zapsány v historických dokumentech v roce 1295, nacházejí se poblíž hráze vodárenské nádrže Švihov v nadmořské výšce 393 metrů. V jejich katastru je největší úpravna pitné vody v České republice, jeden ze tří zdrojů pitné vody pro Prahu. Sypaná přehradní hráz je 58 metrů vysoká a jezero za touto hrází je 38 kilometrů dlouhé. Obec je plynofikována, elektrické a telefonní sítě jsou uloženy v zemi a mají zde obecní kabelovou televizi. V obci Rýzmburk je památná kamenná zvonička. [40]

8.2.2 RATAJE

Rataje jsou poprvé doloženy v roce 1395 a leží 444 m nad mořem. I po 2. světové válce byly samostatnou obcí. Jsou rodištěm lidového řezbáře Františka Kupsy, jeho díla jsou převážně betlémy a ztvárnění bájně hory Blaník. Největší z nich je v Muzeu Podblanicka

Fotografie 14- Kříž litinový, sokl kámen. Zdroj: vlastní zpracování. (CC)BY-NC

ve Vlašimi a další v kapličky v Ratajích.

Betlémy jsou v kostelích ve Zdislavicích, v Domašíně, v Bernarticích a v kapli ve Vracovicích. Na ratajské návsi je pomník padlým. [40]

V obci se nachází pět křížů.

Fotografie 13- Kříž litinový, sokl kámen. Zdroj: vlastní zpracování. (CC)BY-NC

Na fotografii 13 je vyobrazen kříž umístěný na cestě z Rataj do Trhového Štěpánova z 2. Poloviny 19. století. Fotografie 14 představuje kříž na návsi naproti kaple z roku 1874.

Ratajská kaple byla nově postavena ryze z pracovních a finančních zdrojů místních občanů v roce 1959. Zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou je umístěna na návsi. Původní datace je z roku 1857. Uvnitř jsou umístěna dvě díla zdejšího rodáka, lidového řezbáře Františka Kupsy, a to betlém s jesličkami a blaničtí rytíři z bájně hory Blaník.

Fotografie 15-Ratajská kaple.
Zdroj: vlastní zpracování (CC)BY-NC.

8.2.3 SOUTICE

Fotografie 16- Boží muka v Souticích na návsi, litina, sokl, kámen. Rok 1853 ©Kulík, 2007

Soutice jsou připomínány v roce 1295, leží nadmořské výšce 395 m a patří k nim osady Kalná a Černýš. Kostel sv. Jakuba Většího je z roku 1363. Je obklopen třemi obecními budovami, zámekem a pomníkem padlým. V obci je vybudován vodovod, kanalizace a čistírna odpadních vod. V dolní části je soutok řek Želivky a Sázavy. [40]

„Co do velikosti a umělecké zdařilosti mezi nejvítečnější díla tohoto druhu ve vlasti naší záleží“.

Z původního česko-německého nápisu byl německý v r.

1945 odstraněn. Vyrobila slévárna v Hořovicích. U paty kříže bývala barevná svítlna, která po dědině rozlévala magické světlo. P. A. N. Vlasák, Památky archeolog. I/1855 str. 217. [1]

8.2.4 TEHOV

Historická část obce situačně leží na silnici Vlašim-Kácov. Má dvě další osady, Petřiny a Kostelík. Celkový počet obyvatel je 307. Již ve 13. stol. zde vlastnili velkou tvrz vladykové, rytíři Chobotští, po Bílé Hoře se stal majitelem Bedřich z Talmberka, po něm Weisenwolfové a Auersperkové. Od 14.

Fotografie 17-Panna Maria ve výklenku domu v obci Petřiny.
Zdroj: vlastní zpracování (CC)BY-NC.

stol. je v obci kostel sv. Prokopa se hřbitovem, nyní jedna z kulturních památek v obci. Velkým areálem je bývalý statek "Mojžíšův", dříve prosperující v zemědělské produkci, dnes je zemědělská půda využita pro produkci černého ořešáku - nový produkční projekt zemědělské půdy. V centru obce také stojí objekt bývalé školy, který dnes, po celkové opravě, nabízíme pro evropskou podnikatelskou

Fotografie 19-Zděná kaplička v obci Petřiny. Zdroj: vlastní zpracování (CC)BY-NC.

Fotografie 18-Zděná kaplička v obci Petřiny.

Zdroj: vlastní zpracování (CC)BY-NC.

činnost. Obec má zpracován územní plán, je zde veřejný vodovod a vhodné pozemky pro výstavbu RD. V obci je prodejna potravin a uspokojivá dopravní obslužnost, i do Prahy je to blízko. V Tehově je kostel sv. Prokopa ze 14. století se hřbitovem. Poprvé je uveden roku 1352, obec leží 452m. n. m.

Kaplička v osadě Petřiny (1226, 432 m n. m.) byla opravena a rozšířena. [40] Jedná se o kapličku se samostatným prostorem a zvoničkou v osadě Petřiny z přelomu 19. a 20. století (1931). Na kamenném soklu kříže je vytesán nápis: „Tento sv. Kříž založila a ke cti a chvále Boží Marije Cirman. Léta Páně 1809.“

8.2.4.1 OPRAVA FILIÁLNÍHO KOSTELA TEHOV

„Filiální kostel v Tehově do roku 1942 neměl žádné opravy. Kostel jak zvenku, tak i zevnitř byl značně zchátralý. Až po nastoupení pana kaplana Tichého rodáka z Načeradce teprve začalo se s opravou kostela, nejprve byla opravena střecha, dán nový šindel, který

jednak nebyl kvalitní a práce, kterou prováděl pan Račanský ze Psář, nebyla kvalitní, šetřil na všem i na hřebíkách a tak šindel byl přibit nepravidelně. Působením počasí se šindel seschl a tak vyjížděl, takže ta krytina během několika roků byla zničena a do kostela teklo. Též byl panem kaplanem Tichým restaurován vnitřek kostela. Také byl oltář znovu zrestaurován a pozlacen. Tuto práci prováděli řezbáři a pozlacovači z Kutné Hory. Oltář rozebrali, odvezli a ve svých dílnách jej zrenovovali. Pak přivezli a sestavili, rovněž dal pan farář kostel vymalovat. Tuto práci provedl pan Hulička z Trhového Štěpánova se synem. To bylo roku 1944, na tuto malbu darovali peníze sami Tehovští občané bohatou sbírkou. To už veškerá oprava skončila, neboť byla zde mše pouze 3x nebo 4x do roka. Po panu faráři Tichém nastoupil roku 1954 pan farář Polák, ten neměl tolik finančních prostředků, aby mohl opravovat kostel, neboť nebyla příhodná doba až do roku 1967. Za pomoci občanů Tehovských už byla situace na věži kritická, neboť přšelo všude po celém kostele a věži. Tehdy z Památkového úřadu byl dán souhlas a finanční pomoc, a tak byla provedena oprava věže, kde byl vyměněn šindel za plechovou krytinu. Práci tesařskou, tj. lešení a pobití prkny věž a sakristii provedl p. Peroutka z Trhového Štěpánova jako vedoucí tesařů, dále p. Telecký Jan ze Ctiboře, pan farář František Martínek z Boliny. Oplechování provedl Stavební podnik z Vlašimi a učňové. Celková tato oprava byla ukončena instalováním hromosvodů, jak na věži, tak i na kostele, též byly udělány okolo střechy sakristie okapní žlaby. V roce 1970 šel pan farář do důchodu, bylo třeba natřít věž. Na jeho úřad nastoupil v červenci mladý, elánu plný pan farář Bořivoj Bělík. [15] Hned po krátké chvíli získává si svojí působností lidi a z nejen v Trhovém Štěpánově, ale také i u nás dává se s námi velkou aktivitou do práce. Jako první, co bylo, zavedl u nás v Tehově, každý týden mši svatou. Tímto postojem a jeho veselou povahou získává si naši přízeň a hlavně ve všem naši pomoc. Vždyť stojí za zmínku. Od července, kdy slavil jako zdejší pan farář do Štěpánovské pouti, dal celou faru oházet. Okapní žlaby, nový taras, plot a bránu u vchodu do kostela úplně zrenovoval, a během srpna byla provedena úprava vnitřka kostela. Obětní stůl. Takže mše svatá na pouť byla sloužena už podle II. Vatikánského koncilu, tj. čelem k lidu. Štěpánov se úplně přeměnil. Kostel byl plný a hlavně dětí, se kterými se po mši svaté ještě pan farář zvlášť modlil. No taková mše svatá, to bylo opravdu náboženské vyžití. Rovněž i my zde v Tehově jsme toužili po něčem takovém. A tak dochází s panem farářem mezi námi bohatý kontakt a porozumění pro opravu našeho kostela. Lešení nám pomáhali stavět místní občané, a to za dozoru p. Peroutky ze

Štěpánova. Protože jsme neměli žádné podpory od Památkového úřadu tuto práci, tj. natření věže jsme museli sami. Z našich občanů si žádný netroufal vylézt na špici věže a tam i ten kříž natřít. Tuto práci provedl velký přítel pana faráře pan Vacek z Kladna. [15] To byli lidé, kteří pana faráře měli opravdu rádi. Pan Vacek, třebaže byl důchodce s velkou láskou a radostí nám věž natřel, rovněž byly stěny věže, které jsou ze dřeva natřeny karbulou. Na to okamžitě se postupovalo se stavěním lešení kolem kostela přípravné práce, jako dovoz písku, vápno darovalo JZD místní, zkrátka pomoc byla odevšad i od pana Kropáčka ze Zdislavic, který nám též vypomohl se stavebním materiálem. Byla radost se podívat, jak rychle práce postupovala. Také se nás sešlo 23 osob, nechyběl ani předseda Národního výboru. Omítka byla během týdne takřka hotova. Zedničil každý a s jakou radostí, vždyť to bylo pro nás, vždyť to je i vizitka obce. Vyspravila se i střecha, kterou bylo třeba opravit, práci dělal pan Kupsa pokrývač Vlašimi.

A tuto akci, jak vyzněla, nám záviděl, kde, kdo. Vždyť už na naše posvícení, které jsme slavili, tj. 29. září se náš kostelíček Sv. Prokop skvěl zase v plné kráse. Byl omítnut, natřena střecha se zákristií, obílen, nová vrata ke hřbitovu, natřeny dveře. To vše v tak krátké době, ale to když už jsme se tak rozjeli, tak jsme zase za velké starosti pana faráře se dali do úpravy vnitřku kostela. Toužili jsme také po obětním stole, zkrátka tak jak to je ve Štěpánově. Nejprve se začalo s bílením.

To zase přijel pan Vacek a slečna Marie, asi paní učitelka, no a samozřejmě, že mi domácí kostel byl během týdne vymalován. Jako první v okolí jsme udělali komín a instalovali naftová kamna. To hlavní jako obětní stůl, ambón a zpovědnici navrhl a dal námět pan

Fotografie 20-Filiální kostel v Tehově. Fotoarchiv©Sierpniak
ThMgr. MIC. 2007. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

farář z Divišova Vágner. Práci truhlářskou dělal pan Nateřenský z Dubovky. Provedl ji velmi svědomitě.

Nástavec železný, na kterém je instalován obětní stůl dělal p. Švejda mladší, který má na kontě i hlavní vrata u hřbitova. Vzhledem k tomu, že se při mši svaté v kostele topilo, bylo třeba, aby byla okna nová nebo zdvojená. Rovněž pan Nateřenský tuto práci provedl a s naší pomocí. No a na první neděli adventní už byla téhož roku sloužena mše svatá jako ve Štěpánově u obětního stolu čelem k lidu. Moc a moc se nám to líbilo všem. To je nezapomenutelná radost, vždyť jsme si to dělali sami a nikdo nám na to nic nedal. Toto dílo bylo třeba docenit a tak 6. Března 1971 navštěvuje náš opravený kostelíček sám pan biskup pražský adm. Dr. František Tomášek. Škoda ta převeliká škoda, že nemáme z této tak krásné události ani jedinou fotografii. Ve vzpomínce na to vše ani pan biskup nezapomněl nám poděkovat, aby také nám kladl na srdce, když jste si ho tak hezky opravili, tak ho i s velkou láskou navštěvujte. [15] No to jsme dosud zůstali věrní. Vždyť pokračuje se s opravou každý rok a to zase s pomocí pana faráře dávají se dělat lavice, které navrhl náš pan farář s panem farářem divišovským Vágnerem, opět práci provádí pan Nateřenský, je to práce vysoce kvalitní, kde nepoužil ani jediného hřebíku na lavici. Materiál dal pan farář, ze Štěpánova, kde měl na faře rozřezané fošny. Aby bylo dovršeno úplné pohodlí, dává pan farář dělat molitanové sedačky na lavice. Za zmínku stojí, že než nás navštívil pan biskup, byly zakoupeny koberce pak před hlavní oltář a obětní stůl. Prostředkem kostela pak byly dva koberce (kokosáky). No a co ještě zbývalo? Zakoupeno v roce 1974 nové harmoniu od pana Čížka z Vlašimi. V roce 1973 byly zasazeny jak u sakristie, tak u vchodu na kůr nové dveře a futra. Rovněž bylo třeba uvnitř věži upevnit stolicí, na které se houpe zvon sv. Prokop. Byly vyměněny nosné trámy, sešroubována hlavně křídla a výstupy stolice zvonu. Tesařskou práci provedl pan Peroutka a pan Švejda s občany zdejšími. Staré schodiště dřevěné bylo vyměněno za podlahu a vstupní žebřík s mandlem. [15] Tuto práci provedl pan Říha z Kostelíka se mnou. Jako jiná léta tak i rok 1975 bude velkým mezníkem opravy, lépe řečeno úpravy kostela. A to je to nejkrásnější. Dlažba. Právě bylo třeba říci, že nám spadla z nebe, neboť na něco takového nelze pomyslet. A tu zase starostlivý náš pan farář dokonce sám s panem Kozlem osobními auty dovezli, tak už krásnou dlažbu a složili. Tu už bylo na nás po Hrádeckých poutích, vykopat starou dlažbu, to jsme dokázali snadno, ale to nejhlavnější okolo betonu, izolace asfaltem a lepenkou, pak dusání škváry a zase beton už základní. [15] Vyměření provedl p. Kupsa

z Trhového Štěpánova s p. Hejným. Základní beton sami a škváru, zase na to naše posvěcení 5. 10. 1975 se náš kostelíček skvěl v plné kráse, vždyť se znova obílil, oltář vyčištěn, to mají na kontě naše ženy, paní Kozlová, pí. Papežová a paní Tvrdíková z Kostelíka, která nám. s láskou přišla ochotně pomoci. Zazdily se zevnitř postranní dveře, kde se udělal oltářík k uctívání Panny Marie, při pobožnosti májových. Zakoupeny trojramenné svícny upevněné na zdi kostela. A nyní, abych byl úplný, nesmím zapomenout ani na krásný lustr, který je krásnou výzdobou, rovněž i obraz malovaný na plátně tvaru okna románského. Zkrátka to, co jsem dosud napsal, to dokáže jen a jen člověk a takový, který má rád lidi a zkrátka umí to s nimi. Vždyť nikdo neřekl do něj, co dokáže mezi námi a v práci byl první a poslední. Já věřím, že s pomocí Boží a s pomocí pana faráře jsme neskončili ani v roce 1976. Je opravdu radostné každý rok na konci takhle bilancovat. Za všechno a všem, kteří tento náš kostel dovedli, tak krásně zvelebit, v tomto roce plné Boží milosti, nechť ať náš patron sv. Prokop se za nás na věčnosti přimlouvá. Toto jsem zapsal, z udělaných poznámek přímo na pracovišti. Neuvádím jména těch, kdo pracoval ani si to nikdo nepřeje, a ani neuvádím finanční náklady, každého ojedinělého opravovaného úseku. Tuto zprávu určitě si vede pan farář Bělík z Trhového Štěpánova. Jen podotýkám, že lidé sami zdejší, jak z Tehova, z Kladrub dávali velké finanční podpory na tuto opravu. Vždyť od státu jsme nedostali ani Kč. Například ve Psáři opravili kostel, na který domácí lidé se prací nepodíleli, to vše dělali jen odborné firmy. Dostali na to 230 000,-Kčs“. [15] V prvních letech v r. 1975 za působení P. Bělíka byla položena nová dlažba v interiéru kostela. Lavice se dělali v roce 1971 a zhotovil je pan truhlář Nebřenský z Dubovky (také obětní stůl, zpovědnice, dveře do sakristie). V roce 2000 za působení P. Babky se začala oprava nejdříve márnice, která byla v dezolátním stavu. Spravila se fasáda, podlaha a celá obnova interiéru márnice nákladem obce. V roce 2001 se začala opravovat zeď kolem hřbitova. V opravené zdi byly umístěny urnové schránky. Zároveň se položila dlažba na hřbitově. Za působení P. Jiřího Ptáčka se nechal vymalovat interiér kostela a provedení nové elektroinstalace za přispění obce Kladruby ve výši 60 000Kč. Vymalování se provedlo za přispění obce Tehov ve výši 20 000Kč. Kostel vymaloval pan Josef Strnka vedoucí malířské firmy z Moravy. [15]

8.2.5 TICHONICE

Fotografie 21 - Kostel sv. Petra a Pavla. Zdroj: vlastní zpracování. (CC)BY-NC.

Tichonice se nacházejí v klidném a tichém prostředí, není zde žádný průmysl, pouze zemědělská činnost. V katastru obce je rekreační a školící středisko se Sporthotelem Pařízek s bohatým sportovním a rekreačním vybavením. Obec je v historických pramenech poprvé uvedena v roce 1365 a leží 399 m. n. m. K Tichonicím patří osady Chochol, Kácovec, Kácovská Lhota, Pelíškův Most a Soušice.

[40]

8.2.6 ZDISLAVICE

Ve Zdislavicích je památná kostnice postavená v roce 1810 po velkém moru roku 1772, dále kostel sv. Petra a Pavla a socha sv. Jana Nepomuckého. Prvně jsou připomínány v roce 1352, na městys byly povýšeny před rokem 1533. Zdislavice leží v nadmořské výšce 452 m. Významnou osobností Zdislavic byl spisovatel Jan Orten, vlastním jménem Jan Ohrenstein. V areálu bývalého mlýna Peklo pod vrchem Javornická Hůra je moderně zařízené rekreační a školící středisko pojišťovny Generali, a. s. Obec i osady mikroregionu Český smaragd působí na návštěvníky i projíždějící příjemným dojmem. Jsou citlivě upraveny a jsou rovněž pravidelně udržovány. Všude kolem je nádherná příroda a zeleň jako skutečný a oživlý smaragd. [40] Na křižovatce Zdislavice-Římovice pod železničním

Fotografie 24- Boží muka. Zdroj: vlastní zpracování (CC)BY-NC.

náspem se nachází zděná Boží muka z 1. poloviny 19. století, která jsou zapsána v „Ústředním seznamu kulturních památek“ obce Benešov s rejstříkovým číslem 20242. V obci Zdislavice se nachází čtyři kříže, na fotografii č. 22 je litinový kříž s kamenným soklem z přelomu 19. a 20. století. Kamenný kříž na fotografii č. 23 je umístěn u křižovatky z hlavní silnice do Zdislavic z 2. poloviny 19. století.

Fotografie 22- Kamenný kříž. Zdroj: vlastní zpracování. (CC)BY-NC.

Fotografie 23-Litinový kříž. Zdroj: vlastní zpracování. (CC)BY-NC.

9. MIKROREGION PODBLANICKO

Dnešní Podblanicko – kraj kolem bájně hory Blaník – je kopcovitá krajina s četnými lesy, loukami, poli, rybníky. V dávné minulosti se zde rozkládaly hluboké hvozdy, které znemožňovaly jeho kolonizaci a nelákaly osídlenec. Sever a západ Benešovska byl snad osídlen již koncem 8. století. Na Podblanicku přišla první vlna kolonizace podle dosavadního průzkumu asi v 10. století, v době zvýšené snahy tyto lesy osídlit. Dokladem může být hradisko Hradiště u Vlašimi. Podle řeky Blanice totiž vedla asi stará cesta od staré Kouřimi na jih. Spojovala severovýchodní a jižní části panství Slavníkovců. Kostrové hroby u Libže a Vlašimi z doby středohradištní svědčí o této cestě ještě ve starším období. Podle Radana Květa tudy asi vedla cesta vitorazská, spojující oblast slovanského území Vitorazska s dalšími cestami v Čechách. Vitorazská stezka spojuje Vitoraz (Weitraz), případně Světlou (Zwettl) v Rakousku, se středem Čech, nazývá se též Česká stezka (Beheimsteg) a její průběh se někdy klade v jistém úseku a identický se stezkou Gmündskou. Její původní trasa je předdisponována přírodními poměry ve směru na Vlašim, Český Šternberk a Kouřim, kde končila na České stezce, respektive mohla navazovat spojem k Salské na stezku Nisko-Jizerskou. [23] Dějiny Podblanicka jsou opředeny bájemi, které k nám promlouvají z významných míst kraje, obracejí se k nám i stovkami křížků, božích muk, kapliček, zvoníček, které jsou nedělitelnou součástí celého kraje. Kromě monumentálních objektů zde nalezneme i řadu lidových staveb, které se dochovaly díky malé industrializaci kraje a nedostatkem komunikací až do 19. století. Pozůstatky keltského opevnění nacházíme na Velkém Blaníku, zbytky husitské tvrze a poutní barokní kaple sv. Maří Magdalény na Malém Blaníku. Z této kaple pochází dřevěná soška z roku 1673, kdysi uložená v louňovické faře, později v majetku rodiny autora Josefa Moudrého. Před lety byla věnována dřívějšímu muzeu, pak uložena v Růžkových Lhoticích. Nyní se nachází ve stálé expozici Podblanického muzea ve Vlašimi. Románská doba se připomíná rotundami v Libouni a v Pravoníně. Stavitelský skvost zcela ojedinělý je kostel sv. Bartoloměje v Kondraci, sahající až do 12. století. Kostel je vyzdoben pozoruhodnými malbami z prvé čtvrtiny 13. století, krásně iluminovaným a s kronikářskými záznamy. Zajímavé jsou i fresky nově objevené v kostelíčku sv. Jakuba v Mnichovicích u Čechtí. Kostel je znám i svou zcela dřevěnou zvonící, včetně kolíčků

místo hřebíků. Zámek Český Šternberk a Jemniště dokládají úroveň vyzrálého stavebnictví své doby. Klášter v Louňovicích, známý z Jiráskova románu *Proti všem*, připomíná intenzivní život, rozvíjející se již od časného středověku. Louňovice jsou rodným místem barokního skladatele Jana Dismase Zelenky. V 17. století zde působil jako římskokatolický farář, snad strýc Jana Amose Komenského, Ignác Komenský, který zde byl i pochován. [23] Na kazatelskou činnost a život Mistra Jana Husa nedával zapomenout zaniklý kostelík na Kladrubské Hůře. V libouňské rotundě se před staletími scházivali k bohoslužbám horníci ze zlatodolu v Roudném. Z jeho zlata byly zhotoveny i známé svatováclavské dukáty. Z Domašína pocházel i málo známý mnich Jan, autor latinsko-českých hymnů z roku 1429, dnes dochovaných ve Státní knihovně. Významným rodákem z Domašína je profesor František Augustin Slavík, autor mnoha historických prací. Pro nás jsou důležité *Dějiny Domašína* z roku 1882 a *Dějiny města Vlašimě a statku jeho* z roku 1889 (znovu vydané z podnětu Vlastivědného klubu P. A. N. Vlasáka v roce 1994). Kouzlem podblanické krajiny se nechali očarovat mnozí spisovatelé, malíři, fotografové a hudebníci. Kupříkladu Bedřich Smetana, Gustav Mahler, Max Brod a řada jiných. Z vlašimských malířů to byli zejména Anna Roškotová a Richard Dušek. [23] V současnosti věnuje Podblanicku svůj talent a píli malíř a grafik Stanislav Příhoda. Ten také organizuje ve Vlašimi každý rok pracovní setkání malířů (Podblanický plenér). S ukázkami vlašimských malířů se můžete seznámit i v naší publikaci (A. Roškotová: *Slavnost v zámeckém parku*, R. Dušek: *Modrá kaplička, hřbitovní kříž*, Stanislav Příhoda: *Kapličky v obcích patřících k městu Vlašim*). [23] S krásami a poklady Podblanicka seznamovaly veřejnost první vlastivědné výstavy ve Vlašimi v letech 1891 a 1894. Na nich bylo možno shlédnout mnoho zajímavých exponátů jak z vlastnictví Sboru Musejního, tak z věcí zapůjčených. V počtu asi 500 kusů bylo vystaveno vše, co národopis zajímá: kroje, domácnost, knihy a jiné. Z prvního: zlaté a bílé čepce, šněrovačky, šátky, sukně, střevíčky. Z domácnosti nádobí hliněné, porcelánové, skleněné, cínové, železné různého tvaru i účelu. Četné hodiny, obrazy, truhlice, kolovraty, řezačky, svícny, různé domácí přístroje, kraslice. Mezi knihami bylo možno nalézt spisy náboženské, dějepisné, odborné a zábavné. Jejich seřazení dokumentovalo vývoj od zlaté doby českých impresorů velkých děl až k úpadku a vzkříšení, jak v úpravě, tak v obsahu. Skvostem mezi nimi byl misál ze 14. století, zapůjčený panem děkanem Fišerem z Načeradce. Zvláště pak byla znázorněna podblanická krajina: ukazovala ji mapa generálního štábu v měříku 1:25 000, umístěná na stěně. Pan

Vodák vystavil sbírku nerostů z této krajiny a herbář. Dále pak diagram o deštích a šest map o usedlostech zdejších rodů. Pulpán poskytl pohledy na školní budovy v roce 1874, dětské hračky a výtvary dětí. Vlašimsko 19. století představovaly obrazy od V. Janzy zapůjčené císařským radou J. Ottou, řada velkých fotografií od P. Vošahlíka, bohatě kolorované album rytin vlašimského parku z roku 1805 zapůjčené knížetem Auersperkem, nedokončená galerie kapliček a zvoníčků Vladimíra Chalupy. Vědeckou tvorbu dokumentovaly spisy vlašimských rodáků A. N. Vlasáka, Františka Aug. Slavíka, Dr. Kováře, Navrátila a Nevšimala. Sem patřily i tabulky o spolkovém životě okresu. [23] Zvláštní pozornosti se těšily staré pergameny, zapůjčené městskou radou Vlašimi s podpisy Marie Terezie a Josefa II., paměti cechu obuvnického a pergamen Jana z Talmberku se sedmi přivěšenými pečetěmi (je reprodukován na zadní předsádce). Zvláštní skupinu tvořily listy z roku 1848, Havlíčkovy Národní noviny, vyobrazení osob a událostí, psané i tištěné písně. Velké pozornosti se těšila sbírka mincí lékárníka Součka, jejíž část obsahovala stříbrné mince od nejstarších dob do století XV., druhou část pak pamětní medaile z 19. Století. Měděné peníze vystavoval Gratus Richter. Pozornost návštěvníků dále vzbuzovaly: rytířská zbroj zapůjčená knížetem Auersperkem, vetřký prapor z Načeradce s krásnou zámečnickou prací, obraz selského průvodu při korunovaci krále Ferdinanda aj. Řídící učitel Navrátil z Chotýšan vystavil soubor různých lidových památek. Organizátoři výstavy si při této příležitosti stěžovali, že nebylo vidět účast na věci pánů učitelů v takové míře, jak by bylo žádoucí. Skutečnou starost o zachování dědictví po předcích osvědčilo několik měšťanských rodin. Návštěvnost činila asi 2000 osob. Mezi význačnými delegáty Hlavního výboru Národopisné výstavy československé v Praze zvláště zajímavých. Před ukončením výstavy měl přednášku Jan Vondráček, správce muzejních sbírek, a to o důležitosti památek domácích i cizích. [23] Jako zvláště zajímavé předměty uváděly noviny mimo jiné: Kronika Eneáše Sylvia, Hájkovu kroniku a Kralickou bibli (dr. Hellmuth), Beckovského kroniku, pracně doplněnou Janem Vondráčkem, Flaviovu Historii války židovské, městská privilegia císaře Karla IV, artikule cechu ševcovského, stávkařského, krejčovského a postřihačského, různé předměty prehistorické, obětnice z Načeradce, zvon z roku 1433 (nyní na věži sboru CČSH ve Vlašimi), filigrány, relikviáře, monstrance a kalich. Po výstavě byla řada exponátů vrácena jejich majitelům, některé byly darovány Muzejnímu sboru pro okres vlašimský. Sbor byl založen počátkem roku 1894, když byla na rok 1895 přeložena Československá

národopisná výstava. Nahradil tak původní místní výbor pro Československou národopisnou výstavu. Muzejní sbor pro okres vlašimský je přímým předchůdcem vlastivědného kroužku z roku 1952, 1962 a nynějšího Vlastivědného klubu P. A. N. Vlasáka. Ten až do příchodu Muzea okresu Benešov do Vlašimi v roce 1988 uchovával ve svých místnostech v zámku archiv, knihovnu a exponáty. Pak se stal odborem tohoto muzea, které vše převzalo. Bývalé muzeum okresu Benešov, dnes Muzeum Podblanicka, svými odborně zpracovanými expozicemi seznamuje návštěvníky s naším krajem jako celkem. Po listopadu 1989 využívají některá města získané svobody a zřizují většinou ve spolupráci s místními vlastivědnými kluby nebo občanskými sdruženími městská muzea, případně pamětní síně, aby mohla podrobně dokumentovat svou historii a zpřístupňovat ji veřejnosti, a tak v ní probouzet zájem a lásku k svému městu nebo osadě. Úlohou muzea ovšem není jen sbírat předměty z oblasti národopisu, archeologie, řemesel a přírodních věd, nýbrž musí získané předměty také zajistit, konzervovat, restaurovat, a tak uchovat pro další generace. S hudebními tradicemi Podblanicka seznamuje návštěvníky expozice v zámku Růžkových Lhoticích, zdůrazňující zejména ranou tvorbu Bedřicha Smetany, který zde trávil u rodičů svá mladá léta. Zajížděl do Vlašimi, navštěvoval poutě na Loretě u Vlašimi, které ho snad inspirovaly při skládání hudby k opeře Prodaná nevěsta. [23]

9.1 VLAŠIM

Na březích Blanice probíhal život již v době keltské, v době, kdy se zde těžilo železo, měď i zlato. V pozdější době tudy procházela, podle Radana Květa (Staré stezky v ČR, Moravské zemské muzeum, Brno 1997), tzv. Vitorazská stezka, která šla od Vitoraze v Rakousích (Weitra) nebo Světlé (Zwettl) do středu Čech. Podle Květa se její uváděná trasa na České Budějovice, Veselí, Tábor nemohla uplatnit, poněvadž původní trasu určovaly přírodní poměry podle Blanice na Vlašim, Český Šternberk a Kouřim, kde končila na České stezce. V místě dnešního Žižkova náměstí a Vlasákovy ulice na pravém břehu Blanice vznikl zárodek osady, později nazvané Vlašim. V raném středověku pak tuto stezku zkřížila stará stezka z Prahy, Benešova přes Vlašim, Čechtice, Zdislavice dále k jihovýchodu. Žádné archeologické důkazy, ale neexistují. Nejasné jsou důvody, proč byl kostel sv. Jiljí založen mimo osadu. Jeho vznik ještě před hradem (kolem roku 1303) dokazuje, že tehdejší osada nevznikla až po založení hradu jeho podhradí. [23] Prvně se Vlašim připomíná písemně roku 1318, kdy byla rodovým sídlem pánů z Vlašimi. Historik

August Sedláček v úvodu své práce Paměti kláštera v Louňovicích (Výroční zpráva reálného gymnázia v Táboře na školní rok 1891) píše o vlašimských pánech erbu orlice, „kteří seděli na Vlašimi již na počátku 14. věku, ale bezpochyby již o mnoho let dříve“. Historik František Aug. Slavík připomíná k roku 1207 českého pána jménem Vlašim, otce Stanimíra, jako svědka na listině krále Přemysla dané kostelu v Olomouci. Roku 1224 se objevuje jméno Vlašín v nekrologiu kláštera Podlažického u Chrástu na Chrudimsku. Jako svědek na listině Přemysla, markraběte moravského, vystupuje roku 1269 otec Pravony. V rukopisu „milánském“ je jmenován „šlechtic z Čech zvaný Markvart z Vlašimě“. Rukopis objevil ještě jako knihovník papež Pius XII. Pochází z doby kolem roku 1320 a byl určen asi jako doklad k návrhu svatořečení Anežky Přemyslovny. Hrad pochází asi ze začátku 14. století (údajně z roku 1303). Po jeho zřízení se osada změnila v emfyteuticky založené městečko, vlastně dvojmostí, každé samostatné po obou březích Blanice. [23]Vrcholný středověk je dokumentován jen ve hradních zlomcích. Doba renesanční byla původně doložena jen na zámku. Při bourání tzv. Poláčkova domu byl nalezen zlomek renesančního sgrafita. Město vybudované v podstatě ze dřeva bylo sužováno požáry. Největší a nejničivější vznikl roku 1663, kdy zničil celé město. Při obnově města se již objevily začátky baroka. V podstatě ovšem byly domy obnoveny opět ze dřeva. Teprve po požáru roku 1808, který rovněž zničil celé město, bylo přikročeno k výstavbě kamenné. Od 18. století se Vlašim rozrůstala směrem na východ, jihovýchod a jih. Zásadním způsobem zasáhla do vývoje města stavba císařské silnice, v roce 1818 od Benešova na Čechtice, po bývalých valech (dnešní ulice Na Valech), mezi zámkem a starou školou. Tím byl dán impulz k rozšiřování města podél nové silnice a k zaostávání bývalého městského centra. Nové jádro se postupně vyvíjelo na jihu, zejména pak po zahájení provozu na nové železniční trati z Benešova do Vlašimi a dále v roce 1895, po postavení nového nádraží. Období mezi oběma světovými válkami mělo na rozvoj města podstatný vliv přenesením pražské Klapsovny do Vlašimi. Příliv nového dělnictva si vyžádal výstavbu nového sídliště a po 2. světové válce výstavbu nových sídlišť: Sever a panelové zástavby v centru města. Příliv nového obyvatelstva zvýšilo i přestěhování obyvatel ze zatopených Dolních Kralovic po zřízení vodní nádrže Želivka. Jako celek je město památkově zajímavé jako dvojmostí na obou březích Blanice. Jednotlivě mají památkovou hodnotu areál zámku s parkem a Palackého náměstí s částečně zchovalou barokní zástavbou. Na Žižkově náměstí pak některé budovy a kašna se sochou rytíře a erby některých cechů. Mnohé památkově

hodnotné budovy byly bohužel při výstavbě panelového sídliště a okružní komunikace podél Vlasákovy ulice demolovány, některé chátrají i dnes, ale je i snaha je opravovat. U některých budov byly odstraněny ozdobné štíty. [23]

9.1.1 POVĚST O PŮVODU NÁZVU MĚSTA VLAŠIMĚ

Pověstí o původu jména našeho města zahajuje regionální historik P. Antonín Norbert Vlasák svou pamětní knihu vlašimského děkanství, kterou začal psát v druhé polovině 19. století jako doplněk děkanské kroniky, započaté roku 1755 děkanem Josefem Arnoštem Radiměským. Při vyprávění této pověsti se opírá o kroniku kněze Vincence, kaplana biskupa Daniela a spis bývalého hejtmana kouřimského kraje Bienenberka z roku 1775. [23] Roku 1158 se v celých Čechách i v Praze ozýval zpěv válečných písní. Opravovaly se a brousily zbraně, nejen udatní čeští rytíři se připravovali k boji, činili tak s veselou i sedláci. Hrdinský král Vladislav II. (1140-1172) totiž vyzval Čechy k válečnému tažení proti italskému Milánu a všichni se již těšili na pokoření tohoto pyšného města. Česká udatnost byla již tehdy vyhlášená, ale zde se poprvé naskytla příležitost prokázat ji před očima téměř celé Evropy. Jakmile ale král nařídil vztyčit válečné prapory a tažení již již začalo, nastal velký nářek žen, které se předtím chlubily statečností svých mužů, ale nyní se mohly upokojit. Král Vladislav vytáhl tehdy roku 1158 do boje na pomoc císaři Fridrichu Barbarossovi, který ho nedávno poctil královskou korunou, s 10 000 muži. Po dlouhé a strastiplné cestě přes Tyrolské hory vstoupilo české vojsko do kvetoucí vlašské země a rozložilo své stany na nádherných rovinách, posetých citrónovníkovými a fíkovníkovými háji. Čechům, kteří poprvé spatřili krásu této země, se zdálo, že jsou v ráji. Před Milánem prokázali čeští bojovníci své hrdinství, kde byla bitva nejprudší, tam zamířili a tam bylo slyšet dunění jejich válečných bubnů a ryk trub. České udatnosti děkoval císař za dobytí Milána. [23] Když nastal mír, Čechové měli možnost seznámit se vzdělaností, kulturou a mravy Italů – Vlachů, kteří tehdy v tomto směru předčili evropský sever. V paměti českého lidu vlašské tažení utkvělo velmi dlouho. Písněmi i pověstmi byly oslavovány činy českých hrdinů. Mezi nimi se nacházel udatný rytíř, který prodělal se svými krajany všechna nebezpečí. I jej okouzila krása vlašské země a její jemné mravy a obyčeje, kterými se snažil ozdobit svou českou rytířskou chrabrost. Ověnčen slávou, vrátil se náš rytíř – hrdina do své vlasti. Tam nad Blanicí stálo jeho sídlo, ohraničené na třech stranách sráznými stráněmi, čtvrtá spojená s rovinou byla oddělena hlubokým příkopem a padacím mostem do hradu z větší části postavená ze dřeva. Celá okolní krajina byla bohatá

přírodními krásami. Nebyla to sice vlašská slunná, nádherná země, ale přesto ji miloval. Na památku své obliby vlašských mravů si začal říkat Vlašim. To značilo, že přijal za své vlašské mravy a kulturu (Vincentii Canonici Pragensis „Chronicon ab anno 1140-1169“, kterou vydal v Praze roku 1764 Gelasius Dobner, I. díl). Tolik pověst. Skutečnost je prozaičtější. [23] Jméno Vlašim je totiž odvozeno starobyloou přivlastňovací příponou od jména Vlatislav, Vlastimil apod., což znamená „Vlašimův (majetek)“. Vlašim je domácí obměna jména Vlach, vznikla jeho krácením. Ve starých listinách psaných německy se v různých létech objevují německé podoby jména Vlašim: 1353 Pleszin, 1431 Flesching, 1439 Wlassimng vzniklé adaptací českého jména. [23]

9.1.2 NEJSTARŠÍ ZNÁMÉ VYOBRAZENÍ VLAŠIMI S OKOLÍM

Za nejstarší zobrazení Vlašimi, vlašimského zámku a některých okolních míst byla dosud pokládána Puchernova kolorovaná rytina z roku 1802 nebo nekolorovaná rytina neznámého autora asi z téže doby, vydaná u Hoffmanna v Praze. V roce 1985 našel PhDr. Jiří Úlovec v materiálech Státního ústředního archivu v Praze pláněk vlašimské farnosti do roku 1684, kdy byla zřízena fara v Kondraci a k ní připojena farnost Zdislavice. Plánek byl přiložen ke spisu pražského arcibiskupství z 15. března 1722. Jedná se tedy o oficiální dokumentaci. Reprodukce tohoto plánu byla poprvé publikována v dodatku ke Slavíkovým Dějinám města Vlašimě a jeho statku z roku 1889 Janem Svobodou, včetně popisu. [23]

9.1.3 KOSTEL SV. JILJÍ

Svatý Jiljí byl ve středověku jedním z nejpopulárnějších světců západní Evropy. Střediskem jeho kultu bylo St. Gilles v Arles ve Francii. Byl ochráncem chudých a mrzáků. Životní data nejsou známa. Přesnou dobu postavení kostela neznáme. Stalo se tak jistě v době, kdy v naší krajině vládl románský sloh – tedy asi do poloviny 13. století. V tomto slohu byly postaveny i kostely ve významných podblanických osadách. Nápadné je umístění vlašimského chrámu mimo jádro obce, snad ze strategických důvodů – než byl k obraně postaven hrad. Takový účel nebyl v tehdejších dobách výjimkou (Načeradec aj.) Byl v letech 1522-1523 za pána Trčky z Lípy, majitele zdejšího panství, postaven znovu ve stylu pozdní gotiky. Ze starého kostela zůstala jen krypta a snad část kněžiště. V té době ve Vlašimi převládala víra podobojí, a proto je asi zdejší kostel označen na plánu z roku 1722 latinsky „templum“ – tak se v 18. století označovaly nekatolické kostely. Zajímavá

poznámka o vzniku vlašimského děkanského kostela sv. Jiljí je v Pamětní knize vlašimského děkanství (Liber memorabilium decanatus wlaschimenis I., str. 178) z roku 1755. [21] Zápis na celé straně je psán latinsky, jen poslední odstavec, poznámka označená NB, je český a doslovně zní: “V presbyterium chrámu Páně wlasimským sv. Jiljí opata Briti sau na Erbu léta 1323 jakož sa poznava že dřiw musel býti chrám Pně wystawen a skrze zboření a neb ohně kažen a tak potom leta 1522 jak svrchu položeno od P. P. Mikuláše Trčky z Lípy vystaven.“ V moderní češtině: “V presbytáři vlašimského chrámu sv. Jiljí opata jsou vyryta na stropě v erbu léta 1323, z čehož plyne, že chrám Páně musel být postaven dříve a zbořen a neb ohněm kažen byl pak roku 1522, jak bylo výše uvedeno, vystaven panem Mikulášem Trčkou z Lípy“. Z tohoto zápisu je zřejmé, že kronikář (děkan Radoměřský) z nápisu v presbytáři usuzoval, že kostel sv. Jiljí, předcházející kostelu postaveného roku 1522 Mikulášem Trčkou z Lípy, byl postaven roku 1323. Je to kronikářova domněnka, i když snad oprávněná. Rozdíl ve tvaru číslic 3 a 5 jistě dobře rozeznal – číslice 5 byla v Trčkově erbu v klenbě presbytáře. Jiné doklady jistě neměl, neboť o době vzniku filiálního kostela sv. Jakuba v Domašíně píše na téže stránce Paměti, že neví, kým a kdy byl tento postaven. Podle Slavíkových Dějin města Vlašimě a statku jeho z roku 1889 byl kostel sv. Jiljí postaven před hradem, tedy koncem 13. století (hrad začátkem 14. století, údajně 1303), věž 1300. Kostel sv. Jiljí je podle církevních směrnic orientován směrem východ – západ a skládá se z kněžiště (presbytáře), lodě, předsíně a věže, části oratoře. Gotiku připomíná dolní patro věže (sakristie). Z doby barokní je západní předsíň, kruchta a zazděný pravoúhlý portál na severní straně. Z období klasicismu byla oratoř (1773), plochý strop lodě (1825), nástavba věže (1829-1831). [23] Původní okna jsou změněna. Předsíňku kryje bosovaný portál. Kostel se zdají opírat opěráky, svědčící o záměru zřídit dvojlodní prostor. Opěrákům odpovídají klenební pole. Štít je trojúhelníkový s rameny a fialovými sloupky. V severní stěně je pravoúhlý, drobně profilovaný, přetínaný portál s gotickými dveřmi i zámkem, dodnes funkčním. Vpravo od nich se nachází pravoúhlý sanktuář s přetínanou profilací. (Historicko-archeologický průzkum Vlašimi z roku 1972, Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, vedoucí dr. D. Líbal). Nejstarší známé vyobrazení tohoto kostela pochází z roku 1722. V roce 1700 zde byly umístěny následující oltář: hlavní sv. Jiljí a boční Matky Boží (nechali zhotovit Drahotovští) a sv. Václava (nechali zhotovit Klobásovi). Další boční oltáře vznikaly roku 1755: Ukřižovaného Krista (na náklad Terezie Kryštofové) a P. Marie

Bolestné (dar děkana P. Radiměřského). Nový hlavní oltář pocházel z roku 1762. V roce 1886 ho nahradil oltář zhotovený firmou Steuflesser z Grodenu v Tyrolsku se sochami sv. Josefa a P. Marie. Obraz sv. Jiljí z roku 1852, malován J. N. Myslivečkem, představuje sv. Jiljí jako poustevníka. Po 2. vatikánském koncilu, konaném v letech 1962-1964 v Římě, který přijal rozhodnutí o reformě liturgie, ekumenismu, misionářství, o zvýšení úlohy biskupství, o reformě papežské kurie a o úlohách církve v současném světě, úloha hlavního oltáře v čele kněžiště zanikla. Jeho úlohu převzal obětní stůl umístěný v kněžišti tak, aby kněz mohl vést bohoslužbu tváří obrácenou k lidem (u dřívějšího hlavního oltáře byl k lidu obrácen zády). Malby v oknech zpodobují postavy sv. Cyrila a Metoděje, sv. Václava a Ludmily. Pochází z roku 1896 od J. Pazdery. Na dalších oknech jsou poprsí sv. Norberta, Prokopa a dalších (J. Pazdera 1897). [23] Na oltáři na levé straně je kopie Murillova obrazu Immaculata (Neposkvrněná) od Jana Trislíka. Na protějším oltáři se nacházel obraz sv. Jana Nepomuckého od V. Markovského z roku 1834. Na téže straně stával pseudogotický náhrobek Viléma knížete z Auersperka a na protější straně litinový náhrobek Johanny hraběnky Festetičové z roku 1870. [23] Dnes tam najdeme novogotickou kazatelnu z roku 1954 Břetislava Kafky a gotickou křtitelnicí, renovovanou roku 1954 císařem Františkem Králem z Prahy. Obojí péčí tehdejšího děkana P. ThDr. Josefa Babky. Dále je zde druhá část zastavení křížové cesty z roku 1870, kterou pořídil kaplan P. Řehák. Poslední je socha sv. Šebestiana a nad ní obraz sv. Václava. Na pravé straně při pohledu od dveří bývala panská oratoř z roku 1773. Po jejím zrušení roku 1966 vznikl výklenek, v němž dnes stojí socha sv. Antonína, zakoupená roku 1911. U ní se konaly v letech 1911-1971 devítidenní pobožnosti. Následuje oltář Božského Srdce Ježíšova. [23] V bočním vchodě stojí pískovcová socha Kristova, přenesená sem z náhrobku na bývalém hřbitově. U boční zdi je zavěšená barokní socha sv. Vojtěcha, kdysi stávající na oltáři jemu zasvěceném. Za ní začíná první část křížové cesty a nad ní je umístěna socha sv. Rocha. V inventáři kostela sv. Jiljí z roku 1676 se mimo jiné uvádějí: stříbrná, místy zlacená monstrance s postranními křídly, navrchu kříž (věnovaná kostelu roku 1545 – za tehdy ve Vlašimi převládajícího utrakvismu (podobojí), tři stříbrné kalichy s patenami pozlacenými, stříbrný kalich, stříbrné ciborium se zlaceným víkem (nádoba na úschovu proměněných hostií), pozlacený stříbrný pacifikál (kříž s vloženým ostatkem světce), stříbrná souprava pro donesení Nejsvětější Svátosti nemocným a stříbrná souprava k oltáři. Roku 1810 byly zkonfiskovány pro erár monstrance, dva stříbrné kalichy, tři

pacifikály, mešní souprava, kadidelnice s loďkou. Proto si mohl P. Vlasák při nástupu do Vlašimi právem postěžovat, že kostel je chudý. V roce 1750 darovala kněžna Marie Josefa z Auersperka kostelu část kříže a kostičku sv. Jana Nepomuckého v krásných ostensoriích (ozdobné liturgické schránky na ukazování ostatků). K výbavě kostela patří i misály, mešní knihy obsahující všechny bohoslužebné texty potřebné při mši. Ve středověku bývaly bohatě malované a zdobené. Podle A. N. Vlasáka zde bývalo pět misálů: ještě v době, kdy vydal svůj Okres Vlašimský, tedy v druhé polovině 19. století. Nejstarší z nich byl psán na papíře a pocházel buď ze 14. století nebo začátku 15. st. Byl významný tím, že nad latinským textem, kterým byly tyto knihy psány až do 2. vatikánského koncilu, se nad texty evangelií a epištol četly české výrazy. Z nich se dle Vlasáka dalo soudit na přesnost české církevní mluvy oné doby. Významný byl i druhý misál, tištěný v roce 1489 v Bamberce, jedno z nejstarších vydání, a přesto s chvályhodnou typografickou úpravou, zvláště kanonu (neměnné části mešního obřadu) tištěného na pergamenu. Misál končí latinskými slovy, která v překladu znamenají: misál v městě Bamberku tištěný roku Božího 1489 šťastně ukončen. Zbývající tři byly vytištěny v Lipsku roku 1522 Melchiorem Lotharem pro církev Pražskou neboli, jak je v nich uvedeno, „secundum ritum sacrae ecclesiae Pragensis apud Boemos“, tj. „podle obřadu svaté církve Pražské u Čechů“. Byly to tedy misály, kterých užívali utrakvisté. [23] Co se stalo s oběma nejstaršími, není známo. Některý z novějších je uložen ve Státním okresním archivu v Benešově. Z oněch dvou nebyl ani jeden vystaven na výstavě starožitností v letech 1891 a 1894 ve Vlašimi, jak se můžeme přesvědčit ve starých katalogích těchto výstav. Nezbytnou součástí kostelů jsou i varhany. Podobně jako i jinde utrpěly vlašimské varhany nejvážnější škody v obou světových válkách, kdy byly zrekvírovány všechny cínové píšťaly. Nově byly opraveny začátkem 90. let 20. století. Elektrifikace kostela proběhla v letech 1931-1932 a v roce 1948. Velký, krásný křišťálový lustr daroval kníže Karel Auersperk-Breuner. Lustr pochází z bývalého auersperského paláce v Praze (dnes sídlo Národního památkového ústavu). Současná dlažba z italských dlaždic, památkově nevhodná, byla položena v srpnu 1980. V roce 1998 proběhla oprava střechy kostela i věže. V letech 2004-2005 dána nová fasáda. Snacha Marie Josefy z Auersperka Leopolda, rozená z Waldsteina, darovala kostelu starobylý obraz Spasitele na kříži, malovaný roku 1517. Na připojeném znaku: v levé polovině ostrev, v pravé břevno a písmena G.P.V.K. znamenají Gertruda Perglas von Klingenstein. [23] Sama obraz obdržela od paní Marie Čejkové, rozené ze Salzy. Obraz byl

odborně restaurován v 80. letech 20. století nákladem pana děkana ThDr. Josefa Babky. Z bezpečnostních důvodů se nyní nalézá v Praze. [23] Na kůru je obraz P. Marie od princezen Aloisie a Žofie z Auersperka, dcer generála Karla z Auersperka, z roku 1834. Původně zdobil oltář mariánský, pak byl přenesen na severní zeď presbytáře a konečně na kůr. Poblíž kůru jsou zavěšeny velké figurální obrazy z roku 1908 od Ladislava Nováka sv. Václava a sv. Jiří. V roce 1968 byla městským národním výborem provedena úprava prostoru kolem kostela a děkanství. Na úpravu dohlíželi předseda MěstNV Jan Ptáček, tajemník Jan Lažan a pan Dbalý. Byly poraženy lípy, chodníky vyasfaltovány. Parková úprava byla uskutečněna odbouráváním zahrádky před děkanstvím a jejím nahrazením novou zdí od budovy ke kostelu. Na postavení zdi dal Krajský národní výbor částku 20 000 Kčs. Socha sv. Jana Nepomuckého byla přenesena do rohu v ohradní zdi před kostelem. Kromě zdi nesl náklady Městský národní výbor ve Vlašimi. Část ohradní zdi před kostelem až k márnici je gotického původu, ohrazovala celý areál kostela, kolem kterého byl původní nejstarší vlašimský hřbitov. Za hlavním oltářem, vysoko nad ním, je nečitelný zápis, údajně český, snad z doby podobojí. Nepřečetla ho ani odborná pracovnice muzea, když bylo postaveno lešení až nad oltář. Je psán gotickým písmem. [23]

9.1.3.1 VLAŠIMSKÉ ZVONY

Nejstarším vlašimským zvonem je bývalý radniční zvon z roku 1433. Dnes se nachází na věži sboru CČSH. Podle Karla Skřivánka visíval před starou radnicí. Odtud se prý dostal na kostelík zasvěcený M. Janu Husovi na Kladrubské Hůrce u Vlašimi. Po jeho zrušení se znovu objevil před starou radnicí, aby svolával konšely, vyzváněl „na pokoj“ a provázel odsouzené na jejich poslední cestě k popravišti „Na Spravedlnosti“. Z roku 1502 pocházel malý zvonek „Václav“, ozývající se z malé vížky na střeše kostela sv. Jiljí. Nazýval se také „sanktusový“. Na jeho dlouhatánském provaze, sahajícím až k podlaze, se podle vzpomínky Karla Skřivánka, bývalého ministranta, kluci ministranti tužili před mší sv. a při pozdvihování. Spolu s vížkou byl odstraněn v roce 1893, při velké opravě kostela. Zbyl po něm jen okrouhlý otvor ve špici „vítězného oblouku“, chráněný dřevěným vysoustruženým věncem. Byl vysoký 0,18 m a měl průměr 0,21 m a vážil 33 kg. Nesl nápis: „wolay ke stolu wsseczky“ (volej ke stolu všechny, tj. ke stolu Páně neboli k přijímání Těla Páně). Z roku 1574 byl tzv. zvon „feriální“, vysoký 0,85 m a mající průměr 1,17 m. Nahoře kolem zvonu byl nápis: „Tento zvon jest udělán s povolením

ouřadu do Vlašimě toho času primasa Matěje Řezníčka, purkmistra Jana Klobásy a Jiříka Vinařika a Václava Vocelky 1574“. [23] Na plášti byly znaky Aleše Klenovského ze Ptení, pána na Vlašimi (1567-1587) a jeho manželky Johanky Klenovské z Kralovic. Vážil 347 kg. Na věži kostela sv. Jiljí býval starý zvon, který však pukl, a proto majitel panství pan Vilém Vostrovec se svou ženou nechali zhotovit zvon nový roku 1588. Ulil ho slavný zvonař Brikcí z Cimberka nákladem 345 kop a 51 grošů. Ke staré zvonovině byla přidána nová, a tak tento zvon nyní váží 15,88 q. Na hořejším okraji jsou vyobrazení z biblické dějepavy. Na jedné straně pak Zvěstování P. Marie. Nápis zní: „Léta voleného císaře Římského, uherského, českého krále etc. urozený a statečný rytíř pan Vilém Vostrovec z Kralovic a na Vlašimi, Jeho Císařské Milosti rada a prokurátor v království českém, spolu s urozenou paní Johankou Klenovskou z Kralovic a na Vlašimi nákladem jich s osadními ke kostelu v městě Vlašimi náležejícími tento zvon pro památku budoucí svou udělali dali. [23] Ne nám, Pane Bože, ne nám, ale jménu tvému svatému buď čest a chvála na věky Amen. Slovný Brikcí zvonář z Cimberku v Novém Městě Pražském tento zvon udělal leta 1588“. Mimo to jsou na zvonu erby a jména obou dědů a obou babiček Viléma V Ostrovice ze strany otcovy i matčiny. Z druhé strany nápisu je portrétní medailon Brikcího a na protější straně medailon s jeho znakem. V roce 1610 byl na vížku dán nový zvon, vysoký 0,65 m o průměru 0,84 m. Nahoře mezi jednoduchými pásy nesl nápis: „Tento zvon zdělán jest ke cti a chvále Pánu Bohu z rozkazu ouřadu z Vlašimě a za správce toho času kněze Jakuba rodiče (rodáka) z Hory Kutné“. [23] Na plášti byl znak vlašimský. Malý zvon byl přelit roku 1802. V roce 1889 byly na věži umístěny tři zvony: největší sv. Jiljí, menší Dominik a Ferdinand, ve vížce sv. Václav. V zámecké kapli býval cimbálek bez nápisu a zvon 0,30 m vysoký o průměru 0,36 m s nadpisem „Jacob Hagenaver“. V děkanské kronice se dochovaly zápisy o osudu zvonů ve 20. století. Delší dobu očekávaná rekvizice zvonů se uskutečnila 7. března 1917. Vojenským oddílem vedeným ing. Urbanem byl sňat zvon „feriální“, o váze 345 kg z roku 1574, a zvon sanktusový, vážící 33 kg. Druhá rekvizice následovala 19. prosince 1917. Měl být sňat i největší vlašimský zvon sv. Jiljí, mistrovské dílo zvonáře Brikcího z Cimberka z roku 1588. Zákrokem u c. k. konzervátorského úřadu se však panu děkanovi podařilo, že se svolením c. k. vojenského velitelství byl sňat zvon „dominikální“, neboli nedělní, o váze 896 kg. Ještě téhož dne byl odvezen i zvonek, vážící 14 kg, z kaple na Loretě. Obnosy na zrekvírované zvony byly uloženy v zádušní pokladně. Nové zvony byly pořízeny v roce

1930. Nejprve ale muselo být opraveno uložení největšího zvonu sv. Jiljí, neboť byl uložen v ložiscích od bývalého mlýnského kola a mohlo se s ním zvonit jen s určitým nebezpečím a námahou, poněvác jen přitlukáním srdcem. Oprava byla provedena za 2000 Kč firmou Matouškovou z Brna. Zbývalo tedy získat peníze na dva veliké zvony a zvonek pro loretánskou kapli. Děkan je získal pomocí zřízení Rady katolíků. Znalecký posudek, do jakého tónu a jaké velikosti mají být nové zvony laděny, provedl ohledáním zvonu sv. Jiljí kanovník Miller z Vyšehradu. Sbírkami po domech, přifařených obcích a mezi vlašimskými rodáky žijícími mimo Vlašim se podařilo shromáždit kapitál 40 000 Kč. Zvony byly posvěceny 23. listopadu 1930. Kmotrou byla menšímu zvonu „sv. Janu Nepomuckému“ paní Zrnová. Oslavnou báseň přednesla malá družička Miroslava Čížková. Znovu byly zvony zrekvírovány v roce 1942. Kronikář napsal: „Miláckové lidu, naše zvony, byly zase postiženy. Ještě snad neuschly od sv. oleje na zvonech. Dne 10. dubna 1942 zazněly naposled a již letěly zvony po provazech dolů z věže, aby se již nevrátily. Na věži osířel starý Jiljí i umíráček, který celé věky oznamoval odchod mladých i starých, byl rekvírován a vydal se, ovšem jen na krátkou pouť, ze které se brzy vrátil, ovšem pošramocen a musel být ve slévárně opraven“. Nové zvony byly ulity prostřednictvím Díla-výtvarné služby po mnoha těžkostech a urgencích ve Zbraslavi firmou Manoušek. Do Vlašimi byly přivezeny 21. května 1984. Po vysvěcení panem děkanem ThDr. Josefem Babkou 3. června 1984 byly 6. června jeřábem Státních silnic z Benešova umístěny na věž. Materiál stál 158 tisíc korun, ulití 114 000 Kč. Vše bylo uhrazeno z kostelních sbírek a darů. Ladění současných zvonů: sv. Jiljí – D, sv. Jan Nepomucký – F, sv. Václav – G. [23]

9.1.4 SOCHY SV. JANA NEPOMUCKÉHO

K areálu kostela sv. Jiljí patří socha sv. Jana Nepomuckého, postavená roku 1723 na západní straně děkanství, před starou školou (bývalou poliklinikou), hraběnkou Františkou Antonií z Weiszenwolfu, rozenou hraběnkou z Lamberka. Autor sochy není znám. [23] Při stavbě silnice vedoucí přes Vlašim, zvané dříve také Novovídeňská, byla socha přemístěna na jižní stranu děkanství, jak ji nakreslil ještě ve třicátých letech vlašimský učitel a malíř Richard Dušek. Za totality byla přemístěna do rohu

Fotografie 25-Socha sv. Jan Nepomucký u kostela. Zdroj: vlastní zpracování. (CC)BY-NC.

děkanské zahrady před kostel sv. Jiljí. [1] Původně byla socha polychromovaná, podobně jako jiné sochy tohoto světce: černá sutana, bílá rocheta, zlatá svatozář z pěti hvězd symbolizující slovo „tacui“ (mlčel jsem) – narážka na zachování zpovědního tajemství královny Žofie sv. Janem, které údajně chtěl znát její manžel král Václav IV. [23] Tyto hvězdy se dle legendy měly objevit nad hlavou mrtvého světce, když byla jeho mrtvola vytažena z Vltavy, kam byla po umučení shozena z Karlova mostu v Praze. Toto místo je na zábradlí vyznačeno. [23] Svatý Jan Nepomucký byl nejpopulárnější světec 18. a 19. století. Oslavy jeho svátku měly ještě v 19. století obrovský význam pro uvědomění českého národa. Na jeho počest byly v 18. století zhotovovány sochy ještě před jeho svatořečením roku 1729, podobně jako ve Vlašimi. V den sv. Jana 16. května byly v Praze na Vltavě provozovány velké vodní slavnosti, ke kterým se sjížděly tisíce lidí. Proto bylo také 16. května 1868 otevřeno Národní divadlo. Sochy sv. Jana Nepomuckého na náměstí v Domašíně a u mostu v kapliče u Domašínské brány pocházejí z první poloviny 19. století. Socha na náměstí byla poničena opilcem v 90. letech 20. století, když se ji údajně snažil políbit. Byla renovována sochařem a restaurátorem D. Talaverou. Auersperkové jsou již po několik let držiteli zámku v Dolním Rakousku – Goldeggu. V jeho sousedství se nachází socha sv. Jana Nepomuckého, kam jeho úctou, podle názoru tamního badatele Augusta Pachschwölla přinesli z Vlašimi Trautsonové. [23] Dědička vlašimského panství Marie Josefa, rozená z Trautsonu, se totiž 26. března 1744 vdala za Josefa knížete z Auersperka. Socha v Goldeggu pochází asi

Fotografie 26- Socha sv. Jana Nepomuckého v rakouském Raithal. Bavorský typ. Zdroj: *vlastní zpracování* (CC)BY-NC.

z dílny Petra Widwrina, tehdejšího významného sochaře, který v té době působil v Goldeggu. V Rakousku lze rozlišit dva typy těchto soch: český (starší) a bavorský. O památce sv. Jana Nepomuckého z knihy známého hudebního skladatele J. Foerster „Co život dal“. „Uplynulo padesát let. Jdu Podolím. Vzpomínám a hledám sochu sv. Jana Nepomuckého. Našel jsem ji celou rozbitou a zohavenou, ruka, držení vítěznou palmu mučedníkovu, uražena a po celé postavě stopy hanobících ran. Nová doba (tj. po 1. světové válce)

neuznávala světců. Leč co se zde dalo, není jen zneuctěním sochy, nýbrž zneuctěním a pohrdáním tím, co jsme uctívali v památce sv. Jana Nepomuckého: plnění povinností a dodržení slova a slibu, byť to stálo i život.“ [23]

9.1.5 VLAŠIMSKÁ KAPLE V CHRÁMU SV. VÍTA

Se svatojánskou úctou i s Vlašimí úzce souvisí tzv. Vlašimská kaple (sv. Erharda a sv. Otýlie, též sv. Jana Nepomuckého) v katedrále sv. Víta v Praze, která je starobyloou dominantou Hradu. Místo korunovací českých králů i místo posledního odpočinku řady z nich a mnoha českých kardinálů a pražských arcibiskupů. Její stavbu začal z příkazu císaře a krále Karla IV. V roce 1344 Matyáš z Arrasu. V nehotovém ještě velechrámu vystavěl v roce 1379 svým nákladem Jan Očko z Vlašimi kapli sv. Erharda a sv. Otýlie, umístěnou vedle královské oratoře, na epištolní straně (v pohledu od vchodu do chrámu vpravo), proti známému náhrobku ze stříbra sv. Jana Nepomuckého. [23] Od té doby se nazývala a nazývá kaplí Vlašimskou. Kapli stejného zasvěcení zřídil Jan Očko i na vlašimském hradě. Na oltáři Vlašimské kaple u sv. Víta je krásný Brandlův obraz Panny Marie Pomocnice a čtyři stříbrná poprsí svatých, jež bývala na hlavním oltáři. Pod oltářem jsou v olovené truhlici uloženy ostatky sv. Vojtěcha. Obě boční stěny kaple dal Jan Očko vyzdobit dvěma rozměrnými votivními freskami. Sám zde odpočívá pod náhrobkem s jeho postavou, ležící v liturgickém oděvu. V nohou mu odpočívá pes, symbol věrnosti, víry. Znamená rovněž dobrotu a zbožnost osoby, u níž je zobrazen. V antice býval průvodcem duší do záhrobí. Snad to byl pes – vodič a přítel poloslepého starce. S katedrálou sv. Víta je Vlašim spojena mimo to ještě osobou vlašimského rodáka architekta Kamila Roškota. Ten před druhou světovou válkou navrhl a řídil úpravu hrobky českých králů, pohřbených původně v menší královské hrobce před hlavním oltářem, poté od roku 1589 v hrobce zřízené na rozkaz císaře Rudolfa II. Avostalisem uprostřed chóru. V hrobce jsou, kromě jiných, pohřbeni Karel IV. a Jiří Poděbradský. [23]

9.1.6 KAPLIČKY, BOŽÍ MUKA, KŘÍŽKY

Součástí architektonického vyjádření katolického náboženského cítění a kultu jsou bezesporu i kapličky, kříže, boží muka, se kterými se hojně setkáváme zvláště v našem Podblanicku. Nutí obyvatele i náhodného chodce k zamyšlení o duchovním životě našich předků, o jejich významu kdysi a dnes. Lidé pokládali svůj kraj nejen za prostředí, které jim dává živobytí, nýbrž i za prostředí, v němž žijí, za svůj domov, který jim byl propůjčen

vyšší mocí, za který je nutné děkovat, vážit si ho. Jak jsem se zmínila, kolem Blanice vládli již v keltské době čilý život. Tehdejší obyvatelé uctívali duchy místa a k jejich uctění stavěli symboly téměř u každé studánky nebo význačnějšího stromu. Podobně se dělo i v pozdějších dobách a ani křesťanství nemohlo pominout vyjádření Boží přítomnosti v krajině, v městské zástavbě. Když byl v 90. letech 20. století proveden soupis a dokumentace těchto objektů na Podblanicku, podchytilo se jich na 1500, což je počet významný jak pro vědeckou práci, tak pro utváření malebnosti podblanického kraje. [23] Provedeme-li jejich přehled podle doby jejich vzniku, zjistíme, že až na několik výjimek všechny pocházejí z doby po třicetileté válce. Zřejmě se zlepšující rekatolizací stoupal i počet sakrálních staveb všeho druhu. Tento vývoj kulminoval v druhé polovině 19. století. [23] Soupis křížků, kapliček atd. a jejich analýza byla zveřejněna po všech stránkách

Fotografie 27 - Tzv. Modrá kaplička u Jinošova, kamenná sloupková boží muka, 1. pol. 19. století ©Kulík, 2005

v publikaci Jindřicha Nuska, Jana Svobody a kol.

Nazvána „Příběh kapliček. Soupis drobných sakrálních objektů na Podblanicku“, byla vydaná jako samostatná příloha časopisu Pod Blanicem roku 2001 ve Vlašimi. Odborný renomovaný časopis Dějiny a současnost v březnu 2005 tuto práci zhodnotil jako nejlepší z dosud vydaných prací týkajících se tohoto

tématu. Ocenil zejména jeho průkopnický obsah po stránce environmentální a názvoslovný, který našel i mezinárodní odezvu. To ovšem neznamená, že před třicetiletou válkou tyto objekty neexistovaly, i když zde převládala nekatolická víra. Svědčí o tom kupříkladu i zápise vlašimských městských knihách, podle nichž v letech 1601-1614 boží muka nacházela na cestě k Římovicům a Radošovicům, pole „U Kříže“. Podle některých autorů vznikla před třicetiletou válkou i „Modrá kaplička“ u Vlašimi, stejně jako některé smírčí kříže. Téměř všechny tyto objekty stavěli prostí venkovští řemeslníci – zedníci, kameníci, truhláři, všeučelcové. Stavělo se z materiálů vyskytujících se v blízkosti stavby: z kamene, ze dřeva, později z cihel. Materiál zpracovávali stejným způsobem jako na běžných stavbách. Barva omítky byla bílá kombinovaná s různými odstíny žluté, výjimečně červené. Ozdobné prvky inspiroval kostel: ornamentika kostelních rouch,

architektura oltářů, oděv měštek nebo zámecké sídlo. Opakování forem baroka nebo rokoka svědčí o dlouhé cestě z města na vesnici. [23] Na Podblanicku se drobných sakrálních objektů udrželo takové množství pro velkou členitost tohoto území, jeho lesnatost, do přelomu 19. a 20. století chudou komunikační sítí a nedostatek průmyslu. Osady si udržely větší zachovalost jejich společenské kultury i vzhledu. Uvedený počet jasně ukazuje, že tyto objekty jsou nedílnou součástí našeho kraje, a jasně vypovídají o myšlenkovém světě jejich tvůrců. Ve Vlašimi se do dnešní doby nezachovala žádná kaplička, ačkoliv zde nejméně dvě byly: P. Marie u kostela sv. Jiljí na původním hřbitově, druhá ve stráni u železného mostu (dnes pozůstatky cihlové klenby). Boží muku známe jedinou, tzv. Modrou kapličku u silnice na Kondrac, o jejímž stáří se vedou spory. Modrou barvu získala nátěrem modrou skalicí proti plísni. Podle pověsti stávala na návsi zaniklé vsi Jinošova. Kapličky a kříže jsou ve všech obcích přidružených k Vlašimi. [23]

9.2 HRÁDEK

Existují ještě další důkazy, že místní lidé nebyli lhostejní ke svému kostelu, ani k úsilí svého kněze; duch obětavosti a rozumění věcem zemským i nadzemským vládl tehdy na Hrádku. Takže alespoň ještě jeden příklad za všechny: „Dne 24. 10. 1886 posvětil jsem na stráni nemížské sv. kříž, který tam postavili nákladem svým manželé Jan a Kateřina Buchtovi z Nemíže. ... Na tom místě klekají vždy poutníci, když uvidí Hrádek a uctívají již zdáli Pannu Marii Hrádeckou...“ [29] Ten kříž tam stojí doposud!

Poté, co Kamarýt opravil kostel i faru a zvelebil jejich okolí, dovybavil také interiér kostela novými liturgickými a uměleckými předměty. Uvedl také na pravou míru některé zkrácené informace o umělecké hodnotě jistých památek uvnitř kostela, a zabránil tak šíření uměleckých předsudků a iluzí. [12]

Rok 1918

Snad jediným svorníkem, který J. Hrabačku propojoval s působností Kamarýtovou,

Obrázek 11- Fotoarchiv Wladyslaw Ciaglo MIC, kříž nemížský. Zdroj: *Hrádek poutní místo Navštívení Panny Marie.*

byla intenzivní spolupráce se stavitelskou osobností regionu, architektem Jindřichem Neubauerem. O Hrabačkově vstupu na Hrádek se v Knize pamětní píše: „... *dal svým nákladem provést důkladnou adaptaci farní budovy, která byla zvláště uvnitř velmi sešlá a v níž zvl. v době poutí a četných hostů z kruhů duchovenstva nebylo ani nejnútnějšího místa k přenocování. Tomu aspoň zčásti mělo být odpomoženo získáním nové místnosti obytné z dosavadního a již celá léta nepoužívaného farního chléva při jihozápadní straně farní budovy.*“ [29] Z těchto řádek je patrné, že J. Hrabačka jako první z hrádeckých duchovních správců pochopil, že je nutné prolomit jistou izolovanost tohoto poutního místa a otevřít Hrádek jako prostor pro setkávání a pobývání. Po adaptaci fary pak následovaly i velké stavitelské úpravy chrámu. Ovšem unikátním počinem tohoto iniciativního muže byla „kauza zvony“. [12] Při jeho příchodu zela kostelní věž prázdnou; zvony byly za války zabaveny. Nový kněz zatoužil vrátit jejich andělskou melodií Hrádku starý řád. Vše bylo podmíněno sumou 20 000,- Kč, avšak „*od chudé osady, která nedávno obětavě přispěla na*

Fotografie 28- Hrádek pohled z lesa. Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

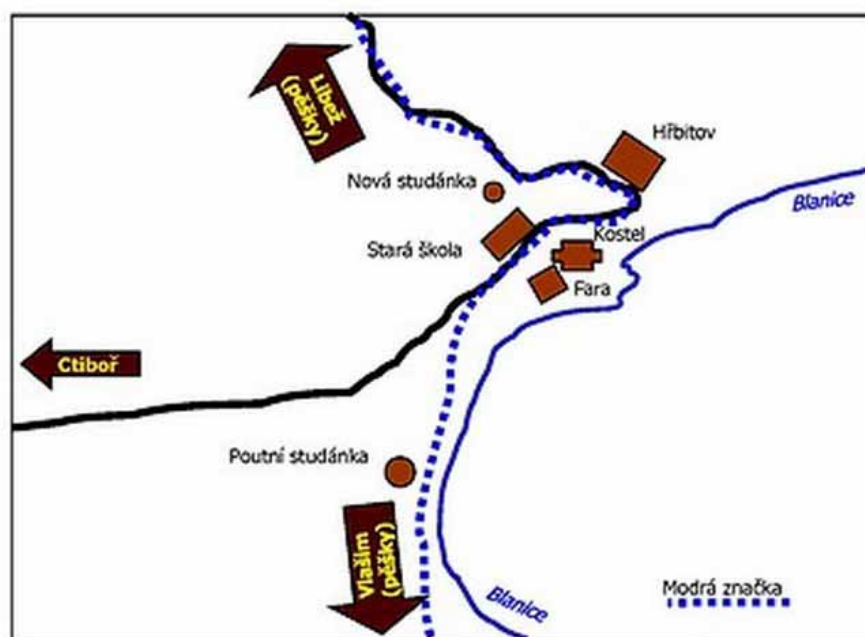
vnitřní opravu chrámu, nebylo možno žádati dalších obětí. Ale Panna Maria pomohla.“ [29] Shoda jistých okolností přivedla kněze na myšlenku získat uvedenou částku pomocí mešních intencí. Inicioval obdivuhodnou solidární akci, v níž oslovil více než dvě stě kněží, z nichž se naprostá většina zapojila; ti, kdo z různých důvodů intence převzítí nemohli, poslali peněžitý příspěvek. Souběžně probíhala další Hrabačkova aktivita, byť rozsahem skromnější; kněz objednal 5000 barevných pohlednic Hrádku zhotovených podle akvarelu Jiřího Židlického s jasným záměrem prodávat je o poutích. „*Jelikož výrobní cena jedné pohlednice obnáší 33 haléřů a budou prodávány po 50 hal., mohl být celý zisk ve prospěch zvonů na 800 Kč.*“ [29]

A výsledek? O Božím Těle, dne 16. června 1927, se konala slavnost svěcení zvonů. Roku 1971 byl Hrádek svěřen do duchovní péče Bořivoje Bělíka, který jej administroval z Trhového Štěpánova. S touto bezpochyby výraznou osobností tedy vstupujeme do doby,

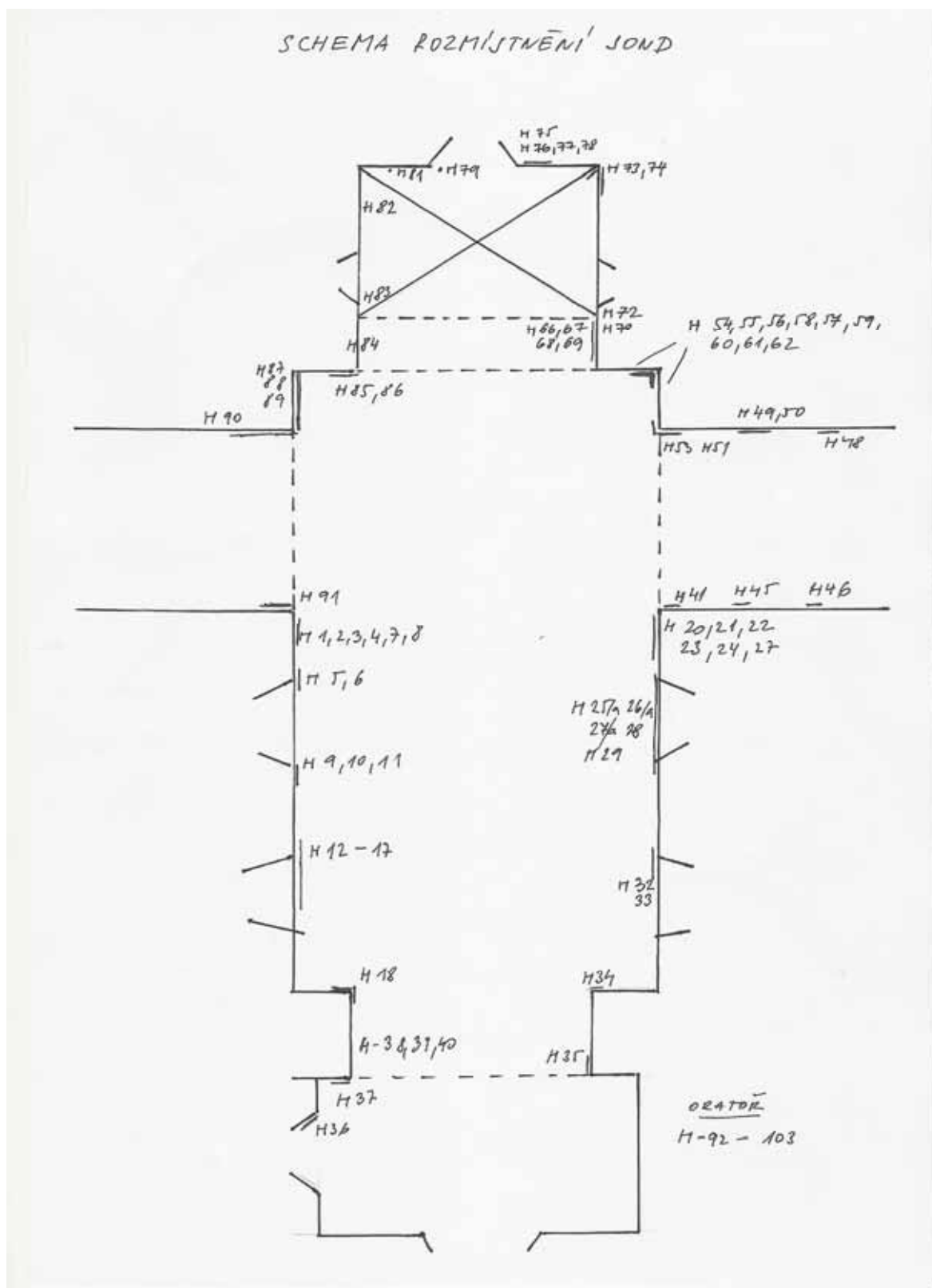
jejíž zlověstný ozvuk můžeme zaslechnout v následujících Bělikových poznámkách. Když nechtěl páter Bělík nečinně přihlížet tomuto „uvadání“, zvolil zřejmě na venkovské farnosti jediný možný nekonfliktní prostředek rezistence, a to úsilí o materiální obnovu celého poutního místa. Nutno uznat, že za jeho působnosti Hrádek skutečně výrazně změnil svou podobu – k lepšímu. [12] V kostele byly instalovány nové zvony a varhany, nad hřbitovní zídku mezi barokní branky byla umístěna socha sv. Václava, proběhla likvidace hřbitova kolem kostela (Jako poslední na něm byla v roce 1971 pohřbena paní Beránková ze Ctiboře. – pozn. aut.) a byla provedena vnitřní i vnější generální rekonstrukce kostela, korunovaná novou světle žlutou fasádou: „*O poutích zaskvěl se Hrádek v nové kráse...*“ [29] Většina prací nevyžadujících odbornost probíhala za pomoci brigádníků, a tak mohl B. Bělík s pochopitelným potěšením konstatovat v Knize pamětní: „*Muži, kteří celý rok do kostela nejdou, pomoci přišli.*“ [29] Řeč kroniky je – málo platné – řečí mrtvé litery. Mnohem cennější je živé slovo. [12] To nám páter Bělík poskytl v laskavé atmosféře svého nynějšího domova v Mukařově v červenci 2006. Zaposlouchejme se tedy společně do jeho vzpomínání. „***Vaší zásluhou se na Hrádek dostal nejen páter Socha, ale i sv. Václav. Povězte nám příběh té sochy, bez níž si už zídku před kostelem neumím ani představit.***“ [12] „*To bylo tak. Když jsem měl v létě týden volna, tak mi maminka vždycky nabalila jídlo a já se jel koupat na pískovnu do Cítova. To je u Mělníka. Nikdo tam nabyl, voda čistá, že by se snad dala pít. No a při zpáteční cestě jsem se vždycky zastavil u pátera Jelínka v Cítově. A když jsem tak procházel tím cítovským hřbitovem – on je památkově chráněný – všiml jsem si, jak krásné tam mají ti gruntovníci pomníky. A jeden hrob už byl opuštěný, zarostlý, ale stál na něm ten svatý Václav. Moc se mi líbil, a tak jsem se obrátil na pátera Jelínka s tím, že Podblanicko je Václavův kraj a jestli by nebylo nějak možné tu sochu dostat na Hrádek. On byl velice ochotný, šel se mnou na obecní úřad a starosta souhlasil. No a pak vzal pan Srba nákladák a nějakou kladku a milého Václava jsme zvedli, uložili pěkně do slámy a přivezli na Hrádek.*“ [12] Socha sv. Václava, ale i sv. Vojtěcha jsou prací spíše uměleckou než řemeslnickou, a to od knížecího řezbáře a sochaře Jana Vondráčka, který pracoval od roku 1869 pro knížete Auersperka. Za svou práci dostal řadu ocenění-medailí. [23] V roce 1994 nalézá Bořivoj Bělík své kněžské působiště v Kladně-Rozdělově. Trhový Štěpánov se dostává do duchovní správy pátera Josefa Babky († 2. 4. 2006) a Hrádek do péče kněží mariánů. O okolnostech, které vyvolaly tuto změnu, vypovídá páter Bělík. Brzy na počátku devadesátých let nabídla

polská Kongregace kněží mariánů možnost kněžské výpomoci v Čechách, optimálně na nějakém malém mariánském místě. Někdy tou dobou – v čase poutí – navštívil Hrádek kardinál Vlk. Páter Bělík vzpomíná, jak po obědě vstal od stolu, šel zamyšleně k oknu a obrátil se s otázkou: „*Nemohli bychom jim dát Hrádek?*“ A Bořivoj Bělík souhlasil. Z mariánů přišli do Čech jako první Jiří Gapski, Pavel Debek a Robert Ciezkowski. Bydleli na vlašimské faře a odtud spravovali i Hrádek. J. Gapski tu během svého působení postavil venkovní oltář a začal se stavebními úpravami fary i bývalé školy, kterou Mariáni koupili se záměrem vybudovat z ní exerciční dům. [12]

Obrázek 12- Plánek Hrádku. Interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

9.2.1 SCHEMA ROZMÍSTĚNÍ SOND A RESTAURÁTORSKÝ PRŮZKUM

Obrázek 13-Schéma sond, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

RESTAURÁTORSKÝ PRŮZKUM

Poutní místo Hrádek-kostel sv.Matouše

Poutní kostel sv.Matouše pochází z doby kolem roku 1350.V 17.a 18.století byl upravován.Jedná se jednolodní kostel s obdélníkovým presbytářem sklenutým křížovou,hřebinkovou klenbou a dvěma bočními kaplemi.Strop lodi a kaplí je rovný,dřevěný opatřený štukovou vrstvou.

Restaurátorský průzkum byl proveden v omítkových a vápenných vrstvách interiéru kostela sv.Matouše- Hrádek u Vlašimi ve dnech 12.-17.2.2007.Celkem bylo zhotoveno 105 sond.

Přehled sond

Lod' a boční kaple

H-1;H-9;H-10

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na slabé štukové vrstvě
2. starší silnější vrstva omítky(16.-17.století) s okrovou ličkou podbíhající pod fabion stropu
3. vrstva patrně gotické omítky s bílou vápennou ličkou
4. zdivo

H-2

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. fragment dekorativní výmalby z 19.století

H-3;H-4;H-7;H-8

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štukové vrstvě
2. starší silná vrstva omítky(16.-17.století)s vápennou ličkou smetanové barevnosti
3. vrstva patrně gotické omítky s bílou vápennou ličkou

H-5

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na silné vrstvě omítky(16.-17.století)
2. vrstva patrně gotické omítky s bílou vápennou ličkou

H-11

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štukové vrstvě
2. starší silná vrstva omítky(16.-17.století) smetanové barevnosti
3. zdivo

H-6;H-12

1. novodobé nátěry a vápenné ličky na štukové vrstvě
2. silná vrstva omítky s dekorativní výmalbou z přelomu 16.-17.století
3. vrstva patrně gotické omítky

H-13;H-14;H-15;H-16;H-17;

H-25/a;H-26/a;H-27/a;H-28;H-30;H-31,H-32;

1. novodobé nátěry a vápenné ličky na slabé štukové vrstvě
2. vrstva s dekorativní výmalbou(závěsy) z přelomu 16.-17.století

Obrázek 14- Restaurátorský průzkum s. 1, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

H-18;H-34;H-40

1. vrstva novodobých nátěrů
2. fragmenty nečitelné dekorativní výmalby na starší vápenné ličce

H-35;H-36;H-37,

H-38;H-39

1. vrstva novodobých nátěrů
2. novodobá omítka s vápennou ličkou
3. cihlové zdivo

H-20;H-25

1. vrstva novodobých nátěrů na štuk
2. vrstva silnější omítky(16.-17.století)podbíhající pod fabión stropu

H-21

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. dekorativní výmalba-linky z 19.století

H-22;H23;H_24;H-26;H-27

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. vrstva omítky(16.-17.století)se zbytky okrové ličky
3. zdivo

H-41;H-42;H-45;H-47;48

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. vrstva omítky(16.-17.století)s vápennou ličkou smetanové barevnosti

H-46

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štukové vrstvě
2. fragment dekorativní výmalby 19.století?

H-49;H-50

1. vrstva novodobých nátěrů
2. vrstva s dekorativní výmalbou 18.-19.století? na vápenné ličce, která se odděluje od omítky

H-51;H-52;H-53;H-54;H-55

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štuk
2. vrstva z dekorativní výmalbou-závěsy(16.-17.století) na vápenné ličce

H-56;H-57

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štuk
2. vrstva omítky s vápennou ličkou smetanové barevnosti(16.-17.století)

H-58;H-59;H-60;H-61;H-62

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. figurální malba s dekorativními pásy na vápenné ličce(16.-17.století)

Obrázek 15-Restaurátorský průzkum s. 2, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

H-63;H-64;H-65;H-66;

H-69;H-82;H-84;H-85;H-86

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štukové vrstvě
2. dekorativní výmalba-závěsy a festovy?(16.-17.století)na vápenné ličce

H-67;H-75;H-76

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štuku
2. vrstva s dekorativní výmalbou-závěs(16.-17.století)na vápenné ličce a vrstvě omítky
3. vrstva gotické omítky s bílou vápennou ličkou

H-68

1. vrstva novodobých nátěrů
2. fragment šablonového dekoru 20.století na nové omítce

H-70;H-71;H-83;H-87;H-88;

H-89;H-90;H-91

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. vrstva omítky(16.-17.století)s vápennou ličkou bílé barevnosti

H-73;H-74

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na štukové vrstvě
  2. vrstva omítky s dekorativní výmalbou(16.-17.století)na vápenné ličce
- U sondy H-73 podbíhá pod vyplentování okenní špalety

H-78;H-79

1. silná vrstva omítky s novějšími nátěry(16.-17.století)
2. gotická omítka s fragmenty červené barvy(linka)

Oratoř

H-92

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na slabé vrstvě štuku
2. vrstva omítky(16.-17.století)s vápennou ličkou okrové barevnosti
3. vrstva s gotickou omítkou s vápennou ličkou bílé barvy

H-93;H-94;H-95;H-96;H-97

H-98;H-99;H-100;H-101

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček na slabé vrstvě štuku
2. vrstva omítky(16.-17.století)s vápennou ličkou smetanové a okrové barevnosti

H-102

1. vrstva novodobých nátěrů a vápenných liček
2. vrstva výmalby okrové barevnosti

H-103

1. vrstva novodobých nátěrů
2. vrstva omítky
3. vrstva rákosu a prken
4. dutina
5. záklopový strop s bílým nátěrem

Obrázek 16- Restaurátorský průzkum s. 3, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

Půda

Sonda P

1. vrstva vápenné ličky okrové barvy
2. vrstva omítky
3. cihlové zdivo

Po prohlídce závěsky stropu suti byly zde nalezeny fragmenty omítek a profilovaných říms se zbytky dekorativní výmalby pravděpodobně z 16.-17.století

Vyhodnocení průzkumu a nálezů

Provedené sondy prokázaly častou úpravu omítek a výmalb v interiéru kostela v průběhu jeho historie. V sondách byly nalezeny zbytky původních gotických omítek (levá stěna lodí a presbytář) načež v sondách H-78 a 79 byly objeveny nepatrné zbytky červené barevnosti.

Na pravé a levé stěně lodí a presbytáře a její klenby byla nalezena novější silná omítka s dekorativní výmalbou-závěsy, festovy? patrně z počátku 16.století v barevnosti žlutá, červená modrá, šedá a černá. Klenba presbytáře ve vyšších partiích nebyla prozkoumaná. Lze však předpokládat nález maleb. V ploše triumfálního oblouku byla v sondách nalezena figurální malba související s vrstvou malovaných závěsů, tedy z počátku 16.století. Tato malba leží na vrstvě vápenných liček kdy místy dochází k oddělování těchto vrstev a malby. V bočních lodích nebyla tato malba v sondách nalezená. Tuto vrstvu maleb překrývá slabá vrstva štuky na němž se nacházejí vrstvy novějších nátěrů různé barevnosti s linkami. Po obvodu kostela do výše cca 1,7m se nacházejí novodobé omítky, nahrazující omítky poškozených vlhkostí. Ve vstupní části kostela byla v sondách nalezena novější omítka bez dekorativní výmalby.

Strop lodí je prkenný s rákosem opatřeným štukovou vrstvou s novodobou výmalbou. Strop zakrývá starší záklopový strop provedený ze strojově hoblovaných trámů a prken. Prkna a trámy jsou opatřeny bílým nátěrem. Záklopový strop pochází patrně z konce 19.století.

Vzhledem k tomu, že nalezené malby z počátku 16.století jsou ucelené a výtvarně a historicky cenné, bylo by vhodné tyto malby odkrýt a restaurovat.

Průzkum provedl: Milan Kadavý ak.malíř restaurátor

Nad Závěrkou 17

169 00 Praha 6

Praha 20.3.2007

ak.mal. Milan KADAVÝ
odborný restaurátor
Nad Závěrkou 17
169 00 Praha 6

Obrázek 17 - Restaurátorský průzkum s. 4, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

Poutní místo Hrádek u Vlašimi-kostel sv.Matouše Restaurování nástěnných maleb v interiéru kostela

Poutní kostel sv.Matouše pochází z doby kolem roku 1350.V 17.a 18.století byl upravován.Jedná se jednolodní kostel s obdélníkovým presbytářem sklenutým křížovou,hřebínkovou klenbou a dvěma bočními kaplemi.Strop lodi a kapli je rovný,dřevěný opatřený štukovou vrstvou.

Restaurovatelský průzkum byl proveden v omítkových a vápenných vrstvách interiéru kostela sv.Matouše- Hrádek u Vlašimi ve dnech 12.-17.2.2007.Celkem bylo zhotoveno 105 sond.

Vyhodnocení průzkumu a nálezů

Provedené sondy prokázaly častou úpravu omítek a výmalb v interiéru kostela v průběhu jeho historie.V sondách byly nalezeny zbytky původních gotických omítek(levá stěna lodi a presbytář) načež v sondách H-78 a 79 byly objeveny nepatrné zbytky červené barevnosti.

Na pravé a levé stěně lodi a presbytáře a její klenby byla nalezena novější silná omítka s dekorativní výmalbou-závěsy,festony? patrně z počátku 16.století v barevnosti žlutá,červená modrá,šedá a černá.Klenba presbytáře ve vyšším partiích nebyla prozkoumaná.Lze však předpokládat nález maleb.V ploše triumfálního obloku byla v sondách nalezena figurální malba související s vrstvou malovaných závěsů,pravděpodobně z počátku 16.století.Tato malba leží na vrstvě vápenných liček, kdy místy dochází k oddělování těchto vrstev a malby.V bočních lodích nebyla tato malba v sondách nalezená.Tuto vrstvu maleb překrývá slabá vrstva štuku na němž se nacházejí vrstvy novějších nátěrů různé barevnosti s linkami.Po obvodu kostela do výše cca 1,7m se nacházejí novodobé omítky,nahrazující omítky poškozených vlhkostí.Ve vstupní části kostela byla v sondách nalezena novější omítka bez dekorativní výmalby.

Strop lodi je prkenný s rákosem opatřeným štukovou vrstvou s novodobou výmalbou.Strop zakrývá starší záklopový strop provedený ze strojově hoblovaných trámů a prken.Prkna a trámy jsou opatřeny bílým nátěrem.Záklopový strop pochází patrně z konce 19.století.

Návrh na restaurování

Nástěnná malba nacházející se na 2.vrstvě omítek pochází patrně z počátku 16.století.Po vyhodnocení sond lze konstatovat,že tato vrstva nástěnné malby je poměrně dobře zachovaná a ucelená.Proto je tedy možné tyto malby odkrýt a restaurovat.Výsledkem restaurování by došlo k rehabilitaci interiéru kostela a jeho estetického a historického zhodnocení.

1. Zdokumentování současného stavu interiéru kostela
2. Postupné snímání novějších vrstev a úprav překrývajících nástěnnou malbu
3. Hlubkové upevnění uvolněných omítkových vrstev injektáží
4. Fixace uvolněné barevné vrstvy
5. Povrchové čištění nástěnné malby
6. Fixace očištěné malby
7. Tmelení poškozených míst
8. Scelující retuš reversibilními barvami
9. Závěrečná konzervační fixáž

Obrázek 18- Restaurovatelský záměr s. 1, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

10. V místech ve spodní části s novodobou omítkou, kde se malba nedochovala-úprava omítek a provedení napodobivé rekonstrukce chybějících částí maleb
11. Plochy bez nástěnné malby budou očištěny, zpevněny, vyspraveny a opatřeny nátěrem v neutrálním tónu, který bude doplňovat zrestaurovanou nástěnnou malbu

Vzhledem k provozu kostela lze nástěnné malby odkrýt a restaurovat na etapy.

- I. etapa - triumfální oblouk
- II. etapa - klenba a stěny presbytáře
- III. etapa - pravá stěna lodi
- IV. etapa - levá stěna lodi

Jednotlivé postupy budou konzultovány zástupcem investora a NPÚ

Milan Kadavý ak.malif
Nad Závěrkou 17
169 00 Praha 6

Praha 26.3.2007

ak.mal. Milan KADAVÝ
odborový restaurátor
Nad Závěrkou 17
169 00 Praha 6

Obrázek 19- Restaurátorský záměr s. 2, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA

Objekt : Poutní kostel sv. Matouše
Umístění : Hrádek u Vlašimi
Dílo : Nástěnná malba-vítězný oblouk
Technika : Secco na vápenné omítce
Dobové zařazení : 1625-50
Objednatel : Římskokatolická farnost Hrádek, Ctiboh-Hrádek 1;
258 01 Vlašim
Restaurátor : Milan Kadavý ak.malíř; Nad Závěrkou 17; 169 00 Praha 6

Popis památky

Vítězný oblouk se nachází v kostele sv. Matouše, který pochází z doby kolem roku 1350. V 17 a 18. století byl kostel upravován. Jedná se o jednolodní stavu se dvěma bočními kaplemi a presbytářem.

Popis stavu před restaurováním

Nástěnné malby, které byly identifikovány při průzkumu kostela překrývají mnohačetné vápenné nátěry. Pod vápennými nátěry se nacházejí staré vysprávky a vedení elektrického proudu.

Postup restaurování

Před započítím odkryvu maleb byl současný stav fotograficky zdokumentován a byly zajištěny sondy z restaurátorského průzkumu v lodi kostela. Jednotlivé sondy s nalezenými malbami (viz restaurátorský průzkum) byly opatřeny fixáží 3% roztokem Sokratu 2802. Po vytvrzení byly sondy přelepeny ochranným papírem Lovosou.

Poté byla nástěnná malba na vítězném oblouku postupně odkrývaná mechanicky skalpelem a špachtlemi. V průběhu odkryvu byly uvolněné omítkové vrstvy injektovány vápennou kaší s příměsí Sokratu. Když byla malba na celé ploše vítězného oblouku odkryta, byla barevná vrstva malby upevněna fixáží vaječnou emulzí (žloutek, lněný olej). Po odhalení původní malby se objevily četné staré vysprávky zvláště po celé délce stropu o šíři cca 25cm a ve spodní části oblouku. V místě ukončení oblouku na obou stranách byly nalezeny stopy po profilované římsce, která byla v minulosti osekána. Výzdobu vítězného oblouku tvoří vlevo postava sv. Františka z Assisi přijímajícího stigmata, vpravo sv. Antonína s malým Ježíškem a ve spodní části malované závěsy. Vrchol vítězného oblouku zdobí fragment emblému v původně kruhovém věnci, který snad obsahoval šlechtický erb, nebo řádový znak františkánů? Hranu oblouku tvoří ornamentální pletenec zakončený u osekání římsy. Malby pocházejí z období 1625 až 1650 dle určení PhDr. Lubomíra Sršněho z Národního muzea.

Když byla malba očištěna a zpevněna, byla všechna poškozená místa vytmelena vápenným štukem. Scelující retuš byla provedena práškovými pigmenty pojenými vaječnou emulzí. Vpravo v místě malovaného závěsu byl velkoplošný tmel opatřen napodobivou rekonstrukcí. Na závěr byl povrch malby opatřen konzervační fixáží vaječnou emulzí.

Hrádek červenec 2008

ak.mal. Milan KADAVÝ
odborný restaurátor
Nad Závěrkou 17
169 00 Praha 6

Obrázek 20 - Restaurátorská zpráva, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

Stav po restaurování

Obrázek 21-Freska sv. Františka, interní záznam. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

Stav po restaurování

Obrázek 22- Freska sv. Josefa, interní záznam. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

SMLOUVA O DÍLO č. 01./2007

Ze dne 30.03.2008.

O dodávce stavebních prací, uzavřená podle obchodního zákoníku §536-565.

1. SMLUVNÍ STRANY

Objednatel: **Římskokatolická farnost Hrádek.**

Hrádek 1. tel.: 317 843 617
258 01 Vlašim IČ: 84927856
Zastoupená farářem: P. Sierpniak Mariusz MIC
Zastoupení ve věcech technických: Jan Jelínek tel.: 602149835

Zhotovitel: **Marek Tomeček**
Podnikající pod obchodním jménem *Marek Tomeček - zednictví*
adresa podnikání: Hrbáč 1159, 763 31 Brumov - Bylnice, TEL. 776647878
IČ: 75712822

2. PŘEDMĚT PLNĚNÍ

Předmětem plnění je oprava omítek interiéru pro následnou výmalbu poutního kostela sv. Matouše v Hrádku u Vlašimi a oprava omítek fasády jižní části kostela, provedené podle podmínek závazného stanoviska oboru školství a kultury Městského úřadu Vlašim ze dne 30.10.2006 pod č.j.: OŠK 26568/07-77/2007.

3. DOBA PLNĚNÍ

Začátek prací:	31.03.2008
Ukončení prací:	15.05.2008

Stanovené termíny jsou podmíněny potřebnou stavební připraveností ze strany objednatele. Pokud zhotoviteli nebude umožněn začátek prací ve stanovený den bude nutno o vzniklé zdržení prodloužit i termín dokončení díla.

4. CENA DÍLA

Smluvní cena bez DPH činí **55.400,-Kč** a je uvedena v příloze č.1 této SoD (zhotovitel není plátcem DPH). V případě odstoupení objednatele od smlouvy vyfakturuje zhotovitel nakoupený materiál a případné další vzniklé náklady.

Při zhotovování díla může dojít k nepředvídatelným skutečnostem, které se mohou promítnout do ceny díla. Určení ceny těchto více nákladů za materiál, strojní vybavení, mzdy a další jakékoli vedlejší nutné náklady k řádnému provedení prací nad rámec SoD se bude řídit následujícími pravidly:

- A) Bude respektována cenová položka v položkovém rozpočtu
- B) Bude použit ceník stavebních prací USR Praha, v platné cenové úrovni
- C) Budou použity časové sazby za práci a sazby za materiál a to takto:

Obrázek 23-Smlouva o dílo s. 1, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

Hodinová sazba za práci: - řemeslník 180 Kč/hod.
- obsluha 130 Kč/hod.

Ohodnocení materiálu bude v nákupních cenách , zvýšený o přírůžku 9%. K provádění víceprací je nutný souhlas objednatele nebo technického dozoru investora (TDI).

5. PLATEBNÍ PODMÍNKY A FAKTURACE

Jednotlivé faktury musí obsahovat obecně závazné náležitosti (zejména dodržení zákona o účetnictví) jinak mohou být vráceny zhotoviteli před dnem splatnosti bez zaplacení s uvedením důvodu vrácení. Tímto přestává běžet lhůta splatnosti.

Objednatel provede úhradu při posledním vyúčtování do výše 90% z ceny díla.

Zbýlých 10% z ceny díla uhradí objednatel do tří měsíců od předání a převzetí díla, za předpokladu, že zhotovitel bude postupovat při odstraňování případných vad a nedodělků v souladu s ustanovením čl.8.

6. PROVEDENÍ DÍLA A POVINNOSTI ZHOTOVITELE

Objednatel umožní zhotoviteli vstup do prostor nutných k vyhotovení díla, umožní připojení na zdroje energie a vyčlenění skladovací plochy a prostory. Zhotovitel provede a dokončí předmět díla v rozsahu, kvalitě a v termínech daných touto smlouvou, specifikacemi a podmínkami a předá je dokončené ve všech podrobnostech objednateli včetně nezbytných dokladů a v souladu s požadavky obecně platných předpisů pro výstavbu.

Zhotovitel ručí, že v rámci prováděných prací nepoužije žádný materiál o kterém je v době užití známo, že je škodlivý.

Pokud budou při provádění díla zjištěny skryté překážky ve smyslu §522 obchodního zákoníku, je zhotovitel povinen tuto skutečnost oznámit neprodleně objednateli zápisem do stavebního deníku a po dohodě s ním je oprávněn přerušit provádění díla v nezbytném rozsahu. Pokud objednatel nebude plnit své finanční závazky vůči zhotoviteli má zhotovitel právo přerušit stavební práce, popřípadě odstoupit od smlouvy.

Zhotovitel nesmí provádět dílo o nedělích, církevních svátcích a Bohoslužbách.

Zhotovitel bere na vědomí, že dílo je prováděno na objektu, který je trvale užíván a přizpůsobí tak veškerou činnost oprávněným požadavkům objednatele. Zejména se jedná o trvalý (každodenní) úklid zasažených prostor, maximální omezení prašnosti prováděných prací.

Zhotovitel bere na vědomí, že dílo je kulturní památkou a bude tak respektovat požadavky zástupců NPÚ Praha a MÚ Vlašim.

7. PŘEDÁNÍ DÍLA

Zhotovitel splní svou povinnost provést dílo jeho řádným předáním. K předání vyzve zhotovitel objednatele ústně(písemně). O předání bude sepsán zápis, který podepíší obě zúčastněná strany.

Objednatel je povinen dílo převzít, nebrání-li tomu závažné vady a nedodělky. Nedostaví-li se objednatel k převzetí díla do 5 dnů od výzvy, nebo odmítne-li dílo neoprávněně převzít, má se za to, že dílo bylo předáno dnem, kdy se převzetí mělo uskutečnit podle výzvy zhotovitele.

Obrázek 24- Smlouva o dílo s. 2, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

-za prodlení s úhradou plateb ve výši 0,05% z dlužné částky za každý den prodlení

Smluvní pokuty touto smlouvou sjednané hradí zhotovitel i objednatel nezávisle na tom, zda a v jaké výši vznikne druhé straně v této souvislosti škoda, kterou lze vymáhat ve výši přesahující smluvní pokutu.

Objednatel má právo odstoupit od smlouvy případě, že zhotovitel provádí stavbu v rozporu se specifikacemi a podmínkami, obsaženými v této smlouvě nebo v případě, že se zhotovitel závažným způsobem odchýlil od časového plánu. Odstoupení od smlouvy bude uskutečněno v případě, že zhotovitel přes písemné upozornění uvedené nedostatky ve stanovené lhůtě neodstraní.

11. DALŠÍ UJEDNÁNÍ

Stavební dílo bude splněno protokolárním předáním jeho poslední části. Zhotovitel předá zbývající dokumentaci, záruční list popř. protokoly o shodě použitých materiálů.

Smluvní strany se dohodli, že vlastnické právo k předmětu díla přejde na objednatele až úplným zaplacením díla objednatelem.

Obě smluvní strany souhlasí s podmínkami smlouvy a tyto dojednali bez nátlaku a při plném vědomí.

Ostatní neupravená vztahy se řídí ustanoveními Obchodního zákoníku §513/91 Sb. v platném znění a právním řádem ČR.

Nedílnou součástí této smlouvy je rozpočet akce jako příloha č.1.

Tuto smlouvu lze měnit, doplnit nebo zrušit písemnými průběžně číslovanými smluvními dodatky, jež musí být jako takové označeny a právoplatně potvrzeny oběma smluvními stranami. Tyto dodatky podléhají témuž smluvnímu režimu jako tato smlouva.

Tato smlouva je sepsána ve třech vyhotoveních s platností originálu. Dvě vyhotovení obdrží objednatel.

Tato smlouva nabývá platnosti podpisem obou smluvních stran.

V Hrádku dne 30.03.2008

.....
Zhotovitel

ŘEHOLNÍ DŮM
kongregace kněží Marciánů
Hrádek 1, 258 01 Vlasim
Tel./fax: +420 317 843 617
IČO: 69765561
Česká republika
.....
Objednatel

Obrázek 25 - Smlouva o dílo s. 3, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

Stavební rozpočet

Název stavby:	Kostel sv. Matouše v Hrádku	Doba výstavby:		Objednatel:	Římskokatolická farnost Hrádek
Druh stavby a účel:	Církevní kulturní památka	Začátek výstavby:	31.3.2008	Projektant:	
Lokalita:	Čtiboř, Hrádek 1	Konec výstavby:		Zhotovitel:	Marek Tomeček - zednictví
JKSO:		Zpracováno dne:	15.3.2008	Zpracovat:	Marek Tomeček

Č.	Objekt	Kód	Zkrácený popis	M.J.	Množství	Jednot. cena (Kč)	Náklady (Kč)		Hmotnost (t)	
							Dodávka	Montáž	Celkem	Jednot.
			Opravy HSV interiéru							
1			Oprava omítek vnitřních	m2	125,00	124,50				15 562,50
2			montáž lešení	m2	125,00	64,00				8 000,00
3			demontáž lešení	m2	125,00	38,00				4 750,00
4			přesun hmot pro budovy zděné	l	5,41	225,00				1 217,93
			Opravy HSV fasády							
3			Oprava omítek venkovních	m2	105,00	134,50				14 122,50
4			montáž lešení	m2	105,00	64,00				6 720,00
5			demontáž lešení	m2	105,00	38,00				3 990,00
6			přesun hmot pro budovy zděné		4,61	225,00				1 037,25
Celkem:										55 400,18

Suma

Obrázek 26 - Stavební rozpočet, interní doklady Hrádku. Zdroj: *Návštěva Hrádku*

9.3 LORETO SVATYNĚ SVATÉHO DOMKU

Podrobnosti o loretánské svatyni jsou zde doplněné z důvodu poznatků obohacujících bakalářskou práci, které se loretami zabývá na str. 24.

Loretánská svatyně je podle staré tradice, která je dnes potvrzena rozsáhlými historickými a archeologickými nálezy, Mariiným domkem z Nazareta. Mariino přízemní obydlí v Nazaretě se skládalo ze dvou částí: z jeskyně vyhloubené ve skále, která byla později přenesena do Basiliky Zvěstování v Nazaretě, a ze zděného domku stojícího před ní. [31]

Když roku 1921 křižáci definitivně opustili Palestinu, byl podle tradice Mariin zděný domek anděly přenesen nejprve do Ilýrie (Chorvatsko) a potom do Loreta (10. prosince 1294). Dnes na základě doložených údajů, které jsou výsledkem výzkumů archeologů v podzemí Svatého domku (1962-1965), a také podle filologických a ikonografických studií, docházíme k přesvědčení, že kameny byly do Lorety přivezeny po mořské hladině z iniciativy zámožné rodiny Angeli, která sídlila na Epíru. Nalezly se také zbytky pštrošního vejce, které v Palestině symbolizuje tajemství Vtělení. Odborným rozbořením bylo zjištěno, že Svatý domek svou stavební strukturou a použitým kamenným materiálem ve srovnání s kulturními památkami loretánské oblasti je cizí rukodělnou prací. Mimo jiné i technické srovnání Svatého domku s jeskyní v Nazaretě dokázalo příbuznost a přiléhavost obou dvou

částí. Pro potvrzení staré tradice je také velmi důležitý poslední výzkum způsobu opracování svatých kamenů, podle starého způsobu Nabateů, rozšířeného po Galilei za časů Ježíše. Rovněž výzkum nesčetných symbolů vyrytých do kamenů Svatého domku, kterým se zabývali mnozí žido-křesťanští odborníci, potvrzuje značnou podobnost s nalezeními v Nazaretě. Svatý domek měl podle původního půdorysu pouze tři zdi. Východní část, kde dnes stojí oltář, byla otevřena směrem k jeskyni. Tři původní zdi, bez vlastních opěrných základů, postaveny na jedné staré cestě jsou vysoké necelé tři metry. Horní stavba, zhotovena z místního materiálu, byla doplněna později (včetně klenby r. 1536), a tak vznikl prostor k náboženským účelům. Mramorový obklad, který nahradil původní kamennou zeď, objednal Julius II. a byl proveden roku 1507 vynikajícími italskými renesančními umělci. Během staletí se na výzdobě této svatyně podílelo mnoho velkých umělců. Její pověst se rychle rozšířila do celého světa a stala se tak oblíbeným návštěvníkem místem milionů poutníků z celého světa. Svatý domek jako významná relikvie je pro poutníka příležitostí i výzvou rozjímat o jejím hlubším biblickém i teologickém a duchovním obsahu, zaměřeném na tajemství Vtělení a Zvěstování lidské záchrany. [31]

Mramorový obklad Svatého domku byl navržen D. Bramantem na výzvu Jiulia II. roku 1507 a byl proveden z větší části A. Sansovinem a dokončen pak v roce 1536 Antoniem da Sangallo. Je jedním z největších děl italského renesančního sochařství. Sochy Sibyl a Proroků, vytesaných z mramoru, jsou dílem bratrů Lombardových ze 16. století. Na stěnách chýše jsou, v pořadí od severní stěny, zobrazeny následující výjevy: Narození Panny Marie od Tribola, Zvěstování od Sansovina, Vánoce narození Ježíše od Sansovina, Svátek Tří králů od Montelupa, Nanebevzetí Panny Marie od D'Aima, Přemístění Svatého domku od Tribola a Montelupa. Interiér Svatého domku zdobí malby místní malířské školy (oblast Marche), ze 14. - 15. století. Kříž, umístěný na západní straně je ze 13. století. Socha Panny Marie byla vyřezána podle návrhu E. Quatriniho roku 1922 L. Celanim z lisabonského černého cedrového dřeva pocházejícího z Vatikánských zahrad. Nahradila tak původní sochu zničenou požárem Svatého domku roku 1921. [31]

Svatý domek v pražské Loretě

V XVII. století (1621-1631) po bitvě na Bílé Hoře bylo postaveno santuarium Panny Marie Loretánské v Praze. Svatý domek je věrnou kopií tohoto domku v Loretě. Řád bratří menších kapucínů se stará o šíření úcty k Panně Marii. [31]

9.4 DOMAŠÍN

Obyvatelé se živili polním hospodářstvím a částečně řemeslem. Obec mívala čtyři trhy ročně. Byla zde škola pod patronátem vrchnosti. Domašín měl vrchnostenský úřední dům, dvůr, lihovar, radnici, vinopalnu a tři hostince. V roce 1860 měla obec, jak píše Slavík, celkem 1069 obyvatel (1032 katolíků a 37 židů). Podrobný obraz o dřívější bohaté historii obce uvádí ve svém díle domašínský rodák historik prof. František Augustin Slavík v díle „Město Domašín a jeho okolí“, vydaném v rukopise roku 1869 a později tiskem (v roce 1882). Autora dobře známe, neboť o 20 let později v roce 1889, byl autorem dosud nepřekonaných a všeobecně známých Dějin města Vlašimě a jeho statku (reprint 1994). Rovněž v předmluvě tohoto rukopisu se autor vyznává k lásce k rodnému Domašínu, jež jej nutí k pátrání po minulosti rodné obce. K jeho zdrojům patří „Pamětní knihy městské“ a v neposlední řadě znamenité spisy P. A. N. Vlasáka „Památky archeologické a místopisné“ z roku 1855-1867, dále Bienenbergovy „Starožitnosti“, Tomkovy „Dějiny národa českého“, Riegrovy „Čechy země i národ“ i Palackého „Archiv český“ a farní matriky. Slavíkova kniha má tři základní části: Místopis Domašína, Dějepis Domašína a Okres Vlašimský. [23] „Místopis Domašína“ obsahuje polohu, hranice a velikost obce. Patřily k ní tehdy Hrazená Lhota, Znosim a Polánka, dále náboženství s počty o pohybu obyvatelstva, živnosti, hospodářství, řemesla, významná stavení, výsady a trhy v obci. Druhá část obsahuje „Dějepis Domašína“, od nejstarších dob až k příslušnosti k městu Táboru roku 1420 dále až po rok 1868. Není bez zajímavosti, že byl Domašín spravován klášteřem premonstrátek v Louňovicích, založeném již v roce 1149. Zde se také píše, že z nejstarších dob neznáme žádná jména purkmistrů. Teprve na konci 18. století se dovídáme z dochovaných pramenů, že nejstarší městský starosta, čili purkmistr byl Jan Procházka (kolem roku 1777), jinde uváděn Jan Holub, Václav Čermák a Lukeš Nerad radní, Josef Pohorský a Jan Zajíc starší obecní. Třetí část této knihy s názvem „Okres Vlašimský“ dává přehled o 32 obcích, jež patřily do tohoto okresu. [23] Jsou zde zajímavé ilustrativní obrázky z tehdejšího Domašína z let 1869, rukopis neuvádí, kdo je maloval, s největší pravděpodobností jsou dílem autora knihy. Zájezdu na Jubilejní výstavu v Praze roku 1891 se zúčastnil z Domašína starosta František Biskup a člen okresního zastupitelstva Antonín Vosátka. [23]

9.5 HRAZENÁ LHOTA

PŘEPIS PAMĚTNÍ KNIHY HRAZENÁ LHOTA

„Odebírání zvonů za světové války roku 1917. Po druhém odebírání zvonů v Domašíně, přišli také 4 vojáci 11. prosince roku 1917 odebrat zvonek, který 15. listopadu roku 1917 naposled zemřelému Janu Semrádovi vímínkáři z č. domu 9 naposlednímu umíráčkem zvonil, a 18. listopadu ku hřbitovu doprovodil, který dosáhl věku 78 roků. S každým tímto odebraným zvonem dovoleno bylo několik minut zazvonit, by se jejich zvukem s občany a se svými místnostmi rozloučil. Tento zvonek ve Lhotě Hrazené byl zasvěcen a určen, ku cti a chvále Boží. Mimo to byl zasvěcen proti bouři s krupobitím. Poněvač s ním zvoníno bylo jednému jistému čeledínovi oběšenému Maršovému v č. domě 1., nesměly s ním od tohoto dne proti bouři zvoniti. Tento zvonek měl na sobě vylitý rok 1787 tedy 130 roků zvonil ve Lhotě Hrazené. Mimo to na něm byly vylity 4 svatí patronové tito:

1. Sv. Jan Nepomucký
2. Sv. Václav

Tento zvonek vážil 12 kylogramů.

Noví zvonek přivezený 18. května roku 1918, který přišel 17. května do Bruku, jenž ho 18. května dopoledne Josef Vocel majetník č. domu 6 do Lhoty Hrazené na trakaři přivezl. Vážil bez srdce 24 kg. Srdce vážilo 2 kg. Znamení na něm vylité nebylo žádné. Zasazen byl na kapličku ještě toho dne 18. května. Srdce tohoto nového železného zvonu poručeno bylo kováři Václavu Jarolímkovi kousek ubrat, načež tak učinil. Zvonek tento posvětil na kapličce ku cti, chvále, a slávě Boží 16. června r. 1918 v 4tý hod. odpoledne. Cena jeho 85 zl. 70 haléřů. To jest 170 korun 70 haléřů. Roku 1928 na jaře kaplička byla znovu pokrívána.“ (NENÁHLO, V. *Pamětní kniha Hrazené Lhoty*. s. 33-34) [8]

„Křížky a obrázky cizí“

Křížek pod hlyny u Domašínských luk jest postaven r. (datace v pamětní knize neuvedena) toliko, že v tom místě schodil kůň jezdce ze sebe, a on tam skončil. Kříž se v současnosti nenachází, cesta je zarostlá. [8]

Fotografie 29-Kamenný kříž z r. 1906. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Křížek nad Domašínem ke Znosimi jest z roku (datace v pamětní knize neuvedena, na kříži datace 1906) jenž tam zastřelila paní z Domašinského dvora cestujícího člověka s tím zařeknutím, že až tady okolo jejího pole někdo půjde, že do něho střelí. Na soklu kříže je stříbrným písmem vyryt nápis „ Pochválen buď Pán Ježíš Kristus věnováno ku cti a chvále Boží r. 1906.“ [8]

Křížek pod Kopcem u knížecí silnice do Kladin postaven roku (datace v pamětní knize neuvedena), tam se převrhl povoz U Vikše z Městečka, který vezl oves naposledy, a tam zabytý pod vozem zůstal ležeti. [8]

Křížek ve Lhotě Nesperské ten jest na rohu u rozcestí, ke Lhotě Hrazené a ke Klackému, jest od r. 1896 na pytláctví postřelen byl, jenž ho Jan Lébl (či. Těpáků) ze Znosimi č. d. 5, jako jeho spolupytlák na tom místě posadil, a sám pro jeho otce Jos. Nováka došel, který tam na tom místě křížek postaviti dal. Brzy na to zemřel, a to když se sely na Kopci ovsí, a ten sv. Zvěstování Panny Marie v březnu měl pohřeb. Vedle tohoto křížku otec Jos. Novák hospodu postaviti dal. A tento Jan Lébl ze Znosimi z č. d. 5 či (Těpáků) toho jara, když se sázely brambory, skončil život sebevraždou, ten se v světnici zastřelil. [8]

Fotografie 30-Kříž litina, sokl kámen s kalichem. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Obrázek za císařskou silnicí, co se de ode Lhoty Hrazené k Radošovicům blízko aleje jest vzpomínkou na Fr. Krásu z Domašína, kteréhož na místě při kácení lesa padla borovice, roku (rok není uveden v pamětní knize) a usmrtila jej. [8]

Křížky Lhotské na rohu Štětinové zahrady za vsí u cesty k Domašínu, postaviti dal, ku cti a chvále Boží, r. 1912 Jan Štětina.“ (NENÁHLO, V. *Pamětní kniha Hrazené Lhoty*. s. 63-65) [8]

„*Křížky za padlé vojíny.* Křížek u cesty ode Lhoty Hrazené k Bruku u pole č. d. 6 postaven byl ku cti a chvále Boží a upomínkou na vojína Antonína Vocela syna jenž na Rusku bojoval, odveden byl 8. října, r. 1914, a naruk. 26. října r. 1914. Zemřel v Uhrách ve špitale v Besterchányji (česky Uherská Bistřice) r. 1915, 25. kv. Na témže místě jeho otec Josef. Vocel, tento křížek postaviti dal. [8]

*Křížek za padlého vojína Antonína Kůžela syna č. d. 14 odveden byl v červnu r. 1914, 21 r. stár. A narukoval 9. září r. 1914. Zemřel 23. září, r. 1917 u Ytálie, padl dýchnutím kázu, při úmrtí 24 r. stár padl u Čerpan. Za kterého jeho otec Jan Kůžel u pole svého č. d. 14 u cesty k Domašínu, ku cti a chvále a spomínkou svého jediného syna Antonína Kůžela, křížek tento postaviti dal r. 1918 12. června.“ (NENÁHLO, V. *Pamětní kniha Hrazené Lhoty*.s. 68) [8]*

„*Loupežný vrah.* Smutná událost, která se stala o Benešovském jarmarce 3. kv. v úterý, r. 1921, osv. nalezení sv. kříže, po čtvrtom vlaku, když vedli z jarmarku jednoho neprodaného vola. U můstku za vesnicí Pařezím u lesa hor, jenž tady vedl Karel Babka ze Ctiboře, z Benešova z jarmarku jednoho neprodaného vola, z jarmarku zpět domů. Jedného prodal v Benešově za 2 tis., 800 zlatých. S ním vedl Matoušků z Radošovic neprodaný hříbě. Nějaký neznámý chlap šel za nimi malý kousek. Loupežný vrah byl odhalen psáno o jeden list dopředu. Tento neznámý chlap, střelil na Babku ten se i hned skácel k zemi. V tom se Matoušků ohlédl odkud rána višla, a v tom okamžiku Matouškového střelil do krku. Matoušků ihned hříbě pustil a dal se na útěk, a volal vo pomoc. Ale Karel Babka skonal v ruce loupežného vraha, který Babku oloupil o peníze a hodinky. Na témž místě postaven byl r. 1922 ku cti a chvále Boží křížek se upomínkou na otce Karla Babku ze Ctiboře, který padl pod mocí ukrutného vraha a loupežníka. Kříž tento postaven, a posvěcen 14 kv. r. 1922 v neděli před sv. Jánem Nepomuckým. „(NENÁHLO, V. *Pamětní kniha Hrazené Lhoty*.s. 70-71) [8]

9.6 CHOBOT - ČELIVO

Tabulka 5- Náklady na opravu. Zdroj: *Návštěva Posázaví o.p.s.*

Kříž u kapličky Chobot žulový sokl, velikost cca. 160 cm		
Problematika	Řešení	Cena
1/ pokrytý mech, lišejníkem a prachovými	1/ čištění čpavkovou vodou s peroxidem vodíku, dočištění tlakovou párou	4 000 Kč
2/ odsolení v případě enormního zvýšení obsahu vodorozpustnýc	2/ použití arbocelových zábalů, aplikovaných podle potřeby 3 – 6x	6 000 Kč
3/ odstranění silikátové krusty	3/ pomocí čistící pasty a abrazivní metody (mikropískovačka)	4 000 Kč
Litínový kříž- očištění od rzi a depozitů + ochranný nátěr	- použití ocelového kartáče, odrezovacích prostředků a aplikace hydrofobního nátěru	3 000 Kč
Litínový Kristus- očištění od rzi a depozitů + ochranný nátěr	- použití jemného kartáče, abrazivní metody (mikropískovačky)	3 000 Kč
Celkem		20. 000 Kč

Fotografie 31- Kříž, žula kámen. Zdroj: *vlastní zpracování* (CC) BY-NC

9.7 SLOVĚNICE

Malebnost a krásu zdejší krajiny spoluvytvářejí známé podblanické vrcholy a dominanty, jako jsou na jihovýchodě Kostelík (též Kladrubská hůra – 534m. n. m.), na západě Homolka (493 m. n. m.), na severozápadě Čengrovka (442 m. n. m.) a na jihu Velký Blaník (638 m. n. m.). Proto není divu, že poblíž Slověnic byla postavena chatová osada a že některé domy v obci slouží jako rekreační objekty. Nejstarší chata pochází již ze čtyřicátých let 20. století a najdeme ji na osamoceném místě v tzv. Krejčově rokli, nedaleko krásného místa, kterému se odpradávná říká Na Dolíčkách. Slověnicemi prochází

silnice, která je spojuje s Vlašimí, Radošovicemi, Bílkovicemi a Divišovem. Katastrální rozloha je 295 ha. [11]

POPIS PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ

Celkový popis – Slověnice se nacházejí v nízké pahorkatině, která je součástí Vlašimské pahorkatiny. Velkou část katastrálního území – 42% (124,4 ha) tvoří lesy, a tím Slověnice převyšují celostátní průměr – 33% lesů. 45% území je využíváno zemědělsky – 157,34 ha, z toho většina připadá na ornou půdu (126,38 ha – 80% zemědělské půdy). Zahrady se rozkládají na 28,26 ha a louky na 28,11 ha. Pastviny a ovocné sady zde nenajdeme. To souvisí se současnou ekonomickou a sociální situací v obci. Vodní plochy zabírají 3,15 ha, zastavěné plochy 2,20 ha a ostatní plochy 8,16. [11]

Klima – Mírně zvlněný krajinný reliéf sbíhá v západním a jižním směru do nivy Chotýšanky. Převažuje zde západní a jihovýchodní proudění. Roční úhrn srážek se pohybuje od 550 do 650 mm. Průměrná roční teplota dosahuje přibližně 7°C.

Geologický podklad z větší části představuje starohorní krystalická břidlice, na které se vytvořily hnědé lesní a podzolové – minerálně chudé, hlinitopísčité půdy.

Biokoridory – Roku 1992 byla ve zdejším mikroregionu vyhlášena čtyři biocentra. Na severovýchodě do katastrálního území Slověnic zasahuje regionální biocentrum „Čengrovka“ (celkový rozsah na katastru Bílkovic, Divišova a Slověnic činí 55 ha), na jihu se jedná o lokální biocentrum „Chotýšanka pod Slověnicemi“ (4 ha, katastr Radošovic a Slověnic), na východě o lokální biocentrum „Chotýšanka východně od Slověnic“ (4 ha, katastr Libže a Slověnic) a na severovýchodě pak o lokální biocentrum „V senkách“ (7 ha, katastr Divišova a Slověnic). [11]

Rostlinstvo – Předchozí popis úzce souvisí s rostlinstvem. Jak vyplývá z úvodních partií této kapitoly, podobu zdejší krajiny dotvářejí stromy. Tak jako v jiných částech našeho státu a regionu i zde vlivem zemědělské činnosti došlo v průběhu věků k ne vždy pozitivním proměnám krajiny. V nivě Chotýšanky dnes sice stále nacházíme mokřadní porosty vrbin a olšin, které lemují meandrující tok, ale v lesích dominuje pro krajinu ne zrovna vyhovující smrková monokultura. Z jehličnanů dále rostou především borovice a modříny, mezi listnáči objevíme např. břízu, buk, dub, javor a topol. I samotná obec si nemůže stěžovat na nedostatek stromů. Pohledy z vyvýšených míst a z ptáčích perspektivy i

v nezúčastněném pozorovateli vyvolávají estetické pocity, harmonii a duševní klid. Bohatě zastoupená zelená barva se v průběhu vegetačního období přirozenou cestou proměňuje na červeně, žlutě a hnědě. Kromě ovocných stromů v zahradách za to především „mohou“ jírovce, ve 20. letech 20. století je vysázel Fabián Horák-čp.16 a lípy, bez nichž si nelze představit náves i celou obec Slověnice. [11]

O živočišstvu zdejšího mikroregionu není nutné v této práci pojednávat, ale přeci jen na závěr si připomeňme regionálně významný fakt, že v nivě Chotýšanky hnízdící chráněný a v současné době silně ohrožený druh – ledňáček říční.

Shrnutí – Ryze racionální shrnutí tohoto „přírodního a krajinného“ pojednání najdeme v Urbanistické studii obce Slověnice: *„Dle hodnocení vybraných činitelů hygienické vhodnosti (znečištění ovzduší, přírodní nebo kulturní hodnoty) a činitelů krajinařské a urbanistické vhodnosti (estetická úroveň, přírodní nebo kulturní hodnoty) je zařazeno ŽP v ČR do 5 tříd úrovně životního prostředí... Třída I. je nejlepší. Dle této kategorizace náleží Slověnice do třídy II.* [11]

KRAJINA MAGICKÁ

Mentalitu, estetické vnímání a kulturu lidí v každé krajině ovlivňovaly magické představy, kouzelné příběhy, pověsti a pověry. S jejich pomocí se „středověký a novověký“ člověk nejen bavil a krátil si drahocenný čas odpočinku, ale také vnímal své místo v krajině, v regionu, ve společnosti ostatních lidí, a pokoušel se také vědomě i podvědomě hledat svou identitu, chápat svět, či spíše mikrosvět panství a farnosti, kde trávil převážnou část svého života. [11]

Z výše i níže uvedených údajů vyplývá, že jen těžko můžeme očekávat mimořádně bohatou sbírku různých slovesných projevů – „slověnických“ pověstí, písní, pověr a lidových zvyků. K magickým představám zdejší obyvatele nepochybně vábily nedaleké vrcholy a dominanty. Jistě si o nich vyprávěli různé příběhy a jejich život byl více či méně protkán pověrami a zvyky, jejichž původ měl pohanské. Téměř všechny tyto lokální příběhy, vyprávění a zvyky neúprosně odvál čas. Obyvatelé Slověnic uctívali a navštěvovali nemálo kultovních lokalit a sakrálních objektů v širokém okolí, avšak upozorním alespoň na dvě magická místa, která pravděpodobně nejvíce působila na fantazii a víru našich předků. [11]

Předpokládáme, že se obyvatelé Slověnic od pradávna, tedy od roku 1627, kdy začíná tradice hrádeckých poutí, vždy v červenci účastnili barokních poutí na nedalekém Hrádku, aby se pomodlili před vzácnou soškou Panny Marie pocházející z doby Karla IV. Je možné se domnívat, že obyvatelé Slověnic, podobně jako lidé z jiných obcí, věřili v zázračnou moc této sošky, která dokáže člověka zbavit nemoci nebo v případě sucha seslat déšť. Zprávy o veliké zbožnosti a zázracích na Hrádku pocházejí ze 17. a 18. století. Od 19. století lidé konají pout' i pod ves k Zázračné studánce, kde v roce 1826 vyrůstá mariánská kaplička, přestavěná roku 1904. (více je uvedeno v Bakalářské práci str. 31-32) Z obou uvedených pověstí i magických míst vyplývá bezprostřední souvislost s křesťanskou tradicí zdejšího regionu i náboženským vývojem v celém Českém království. „Slověnické“ - tedy lokální – pověsti odvál čas. A přesto je ve třicátých letech 20. století některé z nich žily například Hrad na Babici, Stín velikého psa a Poustevník ve skále (jedná se o umělé názvy, které zvolil Hoza podle ústního vypravování pamětníků). [11]

POVĚRY A LIDOVÉ ZVYKY

Politický vývoj po roce 1948 i moderní industriální, informační a mediální doba smazaly bohatou spleť dávných zvyků a pověr. Hoza si pamatuje, že v sedmdesátých letech 20. století se ještě konaly i masopustní průvody, které přicházely ze sousedních Bílkovic, ale 21. století se dožila jen velikonoční pomlázka. Když zvony odlétly do Říma, rozléhal se po vsi chřestot klapaček a řehtaček. Zvláště pak se nedá zapomenout na malý trakař, který vydával nervy drásající zvuky. Z důvodů, které vysvětluje níže uvedené historické pojednání (a především jeho závěrečná pasáž), je dnes vesnice od Zeleného čtvrtka až do Bílé soboty stejně jako po většinu roku tichá. Ožívá až v Pondělí velikonoční. [11]

Ke spíše novodobým zvykům patří oslava životních výročí. Tehdy se sejde velká část slověnických občanů a uvědomí si svou mikroidentitu, to že žijí ve společném prostoru, že k němu patří, že tento prostor vytvářejí a že patří i k sobě navzájem. Je nepochybné, že velkou zásluhu na soužití venkovské komunity má také současné obecní zastupitelstvo v čele se starostou. Společný politický, ekonomický, sociální a kulturní prostor po celá staletí Slověnice sdílely s nedalekou Libzí, a proto stojí za připomenutí hrst už téměř zapomenutých „libežských“ lidových zvyků a pověr, o kterých informují některé

regionální národopisné studie či Kronika Libže. Dá se totiž předpokládat, že obdobné varianty těchto pověr a zvyků se tradovaly i ve Slověnicích. [11]

Nejprve si všimněme dávných zvyků a pověr, které se týkaly rodiček a zdraví novorozeňat. Například: *“Říkávalo se, že žena, než začne rodit, má obílit světnici, upéci chléb a vyprat, což mělo vyjadřovat nutnost pohybu...”* “Venkovské ženy mívaly tvrdý život:“ *Dle očitého svědectví nakládala žena po slehnutí druhý den už snopy na vůz.*“ Nebo jiný příklad: *“Šestinedělka byla venku zdravena slovy: ,Ve zdraví se procházela! ‘“ V těchto bezesporu „drsných“ skutečnostech je však potřeba hledat i rituální, pověrečný podtext – brzké nabytí sil a zdraví ženy a matky. Také nejen kvůli tmářství a „nepředstavitelné zaostalosti“, ale kvůli tomu, aby z právě narozených dětí vyrostli zdraví lidé, se kdysi dávno v Libži udržoval tento zvyk:“Docela běžně byla novorozeňata zasypána prachem oškrábaným ze zpuchřelých trámů.“ Anebo:“ *V Libži se nechtěl nikdo na nekřtěňátko ani podívat, aby neonemocnělo.*“ [11]*

Zajímavé rituály se pochopitelně týkaly i Vánoc a Štědrého dne: *“Pes dostával také skývku chleba potřenu česnekem a byl vyhozen pozpátku oknem na dvůr. Samozřejmě z nízkého okna a opatrně, aby se mu neublížilo. V Libži přitom říkali: ,Skoč si, pejsku, oknem ven, /když česnekem páliš, /na zloději, psí jazýčku, /ať se vždycky zchladíš, / Dnes je Štědrý den, hupky oknem ven. ‘“ Čtenář si jistě domyslí, že se v tomto prastarém a magickém zvyku ukrývá velmi realistická a praktická činnost, kterou pro člověka vykonává jeho věrný druh – pes, strážce domu a majetku. Ostatně právě v posvátné době, kdy celá rodina sedí u štědrovečerní večeře, se objevovali různí bezbožní nenechavci a nepoctivci, aby využili většího klidu a poněkud menší pozornosti pokojných vesničanů. [11]*

Ke Štědrému dni se v Libži vázaly další činnosti, či spíš nečinnosti: *“Nesmělo se použít pilky, sekyrky a nesmělo se šít. Do věci v tento den ušité by uhodil hrom, šijícímu by se podebraly prsty.”* Krást a pytláčit se nemá, a obzvláště pak na Štědrý den. To potvrzuje i následující didaktický příběh, v němž pověra přerůstá do pověsti. *“V Libži žil kdysi pytlák Babka, nepolepšitelný člověk. A ten se odvážil jednou na Štědrý den do lesa s pevným přesvědčením, že nebude nikým vyrušen, protože v tento smírný den zůstane jistě doma i myslivec a hajný. Jak přišel Babka na paseku a chvíli čekal, udělalo se najednou světlo, paseka byla celá v záři a na ní se hemžila sta, ne-li tisíce zajíců. Babka se dal na útěk a*

nezastavil se dřív než doma. Této historce věřila celá vesnice, zvláště když poznali, že starý pytlák od toho večera pytláčit přestal.“ [11]

Výše popsané pověry a rituály i tento příběh zaznamenala Blažena Němcová, kronikářka v Libži, sběratelka lidové tvorby, lidová písničkářka a umělkyně, kterou velmi dobře znali i ve Slověnicích. Narodila se v Libži a prožila zde i svůj nelehký život. Z kronikářských záznamů Blaženy Němcové pochází také následující koleda a po ní pak barvitý a plastický popis masopustního průvodu. Koleda: *“Přišel jsem k vám, že je dneska koleda, proto ať mi každý něco dá. Kdo mi nedá nic, ten je ze Škudlic, já se na něj zamračím, jako medvěd zabručím, a půjdu od něj pryč.“* Kronikářka dál poznamenává: *“Tito staří koledníci nosívali na zádech nůši na výslužku. Domů ji přinesli plnou vánoček, neb, jak se říkávalo pletenice nebo housky.“ [11]*

V kronikářském zápisu za rok 1985 najdeme i tuto nostalgickou vzpomínku na masopustní rej v Libži: *“Zašla i v naší vesnici únorová doba masopustního veselí, kdy v těchto dnech obcházely s hudbou řady různých maškar. Od domu k domu běžel první šašek, který býval velký, jmenovaný Laufř. Práskal silně bičem. Za ním se objevily různé maškary. Dědek s bábou, která vybírala peníze děťátku na kašičku. Dědek s košíkem chtěl vajíčka. Největší úspěch měl komíník, který černou rukou krásil dívčí líčka. Huňatý medvěd býval ověšen hrachovinou. Leckterá hospodyně si z něj kus hrachoviny utrhla a dala ji do husího hnízda, aby se jí vyvedla housata. Chudák medvěd. V huňaté kůži mu bylo velké horko. Leckdes si přihnul omamného moku a potom opravdu mručel. Maškarní tanečník vzal každou panímámu k tanečku. Zvyk byl o masopustě péci koblihy a různé šišky, takže maškarádi jich měli plné košíky. Po celodenním řádění skončil večer při muzice v hospodě. Ve veselé náladě každý tancoval a podupával prý na dlouhý oves. Žel, že je popůlnoci-končí masopustní úterý, nastává Popeleční zvaná Škaredá středa s přísným postem. Na tuto středu zbylo pořekadlo: ,V Škaredou středu nerada předu, ale ráda spím. ‘Tímto masopustním veselím vyjadřovali lidé radost z končící se zimy a vítali blížící se jarní Vesnu. Tento masopustní zvyk se ještě v mnohé vesnici udržuje a je nutno vážít si zvyků našich starých předků.“* Maškarní rej se ve třicátých letech 20. století často přeléval z Libže do blízkého okolí a živě si na něj vzpomínají i nejstarší obyvatelé Slověnic. [11]

Pověsti, různá magická vyprávění a obzvláště pověry a lidové zvyky (rituály) měly často pohanské podloží, které pozvolna překrývala, aniž by jej zcela zakryla, křesťanská víra a

morálka. Během staletí se staly svéráznými a více či méně osobitými projevy lidové kultury a mentality. Jejich čas vrcholil v době lidového baroka v 19. století. [11]

Pro mikroregionální kulturu i pro obec a její obyvatele by jistě bylo přínosem některé zvyky a slavnosti (vánoční koleda, masopust, řehtačky a klapačky...) obnovit, a uchovat si tak alespoň částečné v leckdy agresivní a konzumní době svou jedinečnost. [11]

NOVÁ PERSPEKTIVA

Futurologické a prognostické vize bývají leckdy zrádné, poněvadž ve skutečnosti žádný smrtelník, třebaže se tak někdy i tváří, nevlastní křišťálovou kouli, ve které se zrcadlí budoucnost. Dokážeme jen odhadnout určité ukazatele a souřadnice. V lepším případě alespoň přibližně známe to, co předcházelo a co právě je, a proto se při „výpočtech“ budoucnosti často mýlíme. Přesto nás budoucnost musí zajímat, vždyť i historik, vytvářející obraz minulosti, nakonec míří od otců k sobě a k potomkům. V tom spočívá hlavní smysl jeho práce. [11]

Je nepochybné, že se Slověnice v současné době ocitly na křižovatce, z níž vedou pouze dvě cesty. První „pasivní“, a proto pohodlná cesta, je pouhým pokračováním poválečného depopulačního vývoje, a na jejím konci najdeme jen rekreační, víkendové a prázdninové středisko, druhá „aktivní“ cesta vede „obtížným terénem“, ale na jejím konci objevíme nový počátek, živou fungující obec. [11]

Zásluhou současného obecního zastupitelstva byla v roce 2004 zpracována urbanistická studie, která dává Slověnicím reálnou šanci. Předpokládá totiž rozšíření obce východním a jižním směrem. V tomto prostoru by mohly vyrůst nové rodinné domy. [11]

ZÁVĚREČNÁ ÚVAHA

Život nelze vracet do starých kolejí, ale šance na obnovení pořád zůstává. A co vlastně zbylo ze starých Slověnic? Chotýšanka, Dolíčka, chata v Krejčově rokli, mlýn, kaple, zvon z roku 1771, svatováclavská pouť... A co bude dál? Poněkud symbolickou odpověď, odporovanou z katastrofických filmů, by mohla dát větrná smršť, která vpadla do okolních lesů i samotných Slověnic 30. května 2001. Napáchala veliké škody na lesním hospodářství, např. tzv. Slaninů lesík přestal existovat, a uprostřed návsi srazila mohutný dub, který byl vysazen Jaroslavem Rysem mld., synem obuvníka, roku 1930 v místech, kde

ještě za první světové války stával starý domek pro chudé. Dub byl dominantou Slověnic a jeho stín vybízel staré „Slověňáky“ k odpočinku. [11]

A co ten starý mlýn? Poslední mlynář Josef Průša je už dávno mrtvý, mlýn dlouho chátral, mlynářovi potomci jej milovali, ale nebylo v jejich silách rozlehlé budovy udržovat. Za sluneční soboty 19. října 2002 ve 14 hodin se zde konala veliká slavnost. Tehdejší majitel mlýna Milan Bártů se svou družkou Františkou pozvali obyvatele Slověnic na prohlídku zrestaurovaného mlýna a novému domu požehnal vlašimský kaplan Jan Böhm. Mlýn je stále tichý, znovu se stal romantickým a krásným objektem. [11]

LETOPISNÝ PŘEHLED DĚJIN SLOVĚNIC

1771- Z tohoto roku pochází zvon zavěšený v lucerně svatováclavské kaple ve Slověnicích, nejstarší dochovaný předmět ve Slověnicích.

1854 – Slověnice se stávají katastrální obcí, téhož roku je lokálie v Radošovicích povýšena na faru, Slověnice i v předchozích staletích patřily do radošovické farní obce.

1924 – Postavení kaple svatého Václava ve Slověnicích.

2003 – Založení mikroregionu Podblanicko, kam patří i Slověnice. [11]

LITERÁRNÍ OBRAZ SLOVĚNIC

Bim, bam, bim, bam, ozývá se neviditelná bář malého venkovského kostela. Přijíždějí a přicházejí poutníci i z okolních vesnic, aby se poklonili památce českého patrona. „Svatý Václave, vévodo české země, nedej zahynouti nám ni budoucím.“ Jednou za rok je kostelík přeplněn. Někteří poutníci stojí až u portálu. Mezi nimi i můj otec. Vlasy mu nenávratně zbělely, krčí se u samých dveří a já vím, že levá noha ho trápí víc a víc. Bohoslužba začíná. Kněz, který mě kdysi křtil, archaicky hovoří o nehynoucí slávě našeho patrona a o hříšné současnosti. Při tomto kázání mě napadají slova budoucí básně. Přicházejí rychle a samozřejmě: *Už letí bílá nit / paprsky houstnou v déšť/...*[11]

Na pouť do Slověnic nikdy nepřijel ani jeden kolotoč a střelnice. Nestál tu jediný krámk s lákavým a podezřelým zbožím. Kaštanová náves je rok co rok barevným tichým svědkem nábožného zpěvu a modlitby. A tak je to dobře. Alespoň střípek iluze a klidu, kdy člověk setrese dramatické napětí a ucítí řád starého světa. [11]

„Bratři a sestry, pozdravte se znamením pokoje.“ Tisknu si ruku s otcem a s panem Škardou z Bílkovic. „Bratři a sestry, tuto mši obětujeme za rodinu Hozovu, Karáskovu, Horákovu, Rysovu... Hanušovu.“ Vypravují se mi prastará jména nevolníků, kteří strádali v této vsi za třicetileté války: Martin Karásek, Štěpán Vopršal ..... Jak přečkali vojenské rabování, násilí a dragonády? Jak se vyrovnávali s panským útlakem? Stačili vždy obdělat svá pole? Co požáry, povodně a krupobití? Uvěřili z upřímného srdce zapáleným jezuitským misionářům a bez bolesti zapomínali na kalich? A co jejich synové a vnuci? Ano, i to byl starý svět. Dobro a zlo. „Vejděte těsnou branou, prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby, a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.“ Ministrant zavírá Knihu knih a dodává: „Slyšeli jsme slovo Boží.“ „Bohu díky,“ zašumí hlas poutníků a kněz začíná zpívat svatováclavský chorál. „...Pomoci mi tvé žádáme, smiluj se nad námi, utěš smutné, odžeh vše zlé, svatý Václave, Ky-ri-e-elei-son.“ [11]

---

10. MIKROREGION ČESKÝ SMARAGD

10.1 TRHOVÝ ŠTĚPÁNOV

Dominantní postavení mezi zachovanými památkami má nesporně i pro svoji výjimečnou polohu v obci římskokatolický kostel sv. Bartoloměje s částí zachované hradby se střílnami. Je to prostá, jednolodní stavba s užším kněžištěm a sakristií. Postaven byl ve slohu raně gotickém. Má se za to, že pochází z 11. až 12. století. Některé prameny uvádějí dokonce až 14. století, což je velice málo pravděpodobné. Roku 1352 se stává farním kostelem. Kostelu vévodí čtyřboká hranolová věž vyústěná v čtyřboký jehlan, na jehož vrcholu je zlacená koule s křížem, který je rovněž zlacený. Kostel je dobře viditelný z mnoha stran, nejlépe ve směru Chlumu či od Javorníka. Část věže lze spatřit i z místního hřbitova. Kostel je v dobrém technickém stavu. [40] Pod budovou bývalé České spořitelny (dnes sídlo České pošty) najdeme zbytky zdiva z bývalého místního zámku, který vyhořel v roce 1741 a již nikdy nebyl obnoven. O tom, že v Trhovém Štěpánově skutečně stál zámek, svědčí i dochované místní názvy V zámku, Na valech a V bráně. Jak vypadal zámek? Ve farních zápiscích je zaznamenáno, že zámek měl 15 pokojů, prostrannou kapli Tří králů, v níž se sloužila mše svatá. Věž byla vysoká 30 loket z tesaných kamenů s vestavěnými hodinami. Zvenku byl zámek obehnan hlubokým příkopem i zdí čtyři lokty

širokou a čtyři sáhy vysokou. [40] Do zámku se vcházelo po zdvihacím mostu s pěkně vystavěnou branou. Dne 22. dubna 1741 vypukl v městě oheň neopatrností jednoho občana, který v chlévě neopatrně zacházel s otevřeným ohněm. Od něj se vzňala sláma a oheň se rozšířil na 40 měšťanských domů. Od létajících jisker se vzňalo čapí hnízdo na věži zámku, od něho věž, až konečně celý zámek lehl popelem. Zámek nebyl opraven, ale ponechán svému osudu. Budova zámku měla čtvercový půdorys o hranách 53 metrů. Později bylo na jeho místě postaveno 17 domků. Příkopy byly zasypány, zámek zmizel docela, ani po věži z tesaných kamenů nezůstala žádná památka. Co se ze zámku zachovalo? Prý jsou to hodiny, které byly umístěny na radnici, dnes čp. 51 a znak z pískovce s erbem a vrocením 1668. [40] Řadu let byla tato deska umístěna na Náměstí na domě čp. 12 pana Josefa Zadáka, nyní ji najdeme na zdi domu čp. 26 naproti vchodu do obecního úřadu. Je škoda, že tuto ojedinělou památku nahlodává zub času. Jistě by si zasloužila renovaci a zakrytí ochranným sklem či jiné vhodné umístění Na Náměstí, v domě čp. 16 najdeme v jeho levé části velmi dobře zachovanou kovárnu v původním stavu. Je zde nejen kovářská pec s měchem, ale i originální nářadí a pomůcky. Čas od času měli někteří návštěvníci naší obce možnost prohlédnout si tuto vzácnost, jakou již hned někde nenajdeme. Přáním těchto návštěvníků i kronikáře, aby tato vynikající a ojedinělá technická památka z konce 19. století byla zachována a zpřístupňována. Neměli bychom dopustit, aby tato památka byla nenávratně ztracena. V naší obci najdeme i několik zajímavých budov. První z nich je bývalá stará radnice, dnes dům čp. 51 v Dubějovické ulici. Její stavba byla zahájena v roce 1780 a dokončena o pět let později. [40] Kdysi zde bylo sídlo četnické stanice, pošty, byl zde hostinec, později i ordinace praktického lékaře a byty. Nyní slouží jako byty, v přízemí je též místní kadeřnictví a jedna malá vyhrazena pro minigalerii obrazů akademického malíře Josefa Tříšky, který se v budově narodil. Jeho manželka Zdeňka byla dcerou v minulosti oblíbeného spisovatele historických románů Aloise Jiráska. Tento malíř věnoval obci několik obrazů. Galerie obrazů byla otevřena 25. 7. 1970 za přítomnosti Zdeňky Tříškové – Jiráskové. Minigalerie není běžně přístupná, ale je možno i po dohodě s obecním úřadem navštívit. [40] Další s domů je budova farního úřadu římskokatolické církve, Farní ulice čp. 1, která stojí naproti kostelu. Je jednopatrová s barokním štítem, ve výborném stavu, renovovaná farářem Bořivojem Bělíkem. Rozlehlou jednopatrovou budovou je dům čp. 228, který byl postaven roku 1926 továrníkem Františkem Tomaidsem. Je zde prodejna průmyslového zboží, v patře bytová jednotka.

Budova byla renovovaná v roce 2001. Za zmínku stojí také kaplička zasvěcená Panně Marii Bolestné. Stojí na konci obce v blízkosti areálu místního Zemědělského družstva, a to po levé straně k Dubějovicím. Kdysi na tomto místě stála stará kaplička. Nynější kaplička byla postavena v roce 1899 a téhož roku v červenci vysvěcena. Sošky, které byly umístěny v jejím výklenku, byly několikrát odcizeny, ač neměly historickou hodnotu. [40]

10.1.1 KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE

Kostel sv. Bartoloměje má mezi zachovanými památkami nesporně dominantní postavení a to nejen pro svoji výjimečnou polohu. Lze však jednoznačně určit, zda církevní stavba je či není historickou památkou? Není tomu tak. [40] Bůh ústy svého mučedníka sv. Štěpána sděluje, že „Nejvyšší přebývá v chrámech, vystavěných lidskýma rukama, jak praví prorok Izaiáš: Mým trůnem je nebe a země podnoží mých nohou! Jaký chrám mi můžete vystavět?“ (Bible, Skutky sv. apoštolů 7,48n.) Kostel je především místem, kde se lidé věřící v Boha, který je Stvořitelem nebe a země, setkávají ve jménu Ježíše Krista, Božího Syna v Duchu svatém, který věřící spojuje v jedno tělo, totiž Církev. Je to místo určené k slyšení zvěstí Písma svatého, k modlitbám, ke společnému zpěvu duchovních písní, ke svátostem křtu a eucharistie (večeře Páně). V chrámech a kostelech je Pán Bůh uctíván, chválen i vzýván od lidí, kteří vůbec nevěří či věří jen v „něco, co může být nad námi“, je kostel místem zvláštním, tajemným a posvátným a vstupují do něj tiše, jakoby po špičkách. [40] Kostel v Trhovém Štěpánově je zasvěcen sv. Bartoloměji. Světcovo jméno se vyskytuje v každém ze soupisů dvanácti apoštolů uvedených v evangeliích sv. Matouše, sv. Marka, sv. Lukáše a ve Skutcích sv. apoštolů. Na všech seznamech, kromě Skutků je spojován s apoštolem Filipem. Jinak se o něm Nový zákon nezmiňuje. [40] Kostel nelze přehlédnout, neboť stojí na návrší uprostřed obce, kolem něj je kamenná zeď, která na západní straně vytváří vysokou terasu. Byl postaven v době panování českého krále Václava I. (1230-1253) v raně

Fotografie 32 - Kostel sv. Bartoloměje.
Fotoarchiv ©Sierpniak ThMgr. MIC, 2008. Zdroj: *Návštěva Hrádku.*

gotickém slohu. Před postavením kostela někdy v 11. či 12. století zde stávala dřevěná tvrz. Ve 13. století nechal biskup Tobiáš z Bechyně postavit kolem kostela hradby na ochranu proti Braniborům a loupeživým rytířům. Kostel tak byl současně i tvrzí a okolo něj vznikl první štěpánovský hřbitov. V polovině 14. století získává kostel gotickou podobu. Již tehdy měl několik oltářů, pro něž byli určeni oltářníci čili kaplani. [40] V první polovině 14. století se stává kostel farním. Vnější podoba kostela je prostá a bez ozdob, pouze z průčelní zdi vystupuje velký jednoduchý kříž. Ve třech štítech jsou dnes zlacené ciferníky věžních hodin z roku 1883. Hodiny vyrobila firma Kretschmer z Prahy-Vinohrad. Severní štít je bez ciferníku. Věž je vysoká 31 metrů, na špičce je zlacená koule o průměru 45 cm a na ní je rovněž zlacený, asi 1,5 m vysoký kříž. [40] Interiér kostela je barokní a rokokový. Presbytář je zaklenutý žebrovou klenbou o dvou polích. Původní gotická okna byla roku 1704 rozšířena a oblouky nahrazeny nynějším tvarem. V roce 1972 byla vyměněna za nové ze skleněné mozaiky. Návrh vypracoval akademický malíř Josef Jiříčka a realizovala jej tehdejší pražská firma Umělecká řemesla. [40] Vstoupíme-li do chrámové lodě, na severní zdi je okno spodobněním sv. Prokopa, v presbytáři pak vyobrazení sv. Jan Nepomucký, blahoslavená Anežka Česká, která byla svatořečena v roce 1989 a sv. Vojtěch, na jižní zdi pak sv. Ludmila a sv. Václav. [40] Hlavní oltář je z roku 1724 a zhotovil jej řezbář Jan Zelenka z Nesper. Obraz sv. Bartoloměje na tomto oltáři namaloval v roce 1859 tehdy 16letý chlapec alfréd Doudlebský. V horní části oltáře sousoší Nejsvětější Trojice, po stranách pak sochy sv. Apolonie a sv. Barbory. Oltář byl pozlacen v roce 1950. Druhý obraz sv. Bartoloměje od místního rodáka, akademického malíře Josefa Třísky, je z roku 1912 a najdeme jej v sakristii. Portál (zvaný též Vítězný oblouk) je gotický a jsou na něm vyobrazeny hlavy starozákonních proroků. Oltář na levé straně zdobí obraz Panny Marie s malým Ježíškem, na pravé straně sv. Josef a namaloval je v letech 1892 a 1893 Josef Tryslík, knížecí zámecký správce z Vlašimi. Křížová cesta je z roku 1873 a nechala ji pořídit tabáčnice Alžběta Klinkerová ze Štěpánova u firmy Lehman v Praze. [40] Kazatelna je z roku 1737 a byla zdobena soškami stejně jako boční oltáře. Na kazatelně jsou výjevy starozákonních biblických událostí: Abrahama, jak obětuje svého syna Izáka, Mojžíše, který udeřil holí do skály, z níž vytryskl mohutný proud vody, a posléze rovněž Mojžíše, který vyzdvihl na kůl měděného hada. [40] Na pravé straně u oltáře je původní gotická křtitelnice, vedle hlavního oltáře pak dodnes užívaná křtitelnice od Jana Zelenky. Varhany jsou z roku 1908 od firmy Josef Novák

z Tábora. Byly pořízeny za tehdejších 2190 korun. Paní Anna Klinkerová, rozená Simandlová, manželka mlynáře z čp. 124, darovala 1357 korun a zbytek uhradili věřící ze sbírek. Věčné světlo bylo dáno do kostela v roce 1905, stejně jako lustr, který má patnáct svíček a daroval jej patron kníže Auersperk. Později byl do lustru zaveden elektrický proud. Lavice jsou uspořádány ve dvou oddílech po šesti řadách a pod kůrem tři řady. Do každé lavice se vejde čtyři až pět osob. Zpovědnice stojí u vchodu na kůr. [40] Kněžiště bylo odděleno od lodi dřevěnou mřížkou s dvířky, která byla asi 70 cm vysoká ve vzdálenosti asi tři metry od hlavního oltáře. Oddělovala věřící od kněze. Když byl po 2. vatikánském koncilu zaveden do kostelů obětní stůl, byla mřížka odstraněna. Obětní stůl stojí na mírně vyvýšeném pódiu uprostřed pod vítězným obloukem. Misijní kříž je napravo na zdi vítězného oblouku. Všechny kostelní dveře jsou nové, vyrobili je Jaroslav Růžek z Dubějovické ulice a Josef Hejný z ulice V Belice za působení faráře Bořivoje Bělíka. Pro zajímavost lze uvést zcela neobvyklou tloušťku zdi, která měří 147 cm. Do kostela se původně vstupovalo z jižní strany, kde je dnes malá kaple Božího hrobu. O Velikonocích je zde Boží hrob, v době vánoční zde můžeme obdivovat krásný betlém a během roku je zde stánek pro sošku Panny Marie Lurdské. Je tady zachován původní gotický portál. Dříve se totiž do kostela chodívalo z jižní strany a vystupovalo se do chrámové lodě po schodech jako do nebe. Vlevo od bývalého vstupu je původní kropenka. (Díváme-li se však od současného vchodu, je na pravé straně tohoto portálu.) Dva gotické výklenky, jeden vpravo od hlavního oltáře a druhý od pravého bočního oltáře sloužily pro uložení obětních darů. Zdi chrámové lodě jsou vyzdobeny nástěnnými malbami znaků. [40] Napravo od okna sv. Prokopa je znak nedávno zesnulého papeže Jana Pavla II. Nad levým bočním oltářem je znak arcibiskupa Josefa Berana. Nahoře vpravo od vstupu do sakristie je znak Arnošta Albrechta hraběte z Harrachu a napravo znak Františka kardinála Tomáška. Neméně pozoruhodný je nápis v gotickém písmu, který byl objeven stejně jako fresky v roce 1949. Nápis je nad pravým bočním oltářem. Má tento text: “Kaž slovo Boží, nastupuj buď vděk nebo nevděk, tresci, kárej, napomínej se vši snažností učení. Nebo nastane den, kdy zdravého učení nebudou chtít snášeti. Amen. Slovo Boží zůstane na věky.”(Bible, List Timoteovi 4, 2 a 1. List Petřův 1, 15) Kostel byl několikrát přestavován a opravován. Současně první výměnou oken byla v roce 1704 zvýšena loď asi o jeden a půl metru. [40] V letech 1856-1859 byla původně horní, dřevěná část věže nahrazena zdí v pseudogotickém slohu s hrotitými štíty v každém z boků a jehlanovou střechou. V roce

1948 za působení faráře Rudolfa Tichého byla dána na kostel nová krytina z obyčejných pálených tašek. O rok později byla dána stejná krytina na věž a malá věžička byla oplechována a instalovány okapové žlaby. Bylo zavedeno elektrické osvětlení a provedeny výše popsané nástěnné znaky. Roku 1980 bylo pořízeno automatické zvonění, pět akumulčních elektrických kamen, ozvučení a současně posílení elektrického přívodu. [40] V letech 1988-1989 byl kostel znovu renovován, interiér vymalován, zvnějšku nově omítnut a natřen bílou fasádní barvou, střecha včetně věže byla pokryta měděným plechem a oba kříže – na malé a velké věži byly zlaceny. Ve věži kostela jsou zavěšeny čtyři zvony, jimž je věnována další část. Lze povědět, že kostel je především místem bohoslužeb. Nemýlíme se však, připustíme-li, že je rovněž architektonickou i kulturní památkou. Neporozumíme však obrazům, sochám či symbolům bez znalosti Bible, v níž je zapsáno Boží Slovo. „Všechno, co je tam psáno, bylo napsáno k našemu poučení, abychom z trpělivosti a z povzbuzení, které nám dává Písmo, čerpali naději.“ (Bible, List Římanům 15,4). „Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu.“ (Bible, 2. List Timoteovi 3, 16) Spočine-li náš zrak se zalíbením na krásné, byť prosté stavbě kostela sv. Bartoloměje, kéž se rozehrje i naše srdce při slyšení dobré zprávy o naději, kterou nabízí Bůh všem lidem: „On chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu.“ (Bible, 1. List Timoteovi 2,3). [40]

ZVONY V KOSTELE SV. BARTOLOMĚJE

ZVONY, JEJICH ZABAVENÍ A NAVRÁCENÍ

Mnozí zvony ve skutečnosti ani neviděli. Zvony jsou určeny k naslouchání a zvonu především každé nedělní ráno nejen k účasti na bohoslužbách, ale též k zastavení, zamyšlení a meditaci. O zvonech, jejich výrobě, ladění, velikosti, výzdobě a způsobech zvonění jsou napsány celé knihy. Zvon je kovový nástroj ze speciální slitiny ve tvaru obráceného kalicha a při pohybu a nárazech srdce na jeho těleso vydává neopakovatelný zvuk. Každý zvon je naladěn do určité tóniny a několik zvonů vydává společně nádherný souzvuk. Nejen v cizině, ale i v naší vlasti najdeme na věžích kostelů celé zvonkohry, z nichž nejznámější je v Loretě na Hradčanech naproti Černínskému paláci. [40] Kostel sv. Bartoloměje v naší staroslavné obci se může pochlubit dokonce čtyřmi zvony. V dřívějších dobách jich bylo pět. Podle pověsti daroval první zvon do místního kostela pražský biskup Šebř (Severus), který doprovázel českého knížete Břetislava s jeho vojskem až do

polského města Hnězdna r. 1039. Byla to válečná kořist. Tento zvon byl přelit roku 1824 Karlem Bellmannem v Praze, ale za 1. světové války zabaven pro válečné účely. Největší zvon je zasvěcen patronu kostela sv. Bartoloměji. Váží úctyhodných 1414 kg a kolem koruny má staročeský nápis. [40] V novodobém jazyce má toto znění: „Léta Páně 1552 tento zvon slit jest ke cti a slávě Boží, Panně Marii a sv. Bartoloměji za panování urozeného Zdenka Zruckého z Chřenovic skrze mistra Stanislava z Prahy“. Uprostřed tohoto zvonu je latinský nápis, který zní v češtině takto: „Ó vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, jeli bolest jako bolest má.“ (Pláč Jeremiášův 1,12)

Další zvon pochází z roku 1551, je tedy nejstarším z nich. Daroval ho vladyka Pešík z nedalekých Římovic. Byl to člověk nesmírně lakomý, který poddané vydíral nejhorším způsobem. Ti si na něj stěžovali arcibiskupovi Janu Očkovi z Vlašimi, který je zavedl ke králi Karlu IV. Když se vrátili domů, začal je Pešík surově vyslýchat, ale jeden z nich ho neohroženě okřikl, že jsou pod ochranou krále. Dal je zavřít a rozhodl se, že odjede ke své provdané dceři do Zruče. Brzy na to přijelo do Římovic královské poselstvo a teprve tehdy se Pešíkův syn dozvěděl, proč otec tak náhle odjel. Král nařídil Pešíkovi, aby zanechal svého způsobu života, vrátil nespravedlivě nabytý majetek, poddané prohlásil za svobodné a ostatním snížil robotu na polovinu. [40] K jeho jménu se navždy připojuje přídomek Vydřiduch. A pro usmíření Boží musí dát vladyka ulít zvon s nápisem „Tento zvon slove Mamona“ a zavěsit ho v některém blízkém kostele. Jestliže se nepodrobí, půjde před zemský soud. Syn poslal do Zruče pro otce, ale v soutických lesích byl přepaden a okraden o koně a o peníze, které měl s sebou v truhličce. Když se zdrcen vrátil zpět domů, rozhodl se, že předá vládu svému synovi a dožije v soukromí. Jeho syn splnil podmínku se zvonem, který dal zasvětit v Trhovém Štěpánově, kde visí dodnes. Váží okolo 100 kg a má okolo koruny skutečně nápis: „Tento zvon slove MAMONA“. Jinak se nazývá Monika. Ovládá se přímo dolu u schodů do věže prodlouženým provazem. Je užíván jako zvon oznamující úmrtí, tedy umíráček. Dříve se jím zvonilo třikrát denně, ráno, v poledne a večer. [40] V roce 1980 byl pořízen nový zvon zasvěcený sv. Václavu. Je na něm nápis: „Svatý Václave, nedej zahynouti nám, ni budoucím“. Byl odlit v dílně Josefa Tkadlece v Halenkově na Valašsku a váží asi 420 kg. O dva roky později byl pořízen v téže zvonařské dílně čtvrtý, menší zvon, vážící asi 200 kg a je zasvěcen sv. Prokopovi. Zvoní se jím „klekání“. Tyto dva zvony byly zavěšeny do věže za působení kněze Bořivoje Bělíka,

který ve zdejší farnosti působil v letech 1970 až 1994. Jaké ladění mají zvony v kostele sv. Bartoloměje, se nepodařilo zjistit. [40]

Souzvuk všech čtyř zvonů je skutečně velebný a nepopsatelně krásný. Mnozí se dokonce odvažují tvrdit, že je nejkrásnější v celém okolí. Ale to ať posoudí lidé povolanejší. [40]

Zvon sv. Jana Křtitele z roku 1824 byl za 1. světové války zabaven pro válečné účely. Zabavení velkého zvonu sv. Bartoloměje zabránil svým odvážným činem tehdejší starosta hasičů a řídící učitele Bohumil Křečan. Zajel na příslušníka místa do Prahy a odtud přivezl doklad, že zvon, který již byl sňat z ložisek, může být znovu zavěšen a užíván ke zvonění. Rovněž na 2. světové války byly zvony zabavovány pro válečné účely. V roce 1943 byl odvezen do Prahy zvon Mamona. Na Maninách bylo tehdy velké skladiště sebraných zvonů snad z celého Protektorátu Čech a Moravy. Pracovník, který vybíral zvony k roztavení, vybíral k tomu účelu zvony nejmladší, takže zvon Mamona byl uchován. Po skončení války dojeli na Maniny pro zvon pánové Antonín Albrecht a Josef Prokop, našli jej, ale nebyl jim vydán. Teprve po předložení dokladu z farního úřadu v Trhovém Štěpánově si jej mohli odvézt. Původně měli pro něj jet koňským povozem, ale nakonec jej dovezli nákladním autem mlékaři při jedné z cest do naší obce. Jednoho nedělního odpoledne jej nesli čtyři zdejší občané (Josef Albrecht, Josef Prokop, Antonín Šamša a Jaroslav John) po schodech do věže. Zvon byl ihned zavěšen, takže během hodiny jej mohli štěpánovští opět slyšet. [40] Z dalších zabavených zvonů to byl zvon sv. Václava, který vážil 780 kg. Byl pořízen v roce 1928. Z místního nádraží převážen dvěma páry koní panem Janem Popkem a panem Václavem Šamšou spolu s členy hasičského sboru. V malé věžičce visel zvonek, který vážil asi 30 kg a byl zasvěcen Panně Marii. Zvonilo se jím při příchodu kněze k oltáři a v průběhu mše svaté při pozdvihování kalicha. Táhl tohoto zvonku viselo skrz strop do prostoru lavic. I tento malý zvonek byl zabaven v roce 1943, ale po válce už nový nebyl zhotoven. [40]

JAK SE NA ZVONY ZVONILO, KDY SE ZVONILO A DOSUD ZVONÍ

Zavěšený zvon je uložen v ložisku. Od něho vede táhlo, na jehož konci je asi dva metry dlouhý, ale silný provaz (lano). Jím se zvon rozhoupe. Uprostřed zvonu sv. Bartoloměje je srdce vážící 90 kg, na jehož konci je rovněž připevněno táhlo s dřevěnou rukojetí a tou se přivádí v pravidelném rytmu do kyvu. Zvoník měl v činnosti obě ruce, takže zvoníkům sluch byl pochopitelně po několika letech poškozen. Zvoník stál totiž přímo pod zvonem. Později používal protihlukové zátky. [40]

Roku 1980 bylo ruční zvonění nahrazeno elektrickým ovládáním ze sakristie a poté již zvonění obstarává automatika. Poprvé bylo zvoněno automaticky při pohřbu paní Ludmily Matřhové z Chlumu. Do věže se vstupuje po schodech. Dříve byl tento prostor neosvětlen, takže zvoník vystupoval za tmy či za šera po paměti, případně s lucernou. Osvětlení věže bylo zavedeno asi v roce 1977. [40]

KDY SE ZVONILO A DOSUD ZVONÍ

Pravidelně každou sobotu večer velkým zvonem „klekání“, tedy k večerní modlitbě a při stmívání. V létě kolem 21. hodiny, v zimě v 18 hodin. Každou neděli ráno před začátkem mše svaté, v neděli v poledne i večer. Dále o všech křesťanských svátcích, což jsou vánoční, velikonoční a svatodušní svátky. Před půlnoční mší svatou a to půl hodiny před jejím začátkem a rovněž, když začíná. Mezitím hrají muzikanti (dechová hudba) asi půl hodiny koledy a vánoční písně. Dříve hrávali přímo ve věži, nyní již jen před kostelem, neboť ve věži je málo místa. Na Štědrý den se zvoní při stmívání. Doba jednotlivých zvonění je okolo pěti minut. Samozřejmostí je zvonění o svátcích sv. Bartoloměje (24.8), sv. Václava (28.9), na Zelený čtvrtek ve chvíli, kdy při mši svaté zaznívá Gloria (asi deset minut po začátku mše svaté) a znovu až na Bílou sobotu večer při Gloria. Při úmrtí některého z věřících se zvoní zvonem Mamona ihned po nahlášení této smutné události, a to po dobu asi třiceti minut. [40] Tuto službu vykonával po mnoho let kostelník pan František Frydrych. Den před pohřbem se zvoní hrana za zemřelého, a to velkým zvonem po dobu půl hodiny. Dříve se zvonívala hrana v poledne, ale již delší dobu až v 15 hodin. Je to jednak proto, že právě v tuto dobu na Velký pátek zemřel za hříchy celého světa Pán Ježíš, ale též proto, že mnozí jsou již z práce doma a mohou se za zemřelého podle římskokatolického obyčeje modlit. V době konání pohřbu se zvoní půl hodiny před obřadem pět minut a poté při vycházení z kostela na hřbitov asi 20 minut. Zvonilo se současně velkým a malým zvonem, nyní třemi zvony, a to sv. Bartolomějem, sv. Václavem a sv. Prokopem. V minulosti bývaly pohřby vypraveny z domu smutku do kostela. Byl-li pohřeb z Dalkovic nebo Štěpánovské Lhoty, dávala pokyn ke zvonění bílým šátkem zvoníkova manželka, jakmile smuteční průvod došel na okraj Trhového Štěpánova. Stávala přitom na vhodném místě. Pokud byl pohřeb z Javorníka či z Chlumu, viděl jej zvoník z věže a začal zvonit, když smuteční průvod došel k železniční trati. Pohřební služba dnes přiváží zesnulého přímo do kostela asi hodinu před začátkem obřadu, proto se nyní nezvoní. Dokud nebyly požární sirény, zvonilo se při vzniku požáru velkým zvonem. Bylo

to šturmování, což bylo přerušované zvonění s vynecháním každého druhého úderu srdce na těleso zvonu. Takto se zvonilo až do roku 1949. [40]

Nikoli druhořadou historickou památkou je židovský hřbitov. Je nejen jedním z nejstarších v Čechách, nýbrž v současnosti i jedním z dobře udržovaných v naší republice. Historie hřbitova byla zpracována bývalou studentkou vlašimského gymnázia Soňou Říhovou z Divišova. Vznik tohoto hřbitova je kladen do 15. století, prameny udávají rok jeho založení 1438, ačkoli první pohřeb je historicky doložen až v roce 1730. Tento údaj je zřejmě mylný, neboť po zakoupení pozemku k tomuto účelu měli povinnost pohřbívat co možná nejdříve. Židovský hřbitov najdou návštěvníci naší obce v jižní části nad tratí Českých drah vpravo od silnice směrem k obci Chlum. Ačkoliv je objekt uzamčen, lze prohlídku po dohodě s obecním úřadem uskutečnit. V samotném středu obce na Náměstí či v jeho bezprostřední blízkosti jsou další tři místní pamětihodnosti: především je to pomník padlým v 1. světové válce (1914-1918). Na pylonu je český lev, který stojí na poražené dvouhlavé rakouské orlici. Na pomníku je vyryto 41 jmen štěpánovských mužů, kteří položili své životy na světových bojištích za naši svobodu. Pomník byl odhalen v neděli dne 6. srpna 1922. Stojí tedy na náměstí více než osmdesát let a je vcelku dobře udržován i s okolím. [40]

10.1.2 MALÉ SAKRÁLNÍ OBJEKTY TRHOVÉHO ŠTĚPÁNOVA

VÝKLENKOVÁ KAPLIČKA P. MARIE BOLESTNÉ

Byla postavena v roce 1899 na místě staré, která byla zbořena. Byla vysvěcena v červenci téhož roku a ve výklenku byla umístěna soška Panny Marie, která se ztratila. V roce 1905 darovala novou dřevěnou sošku vyřezanou pravděpodobně z lipového dřeva paní Josefa Simandlová, která ji zdělila po své babičce. Ta se přistěhovala do Trhového Štěpánova z Radějova u Pacova. Dárkyně sošky se dlouhá léta starala o kapličku, bílila ji vápnem, čistila dno i výklenek a prala též oblečení sošky. Tato soška byla ukradena v roce 1984 neznámým zlodějem a v témže roce zemřela i paní Simandlová. V roce 1993 zmizela z výklenku také umělecky bezcenná sádrová soška Panny Marie. Tehdy byla kaplička opatřena novou střechou. Kapličku snadno najdeme ve východní části obce u areálu živočišné výroby zemědělského družstva v Dubějovické ulici. Kapličku chrání velká letitá lípa. [40] Vyobrazena v Bakalářské práci, *Obrazová příloha obr. 11, s. 84.*

VÝKLENKOVÁ KAPLIČKA SV. VÁCLAVA

Byla vystavěna v roce 2000 na návrh a péči místního Sboru dobrovolných hasičů. Stojí v místní části Pod Horky, na rozcestí staré polní cesty do Tehova a cesty do bývalého kamenolomu. Byla vysvěcena v květnu roku 2000 zdejším děkanem ThDr. Josefem Babkou. Je dobře viditelná ze silnice z Vlašimi do Trhového Štěpánova. Po pravé straně staré cesty do Tehova jsou vysázeny třešně. [40] Vyobrazena v Bakalářské práci, obr. 30, str. 43.

KŘÍŽE

Přímo v obci Trhový Štěpánov jsou tyto kříže: **kříž u kostela sv. Bartoloměje** stojí ve Farní ulici naproti domu čp. 192. Věnoval jej štěpánovský rodák Jan Frydrych, který byl hostinským ve Vídni, a to roku 1890. Jeho děti kříž obnovily roku 1914. Vlevo od kříže stojí vysoká lípa. [40]

Fotografie 34- Kříž u kostela.

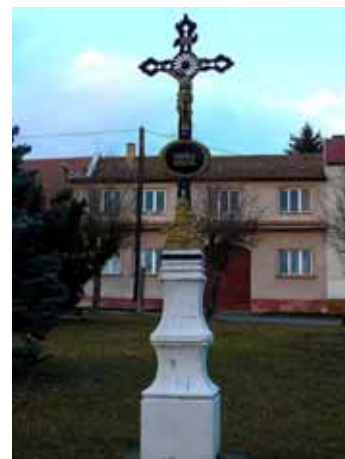
Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Fotografie 33 - Kříž pod bývalou školou. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Kříž u kostela pod bývalou měšťanskou školou (dříve ELKO) najdeme u domu čp. 111 ve Vlašimské ulici. Stojí zde starý kaštan (jírovec maďal). Kříž je orientován směrem do této ulice. Původně sloužil sokl tohoto kříže se vši pravděpodobností jako pranýř a zřejmě byl zakončen pravděpodobně koulí. Ve střední části soklu je hluboká drážka po celém obvodu, do níž byl vložen silný provaz k uvázání provinilce. [40]

Kříž na Náměstí napravo od pomníku padlým stojí uprostřed zelené plochy trávníku. Věnovaly jej rodiny Tomaideso a Kostkova z čp. 115 na Náměstí. V minulosti byl na něm nápis, který se však nedochoval. Je orientován směrem k pomníku sv. Jana Nepomuckého. [40]

Fotografie 35-Kříž napravo pomníku padlým. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Fotografie 36 - Kříž u Bílého kamene. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Kříž „U Bílého kamene“ stojí vedle čp. 225 v Dalkovické ulici nedaleko starého vodojemu. Odtud vede směrem dolů ulice nazvaná Pod Křížkem. Tento kříž dostal jméno podle barvy kamene, na který narazili kopáči při kopání rýhy pro vodovodní potrubí. Je orientován směrem do zahrady u domu čp. 247 v Dalkovické ulici. [40]

Kříž u mechanizačního střediska ZD, a.s., ve Vlašimské ulici naproti roubené chalupě čp. 101 je jediný, který byl se souhlasem památkářů a geodetů přemístěn o několik metrů níže směrem ke středu obce. Důvodem bylo vybudování širokého vjezdu do mechanizačního střediska ZD, a.s. Kříž lze snadno přehlédnout, neboť stojí v zákrytu za starým kaštanem.[40]

Fotografie 37 - Kříž litina, sokl kámen. U mechanizačního střediska. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Kříž v Luční ulici naproti domu paní Jehličkové. Původně byl na místním hřbitově, odkud byl přenesen, opískován a povrchově upraven. Vysvětil jej v roce 2001 na paměť Ing. Přemysla Zoubka římskokatolický kněz Richard Čemus SJ, rektor papežské koleje Russicum a profesor gregoriánské univerzity v Římě. [40]

Fotografie 38 - Kříž litina, sokl kámen. Luční ulice. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Kříž nové výroby na rohu ulic V Sedle a Na Výsluní

vznikl na památku tragicky zesnulého Oldřicha Petráska.

Byl postaven na náklady jeho rodičů Josefa a Jiřiny

Petráskových v roce

2003. [40]

Fotografie 39 - Kříž litina, sokl kámen.
V Sedle a Na Výsluní. Zdroj: vlastní
zpracování.(CC)BY-NC

Další kříže nepatří již do obce, i když některé stojí na jejím okraji.

Kříž v místní části „U Veselého křížku“ najdeme vpravo u cesty směrem do bývalého lomu pod hranicí lesa. Tento kříž byl postaven na paměť prvního padlého vojáka v 1. světové válce Jana Veselého. Do jara roku 2002 byl téměř skryt v prostoru akátů a jiných plevelných dřevin. Po obou stranách kříže stojí duby, vzadu pak dub a akát. Stromy zde mají propletené koruny. Kříž je orientován přes střed Nového rybníka směrem k silu ve Zdislavicích. [40]

Kříž v místní části „U starého kříže“, zde původně stával dřevěný kříž. Stojí na pravé straně silnice do Vlašimi za rybníkem Dolečkem skrytý rovněž pod korunami stromů. Několik desítek metrů směrem k Trhovému Štěpánovu je 15 stupňů východní délky (tedy 15. poledník), který prochází vrcholem Paseky (516,4 m n. m.). [40]

Kříž v místní části „Na Vrších“ stojí uprostřed polí nad židovským hřbitovem. Ještě před rokem 1934 vedla okolo stará cesta do Chlumu a Zdislavic. Kříž je orientován na horní roh budovy místní pošty. [40]

Kříž v místní části „Za panským důlem“ (u Zemanova či Antova pole) při staré cestě do Rataj. Vlevo teče Štěpánovský potok. Kříž je orientován směrem k nádraží ČD a v turistických mapách je mylně označen jako pomník. [40]

Kříž u silnice mezi Trhovým Štěpánovem a Souticemi (u občanského hřbitova) je podle údajů na soklu z roku 1839. Zde je odbočka silnice směrem ke skládce EKOSO a do Štěpánovské Lhoty. [40]

Kříž zvaný „Kubátův“ najdeme za Polní a Krátkou ulicí po levé straně silničky k občanskému hřbitovu. Nechal jej postavit bývalý starosta Antonín Kubát (1838-1913),

Fotografie 41 - Kříž litina, sokl kámen. „Kubátův“. Lhoty. Tato cesta je více než třicet let zasypána. [40]
Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Fotografie 40- Kříž litina, sokl kámen. U odbočky do Štěpánovské Lhoty. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

který bydlel v domě čp. 191 v dnešní ulici V Belíce. Později v tomto domě žil známý zahradník Emerich Vašíček. Napravo od kříže roste krásná lipka a je zde rovněž malá lavička. Kříž je orientován na hrot střechy bývalé márnice na občanském hřbitově. Dříve zde vedla kratší úvozová cesta jako zkratka do Štěpánovské Lhoty. Tato cesta je více než třicet let zasypána. [40]

Kříž v místní části „U Ručiček“ na křižovatce Trhový Štěpánov – Vlašim a Tehov – Rataje stál zde již ve 2. polovině 19. století, ale neznámo kdy byl odstraněn. Obnoven byl roku 1992 jako připomínka rozdělení Československé republiky na Českou a Slovenskou republiku. Je orientován do středu křižovatky. [40]

OBČANSKÝ HŘBITOV S MÁRNICÍ A KAPLÍ VŠECH SVATÝCH

Co může být zajímavého na tomto místě? Mnozí z nás chodí na hřbitov velice často a právě proto snadno přehlédneme zajímavé náhrobky či místa odpočinku některých významných lidí. Hřbitov je místem, kde dočasně odpočívají ti, které jsme milovali, vážili si jich, a proto na ně vděčně vzpomínáme. Rozhodně to není místo zoufalství ani beznaděje. Při pohřbech téměř pokaždé zaznívají biblické texty. Připomeňme si alespoň některé z nich. Autorem prvního je izraelský král David, který ve svém nejznámějším 23. žalmu napsal: “Byť se mi dostalo jíti přes údolí stínu smrti, nebudu se báti zlého, nebo ty se mnou jsi.”-míní tím Pána Boha. [40] Druhým textem je slovo Božího Syna Pána Ježíše, které řekl krátce předtím, než vzkřísil čtyři dny mrtvého Lazara: “Já jsem vzkříšení i život. Kdo věří ve mne, byť pak umřel, živ bude.” – Janovo evangelium 11, 25. Možná, že někomu připadají tyto texty jako těšinská jablíčka, jako útěcha než přejde smutek a než se smíříme se skutečností. Apoštol Pavel však napsal v 1. Listu do Korintu 15, 19 zvláštní slova, nad nimiž bychom se měli zamyslet: “Máme-li naději v Kristu (který pověděl výše uvedená slova) jen pro tento život, jsme nejubožejší ze všech lidí!” Původní štěpánovský hřbitov byl kolem kostela sv. Bartoloměje. Tak je tomu dodnes např. u kostela sv. Filipa a Jakuba v nedalekých Mnichovicích. [40] Z nedostatku místa byl vybrán a zakoupen městem nový pozemek pro hřbitov u cesty do Štěpánovské Lhoty. Později byl hřbitov okolo kostela zrušen. Dosud užívaný a několikrát rozšířený hřbitov byl posvěcen 13. ledna 1833 bystřickým vikářem Vavřincem Schaufnem. Pohřbívá se na něm více než 170 let. Samozřejmě během této dlouhé doby bylo mnoho hrobů zrušeno a na jejich místě byly zřízeny hroby nové. První zemřelou občankou pohřbenou na tomto hřbitově byla Rozálie Kráčmerová, matka správce statku v Trhovém Štěpánově. Poloha hřbitova v minulosti vymezena silnou ohradní kamennou zdí, z níž se do současnosti zachovaly dvě části: průčelní, jižní část s novými vstupními vraty pořízenými v roce 1998 a na ni v pravém úhlu navazující zeď, která je rovnoběžná se silnicí do Štěpánovské Lhoty. Obě zdi byly opraveny v uplynulých několika letech a jižní byla navíc omítnuta. V rohu zdi je vsazený kámen s letopočtem 1940. V tomto roce byla opravena zeď občanského hřbitova. Na levý pilíř jižní části navazuje nově vybudovaná zeď kolumbária se 110 prosklenými skříňkami na urny s popelem zemřelých. Hřbitov je rozdělen na tři nestejně části: První z nich je starý hřbitov vymezený kamenným zdívkem, jehož západní a severní část byla pravděpodobně

zbořena z důvodu rozšíření hřbitova. Severní část zdi se postupně rozpadla a byla nahrazena plotem z drátěného pletiva. Od vstupních vrat vede tři metry široká betonová cesta k bývalé márnici. V ní je dnes uloženo nářadí sloužící hrobařům ke kopání hrobů. Dříve zde byli ukládáni zemřelí před pohřbem. Od tohoto způsobu se již dávno upustilo, neboť zesnulí jsou po svém odchodu na věčnost uloženi do rakve a do dne pohřbu v chladicím boxu na vlašimském hřbitově. [40] Márnice má čtvercový půdorys, v průčelí jsou dvoukřídlé dveře částečně prosklené a naproti nim je okno. Střecha márnice je stanová z pálených tašek, na jejím vrcholu je železný kříž. Konce kříže tvoří stylizované trojlístky. Po levé straně až k nové přístupové cestě ke Hřbitovní kapli Všech svatých jsou pomníky novější, ale najdeme zde devět hrobů, u nichž je kamenný podstavec na něm vztyčený litinový kříž různého provedení s postavou ukřižovaného Krista a pod ním oválný či kruhový terč o přibližném průměru 20 cm. [40] Jeden kříž na hrobu číslo 588 je zlomený v rovině soklu. Zajímavým náhrobkem dvojhrou 549 a 550 rodiny Šebestových a Písaříkových je pískovcová plastika bosého Pastýře s malou ovečkou. Zřejmě nejstarší pomník je nad hrobem č. 349. Na soklu je pískovcová postavička anděla klečícího na pravé noze a se sepjatýma rukama. Odpočívá zde řídící učitel Jan Mácha, který zemřel dne 12. října 1888 ve věku 41 let. Hrob č. 146 má pomník zakončený trojúhelníkovou deskou s dvojitým křížem na ploše. Pod ním je kovový reliéf mladé dívky s dlouhými vlasy, která má pravou ruku na urně, levou na pravé ruce a hlavu opřenou na levé ruce. Úplně dole je kovová deska s nápisem: “U maminky a u tatínka“. Český malíř Jozef Tráška a jeho Zdeňka rodem Jiráskova.“ [40] Na kovové desce pomníku dvojhrou 106 a 107 jsou dva reliéfní portréty manželů Chvojkových: Marie a Františka, architekta a stavitele. Oba portréty jsou obráceny proti sobě. Druhá, novější část hřbitova je užívána asi od roku 1960. Od původní, nejstarší části ji odděluje přístupová cesta ke Hřbitovní kapli Všech svatých. Pomníky v této části hřbitova jsou vesměs novějších typů, z terasa či umělého kamene. Další z nich jsou z ušlechtilých leštěných hornin. Jsou zde čtyři úplné dvouřady hrobů, mezi nimiž je asi 80 cm široká ulička. [40] Hroby v každé dvouřadě jsou orientovány proti sobě. Pátá dvouřada není zatím ukončena a zbývá ještě místo pro šestou. Od první části kolumbária vede směrem ke kapli 120 cm široká cesta. Nalevo od této cesty blíže ke kolumbáriu je čtvercová plocha velikosti 12x12 metrů zatím neužívané rozptylové loučky. Za Hřbitovní kaplí je oplocená, volná a větší plocha než dosavadní hřbitov, nejnovější část hřbitova. Je zde odpočinková část s listnatými stromy, které vévodí větší kamenný kříž

z roku 2000. Přístupová cesta ke kapli je ze zámkové dlažby položené v roce 1998. Cestu lemují velké kamenné mísy obdélníkového či šestiúhelníkového tvaru s jehličnany a několik laviček k odpočinku i meditaci. Pozemek starého hřbitova patřil až do roku 1999 Arcibiskupství pražskému a pak byl směněn s obcí za jiný pozemek. Pozemky tvořící nový hřbitov a nejnovější část hřbitova byly vykoupeny až obecním úřadem v letech 1991, 1994 a 1995 od soukromých vlastníků. Část pozemku obci darovali manželé František a Marie Tomanovi. Na hřbitově odpočívají mnozí, kteří se v obci nenarodili, ale žili a pracovali mezi námi. [40] Štěpánovský hřbitov slouží jako místo posledního odpočinku nejen občanům naší obce, ale rovněž občanům z obcí Dalkovice, Chlum, Javorník a Štěpánovská Lhota. Tyto obce patří do zdejší římskokatolické farnosti. Prošli jsme letmo občanským hřbitovem, kam se vracíme ve vděčných vzpomínkách na ty, kteří odešli cestou, kterou i my půjdeme. Jak budou na nás naši potomci či přátelé vzpomínat? Co děláme pro to, aby jejich vzpomínání bylo provázeno vděčností a láskyplností? Hřbitov je místo, kam bychom měli chodit rozhodně s úctou. [40]

Fotografie 42- Náhrobky. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

poloviny 19. století. Jsou zdobeny bohatě členěnými konturami a precizně kaligraficky vytesanými písmeny. Nejstarší dochovaný

ŽIDOVSKÝ HŘBITOV

V Trhové Štěpánově byla nejstarší židovská náboženská obec na Vlašimsku. V roce 1438 byl založen židovský pohřební spolek a v témže roce byla uzavřena kupní smlouva na hřbitov. Židovský hřbitov patří k nejstarším v Čechách. Na hřbitově, který je nemovitou kulturní památkou okresu Benešov, jsou až tři sta let staré náhrobky. Několik náhrobků je z 18. až první

Fotografie 43- Náhrobky. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

náhrobek z roku 1755 oznamuje, že je zde pohřbena Milka, manželka Žalmana Šlajna. Dále je zde asi dvě stě novějších náhrobků. Židovský hřbitov byl v letech 1989-1992 opraven za finanční pomoci Ing. Přemysla Zoubka. Zcela rekonstruována byla téměř

Fotografie 44- Židovská synagoga.
Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

zbořená márnice a také ohradní zeď v celé délce. Historie hřbitova byla zpracována bývalou studentkou vlašimského gymnázia Soňou Říhovou z Divišova. [40] Na pamětní měděné desce synagogy je nápis: „Na přání štěpánovského rodáka stavitele pana Františka Chvojky restauroval starobylý židovský hřbitov, realizoval jeho syn Přemysl. Práci provedli mistr J. Dvořák, pánové J.

Král – Fr. Boušek – J. Jehlička v letech 1989-1992. Tyto práce byly též provedeny ve vzpomínce na poslední židovskou rodinu ve Štěpánově. Karel Dub, manželka Berta a jejich děti Gustav a Olga, kteří zahynuli v Osvětimi v letech 1944/45.

POMNÍK PADLÝM V I. SVĚTOVÉ VÁLCE (1914-1918) byl vybudován z podnětu tehdejšího spolku nazvaného Čtenářsko-hospodářská beseda. Byl slavnostně odhalen v neděli dne 6. srpna 1922. Původně byl okolo tohoto pomníku plot z březových větví, později byl nahrazen železnou kovanou mříží. Tuto mříž vyrobil Matěj Matějů z Náměstí čp. 16, který byl kovář, strojník a zkoušený podkovář. Na pylonu je stylizovaná mísa, z níž šlehají plameny. U paty pylonu je český lev, který stojí na poraženém rakouském orlu. Na pomníku jsou vyryta jména 40 štěpánovských vojáků, kteří položili životy na světových bojištích. Pomník byl v roce 2000 vyčištěn, předtím byl několikrát opravován. Jeho okolí je vkusně upraveno, jsou zde vysázeny nové stromy. Při státních svátcích a jiných významných událostech v obci je každoročně kladen věnec k uctění památky padlých. [40] Záznam v pamětní knize města Trhového Štěpánova podle „Válečné kroniky“ uč. Hataše: „*Již po několik roků se uvažuje o tom, postavit na vhodném místě pomník padlým vojínům a legionářům našeho města. Aby byly získány finanční prostředky na uskutečnění této pěkné myšlenky, pořádal v minulých rocích zdejší učitel Bohumil Křečan jakožto předseda Čtenářsko-hospodářské besedy četná divadelní představení. Po jeho odchodu ze Štěpánova vedl další práci postavení o postavení pomníku pokladník „Besedy“ Josef Mánek, zatímní správce školy. Jeho přičiněním bylo určeno místo pro pomník a vyhlédnut sochař. Josef*

Mánek byl také organizátorem slavnosti při odhalení pomníku, která vynesla slušný peníz, takže mohl býti veškerý náklad na pomník hotově zaplacen. Mimo to pořádáno po městě několik sbírek, z nichž nejvíce vynesla květnová: 1362 Kč. Ministerstvo národní obrany postoupilo sbírku, pořádanou v roce 1917 četnickou stanicí v obvodu: 1158,78 Kč. Místní aprovidační komise darovala 800 Kč, Občanská záložna ve Vlašimi 150 Kč a řada jednotlivců přispělo zvláštními peněžitými dary. Zřízení pomníku stálo 13.700 Kč, se všemi ostatními výdaji 15.000 Kč. Do pomníku uprostřed náměstí zazděn byl památný list tohoto znění: »Běs světové války v r. 1914-1918 nešetřil též našeho města. Ve válce nebo následkem válečných útrap zemřelo celkem 41 osob z našeho města. Mezi nimi byl legionář František Tomaides z čísla 178, který byl od rakouského vojska v Itálii popraven.

Fotografie 45- Pomník padlým. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Všem těmto hrdinům postaven byl v roce 1922 tento památník. O zřízení památníku se staral spolek Čtenářsko-hospodářská Beseda. Stojí se všemi ostatními výdaji 15.000 Kč. Potřebné peníze opatřené byly sbírkami, výtěžkem divadelních představení, zábav a prodejem pohlednic. [40] Z nejpřednějších budov jest: chrám sv. Bartoloměje s krásnou věží. Školní budova přestavěna r. 1911, obchodní dům Aloise Duba, radnice, restaurace u nádraží a villa Em. Kebrle. Stále jest cítiti následky války hlavně mravní zkázou (sobectvím, nepoctivostí, bažením po bohatství a lehkém životě) a drahotou. Drahotu mimo shora vedené příčiny vznikla tím, že jest vytisknuto mnoho papírových peněz. Tak dosud stojí: 1 kg hovězího masa 20 Kč, 1 kg pšeničné mouky 6 Kč, 1 kg žitné mouky 4 Kč, 1 kg kávy 44 Kč, 1 vejce 1 Kč, 1 g uhlí 40 Kč, 1 litr mléka 2 Kč, 1 kg másla 50 Kč, 1 mužský oblek 800 Kč.“ Pamětný tento list sestavil Josef Mánek a Fr. Hataš, který jej dne 12. června 1922 opsal a druhého dne byl zazděn. « Slavnostní odhalení pomníku padlým konalo se dne 6. srpna 1922. [40]

10.1.3 OBCE PATŘÍCÍ K TRHOVÉMU ŠTĚPÁNOVU

DALKOVICE

Roku 1391 je připomínán vladyka Sezema z Dalkovic. Jiný vladyka, Bolek z Dalkovic, připojil roku 1415 svoji pečeť ke stížnosti, kterou podali čeští šlechtici a vladykové na protest proti upálení Mistra Jana Husa. Později se Dalkovice dostaly do držení známého rodu Trčků z Lípy a r. 1457 se staly majetkem Zdeňka Zruckého z Chřenovic. Když se stali majiteli Trhového Štěpánova bratři Malovcové, získal Dalkovice od jejich dědiců Petr Holický ze Šternberka. Z tvrže zbyly okrouhlé příkopy a náspy, jak o tom píše farář N. A. Vlasák na sklonku předminulého století. Lze dodat, že první písemná zmínka o této obci je v historických pramenech z roku 1295. V roce 1848 měly Dalkovice 322 obyvatel, v roce 1930 již 241 obyvatel, v roce 1980 jen 127 a v roce 2004 pouhých 71 obyvatel. Obec se již dlouhá léta může pochlubit malým koupalištěm, které je naplňováno vodou z rybníka v Lipinách. [40] V roce 1998 byla opravena hráz tohoto rybníka. Obecní vodovod je veden od dvou studní situovaných asi 1 km nad koupalištěm a to samospádem. Prodejna potravin na návsi je majetkem obce. Působí zde Sbor dobrovolných hasičů, kterým je v současnosti asi 24 členů. Mládež si svépomocí uklidila obecní dům, kde byla též hospoda, mají zde stůl na stolní tenis a prostě zařízenou klubovnu. [40] Spojení s okolím je zajišťováno autobusovou linkou Vlašim-Trhový Štěpánov-Kácov, případně vlakem z Trhového Štěpánova. Pošta je dodávána autem, k lékařům, do školy, na obecní úřad i do kostela chodí obyvatelé rovněž do Trhového Štěpánova. Na konci Dalkovic směrem k obci Střechov je areál živočišné výroby pro šlechtitelský chov prasat. Je zde též aukční síň pro prodej chovných prasat a prasníc ZD Trhový Štěpánov, a. s. K 1. lednu 2005 zde žilo 77 obyvatel. [40]

DUBĚJOVICE

Pole jsou zde poměrně písčité, ve II. až V. bonitní třídě. Obec leží ve výšce 426 m nad mořem. Na jihozápadní straně pod kopcem Javornická Hůra se rozprostírá obec Javorník, vzdálená 2,5 km. V dále vidíme i bájný vrch Blaník. Obecní úřad a veškeré sociální zajištění je v Trhovém Štěpánově vzdáleném 4 km. Farností obec náleží do Soutic. Na východ od vesnice, na řece Želivce se rozprostírá přehrada Švihov. Na severu, v Souticích, se stéká Želivka se Sázavou. Obec byla založena na lesní půdě ve 12. století vladykou Dubějem. Ze zápisů o majetku církve se dochovala první zmínka o Dubějovicích z roku 1379, kdy patřila pod zboží štěpánovské. Tak tomu bylo až do husitských válek. Po nich

patřila obec, stejně jako i většina okolních vesnic, Mikuláši Trčkovi z Lípy. To trvalo téměř sto let. Majitelé Dubějovic se často měnili. [40] Část statku v Dubějovicích patřila sonickým pánům, část Keblovu. Potom opět pánům v Trhovém Štěpánově. Na vyvýšených pozemcích čp. 12 stálo hradiště s kaplí a později lihovar. Majitelem hradiště, polí a lihovaru v Dubějovicích byl v této době Vincenc Zahn, pán na dvoře v Souticích. Po roce 1850 byla ze dvou katastrálních obcí Dubějovic a Sedmpán utvořena jedna politická správní obec se jménem Dubějovice, ale po první světové válce se obě obce opět rozdělily. V letech 1901 až 1902 se stavěla železnice z Benešova do Dolních Kralovic přes dubějovický katastr na vesnici. Občané si na dopravu vlakem nemohli zvyknout. I když vlak začal pravidelně jezdit, tak lidé ještě chodili pěšky do Vlašimi i do Dolních Kralovic. Vlaku nevěřili. Ani soutická pošta dlouho těchto výhod nepoužívala a posílala své listonoše pro listovní i balíkovou poštu do Vlašimi pěšky s trakačem. Chodili tam dvakrát denně. V neděli odpoledne, právě o Soutické pouti, 26. července 1914, byla vyhlášena mobilizace a začala 1. světová válka. [40] V boji na Drině, kde bojoval Benešovský pluk, zahynuli občané Dubějovic bratři Antonín a Jan Kulíkovi. Roku 1928 se začala budovat silnice z Trhového Štěpánova směrem na Keblov. Stavbu řídil podnikatel, stavitel Ing. Neubauer z Vlašimi. Veškeré práce se dělaly ručně. Kámen na štětování a šterkování se lámal pod „Stráněmi“ a v kopci mezi Sedmpány a Keblovem. Stavba trvala tři roky. V roce 1939 byl zaveden nový zákon v dopravě. Bylo nařízeno předělat brzdící mechanismus u zemědělských povozů na pravou stranu a doprovázet koně též po pravé straně. Na každém voze musela být tabulka se jménem a popisným číslem majitele povozu. V roce 1941, při tzv. „totální nasazení na práce“, byli i občané z Dubějovic posláni pracovat do ostravských dolů, do Vratislavi v Polsku, do Lipska a Lince. V zimě roku 1942 byly zabudovány do země sloupy elektrického vedení a elektrický proud byl přiveden do domácností. První telefon v osadě byl zaveden v roce 1948 a otevřena veřejná hovorna v hostinci u Zemanů. V roce 1951 byl zřízen místní rozhlas. [40] O rok později vzniklo první zemědělské družstvo. Žáci školou povinní, kteří navštěvovali školu v Souticích, byli v roce 1953 převedeni do nové školy v Trhovém Štěpánově. V roce 1957 navštěvovalo základní stupeň 34 dubějovických školáků! Poštovní služby byly pro naše občany převedeny ze Soutic do Trhového Štěpánova. Od 7. dubna 1955 začíná promítat putovní kino. První televizor byl přivezen 5. ledna 1957. Byl umístěn v osvětové místnosti, kde se večer scházeli občané ke sledování televizního programu. První osobní automobil si dubějovický občan koupil

v roce 1959. V roce 1962 byl dokončen rybník ke koupání. V roce 1969 na území obce zemědělské družstvo vystavělo moderní kravín. Osobní vlaková doprava byla zrušena 30. června 1974 a o rok později skončila i nákladní doprava. Koleje byly vytrhány a na jejich místě byla zbudována silnice spojující Trhový Štěpánov a Keblov. Po původní silnici vedoucí přes vesnici se rozšířila osobní autobusová doprava. V roce 1981 uspořádali místní obyvatelé „Sjezd rodáků“ ve věku od čtyřiceti roků výše. Pozvaných bylo 128 dubějovických včetně domácích. Zúčastnilo se 118 pozvaných. [40] V roce 2004 tomu bylo 90 let, co byl v Dubějovicích založen Sbor dobrovolných hasičů. Od svých začátků působení byl sbor aktivní nejen při hašení požárů, ale hasiči pořádali divadelní představení a oblíbené hasičské bály. Podle Františka Palackého měla obec nejvíce obyvatel v roce 1950, a to 351 občanů žijících ve 45 domech. Počet obyvatel na vesnicích ubývá. V roce 1976 měla obec 137 obyvatel, v roce 1998 bylo 96 obyvatel a v roce 2003 jen 91 lidí, z toho 43 žen a 48 mužů. Nejstarší dosud žijící občan se narodil v roce 1912. [40] Přestože je v Dubějovicích málo osadníků, je v obci obchod se smíšeným zbožím, veřejná knihovna, hasičský klub a společenská místnost. Doprava je vedena autobusovou linkou z obce Snět u Dolních Kralovic do Trhového Štěpánova k nádraží ČD, některé spoje i do Vlašimi. Obcí projíždí dálková linka Snět-Praha. Poštovní zásilky jsou dodávány autem z poštovního úřadu v Trhovém Štěpánově, pacienti chodí k lékařům a děti do školy v Trhovém Štěpánově, farností spadají k Souticím. Počet obyvatel k 1. lednu 2005 je devětadevadesát. [40]

SEDMPÁNY

Jak a kdy vznikla obec Sedmpány, není známo. Zřejmě to bylo před rokem 1388, neboť právě v tomto roce je v historických pramenech zaznamenána první písemná zmínka o této obci. Skoupý je nejen P. A. N. Vlasák, ale též August Sedláček ve svém Místopisném slovníku Království českého z roku 1908. Název obce je zřejmě odvozen z pověsti o sedmi pánech (zemanech, vladycích), kteří byli na cestě zvané „Podřezalka“ přepadeni a podřezáni. Jejich hlavy byly zakopány na poli „V hlavách“. Oba názvy jsou místopisně dochovány a dodnes užívány. Později zde bylo několik statků. [40] Jeden z nich měl Bernard ze Sedlice, jiný Mlýnek ze Sedmpánův. Právě mlýnek připojil svoji pečeť k listu zaslanému Kostnickému koncilu (sněmu) proti upálení Mistra Jana Husa. Další z místních šlechticů, Výšek ze Sedmpánův, se roku 1440 zúčastnil druhého zemského sněmu v Čáslavi. Část obce patřila do roku 1547 k Vlašimi, pak ke Štěpánovu, v letech 1596-1664

ke Šternberku a potom znovu ke Štěpánovu. Další část patřila do roku 1628 ke Kácovu a pak k Vlašimi. Zbytek byl svobodný a ten rozdělen v 18. století na sedm statků. Neznámeli podrobně minulost, můžeme sdělit o současnosti, že je pestrá a bohatá. Zvláštních událostí sice není mnoho, za to řada staveb a úprava obce svědčí o velké péči, snaze a práci obyvatel. [40] Oproti roku 1884 je jich však o celé dvě třetiny méně. Tehdy bylo v obci 346 katolíků a 32 židů ve 44 domech, v současnosti to je 110 obyvatel v 53 domech. Celá obec je vzorně upravená a udržovaná, všude je vysázena zeleň podle projektu architekta Procházky z let 1972-1973. Občanská vybavenost patří k nejlepším v celé oblasti Štěpánovska včetně již zmíněné zeleně. Kanalizační síť je svedena do asanačního rybníka pod areálem Zemědělského družstva. Uprostřed obce je oplocená požární nádrž. Zatelefonovat lze z veřejné telefonní budky na karty od roku 1996, řada domů má vlastní telefonní stanici. V roce 1996 byla posílena elektrická síť v hodnotě jednoho milionu korun. Informace občanům jsou sdělovány místním rozhlasem. [40] Všechny místní komunikace jsou vyasfaltovány včetně vjezdů k jednotlivým domům. Stříbrný smrk stojící vlevo od kaple je během Vánoc slavnostně osvětlen elektrickými žárovkami. Pomník osvoboditelům s nápisem „Díky Vám, osvoboditelé, 9. 5. 1945“ je nalevo od hasičské zbrojnice. Pomník byl renovován k 600. výročí obce v roce 1988. Deska je z přírodního mramoru nepravidelného tvaru, za ní je velký balvan, vlevo podstavec s nápisem o renovaci, jež současně slouží pro misku na planoucí oheň. [40]

ŠTĚPÁNOVSKÁ LHOTA

Do obce se dostaneme pěšky, na kole či autem. Nikde v Trhovém Štěpánově nenajdeme žádný silniční ani turistický ukazatel do Štěpánovské Lhoty. Až do roku 1978, kdy byla vybudována dálnice D1 do Soutic, byla jediným spojením silnička z roku 1954, ba spíše polní cesta začínající u štěpánovského občanského hřbitova. Od té doby je spojení na druhou stranu na silnici mezi Střechem a Souticemi, která vede napravo v těsné blízkosti dálnice, ani z této strany není do Štěpánovské Lhoty žádný ukazatel. Štěpánovská Lhota byla založena zřejmě na pokyn jednoho z pražských biskupů (či již arcibiskupa), neboť Trhový Štěpánov byl majetkem pražské kapituly. První písemná zmínka o Štěpánovské Lhotě je datována rokem 1379, je tedy dosti možné, že k jejímu založení mohlo dojít již dříve. Lhoty vznikaly ve 13. a 14. století zvláště v méně úrodných a klimaticky drsnějších oblastech. Protože vznikalo velký počet Lhot, rozlišovaly se různými přívlastky. Nejbližší Lhotou je Kácovská Lhota u Soušic. Z písemných pramenů zjišťujeme, že Štěpánovská

Lhota byla až do roku 1950 malou vesnicí. Například v roce 1848 měla 106 obyvatel ve 14 domech, v roce 1910 stejný počet obyvatel v 17 domech. V roce 1950 již jen 67 obyvatel v 16 domech. K 23. dubnu 2002 zde žili pouze 3 stálí obyvatelé, z toho 2 ženy. Najdeme zde dvě desítky domů, z nichž mnohé slouží k rekreačním pobytům. Rozloha této osady je asi 110 hektarů. [40] Východně protéká okolo osady Štěpánovský potok. Tato část až k ústí do řeky Sázavy u Mařanova mlýna je chráněnou přírodní rezervací, zvláště ze zoologického hlediska. Vyskytuje se zde mihule potoční, rak říční, střevle potoční, čolek obecný i horský, několik druhů žab, užovka obojková i hladká. Hnízdí zde mj. ledňáček říční, skorec vodní či konipas horský. Stálí obyvatelé odcházejí a jejich místa zaujímají chalupáři. Jaký bude další osud a vývoj Štěpánovské Lhoty se nedá odhadnout. [40]

---

11. ZAJÍMAVOSTI NEČLENSKÝCH OBCÍ MIKROREGIONŮ

11.1 SDRUŽENÍ OBCÍ NEVEKLOVSKA

BLAŽIM

Největší kulturní zajímavostí v této oblasti je zděná kaplička se samostatným prostorem a zvoničkou z roku 1824 se slunečními hodinami.

Fotografie 46 - Kaplička v Blažimi. Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

Fotografie 48- Morový sloup Neveklov. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

NEVEKLOV

Na náměstí jsou umístěna zděná sloupková Boží muka z roku 1773 tzv. „morový sloup“. [27] Po všech stranách jsou nápisy např.: „Postaveno na odvrácení moru roku 1772, kdy v Neveklově zemřelo 133 občanů.“ V obci se nachází zapsaná kulturní památka rejstříku č. 20146 v „Ústředním seznamu kulturních památek“ obce Benešov, a to zděná kaplička se samostatným prostorem zasvěcená P. Marii.

„Kaple stojí uprostřed křižovatky tří ulic severozápadně od kostela sv. Havla. Zdivo smíšené, omítky vápenné, šedého nátěru. Kaple čtvercového půdorysu je tvořena konstrukcí čtyř pilířů, spojených půlkruhovými oblouky. Po stranách jednotlivých průčelí pilastry, jejichž hlavice a pateční část je tvořena oběhem profilované hlavní římsy a rovněž tvarovaného soklu. Záklenek oblouků zvenčí lemuje šambrána s lištou a lichoběžným klenáčkem, pilíře

Fotografie 47 - Kaplička na křižovatce v Neveklově. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

dále pod oblouky spojuje kamenné balustrády. Pod oblouk hlavní římsou vyznačeny úseky kladí, v jejichž vlysu je proveden reliéfní kapitální nápis:

Strana jižní: Vystavěna r. 1700

východní: Ave Maria

severní: Opraveno r. 1928

západní: případný nápis dnes nelze rozeznat. Kaple vrcholí nízkou jehlancovou stříškou z prejzů, na jejímž vrcholu stojí kovaný jednoramenný křížek. Interiér je zaklenut klášterní klenbičkou na profilované pateční římsě, dole cihelný komolý jehlan

s trnem, dříve sloužící jako podstavec zmizelé soše P. Marie. „(Datováno 1700, data v dnešní podobě, ale nepůvodní.) [25] Kaplička P. Marie byla asi před pěti lety opravena a současně byla opravena soška. Kaplička byla znovu vysvěcena za účasti arcibiskupa kardinála Vlka. Po ceremoniálu byla soška P. Marie sejmuta z podstavce a uložena na bezpečné místo. Zpráva o rekonstrukci od samostatného projektanta a konzultanta v oboru statiky a konstrukcí historických budov Ing. Miroslava Fuchse:

Obrázek 27 - Zpráva o opravě kapličky v Neveklově. Zdroj: *Návštěva památkové péče v Benešově*

REKONSTRUKCE HISTORICKÝCH BUDOV
ING. MIROSLAV FUCHS
samostatný projektant a konzultant v oboru statiky a konstrukcí historických staveb
IČO: 10173421

Kancelář Praha:
Na Petynce 32, 169 00 Praha 6
tel. + fax: 00420 - 2 - 33 35 71 51
e-mail: fuchs@jppmail.cz
mobil: 0602 - 84 00 72

Kancelář Jižní Čechy:
391 36 Sudoměřice u Tábora 82
tel + fax: 00420 - 361 - 86 10 91

Obecní úřad Neveklov
k rukám pana starosty Šebka

257 56 Neveklov

V Praze dne 2.7.2002

Věc: **Neveklov – kaplička na rozcestí silnic do Sedlčan a Prahy – vyjádření statika ke stávajícímu stavu a návrh opatření**

Jedná se o barokní kapličku cihelnou, pilířovou s kamenným žulovým kuželkovým zábradlím, které je od pilířů na dilataci odděleno cihelnými pilířky. Na průčelích jsou cihelné klenuté oblouky, nesoucí horní partie zdi s profilovanou římsou. Ve vpadlém poli pod římsou na dvou stranách nápisy AVE MARIA a letopočet z doby výstavby /1700/. Interiér je zastropen falešnou křížovou klenbou, nesenou zřejmě bedněním na krokvích v nárožích ///. Na krokvích je osazena na laťování prejzová krytina. Ve vrcholu střechy je osazen kamenný sokl nesoucí kamennou kouli s křížem. Co nese tyto těžší konstrukce není bez rozebrání krytiny možné zjistit.

Na kapličce jsou patrné praskliny ve vrcholech klenebních oblouků a v místech soklu na styku pilířů s konstrukcí zábradlí.

Příčiny těchto prasklin mohou být výsledkem několika nepříznivých vlivů, které na konstrukci kapličky působí.

Jedná se o:

- nedostatečná tuhost nosné konstrukce kapličky
- vliv vodorovných sil od klenebních oblouků, které působí na samostatně působící pilíře, které nejsou ve spodní části spojeny s tuhým zábradlím, které by jejich tuhost zvětšily a zajistily spolupůsobení jednotlivých pilířů
- možná vliv šikmých sil od krokvi v nárožích, které nesou větší váhu od kamenných prvků ve vrcholu střechy

PŘIBYŠICE

Citované pasáže z dokumentu "Historie obce Příbyšice", který zpracoval Josef Fulín, narozen 1903, v r. 1982 za spolupráce s tehdejším ředitelem Státního archivu v Benešově Dr. Tiwoniakem, jako přílohu k místní kronice, která se bohužel, pokud je mi známo po r. 1989 ztratila. [9]

KAPLIČKA NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE, SV. JANA NEPOMUCKÉHO A PAMÁTNÍK PADLÝCH (ZVONIČKA):

U cestářového pole Na václavský (naproti místa, kde se v současné době - r. 2008 staví objekty na zpracování komunálního odpadu), byla vedle silnice v mezi hruška, na které byla přibita vyřezávaná soška sv. Jana Nepomuckého. Její původ není známý. K této sošce se každoročně v oktávě svátku Sv. Jana Nepomuckého, od 16. do 23. května, konalo v Příbyšicích večer procesí za zpěvu a modlitby. Původ této pobožnosti není znám. Pátoval se na ni již můj otec, nar. 1876. Snad to byla náhrada za svatojánské poutě v Praze. Když byla postavena kaplička Nejsvětější Trojice, byly svatojánské pobožnosti ve vsi rozděleny také na májové pobožnosti u kapličky. Příbyšický občan Josef Hašek st. č. 8, byl za 1 sv. války na vojně. V jedné vesnici našel pohozenou sošku Sv. Jana, kterou přivezl, nechal svým nákladem z kusu žuly zhotovit pomník s výklenkem, do něhož umístil sošku. Kámen mu obráběli kameníci z Úročnice,

Fotografie 49- Zvonička jako pomník padlým.

Zdroj: *vlastní zpracování*.(CC)BY-NC

odkud je kámen původem. Soška je umístěna asi 150 kroků od silnice Benešov-Neveklov, směrem do Příbyšic. Od té doby pobožnosti na Václavský zanikly i s hrušní a soškou a konaly se zde. (soška ve výklenku žulového kvádru byla v době komunistického režimu uloupěna). [9] Na sloupové zvoničce (pomníku padlým) je nápis: „Na památku padlým a zemřelým obce Příbyšické ve světových válkách 1914-1918, Antonín Šašek č.p. 2, Josef Fialka č.p. 21, František Vaněček č.p. 11, František Fulín č.p. 13, Václav Fulín č.p. 13, atd. 1939-1945, Josef Růžička č.p. 24.“

Fotografie 50-Kaplička výklenková Nejsvětější Trojice. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

POUTĚ V PŘIBYŠICÍCH:

Na křižovatce tří cest, směrem severním od středu vesnice Příbyšice je kaplička Nejsvětější Trojice. Je postavena jako boží muka ve slohu barokním a v jejím výklenku je obraz Nejsvětější Trojice s nápisem: „Provázej nás po cestách našich všemohoucí Bůh otec, Syn a Duch svatý“. Kdy byla postavena a vysvěcena, farní kronika ve Václavicích nezaznamenala.

Ani v Posvátných místech od Dr. Podlahy není o této kapličce zmínky, zatímco kaplička p. Marie v Chrášťanech a Sv. Floriána ve Zbožnici je tam uvedena. Jen stará kronika v Příbyšicích zachycuje ústní podání, které tvrdí, že kapličku postavil Ferdinand, pán na Konopišti, když stavěl fořtovnu v Příbyšicích. Dle Státního archivu v Benešově byla fořtovna v Příbyšicích postavena roku 1893. K této kapličce se konal každoročně průvod z kostela z Václavic, odpoledne na den Nejsvětější Trojice. Slavnost Nejsvětější Trojice se konala v neděli 56 - tý den po hodu Božím Velikonočním. Průvod vyšel z kostela v plné parádě. Vpředu křížek a korouhve, muzikanti, zpěváci, družičky, kněz v rochetě, ministranti v komžích, za zpěvu a hudby stanuli u kapličky v Příbyšicích, kde měl kněz promluvu a pobožností církevní byl ukončen průvod. Po 1. světové válce byla ještě krátká pobožnost u pomníku padlých, jejichž fotografie byly na kamenném podstavci zvoničky. Na tuto pout' se staří i mladí těšili a kolem kapličky se shromáždili nejen místní, ale i přespolní z Tismi, Neštětice, Zaječí, Chvojinka, Chrášťan, Černíkovice, Václavic a Lipek. Na odpolední taneční zábavě byla omladina zastoupena ze širokého okolí a to bez jakéhokoliv vyvěšování plakátů a oznámení. Poutě byly přerušeny německou okupací a obnoveny r. 1945. Později zanikly i s pobožností Svatojánskou. [9]O objekty v obci Příbyšice se stará Městský úřad v Neveklově, kam Příbyšice jako osada patří.

KOŽLÍ

SLOUPOVÁ KAPLIČKA POD ZŘÍCENINOU HRADU KOŽLÍ:

Fotografie 51- Boží muka sloupková z r. 1904. Po rekonstrukci. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Majitel Konopištského zámku František Ferdinand d'Este nechával zbudovat na svém panství kapličky a Boží muka. V lesním zátiší pod zříceninami hradu Kožlí spatříme poblíž Janovnického potoka pěknou, r. 1904 zřízenou zděnou sloupovou kapličku, pokrytou šindelovou stříškou. Hořejší část kapličky ozdobena jest pěknými malbami od F. Urbana ("Ukřižování", "Nejsvětější Trojice", Svatý Jiří a jiné). [9]

Kapličku pod zříceninou hradu Kožlí opravují a udržují Státní lesy Konopiště.

Ve skutečnosti se jedná o sloupková Boží muka, která jsou často zaměňována s kapličkou.

„Další aktivitou je setkání poutníků odpoledne na Květnou neděli pod Vatěkovem a začátek procesí je křížové cesty u Kožlího mlýna, průvod jde pod vedením faráře z Benešova cestou nahoru bažantnicí, procesí si vytváří pomyslná křížová zastavení, jelikož skutečně fyzická zastavení staveb v podobě křížové cesty se dodnes nezachovala. Procesí pokračuje Kožlím údolím a dále nahoru směrem k Chvojnu. Tato procesí se zavedla v polovině 90. let za období P. Krinka. Průvod je zakončen u kostela na Chvojně, kde byl také vystavěn v r. 2007 nový kříž., [33]

„...v zátiší lesním pod zříceninou hradu Kožlí spatříme poblíž Janovnického potoka pěknou r. 1904 zřízenou, zděnou sloupovou kapličku, pokrytou šindelovou stříškou.

Hořejší část kapličky zdobena jest pěknými malbami od F. Urbana (Ukřižování, Nejsvětější Trojice, svatý Jiří atd.).“ (Týdeník Jiskra, 7. února 1997)

„P. Toman, Nový slovník Československých výtvarných umělců 1950. Kapličku nechal zbudovat následník Habsburského trůnu František Ferdinand d'Este. Kaplička je zdobena nádherným způsobem a svým zjevem spíše připomíná Boží muka.

Objednávka na výzdobu kapličky byla zadána známému malíři F. Urbanovi (1868-1919), jenž se věnoval téměř výhradně dekorativnímu církevnímu malířství a malbě oken v církevních objektech. Jeho práce můžeme spatřit na oknech v chrámu sv. Bartoloměje v Kolíně (1897), arcibiskupském kostele v Plzni (1898) a výzdobě kaplí ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře, v Hlinsku, v Sedlci u Tábora, v Kouřimi, sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, výzdobě sv. Jana v dómu sv. Víta. Maloval též řadu oltářních obrazů, oponu divadla v Litomyšli a výzdobu stropu divadla na Královských Vinohradech. Pochází od něj i návrh rakouské stokoruny, návrhy akcí, diplomů, plakátů. Na mnohých jeho dílech s ním spolupracovala i jeho žena Marie Urbanová (1868-1945). Kaplička se dnes nachází ve velmi dezolátním stavu, díky poškození okupační německou armádou r. 1945, vandalů, povětrnostními vlivy a nezájmem veřejnosti.“ (Týdeník Jiskra, 7. února 1997)

Obrázek 28- Kaplička Kozlí před opravou. Zdroj: *Návštěva památkové péče v Benešově.*

KAPLIČKA U HRADU KOŽLÍ SE OPRAVUJE

Fotografie 52- Malba sv. Jiří. Po rekonstrukci. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

Fotografie 53- Malba Nejsvětější Trojice. Po rekonstrukci. Zdroj: vlastní zpracování.(CC)BY-NC

„Zděná pilířová kaplička, celková výška max. 4m. Pilířek čtvercového půdorysu ve své horní polovině na nároží vyrůstá

do diagonálně situovaných odstupňovaných konzolovitých útvarů, které jsou vzájemně nahoře spojeny segmentovými záklenky. Kaplička vrcholí strmou jehlancovou stříškou se šindelovou krytinou. Horní, rozšířená část kapličky je opatřena malovanými liturgickými výjevy., - (Zdroj: Doplnkový list kulturní památky rejstříkové číslo ÚS-2 0168/3 Památková péče Benešov). „Jeho osobu připomíná i malba svatého Jiří, kde se v krajině na pozadí objevuje silueta zámku Konopiště. Jak nám sdělila PaedDr. Lenka Svobodová z referátu kultury Okresního úřadu Benešov, pozemek, kde kaplička stojí, vlastní Lesní závod Konopiště a vzorně se o tuto drobnou, ale mimořádně hodnotnou kulturní památku stará.“ (Týdeník Jiskra, 7. února 1997)

„Od roku 1997, je kaplička v rekonstrukci, která probíhá pod odborným dohledem státní památkové péče. Okresní úřad v Benešově poskytl na tuto obnovu finanční příspěvky v celkové výši 151 000 Kč. Je již opravena střecha a podstavec. Státní památková péče poskytla na tuto obnovu kulturní památky kapličky v areálu hradu Kožlí u Příbyšic příspěvek ve výši 95 000 Kč.“ (Týdeník Jiskra, 7. února 1997) „V tomto roce jsou na řadě nástěnné malby v nikách. Nejdříve bude proveden konzervační zásah a v příštím roce bude

následovat vlastní restaurování maleb. Práce by měly být dokončeny v říjnu a státní příspěvek na opravu činí 56 000 Kč., (Týdeník Jiskra, 7. února 1997) “Jelikož byla roku 1921 v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze uspořádána souhrnná posmrtná výstavba díla Františka Urbana, je podle historiků určitá naděje na nalezení návrhových studií, které významně pomohou při restaurování maleb.“ (Týdeník Jiskra, 7. února 1997) Oprava kapličky byla provedena při dodržení následujících podmínek z Památkového ústavu v Benešově.

Obrázek 29 - Část interní dokumentace památkové péče. Zdroj: *Návštěva památkové péče Benešov.*

Památkový ústav středních Čech v Praze
Sebinova 5, Obvodní pošta - pošt. schr. 45, 130 00 Praha 3

OKRESNÍ ÚŘAD
Benešov

Došlo: 25 -04- 1997

O.J.:
Přílohy: *OK*

Uč. úst.	R
Zpracováno	
Uč. úst.	

Okresní úřad
referát kultury
Masarykovo nám. 1
256 46 Benešov

značka
Čj.2243/97

vyřizuje/linka
Ing.Glosová/Va.

v Praze, dne
18.4.1997

Kožlí, kaplička v areálu hradu, okres Benešov - vyjádření PÚSČ.

Drobná kaplička pod hradem Kožlí má tvar válcového sloupu na čtverhranném soklu a je opatřena čtyřhrannou hlavicí, zdobenou malbami. Dlátová stříška kapličky byla pokryta šindelem. Kaplička pochází z konce 19.stol. Byla postavena v rámci stavební činnosti arcivévodý Ferdinanda d'Este.

Opravu kapličky je třeba provést při dodržení následujících podmínek :

- 1/ Bude opravena stříška kapličky při dodržení jejího stávajícího tvaru a rozměrů. Krov, který je v havarijním stavu, bude zhotoven nový jako kopie původního.
- 2/ Krytina stříšky bude šindelová, opatřená stejně jako krov nátěrem proti škůdcům a vhodným vnějším nátěrem.
- 3/ Klempířské prvky budou z pozinkovaného plechu tmavě hnědě natřeného.
- 4/ Bude opraveno zdivo soklu a provedena nová omítka - vápenocementová, hladká.
- 5/ Nová omítka válcového pilíře bude vápenná, hladká, v barvě přírodního písku.
- 6/ Nástěnné malby na hlavicí kapličky nutno urychleně restaurátorsky fixovat, neboť opadávají a později restaurovat.

fax
27 88 62

IČO
069 825

ZKO
719 12 33

bankovní spojení
KB - centrum Praha 1
č.ú. 735-111/0100

Obrázek 30- Odvolání interní dokumentace památkové péče. Zdroj: *Návštěva památkové péče v Benešově.*

